

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

برنامه درسی

(تجمیع و بازنگری شده)

دوره: کارشناسی

رشته: علوم قرآن و حدیث

گروه: علوم انسانی

کمیته: تحول در مطالعات قرآن و حدیث

نسخه تجمیع و بازنگری شده مصوب جلسه ۷۰ مورخ ۹۵/۴/۱۳

کمیسیون برنامه ریزی آموزشی

بسم الله الرحمن الرحيم

برنامه درسی تجميع و بازنگری شده دوره کارشناسی رشته علوم قرآن و حدیث

۱- با استناد به مصوبه جلسه ۷۰ مورخ ۹۵/۴/۱۳ کمیسیون برنامه‌ریزی آموزشی، برنامه درسی تجميع و بازنگری شده دوره کارشناسی رشته علوم قرآن و حدیث پیشنهادی کمیته تحول در مطالعات قرآن و حدیث شورای عالی برنامه‌ریزی آموزشی را به شرح زیر تصویب کرد:

۲- برنامه درسی مذکور از تاریخ تصویب جایگزین برنامه‌های درسی:

- دوره کارشناسی علوم قرآن مجید مصوب جلسه ۸۴۰ مورخ ۹۲/۵/۲۷ شورای برنامه‌ریزی آموزش عالی
- دوره کارشناسی رشته علوم حدیث مصوب جلسه ۵۳۵ مورخ ۸۳/۱۱/۳ شورای گسترش آموزش عالی
- دوره کارشناسی رشته علوم قرآن و حدیث مصوب جلسه ۵۱۷ مورخ ۸۳/۵/۱۷ شورای گسترش آموزش عالی
- دوره کارشناسی علوم اسلامی رشته علوم حدیث مصوب جلسه ۴۸۷ مورخ ۸۲/۶/۱۵ شورای گسترش آموزش عالی
- دوره کارشناسی علوم قرآنی در ۴ رشته: ۱- علوم قرآن مجید ۲- فنون قرائت، تلاوت و کتابت قرآن ۳- تفسیر قرآن مجید
- ۴- تربیت معلم قرآن مجید مصوب جلسه ۳۳۵ (فوق العاده) شورای سرپرستان مورخ ۸۰/۷/۱ در ادامه جلسه ۴۱۴ شورای عالی برنامه‌ریزی
- دوره کارشناسی رشته علوم قرآن و حدیث مصوب جلسه ۴۰۶ مورخ ۷۹/۱۰/۱۸ شورای عالی برنامه‌ریزی
- دوره کارشناسی رشته علوم اسلامی مصوب جلسه ۳۹۲ مورخ ۷۹/۱/۲۸ شورای عالی برنامه‌ریزی
- دوره کارشناسی علوم قرآن و حدیث در رشته‌های: ۱- علوم قرآن ۲- علوم حدیث مصوب جلسه ۳۷۳ مورخ ۷۸/۱/۲۹ شورای عالی برنامه‌ریزی
- برنامه آموزشی دوره کارشناسی آزاد الهیات و معارف اسلامی مصوب جلسه ۳۱۲ مورخ ۷۴/۱۱/۸
- دوره کارشناسی الهیات و معارف اسلامی (شاخه علوم قرآن و حدیث) مصوب جلسه ۱۸۹ مورخ ۶۸/۱۲/۲۰ شورای عالی برنامه‌ریزی، می‌باشد.

۳- این برنامه از تاریخ تصویب برای تمامی دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی و پژوهشی کشور که طبق مقررات مصوب وزارت علوم، تحقیقات و فناوری فعالیت می‌کنند برای اجرا ابلاغ می‌شود.

۴- این برنامه برای دانشجویانی که بعد از تاریخ تصویب برنامه، در دانشگاه‌ها پذیرفته می‌شوند لازم‌الاجرا است.

۵- این برنامه از تاریخ تصویب به مدت ۵ سال قابل اجراست و پس از آن قابل بازنگری است.

عبدالرحیم نوه‌ابراهیم

دبیر شورای عالی برنامه‌ریزی آموزشی

فصل اول

مشخصات کلی

طرح بررسی و بازنگری رشته‌های موجود علوم قرآن و حدیث، در شهریور ماه ۱۳۹۱، دستور کار کمیته تحول در مطالعات قرآن و حدیث قرار گرفت تا ضمن بررسی وضعیت موجود با نیازسنجی و اخذ نظر استادان، مدل طراحی و پیشنهاد برنامه دوره کارشناسی این رشته را بر اساس رویکردهای شورای برنامه‌ریزی آموزش عالی در بازنگری رشته‌های دانشگاهی ارائه نماید.

در این طرح ملی، مجموعه مطالعات مرتبط با وضعیت‌سنجی آموزش عالی قرآن و تمامی سرفصل‌های مصوب، گردآوری و طی چند مطالعه از جهت محتوا و ساختار، تحلیل و آسیب‌شناسی شد. رهاورد مساعی افزون بر سی تن از اساتید حوزه آموزش عالی قرآن و صاحب‌نظران توسعه فرهنگ قرآنی، تدوین نگاشت نخست برنامه‌ی درسی رشته‌ی کارشناسی علوم قرآن و حدیث است که مشتمل بر معرفی رشته، اهداف آموزشی و پرورشی، شرح مختصر، مبانی، اصول کلی برنامه‌ریزی، فلسفه تأسیس و چشم انداز رشته و عناوین دروس می‌باشد. عناوین دروس رشته جدید کارشناسی علوم قرآن و حدیث نیز بر مبنای برون‌داد مطالعات علمی و برآیند نظریات و تجارب استادان رشته علوم قرآن و حدیث و صاحب‌نظران برنامه‌ریزی درسی تدوین یافت و سپس تعیین سرفصل‌های ذیل عناوین درسی به لجنه‌های علمی با مدیریت اساتید برجسته‌ای که دارای سابقه و تخصص در آن موضوع می‌باشند، واگذار شد. اقدامات این کمیته را می‌توان به چند دسته تقسیم کرد:

تجمیع اسناد، پژوهش‌ها، آمار و متون پشتیبان علمی

- تجمیع اسناد بالادستی و مطالبات نظام در حوزه آموزش عالی و پژوهش قرآنی کشور و تربیت نیروی انسانی قرآنی
- گردآوری پژوهش‌ها، متون علمی و نظریات استادان در خصوص نیازسنجی و آسیب‌شناسی وضعیت موجود رشته‌های علوم قرآن و حدیث
- ایجاد بانک اطلاعاتی کلیه رشته‌های مصوب، سرفصل‌ها و مجریان برگزارکننده مجموعه رشته علوم قرآن و حدیث و سایر آمار مورد نیاز تخصصی در این حوزه

برگزاری جلسات تخصصی و کارویژه‌های علمی

- برگزاری جلسات تخصصی با حضور استادان رشته علوم قرآن و حدیث و برگزاری جلسات علمی جهت استفاده از ظرفیت‌های علمی شورای توسعه فرهنگ قرآنی، معاونت قرآن و عترت وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، مراکز دانشگاهی و متخصصان حوزه برنامه‌ریزی درسی
- همایش تحول آموزش عالی قرآنی
- همایش آموزش عالی قرآنی و تأمین نیازهای شغلی جامعه
- نشست توسعه پژوهش و آموزش عالی قرآنی، وضعیت، برنامه‌ها و افق پیش رو
- جلسات ویرایش نخست سرفصل‌ها با مدیریت اساتید دارای سابقه و تخصص در آن موضوع
- کارویژه‌های تخصصی ویرایش دوم سرفصل‌های مدون توسط اساتید مرتبط

تدوین متون و اسناد

- گزارش وضعیت نظام آموزش عالی قرآنی کشور
- نگاشت توصیفی نظام آموزش عالی قرآنی
- گزارش استخراج و طبقه‌بندی اهداف برنامه‌های درسی دوره‌های کارشناسی علوم قرآن و حدیث (مشتمل بر: استخراج اهداف و توانمندی‌های دوره‌های کارشناسی مصوب قرآن و حدیث، طبقه‌بندی اهداف و توانمندی‌های دوره‌های کارشناسی مصوب قرآن و حدیث، نقد و بررسی)
- استخراج و تدوین نمودار درختی سرفصل‌ها و محتوای عناوین دروس رشته‌های مصوب ۱۷ گانه علوم قرآن و حدیث
- تعیین، تصویب و ابلاغ ارکان طراحی برنامه (مفهوم، مؤلفه‌ها، مبانی)
- معرفی رشته، اهداف آموزشی و پرورشی، شرح مختصر رشته، مبانی رشته، اصول کلی برنامه‌ریزی رشته، فلسفه تأسیس رشته، چشم انداز.

تعریف و اهداف رشته

معرفی رشته

رشته کارشناسی علوم قرآن و حدیث رشته‌ای است که دانشجو طی تحصیل در آن با قرآن کریم و حدیث پیامبر (ص) و کلام اهل بیت علیهم السلام مأنوس شده، دانش، روش و مهارت‌های لازم برای دریافت و استفاده‌ی مستقیم از قرآن و حدیث و ارائه آن به جامعه را کسب می‌نماید.

اهداف آموزشی و پرورشی

۱. توانایی قرائت صحیح، ترجمه و بیان معانی آیات و متون روایی

۲. کسب دانش و مهارت‌های لازم برای استفاده از قرآن و حدیث و توانایی مراجعه به متون علمی مرتبط

۳. کسب آمادگی و توانمندی لازم جهت ایفای نقش در فعالیت‌های قرآن و عترت در حوزه آموزشی، پژوهشی و تبلیغی - ترویجی

شرح مختصر رشته

با توجه به نقش مبنایی قرآن و حدیث در علم و فرهنگ جامعه اسلامی، طراحی و اجرای برنامه‌ای هدفمند و منسجم برای رشته علوم قرآن و حدیث ضروری است. تصویب منشور توسعه فرهنگ قرآنی به عنوان سند ملی راهبری امور قرآنی کشور و گسترش ساختاری فعالیت‌های مرتبط با قرآن و عترت در در نظام

علمی، آموزشی و فرهنگی، ضرورت توجه به این مهم را مضاعف می‌کند. بر این اساس، رسالت این رشته تأمین بخش قابل توجهی از فعالان نظام توسعه فرهنگ قرآنی در حوزه‌های آموزشی، پژوهشی و تبلیغی - ترویجی است. برنامه درسی حاضر گامی در پاسخ گویی به این نیاز است.

مبانی رشته

مبانی رشته علوم قرآن و حدیث بر پایه آموزه‌های قرآن، حدیث و منابع اسلامی، هماهنگ با اسناد فرابخشی حوزه علم، فرهنگ و توسعه فرهنگ قرآنی شامل: نقشه جامع علمی کشور، نقشه‌ی فرهنگی کشور و منشور توسعه فرهنگ قرآنی استوار است.

اصول کلی برنامه‌ریزی رشته

۱. در این رشته متن آیات قرآن کریم محوریت داشته، از این رو سایر متون و نیز هرگونه کوشش علمی و آموزشی در پرتو متن قرآن کریم و در راستای تدبیر و فهم آن تعریف و تعلیم می‌شود.

۲. توجه به کلام و سیره پیامبر و اهل بیت علیهم السلام به عنوان تبیین نظری و عملی آیات قرآن کریم و جدایی ناپذیری میان قرآن کریم و اهل بیت علیهم السلام

۳. رویکرد جامع به ابعاد مختلف معرفتی، تربیتی، فرهنگی و سیاسی قرآن کریم و حدیث معصومین علیهم السلام

۴. پایبندی به آرمان‌های انقلاب اسلامی و ارزش‌های نظام جمهوری اسلامی

فلسفه تأسیس رشته

تعلیم و انس با قرآن و حدیث، مقدمه تمسک فردی و اجتماعی به قرآن و عترت است که خود به تنهایی موضوعیت داشته و اقامه آن از وظایف نظام اسلامی است. از این رو می‌بایست نیاز جامعه اسلامی به کارشناسان توانمند برای تعلیم، تبلیغ و تحقیق قرآنی برآورده شود. رشته علوم قرآن و حدیث به ویژه در مقطع کارشناسی تأمین کننده اصلی این نیاز است. در این رشته علاوه بر آشنایی و انس دانشجویان با قرآن و حدیث پیامبر و اهل بیت علیهم السلام و فهم معارف آن، توانمندی‌های لازم برای ایفای نقش در فعالیت‌های قرآن و عترت کشور کسب می‌شود.

چشم انداز

با اجرای موفق این برنامه و توسعه آن در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کشور، تا پایان سال ۱۴۰۴ هـ.ش، انتظار می‌رود کارشناسان توانمند مورد نیاز فرهنگ‌سازی قرآنی در نظام آموزش عمومی و تبلیغ و ترویج قرآن کشور بر اساس آموزه‌های قرآن و اهل بیت علیهم السلام تربیت شوند و آمادگی لازم برای تحصیل افراد مستعد در مقاطع بالاتر به منظور تولید علم و نظام‌سازی قرآنی مبتنی بر مکتب اهل بیت علیهم السلام، کسب شود.

مبانی فلسفی

مبانی فلسفی، ریشه‌های فکری و اعتقادی برنامه درسی موجود را بیان می‌کند. مهمترین مبانی فلسفی حاکم بر این رشته عبارتند از:

الف. قرآن، کتاب هدایت

ب. حاکمیت آموزه‌های هدایت‌گرانه قرآن، لازمه نیل به حیات طیبه

ج. قرآن، کتاب قانون جمهوری اسلامی ایران

د. لزوم تعلیم و تربیت نیروی انسانی متخصص قرآنی در حوزه‌های آموزشی، پژوهشی و تبلیغی ترویجی جهت اشاعه حیات طیبه

هـ. ضرورت حرکت در افق احیای نظام‌سازی قرآنی و تحقق علوم انسانی قرآن‌بنیان

مبانی فلسفی فوق مبتنی بر زیرشاخه‌های متعددی است که مهمترین آنها عبارتند از: مبانی انسان‌شناسی، معرفت‌شناسی و ارزش‌شناسی

مبانی انسان‌شناسی

منظور از مبانی انسان‌شناسی، ابعاد، ویژگی‌ها و حقایق و ارزش‌های گوناگون انسانی است. مهمترین مبانی انسان‌شناسی حاکم بر این رشته عبارتند از:

الف. انسان حامل روح الهی و با ظرفیت متعالی

ب. انسان، مخاطب کتاب خدا و هدایت انسان و جامعه انسانی موضوع و فلسفه نزول قرآن مجید

ج. انسان، موجودی دارای اختیار و توانا در تحول خود، دیگران و محیط

مبانی معرفت‌شناسی

منظور از مبانی معرفت‌شناسی، مفاهیم یا گزاره‌های توصیفی ناظر به شناخت‌های لازم برای برنامه درسی است. مهمترین مبانی معرفت‌شناسی حاکم بر این رشته عبارتند از:

الف. وحی الهی، اصیل‌ترین منبع معرفت انسانی و قرآن کریم، تجلی جامع وحی الهی

ب. عقل، ودیعه‌ی الهی برای شناخت آیات تکوینی و تدوینی الهی

ج. پیامبر (ص) و اهل بیت (ع) او، مهبط وحی و معادن علم الهی

مبانی ارزش‌شناسی

مقصود از مبانی ارزش‌شناسی، گزاره‌هایی درباره منابع، ویژگیها و مصادیق ارزشها در ارتباط با عرصه‌های چهارگانه خدا، خود، خلق و خلقت است. مهمترین مبانی ارزش‌شناسی حاکم بر این رشته عبارتند از:

الف. ایمان، تقوا، اخلاص و اخلاق، ارزش‌های اساسی و مورد تأکید قرآن و حدیث

- ب. انس با قرآن و تدبیر در آیات آن مقدمه ضروری برای درک معارف قرآن و حدیث و برخورداری از هدایت آن
- ج. تفکر، تعهد علمی و روحیه کاوشگری و آزاداندیشی، بستر فرهنگی تولید دانش از قرآن و حدیث
- د. تحقق تبعیت از قرآن و حدیث در پذیرش ولایت پیامبر (ص) و جانشینان او و نظام اسلامی

مبانی اجتماعی

- منظور از مبانی اجتماعی، گزاره‌های مبنی نسبت برنامه درسی با جامعه و میزان تأثیرگذاری آن است. مهمترین مبانی اجتماعی حاکم بر این رشته عبارتند از:
- الف. ضرورت تغییر نگاه جامعه به قرآن از نگاه تبرک‌جویانه به برنامه زندگی فردی و اجتماعی
- ب. توسعه تعلیم و ترویج قرآن و حدیث، مقدمه ضروری تحقق حیات طیبه قرآنی به عنوان سبک زندگی جامعه اسلامی
- ج. ضرورت قرآن‌محور شدن اخذ مبانی اعتقادی و معارف دینی در سطوح عمومی و نخبگانی جامعه
- د. محوریت منابع انسانی در توسعه فرهنگ قرآنی و ضرورت ارتقای کمی و کیفی این منابع

مبانی روانشناختی

- مراد از مبانی روان‌شناختی، مهمترین گزاره‌های کاربردی روانشناسی در برنامه‌ریزی درسی است. مهمترین مبانی روان‌شناسی حاکم بر این رشته عبارتند از:
- الف. فراگیرنده، محور یادگیری و آموزش
- ب. توجه به ابعاد مختلف روانی، عاطفی، عقلانی، اخلاقی و معنوی فراگیران
- ج. توجه به نیازها، علایق و مشکلات فراگیران

ضرورت و اهمیت

بهره‌وری از قرآن به عنوان کتاب انسان‌سازی و محور هدایت و قانون حیات طیبه فردی و اجتماعی، مستلزم تأمین نیروی انسانی کارآمد در گستره نظام توسعه فرهنگ قرآنی است و بر این اساس می‌بایست عموماً رویکرد نظام آموزش عالی قرآنی کشور و مشخصاً برنامه‌ریزی و اجرای رشته‌های علوم قرآن و حدیث دانشگاه‌ها در بستر این نظام و با رویکرد قرآن‌محوری، کاربردی‌سازی و نیازمداری، متحول شده و ارتقا و تعالی یابد. همچنانکه اسناد بالادستی موجود نیز بر این مهم تأکید دارند. این اسناد عبارتند از:

بند الف و ب ماده ۱۵ برنامه پنجم توسعه:

«ماده ۱۵- به منظور تحول بنیادین در آموزش عالی به ویژه در رشته‌های علوم انسانی، تحقق جنبش نرم‌افزاری و تعمیق مبانی اعتقادی، ارزش‌های اسلامی و اخلاق حرفه‌ای و با هدف ارتقاء کیفی در حوزه دانش و تربیت اسلامی، وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مکلفند اقدامات زیر را انجام دهند:

- الف- بازنگری متون، محتوا و برنامه‌های آموزشی و درسی دانشگاهی مبتنی بر آموزه‌ها و ارزش‌های دینی و هویت اسلامی - ایرانی و انقلابی و تقویت دوره‌های تحصیلات تکمیلی با بهره‌گیری از آخرین دستاوردهای دانش بشری، با اولویت نیاز بازار کار
- ب - تدوین و ارتقاء شاخصهای کیفی به خصوص در رشته‌های علوم انسانی به ویژه در رشته‌های علوم قرآن و عترت و مطالعات میان رشته‌ای با بهره‌گیری از امکانات و توانمندیهای حوزه‌های علمیه و تأمین آموزشهای مورد نیاز»

نقشه جامع علمی کشور

راهبرد کلان ۵ توسعه علم و فناوری: نهادینه کردن نگرش اسلامی به علم و تسریع در فرایندهای اسلامی شدن نهادهای آموزشی و پژوهشی

بند ۱ اقدامات ملی راهبرد کلان ۵ توسعه علم و فناوری: بازنگری برنامه‌ها و محتوای آموزشی بر اساس مبانی نظری و ارزشی و نگرش اسلامی

بند ۳۴ اقدامات ملی راهبرد کلان ۶ توسعه علم و فناوری: بازنگری و بازتولید محتوا و روشهای آموزشی و پرورشی به منظور تعمیق تربیت اسلامی و حیات دینی و اعتقاد و التزام به ارزشهای انقلاب اسلامی در دانش آموزان و دانشجویان و آشنایی آنان با فرهنگ و تمدن اسلامی

منشور توسعه فرهنگ قرآنی و وظایف ابلاغی توسط شورای توسعه فرهنگ قرآنی

بند ۳ ماده ۲: توسعه نظریه پردازی در نظامهای فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی مبتنی بر فرهنگ و معارف قرآنی

بند ۸ ماده ۲: هدایت فرایندهای آموزشی، پژوهشی و تبلیغی ترویجی قرآنی به سمت کاربردی کردن تعالیم قرآنی در زندگی فردی و اجتماعی

بند ۱۰ ماده ۲: ارتقای بخشی نظام تعلیم و تربیت، نظام رسانه ای، نظام تبلیغات دینی و سایر نظامهای موثر با الهام از تعالیم قرآن کریم

بند ۱۲ ماده ۴: برنامه ریزی برای تأمین و توسعه منابع انسانی مورد نیاز حوزه‌های مختلف امور قرآنی و کیفیت بخشی منابع انسانی موجود

رویکردهای شورای برنامه‌ریزی آموزش عالی در بازنگری رشته‌های دانشگاهی

۱. تجمیع رشته‌های دانشگاهی در مقطع کارشناسی و انتقال کلیه گرایش‌ها به مقطع کارشناسی ارشد (مدل لوزی)

۲. کاربردی‌شدن رشته‌ها و تطبیق برنامه درسی با نیازهای اشتغال در جامعه

«اهداف آموزش عمومی قرآن کشور» شورای عالی انقلاب فرهنگی

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری موظف است به منظور تأمین نیروی انسانی لازم برای تحقق اهداف آموزش عمومی قرآن کشور، با همکاری دانشگاه فرهنگیان و سایر مراکز آموزش عالی واجد صلاحیت، نسبت به طراحی و اجرای دوره‌های آموزش عالی تربیت مربی، معلم، مدرس، کارشناس، مدیر و پژوهشگر آموزش عمومی قرآن در مقاطع کاردانی تا دکتری اقدام کند. این اهداف عبارتند از:

۱. تقویت ایمان و گرایش به قرآن و عترت: اعتقاد قلبی به حقانیت، جامعیت و جاودانگی قرآن مجید و جایگاه پیامبر (ص) و اهل بیت (ع) به عنوان تبیین کنندگان علمی و عملی قرآن و محبت و مودت نسبت به قرآن و اهل بیت (ع)
۲. توانایی خواندن قرآن کریم: خواندن صحیح و روان قرآن کریم با تلفظ عربی حروف و حرکات در حد تمایز
۳. درک معنای آیات قرآن کریم: درک معنای ظاهری عموم عبارات و آیات قرآن کریم
۴. توانایی و التزام به تدبر در آیات قرآن کریم: آشنایی با روش تدبر و پابندی به اندیشه و دقت در آیات قرآن برای درک بهتر مراد و مقصود آیات
۵. حفظ قرآن کریم: به خاطر سپاری و ازبر خوانی بخش‌هایی از آیات و سور قرآن کریم (حداقل سه جزء)
۶. انس با قرآن کریم: اشتیاق به خواندن روزانه و استماع قرآن کریم، همراه با فهم و تدبر در آیات
۷. آشنایی با علوم و معارف قرآن کریم: آشنایی با کلیات تاریخ و علوم قرآنی و شناخت معارف اسلامی و ضروری قرآن کریم
۸. توانایی استفاده از قرآن کریم: توانایی جستجو و دریافت معارف عمومی مورد نیاز از قرآن کریم با استفاده از منابع معتبر
۹. تبعیت از قرآن و عترت: عمل به آموزه‌های قرآن و اهل بیت در ابعاد مختلف زندگی و تحقق سبک زندگی قرآنی

با وجود این اسناد، اهم آسیب‌های موجود در رشته‌های سابق علوم قرآن و حدیث که از پژوهش‌های مرتبط در این خصوص احصاء شده و مدّ نظر کمیته تحول در مطالعات قرآن و حدیث قرار گرفت از این قرار بوده است، عبارتند از:

- عدم محوریت و اصل نبودن متن آیات قرآن به عنوان منبع لایزال و کتاب هدایت زندگی بشر مطابق با قرائت اهل بیت علیهم السلام در برنامه آموزشی رشته‌های علوم قرآن و حدیث
- عدم تطابق محتوای رشته‌های علوم قرآن و حدیث با اهداف و آرمان‌های انقلاب اسلامی و نظام توسعه فرهنگ قرآنی
- عدم تناسب محتوای رشته‌های قرآنی موجود با نیازهای جامعه و ناتوانی از تأمین نیروی انسانی جهت انجام فعالیت‌های آموزشی، پژوهشی و تبلیغی ترویجی قرآن و عترت
- کم‌توجهی به نیازسنجی در تعریف و محتوابخشی رشته‌های قرآن و حدیث
- نابسامانی و تکرار در عناوین و سرفصل‌های رشته‌های مختلف علوم قرآنی
- فقدان شاخص‌های استاندارد در تعریف و هدفگذاری رشته‌های قرآنی در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی مختلف

نقش و توانایی فارغ‌التحصیلان

- توانمند در رفع نیازهای شغلی جامعه در حوزه‌های مختلف امور قرآنی، با بهره‌گیری از آخرین دستاوردهای دانش بشری
- توانمند در کاربردی کردن تعالیم قرآنی در زندگی فردی و اجتماعی
- توانمند در حوزه مربی‌گری، معلمی، مدرسی، کارشناسی، مدیریت و پژوهشگری آموزش عمومی قرآن
- دارای توانمندی ابتدایی در ارتقای بخشی نظام تعلیم و تربیت، نظام رسانه‌ای، نظام تبلیغات دینی و سایر نظام‌های موثر، با الهام از تعالیم قرآن کریم
- دارای آشنایی ابتدایی با توسعه نظریه‌پردازی در نظام‌های فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی مبتنی بر فرهنگ و معارف قرآنی

مشاغل قابل احراز

- مهمترین عناوین مشاغل قرآنی شناسایی شده در طرح مشاغل قرآنی در سه حوزه‌ی کلی «آموزشی»، «علمی-پژوهشی» و «تبلیغی-ترویجی» قابل ارائه است.
- مشاغل حوزه آموزشی: مدیر مراکز آموزش عمومی قرآن^۱، مدیر مراکز آموزش تخصصی قرآن^۲، کارشناس آموزش‌های عمومی قرآنی، کارشناس آموزش‌های تخصصی قرآنی، کارشناس متون آموزشی قرآنی، کارشناس کارگاه آموزشی قرآن کریم^۳، مربی قرآن، معلم قرآن، مدرس آموزش-

^۱- مراد از آموزش عمومی قرآن، آموزش خواندن، حفظ، ترجمه، مفاهیم و معارف عمومی آیات قرآن به گروه‌های مختلف سنی است.

^۲- مراد از آموزش تخصصی قرآن یا تربیت فعالان قرآنی، برنامه‌های آموزشی است که هدف آن تربیت نیروی انسانی متخصص در حوزه‌های مختلف قرآنی است.

^۳- این شغل از سوی معاونت فرهنگی و اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی پیشنهاد شده است.

های عمومی قرآنی، مدرس تلاوت قرآن^۱، مدرس تربیت مربی و معلم قرآن، مدرس علوم قرآنی، مدرس ترجمه، تفسیر و معارف قرآنی، مدرس هنرهای قرآنی «قرآن نگار»^۲.

- مشاغل حوزه علمی-پژوهشی: مدیر مراکز پژوهشی قرآنی، مدیر طرح‌های پژوهشی قرآنی، مدیر نشریات تخصصی قرآنی، مدیر همایش‌های تخصصی قرآنی، مدیر کتابخانه‌های تخصصی قرآنی، کارشناس ترجمه و تفسیر قرآن، کارشناس علوم و معارف قرآنی، نسخه‌شناس آثار قرآنی، کتابدار تخصصی قرآنی، کارشناس نشریات تخصصی قرآنی، کارشناس همایش‌های تخصصی قرآنی، مفسر قرآن، مترجم قرآن و آثار قرآنی، پژوهشگر علوم و معارف قرآنی، پژوهشگر امور قرآنی (پژوهشی، آموزشی و تبلیغی ترویجی).
- مشاغل حوزه تبلیغی-ترویجی: مدیر مطبوعات و نشریات قرآنی، مدیر شبکه‌های رادیویی قرآنی، مدیر شبکه‌های تلویزیونی و ماهواره‌ای قرآنی، مدیر شبکه‌های اینترنتی قرآنی، مدیر خبرگزاری‌ها و پایگاه‌های اطلاع‌رسانی قرآنی، مدیر نشر مصحف (قرآن کریم)، مدیر تولید و توزیع محصولات قرآنی (نرم‌افزارهای قرآنی، لوح‌های آموزشی و ...)، مدیر مراکز قرآن‌نگاری (خوش‌نویسی، تذهیب، طراحی، گرافیک، معرق و ...)، مدیر نمایشگاه‌ها و موزه‌های قرآنی، مدیر محافل، جشنواره‌ها و مسابقات قرآنی، مدیر روابط عمومی مراکز قرآنی، مدیر جلسات قرآنی مساجد^۳، کارشناس امور قرآنی در رادیو، کارشناس امور قرآنی در تلویزیون و ماهواره، گزارشگر و مجری فعالیت‌های قرآنی، کارشناس امور قرآنی در خبرگزاری‌ها، مراکز اطلاع‌رسانی و شبکه‌های اینترنتی، کارشناس نویسنده قرآنی، مصحح قرآنی (نمونه خوان و ویراستار قرآنی)، کارشناس تولید نرم‌افزار و محصولات قرآنی، کارشناس نشر، بازاریاب و پخش محصولات قرآنی (مصحف شریف، کتاب‌های قرآنی، نرم‌افزار و ...)، کارشناس نمایشگاه‌ها و موزه‌های قرآنی، کارشناس جشنواره‌ها و مسابقات قرآنی، کارشناس روابط عمومی مراکز قرآنی، قاری قرآن، کارشناس ارزیاب تلاوت (داور قرآنی)، مبلغ قرآنی، کاتب قرآن، هنرمند قرآن‌نگار، مشاور قرآنی.

واحدهای درسی

بر اساس مدل جدید رشته‌ی علوم قرآن و حدیث، از مجموع ۱۳۵ واحد درسی که دانشجویان مقطع کارشناسی آموزش می‌بینند، ۱۲ واحد عمومی، ۸۸ واحد پایه برای آشنایی نسبتاً جامع با ابعاد مختلف قرآن و منابع روایی و فهم معارف و متون علمی مرتبط با این دو و ۳۵ واحد اختیاری است. در این راستا شش مجموعه ۳۵ واحدی تعیین شده است که دانشجو به اختیار خود یکی از این مجموعه‌ها را انتخاب کرده و آموزش خواهد دید. این شش مجموعه عبارتند از: مجموعه یک (عنوان پیشنهادی در حوزه مطالعات قرآن)، مجموعه دو (عنوان پیشنهادی در حوزه مطالعات حدیث)، مجموعه سه (عنوان پیشنهادی در حوزه تربیت دبیر آموزش قرآن و حدیث)، مجموعه چهار (عنوان پیشنهادی در حوزه تربیت مربی آموزش قرآن و حدیث)، مجموعه پنج (عنوان پیشنهادی در حوزه هنرهای قرآنی ^{قرائت و کتبت}) و مجموعه شش (عنوان پیشنهادی در حوزه فرهنگ و رسانه).

جدول ۱: ساختار کلی برنامه

نوع درس	تعداد واحد
عمومی	۱۲ واحد
پایه	۳۲ واحد
تخصصی	۵۶ واحد
مجموعه اختیاری	۳۵ واحد
جمع	۱۳۵ واحد

طول دوره

- طول متوسط این دوره حداقل سه و نیم سال است و برنامه‌های درسی آن برای ۷ ترم برنامه‌ریزی شده است.
- هر دانشگاه یا مؤسسه آموزش عالی مجری رشته علوم قرآن و حدیث، بسته به امکانات خود و تأمین شاخص‌ها^۴ با موافقت نهایی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری می‌تواند هر یک از شش مجموعه‌ی اختیاری را ارائه دهد.
- ارائه مجموعه‌های اختیاری از ترم چهارم خواهد بود.
- در دانشگاه‌ها یا مؤسسات آموزش عالی مجری رشته علوم قرآن و حدیث که بیش از یک مجموعه اختیاری ارائه می‌شود، دانشجو باید مجموعه‌های اختیاری منتخب خود را به ترتیب اولویت و علاقه، تا قبل از اتمام ترم سوم به معاونت/گروه آموزشی اعلام دارد. در صورتی که درخواست دانشجویان

^۱- تلاوت اعم از ترتیل و تحقیق (مرتل و مجود) می‌باشد. تلاوت مرتل: عبارت است از خواندن آهنگین آیات قرآن به قصد القای مفاهیم آن با ضرب آهنگ منظم و با رعایت قواعد تجویدی و جمله‌بندی صحیح عبارات. تلاوت مجود: عبارت است از قرائت آهنگین آیات قرآن مجید به قصد القای مفاهیم آن با استفاده از تنوع نغمات موسیقایی همراه با رعایت احکام تجوید و وقف و ابتداء. لحن بیان صحیح (نوحیه‌نامه تدوین طرح طبقه‌بندی اعطای مدرک تخصصی به قاریان معلمان تجربی قرآن کریم، دبیرخانه کمیسیون پژوهش‌های قرآنی، تابستان ۱۳۷۸).

^۲- مراد از قرآن‌نگاری عبارت است از به کارگیری هر یک از انواع هنرهای تجسمی به جهت ارائه متن آیات قرآن و مفاهیم و معارف قرآن در قالب‌های زیبا و هنری.

^۳- این شغل از سوی معاونت فرهنگی و اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی پیشنهاد شده است.

^۴ شاخص‌های مراکز مجری مجموعه‌های اختیاری متعاقباً ابلاغ خواهد شد.

برای انتخاب برخی مجموعه‌های اختیاری بیش از ظرفیت موجود باشد، این معاونت/گروه باید دانشجویانی را که معدل کل آن‌ها تا ترم سوم بیش از مابقی است برای آن مجموعه اختیار کرده و مابقی دانشجویان در مجموعه دیگر مشغول به تحصیل شوند. اگر دانشجویی در اعلام اولویت‌های خود تأخیر داشته باشد، به عهده‌ی معاونت آموزشی است که به صلاحدید خود یکی از مجموعه‌های اختیاری را برای دانشجو انتخاب نموده و دانشجو حق اعتراض ندارد.

- طبق بند ۱۰ آیین‌نامه آموزشی دوره‌های کاردانی و کارشناسی (پیوسته و ناپیوسته) مصوب مورخ ۹۳/۷/۲۸ شورای عالی برنامه‌ریزی آموزشی، ابلاغی ۹۳/۱۲/۲۴ به شماره ۲/۲۴۴۷۵۹، میزان ساعت اجرای دروس نظری به ازای هر واحد درسی ۱۶ ساعت، عملی ۳۲ ساعت و کارگاهی ۴۸ ساعت الزامی است.
- از آنجا که رویکرد رشته جدید علوم قرآن و حدیث، مهارت‌دهی به دانشجویان این رشته در راستای تأمین نیازهای شغلی نظام توسعه فرهنگ قرآنی است، اهتمام دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی مجری این رشته، به اجرای صحیح دروس عملی و کارگاهی ضروری است.
- از آنجا که بسیاری از محتوای ارائه شده، با ساختار جدید و بداعت این برنامه، نیازمند تألیف اثر مستقل با نگاهداشت اهداف و اصول حاکم بر این رشته است، و نیز از آنجایی که ارائه محتوای برنامه درسی در قالب درس‌نامه و منابع آموزشی متقن، فرایندی زمان‌بر است، مرکز هماهنگی و توسعه پژوهش و آموزش عالی قرآنی کشور، جهت تدوین منبع آموزشی این رشته درسی، قراردادهای تفاهم‌نامه‌های متعددی را با اشخاص حقیقی و حقوقی به امضا رسانده و هر کدام از کتب که مراحل تدوین، بررسی و تأیید نهایی را گذراند به عنوان منبع اصلی آن درس ابلاغ خواهد شد. طبعاً این منابع، به عنوان منابع آزمون ارشد این رشته نیز به حساب می‌آیند.

شرایط پذیرش دانشجو

دانش‌آموزان کلیه گروه‌های آموزشی می‌توانند از طریق قبولی در آزمون سراسری این رشته را اختیار کنند.

مواد و ضرایب امتحان

مواد و ضرایب مطابق اعلام سازمان سنجش می‌باشد.

فصل دوم

جداول دروس

جدول ۲: دروس عمومی

پیش نیاز	ساعت						تعداد واحد	عنوان درس	کد درس	نوع شایستگی
	کل	پروژه	کارورزی	کارگاهی	عملی	نظری				
	۴۸				-	۴۸	۳	زبان فارسی		عمومی
	۴۸				-	۴۸	۳	زبان انگلیسی		
	۳۲				۳۲	-	۱	تربیت بدنی ۱		
تربیت بدنی ۱	۳۲				۳۲	-	۱	ورزش ۱		
	۳۲				-	۳۲	۲	دانش خانواده		
	۳۲				-	۳۲	۲	انقلاب اسلامی		
	۲۲۴				۶۴	۱۶۰	۱۲	جمع		

جدول ۳: دروس پایه

پیش نیاز	ساعت						تعداد واحد	عنوان درس	کد درس	نوع شایستگی
	کل	پروژه	کارورزی	کارگاهی	عملی	نظری				
روانخوانی و تجوید مقدماتی	۶۴				۶۴		۲	کارگاه قرائت و ترجمه قرآن ۱	۱۰۰	پایه
کارگاه قرائت و ترجمه قرآن ۱	۶۴				۶۴		۲	کارگاه قرائت و ترجمه قرآن ۲	۱۰۱	
	۳۲					۳۲	۲	صرف کاربردی ۱	۱۰۲	
صرف کاربردی ۱	۳۲					۳۲	۲	صرف کاربردی ۲	۱۰۳	
	۶۴					۶۴	۴	نحو کاربردی ۱	۱۰۴	
نحو کاربردی ۱	۶۴					۶۴	۴	نحو کاربردی ۲	۱۰۵	
	۳۲					۳۲	۲	منطق	۱۰۶	
	۳۲					۳۲	۲	کلام اسلامی	۱۰۷	
	۳۲					۳۲	۲	کلیات فقه و مبانی حقوق اسلامی	۱۰۸	
	۳۲					۳۲	۲	تاریخ تحلیلی اسلام	۱۰۹	
	۳۲					۳۲	۲	آشنایی با ادیان بزرگ و کتب آسمانی	۱۱۰	
	۶۴				۶۴		۲	مهارت‌های آموزش و ترویج قرآن	۱۱۱	
	۳۲					۳۲	۲	روش تحقیق در علوم قرآن و حدیث	۱۱۲	
	۶۴				۶۴		۲	رایانه و فضای مجازی	۱۱۳	
	۶۴۰				۲۵۶	۳۸۴	۳۲	جمع		

جدول ۴: دروس تخصصی

پیش نیاز	ساعت						تعداد واحد	عنوان درس	کد درس	نوع شایستگی
	کل	پروژه	کارورزی	کارگاهی	عملی	نظری				
	۳۲					۳۲	۲	زبان تخصصی	۲۰۰	تخصصی
صرف کاربردی (۱)، نحو کاربردی (۱)	۳۲					۳۲	۲	قرائت و ترجمه متون تخصصی ۱	۲۰۱	
صرف کاربردی (۲)، نحو کاربردی (۲)، قرائت و ترجمه متون تخصصی (۱)	۳۲					۳۲	۲	قرائت و ترجمه متون تخصصی ۲	۲۰۲	
	۳۲					۳۲	۲	مفردات قرآن	۲۰۳	

۲۰۴	علوم قرآنی ۱ (وحی، نزول)	۲	۳۲					۳۲	
۲۰۵	علوم قرآنی ۲ (اعجاز، تحریف‌ناپذیری)	۲	۳۲					۳۲	
۲۰۶	علوم قرآنی ۳ (مکی و مدنی، اسباب نزول، محکم و متشابه، نسخ)	۲	۳۲					۳۲	
۲۰۷	علوم قرآنی ۴ (دلالت‌های قرآنی)	۲	۳۲					۳۲	
۲۰۸	تاریخ کتابت قرآن و قرائات (تاریخ قرآن)	۲	۳۲					۳۲	
۲۰۹	مآخذشناسی تفاسیر قرآن	۲	۳۲					۳۲	
۲۱۰	اصول و مقدمات تفسیر	۲	۳۲					۳۲	
۲۱۱	تفسیر ترتیبی قرآن ۱	۴	۶۴					۶۴	
۲۱۲	تفسیر ترتیبی قرآن ۲	۴	۶۴					۶۴	تفسیر ترتیبی قرآن ۱
۲۱۳	تفسیر ترتیبی قرآن ۳	۲	۳۲					۳۲	تفسیر ترتیبی قرآن ۲
۲۱۴	تفسیر موضوعی قرآن ۱	۲	۳۲					۳۲	
۲۱۵	تفسیر موضوعی قرآن ۲	۲	۳۲					۳۲	تفسیر موضوعی قرآن ۱
۲۱۶	علوم بلاغی و زیبایی‌شناختی قرآن ۱	۲	۳۲					۳۲	
۲۱۷	علوم بلاغی و زیبایی‌شناختی قرآن ۲	۲	۳۲					۳۲	علوم بلاغی و زیبایی‌شناختی قرآن ۱
۲۱۸	تاریخ حدیث	۲	۳۲					۳۲	
۲۱۹	مآخذشناسی حدیث	۲	۳۲					۳۲	تاریخ حدیث
۲۲۰	مصطلح‌الحدیث	۲	۳۲					۳۲	
۲۲۱	فقه الحدیث ۱	۲	۳۲					۳۲	
۲۲۲	فقه الحدیث ۲	۲	۳۲					۳۲	فقه الحدیث ۱
۲۲۳	فقه الحدیث ۳	۲	۳۲					۳۲	فقه الحدیث ۲
۲۲۴	شناخت نهج‌البلاغه	۲	۳۲					۳۲	
۲۲۵	آشنایی با صحیفه سجاده، ادعیه و زیارات مأثوره	۲	۳۲					۳۲	
جمع		۵۶	۸۹۶					۸۹۶	

جدول ۵: دروس مجموعه اختیاری مطالعات قرآن

نوع شایستگی	کد درس	عنوان درس	تعداد واحد	ساعت					پیش نیاز
				نظری	عملی	کارگاهی	کارورزی	پروژه	
تخصصی	۳۰۰	تاریخ استشراق و سیر تحول مطالعات قرآنی در غرب	۲	۳۲					۳۲
	۳۰۱	تفسیر ساختاری قرآن کریم	۲	۳۲					۳۲
	۳۰۲	معناشناسی ۱	۲	۳۲					۳۲
	۳۰۳	معناشناسی ۲	۲	۳۲					معناشناسی ۱

آشنائی با ادیان بزرگ و کتب آسمانی، تاریخ استشراق و سیر تحول مطالعات قرآنی در غرب	۳۲					۳۲	۲	قصص انبیا در قرآن و عهدین	۳۰۴
	۳۲					۳۲	۲	جریان‌شناسی مطالعات قرآنی معاصر	۳۰۵
	۳۲					۳۲	۲	آیین نگارش متون علمی	۳۰۶
	۳۲					۳۲	۲	آیین ویرایش متون علمی	۳۰۷
	۳۲					۳۲	۲	روش‌های تفسیری	۳۰۸
	۳۲					۳۲	۲	کتاب‌شناسی و مآخذشناسی علوم اسلامی با تکیه بر مطالعات قرآن و حدیث	۳۰۹
	۳۲					۳۲	۲	روش‌شناسی مطالعات قرآنی بینارشته‌ای	۳۱۰
زبان تخصصی	۳۲					۳۲	۲	متون تخصصی مطالعات قرآن و حدیث به زبان انگلیسی	۳۱۱
	۱۶					۱۶	۱	مراکز پژوهش قرآن و حدیث ایران و جهان	۳۱۲
	۳۲					۳۲	۲	رابطه قرآن و سنت	۳۱۳
رابطه قرآن و سنت	۳۲					۳۲	۲	فقه‌الحدیث (۴)	۳۱۴
	۳۲					۳۲	۲	روش‌ها و شیوه‌های تدبر در قرآن	۳۱۵
	۳۲					۳۲	۲	زبان قرآن	۳۱۶
	۳۲					۳۲	۲	هندسه دانش‌های قرآنی و حدیثی	۳۱۷
۵۶۰						۵۶۰	۳۵	جمع	

جدول ۶: دروس مجموعه اختیاری مطالعات حدیث

پیش نیاز	ساعت					تعداد واحد	عنوان درس	کد درس	نوع شایستگی
	کل	پروژه	کارورزی	کارگاهی	عملی				
	۳۲					۳۲	آشنایی با رجال	۴۰۰	تخصصی
آشنایی با رجال	۳۲					۳۲	توثیق و تضعیف ی	۴۰۱	
مصطلح‌الحدیث، آشنایی با رجال، توثیق و تضعیف	۳۲					۳۲	رجال کاربردی با تکیه بر سند شناس	۴۰۲	
فقه‌الحدیث ۳	۳۲					۳۲	مشکل‌الحدیث	۴۰۳	
فقه‌الحدیث ۳	۳۲					۳۲	اختلاف‌الحدیث	۴۰۴	
	۳۲					۳۲	کتاب‌شناسی و مآخذشناسی علوم اسلامی با تکیه بر مطالعات قرآن و حدیث	۳۰۹	
	۳۲					۳۲	مبانی شناخت حدیث از دیدگاه فریقین	۴۰۵	
	۳۲					۳۲	جریان‌شناسی مطالعات حدیثی معاصر	۴۰۶	
	۳۲					۳۲			

۴۰۷	روش‌شناسی مطالعات حدیثی بینارشته‌ای	۲	۳۲					۳۲	
۳۱۲	مراکز پژوهش قرآن و حدیث ایران و جهان	۱	۱۶					۱۶	
۳۱۱	متون تخصصی مطالعات قرآن و حدیث به زبان انگلیسی	۲	۳۲					۳۲	زبان تخصصی
۳۰۶	آیین نگارش متون علمی	۲	۳۲					۳۲	
۳۰۷	آیین ویرایش متون علمی	۲	۳۲					۳۲	
۴۰۸	کتابخانه‌های دیجیتال	۲	۳۲					۳۲	
۳۱۳	رابطه قرآن و سنت	۲	۳۲					۳۲	
۳۱۴	فقه‌الحديث (۴)	۲	۳۲					۳۲	رابطه قرآن و سنت
۴۰۹	تحقیق موضوعی در حدیث	۲	۳۲					۳۲	
۳۱۷	هندسه دانش‌های قرآنی و حدیثی	۲	۳۲					۳۲	
جمع		۳۵	۵۶۰					۵۶۰	

جدول ۷: دروس مجموعه اختیاری تربیت دبیر آموزش قرآن و حدیث

نوع شایستگی	کد درس	عنوان درس	تعداد واحد	ساعت						پیش نیاز
				نظری	عملی	کارگاهی	کارورزی	پروژه	کل	
تخصصی	۵۰۰	روانشناسی پرورشی	۲	۳۲					۳۲	
	۵۰۱	روانشناسی رشد نوجوانی	۲	۳۲					۳۲	
	۵۰۲	اصول و روش‌های کلاس داری در دوره نوجوانی	۲	۱۶	۳۲				۴۸	
	۵۰۳	برنامه ریزی درسی با تاکید بر دوره متوسطه	۲	۱۶	۳۲				۴۸	
	۵۰۴	ارزشیابی یادگیری در دوره متوسطه	۲	۱۶	۳۲				۴۸	
	۵۰۵	ارزشیابی پیشرفت تحصیلی در دوره متوسطه	۲	۱۶	۳۲				۴۸	
	۵۰۶	آموزش و پرورش تطبیقی با تاکید بر دوره‌های تحصیلی	۲	۳۲					۳۲	
	۵۰۷	راهنمای آموزش قرآن و حدیث	۲	۱۶	۳۲				۴۸	
	۵۰۸	طراحی آموزشی در آموزش قرآن و حدیث	۱			۴۸			۴۸	
	۵۰۹	آشنایی با برنامه‌های رسمی و غیررسمی آموزش عمومی قرآن و حدیث	۲	۱۶	۳۲				۴۸	
	۵۱۰	کاربرد هنر و ادبیات در آموزش قرآن و حدیث	۲	۱۶	۳۲				۴۸	
	۵۱۱	کاربرد فناوری اطلاعات و ارتباطات در آموزش قرآن و حدیث	۱			۴۸			۴۸	مهارت‌های هفتگانه (ICDL)
	۵۱۲	پژوهش و توسعه حرفه‌ای ۱: پژوهش روایی	۱			۴۸			۴۸	

پژوهش و توسعه حرفه‌ای ۱: پژوهش روایی، کارورزی ۲	۴۸			۴۸		۱	پژوهش و توسعه حرفه‌ای ۲: کنش پژوهی	۵۱۳
پژوهش و توسعه حرفه‌ای ۲: کنش پژوهی،	۴۸			۴۸		۱	پژوهش و توسعه حرفه‌ای ۳: درس	۵۱۴
	۱۲۸		۱۲۸			۲	کارورزی ۱	۵۱۵
کارورزی ۱	۱۲۸		۱۲۸			۲	کارورزی ۲	۵۱۶
کارورزی ۲	۱۲۸		۱۲۸			۲	کارورزی ۳	۵۱۷
کارورزی ۳	۱۲۸		۱۲۸			۲	کارورزی ۴	۵۱۸
پژوهش و توسعه حرفه‌ای ۱						۲	کارنمای معلمی	۵۱۹
جمع	۱۱۸۴		۵۱۲	۲۴۰	۲۲۴	۲۰۸	۳۵	

جدول ۸: دروس مجموعه اختیاری تربیت مربی آموزش قرآن و حدیث

پیش نیاز	ساعت						تعداد واحد	عنوان درس	کد درس	نوع شایستگی
	کل	پروژه	کارورزی	کارگاهی	عملی	نظری				
	۳۲					۳۲	۲	روانشناسی پرورشی	۵۰۰	تخصصی
	۳۲					۳۲	۲	روانشناسی رشد کودکی	۶۰۱	
	۴۸				۳۲	۱۶	۲	اصول و روش‌های کلاس داری در دوره کودکی	۶۰۲	
	۴۸				۳۲	۱۶	۲	برنامه ریزی درسی با تاکید بر دوره پیش دبستانی و دبستانی	۶۰۳	
	۴۸				۳۲	۱۶	۲	ارزشیابی یادگیری کودکان	۶۰۴	
	۴۸				۳۲	۱۶	۲	ارزشیابی کیفی (توصیفی) در آموزش کودکان	۶۰۵	
	۳۲					۳۲	۲	آموزش و پرورش تطبیقی با تاکید بر دوره‌های تحصیلی	۵۰۶	
	۴۸				۳۲	۱۶	۲	راهنمادهای آموزش قرآن و حدیث	۵۰۷	
	۴۸			۴۸			۱	طراحی آموزشی در آموزش قرآن و حدیث	۵۰۸	
	۴۸				۳۲	۱۶	۲	آشنایی با برنامه‌های رسمی و غیررسمی آموزش عمومی قرآن و حدیث	۵۰۹	
	۴۸				۳۲	۱۶	۲	کاربرد بازی و هنر در آموزش قرآن و حدیث	۶۰۶	
مهارت‌های هفتگانه (ICDL)	۴۸			۴۸			۱	کاربرد فناوری اطلاعات و ارتباطات در آموزش قرآن و حدیث	۵۱۱	
	۴۸			۴۸			۱	پژوهش و توسعه حرفه‌ای ۱: پژوهش روایی	۵۱۲	
پژوهش و توسعه حرفه‌ای ۱: پژوهش روایی، کارورزی ۲	۴۸			۴۸			۱	پژوهش و توسعه حرفه‌ای ۲: کنش پژوهی	۵۱۳	

پژوهش و توسعه حرفه‌ای ۲: کنش پژوهی،	۴۸			۴۸		۱	پژوهش و توسعه حرفه‌ای ۳: درس پژوهی	۵۱۴	
	۱۲۸		۱۲۸			۲	کارورزی ۱	۵۱۵	
کارورزی ۱	۱۲۸		۱۲۸			۲	کارورزی ۲	۵۱۶	
کارورزی ۲	۱۲۸		۱۲۸			۲	کارورزی ۳	۵۱۷	
کارورزی ۳	۱۲۸		۱۲۸			۲	کارورزی ۴	۵۱۸	
پژوهش و توسعه حرفه‌ای ۱						۲	کارنمای معلمی	۵۱۹	
جمع		۱۱۸۴	۵۱۲	۲۴۰	۲۲۴	۲۰۸	۳۵		

جدول ۹: دروس مجموعه اختیاری هنرهای قرآنی (قرائت و کتابت)

عناوین دروس این مجموعه متعاقباً اعلام خواهد شد

جدول ۱۰: دروس مجموعه اختیاری فرهنگ و رسانه

پیش نیاز	ساعت					تعداد واحد	عنوان درس	کد درس	نوع شایستگی
	کل	پروژه	کارورزی	کارگاهی	عملی				
	۳۲					۲	مبانی و نظریه‌های جامعه‌شناسی	۸۰۰	تخصصی
	۳۲					۲	مبانی و نظریه‌های ارتباطات و فرهنگ	۸۰۱	
	۱۶					۱	تاریخ رسانه	۸۰۲	
	۱۶					۱	اخلاق و حقوق رسانه	۸۰۳	
	۸۰			۴۸	۳۲	۲	ویرایش و نگارش فارسی	۸۰۴	
	۳۲					۲	مبانی روانشناسی و روان‌شناسی اجتماعی	۸۰۵	
	۱۶					۱	افکار عمومی و سواد رسانه‌ای	۸۰۶	
	۳۲					۲	روش پژوهش و تحلیل	۸۰۷	
	۸۰			۴۸	۳۲	۲	کارگاه نگارش رسانه‌ای (۱)	۸۰۸	
	۳۲					۲	زبان تخصصی فرهنگ و رسانه	۸۰۹	
	۴۸				۳۲	۲	ارتباطات دیداری و گرافیک رسانه	۸۱۰	
	۳۲					۲	برندسازی و ارتباطات اقناعی	۸۱۱	
	۳۲					۲	تحلیل محتوای رسانه	۸۱۲	
	۸۰			۴۸	۳۲	۲	کارگاه نگارش رسانه‌ای (۲)	۸۱۳	
	۳۲					۲	فناوری رسانه (چاپ، رادیو تلویزیون و فضای مجازی)	۸۱۴	
	۴۸				۳۲	۲	عکاسی رسانه‌ای و خبری	۸۱۵	
	۳۲					۲	سرمدیری و مدیریت رسانه	۸۱۶	
	۸۰			۴۸	۳۲	۲	دو درس از دروس اختیاری ذیل: بروزنگاری چندرسانه‌ای بروزنگاری دیداری بروزنگاری سبک زندگی شعر و نویسندگی خلاق کارگاه روابط عمومی	۸۱۷	
جمع		۸۳۲		۲۴۰	۲۲۴	۳۶۸	۳۵		

فصل سوم

سرفصل دروس

دروس پایه

عنوان درس به فارسی: کارگاه قرائت و ترجمه قرآن (۱)

به عربی: ورشة التلاوة القرآن و ترجمانه (۱)

به انگلیسی: Quran Training Workshop (۱)

مشخصات درس:	اهداف:
نوع درس: پایه	هدف اصلی: آشنایی و انس با متن و مفاهیم قرآن مجید - جزء سی ام قرآن (ناس تا نبأ)
تعداد واحد: ۲	اهداف دانشی و مهارتی: ۱- درک معنای آیات سوره های جزء سی ام به هنگام استماع و قرائت، بدون نیاز به مراجعه به ترجمه ۲- توانایی روان خوانی/قرائت صحیح و روان آیات سوره های جزء سی ام، از حفظ یا از متن بدون اعراب ۳- کسب توانمندی های لازم برای تدبر در آیات و دریافت و فهم روشمند معارف و مفاهیم با محوریت سوره های جزء سی ام ۴- حفظ الزامی سوره های ناس تا ضحی
زمان درس: ۶۴ (عملی)	

دروس پیش نیاز: روانخوانی و تجوید مقدماتی^۱

فرصت های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن

۱. استماع و تمرین و تکرار قرائت صحیح آیات سوره های جزء سی ام به روش های مختلف سمعی و بصری به صورت گروهی و فردی
 ۲. تمرین درک و بیان معنای کلمات و جملات آیات سوره های جزء سی ام به صورت دیداری و شنیداری
 ۳. مطالعه مروری معارف/تفسیر عمومی آیات منتخب سوره های جزء سی ام و فهم تدبری (روشمند) آن توسط دانشجو
 ۴. حفظ سوره های ناس تا ضحی و حفظ داوطلبانه بقیه سوره های جزء سی ام (با اعمال نمره تشویقی تا ۴ نمره)
- ترتیب آموزش سوره ها از سوره ناس به نبأ خواهد بود.
- استماع و تمرین و تکرار آیات به صورت فردی و جمعی، محور اصلی آموزش است.
- حداقل نیمی از نمره این درس به تسلط بر قرائت صحیح سوره ها (از رو یا از حفظ) به صورت شفاهی اختصاص دارد.

تکلیف عملکردی

قرائت مستمر آیات سوره ها در طول شبانه روز همراه با توجه به معنای آیات و تدبر در آن و ثبت یافته های معارفی آیات

راهنماهای تدریس و یادگیری

- تأکید بر حضور مستمر در کلاس و انجام تکالیف عملکردی

- آموزش فعال با تأکید بر محوریت آموزش گیرنده

- پرهیز از صرف وقت کلاس به مباحث نظری قرائت، زبان عربی و تفسیر

- مدرس این درس باید تسلط کافی بر قرائت و درک معنای سوره ها داشته و حتی المقدور آیات را حفظ باشد.

فهرست منابع	منابع اصلی (آموزشی)	مصحف آموزشی حزب مفصل - مرکز هماهنگی و توسعه پژوهش و آموزش عالی قرآنی کشور - در دست تألیف		
	منابع فرعی (پژوهشی)	- بسته های صوتی تلاوت آیات سوره های گروه - کتب مفردات - تفاسیر عمومی قرآن		
ارزشیابی یادگیری	۱	۲		۳
	ارزشیابی مستمر ☒	آزمون های نوشتاری ☒	آزمون های نهایی ☒	تکلیف درسی ☒
		میان ترم ☒	آزمون عملکردی ☒	آزمون های نوشتاری ☒
			آزمون عملکردی ☒	آزمون عملکردی ☒

۱. درس کارگاه قرائت و ترجمه قرآن (۱) از نیمسال دوم تحصیلی ارائه خواهد شد و پیش از آن، گروه موظف است در بدو ورود دانشجو، از وی آزمون شفاهی «روان خوانی و تجوید مقدماتی قرآن (فصیح خوانی)» گرفته و در صورت کسب حدنصاب لازم، درس کارگاه قرائت و ترجمه قرآن (۱) را در نیمسال دوم به وی ارائه دهد. در غیر این صورت می بایست در نیم سال اول تحصیلی، درس پیش نیاز «روانخوانی و تجوید مقدماتی» به ارزش ۳ واحد درسی عملی (۶ ساعت در هفته) به صورت حضوری و یا غیرحضوری به دانشجویانی که حد نصاب لازم را کسب نکرده اند ارائه شود.

عنوان درس به فارسی: کارگاه قرائت و ترجمه قرآن (۲)

به عربی: ورشة التلاوة القرآن و ترجمانه (۲)

به انگلیسی: Quran Training Workshop (۲)

مشخصات درس:	اهداف:
نوع درس: پایه	- هدف اصلی: آشنایی و انس با متن و مفاهیم قرآن مجید - جزء بیست و نهم قرآن (مرسلات تا ملک)
تعداد واحد: ۲	اهداف دانشی و مهارتی: ۱- درک معنای آیات سوره‌های جزء بیست و نهم به هنگام استماع و قرائت، بدون نیاز به مراجعه به ترجمه ۲- توانایی روان خوانی/قرائت صحیح و روان آیات سوره‌های جزء بیست و نهم از متن بدون اعراب ۳- افزایش توانمندی‌های لازم برای تدبر در آیات و دریافت و فهم روشمند معارف و مفاهیم با محوریت سوره‌های جزء بیست و نهم
زمان درس: ۶۴ (عملی)	

دروس پیش‌نیاز: کارگاه قرائت و ترجمه قرآن (۱)

فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن

۱. استماع و تمرین و تکرار قرائت صحیح آیات سوره‌های جزء بیست و نهم به روش‌های مختلف سمعی و بصری به صورت فردی و گروهی
 ۲. تمرین و املاي کتابت آیات قرآن مجید و اعراب‌گذاری آن
 ۳. تمرین درک و بیان معنای کلمات و جملات آیات سوره‌های جزء بیست و نهم
 ۴. مطالعه مروری معارف/تفسیر عمومی آیات منتخب سوره‌های گروه توسط دانشجو
 ۵. تمرین تدبر، تحقیق موضوعی و تصریف آیات سوره‌های جزء بیست و نهم و سی‌ام
 ۶. حفظ داوطلبانه سوره‌های گروه (با اعمال نمره تشویقی تا ۵ نمره)
- ترتیب آموزش سوره‌ها از مرسلات به ملک است.
- استماع و تمرین و تکرار آیات به صورت فردی و جمعی، محور اصلی آموزش است.
- حداقل نیمی از نمره این درس به تسلط بر قرائت صحیح سوره‌ها (از رو یا از حفظ) به صورت شفاهی اختصاص دارد.

تکلیف عملکردی

- قرائت مستمر آیات سوره‌ها در طول شبانه‌روز همراه با توجه به معنای آیات و تدبر در آن و ثبت یافته‌های معارفی آیات
- کتابت آیات سوره‌های جزء بیست و نهم به صورت ترتیبی و موضوعی (به صورت رونویسی یا از حفظ)

راهنماهای تدریس و یادگیری

- تأکید بر حضور مستمر در کلاس و انجام تکالیف عملکردی
- آموزش فعال با تأکید بر محوریت آموزش‌گیرنده
- پرهیز از صرف وقت کلاس به مباحث نظری قرائت، زبان عربی و تفسیر
- مدرس این درس باید تسلط کافی بر قرائت و درک معنای سوره‌ها داشته و حتی المقدور آیات را حفظ باشد.

فهرست منابع	منابع اصلی (آموزشی)	مصحف آموزشی حزب مفصل - مرکز هماهنگی و توسعه پژوهش و آموزش عالی قرآنی کشور - در دست تألیف
	منابع فرعی (پژوهشی)	- بسته‌های صوتی تلاوت آیات سوره‌های گروه - کتب مفردات - تفاسیر عمومی قرآن
ارزشیابی یادگیری	۱	۲
	ارزشیابی مستمر ☒	آزمون‌های نوشتاری ☒ آزمون عملکردی ☒ میان ترم ☒
تکلیف درسی ☒	۳	۴
	آزمون‌های نوشتاری ☒ آزمون عملکردی ☒	آزمون‌های نهایی ☒

عنوان درس به فارسی: صرف کاربردی (۱) به عربی: قواعد اللغة العربية التطبيقية (الصرف ۱) به انگلیسی: (۱) Arabic Morphology in use ۱	
اهداف: - آشنایی با ساختار واژگانی زبان عربی و چگونگی ساخت و دگرگونی آنها که به دانش صرف شناخته می‌شود.	مشخصات درس: نوع درس: پایه تعداد واحد: ۲ زمان درس: ۳۲
دروس پیش‌نیاز:	
فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن	
تعریف علم صرف و موضوع آن	
مهم ترین مسائل علم صرف	
اسم	اقسام واژگان از جهت دگرگونی پذیری
فعل	
حرف	
زمان	انواع فعل از جهت
مجرد و مزید	
صرف تام و ناقص	
معلوم و مجهول	
لازم و متعدی	
سالم، معتل، مهموز، مضاعف	
ضمیر	پیوست‌های فعل
نون تأکید	
جامد و مشتق	اقسام اسم از جهت
مفرد، مثنی و جمع	
جنس و علم	
معرفه و نکره	
اسم فاعل	اقسام اسم مشتق
اسم مفعول	
صفت مشبیه	
صیغه مبالغه	
اسم تفضیل	
اسم زمان و مکان	
اسم آلت	
مصدر اصلی	انواع مصدر مانند
صناعی	
میمی	
اسم مصدر	
نوع	
مره	
تطبیق و کاربرد موارد آموزش داده شده در جمله ها و عبارات برگرفته شده از قرآن کریم ،نهج البلاغه،صحیفه سجادیه،ادعیه ،احادیث و	

روایات اسلامی					
تکلیف عملکردی					
در هر درس تکالیف و تمرین‌ها به دانشجویان واگذار شده و در کلاس ارائه و تصحیح شود.					
راهنماهای تدریس و یادگیری					
با توجه به ضرورت کاربردی بودن مباحث سرفصل درس، شیوه ارائه تلفیقی و به صورت نظری-تطبیقی خواهد بود. در این شیوه در گام اول: به جای روش انتزاعی آموزش از روش ارتباطی با بافت زبان برای برجسته‌سازی نکات دستور زبان استفاده شده و در گام دوم: به دسته‌بندی‌های شناختی قواعد پرداخته شده و در گام سوم: با نمونه‌ها و مثال‌های متعدد به پایدارسازی مفاهیم آموزش داده شده تمرکز شده و در گام آخر: با ارائه نمونه‌های متنی از منابع اسلامی همچون آیات قرآن و دیگر منابع حدیثی و روایی به شکل تمرین و ممارست به ایجاد خود فعالی در دانشجویان کمک می‌شود. * برای تأثیرگذاری و ایجاد ارتباط مناسب دانشجویان با موضوع درس از فناوری‌های نوین آموزشی همچون نرم‌افزارها و برنامه‌های دیداری-شنیداری مانند پاورپوینت و ارائه از طریق ویدئو پرژکتور استفاده شود.					
فهرست منابع	منابع اصلی (آموزشی)	با توجه به رویکرد متفاوت در ارائه این دروس لازم است از منبعی که با رویکرد کاربردی قواعد دستور زبان در خوانش و فهم متون اسلامی تدوین شده است، استفاده گردد بر همین اساس منابع ذیل پیشنهاد می‌گردد: کتاب "الرائد" ج ۱ و دفتر تمرین آن			
	منابع فرعی (پژوهشی)	آموزش صرف عربی، فقهی‌زاده، عبدالهادی، تهران: انتشارات سمت، ۱۳۹۴ ش. اصول الصرف، شهابی، علی اکبر، تهران: انتشارات دانشگاه تهران: ۱۳۷۳ ش. جامع الدروس العربیة، غلابینی، مصطفی، تهران: انتشارات ناصر خسرو، ۱۳۶۲ ش. الجدید فی الصرف و النحو، دیباجی، سید ابراهیم، تهران: انتشارات سمت، ۱۳۷۷ ش. دستور زبان کاربردی عربی صرف، کشفی، عبد الرسول، قم: انتشارات کتاب طه، ۱۳۸۱ ش. صرف ساده، محمدرضا طباطبایی، قم: انتشارات دارالعلم، ۱۳۶۱ ش. مبادئ العربیة جلد ۴، شرتونی، رشید، ویراسته حمید محمدی، قم: دارالعلم، ۱۳۹۰ ش. المهذب فی علم التصریف، الفرطوسی، مهدی، هاشم طه شلاش، صلاح، قم: انتشارات العطار، ۱۳۹۳ ش. الکلام اللطیف: شرح فارسی بر تصریف، ذهنی، محمدجواد، قم: نشر خازن، بی‌تا. گزیده ای از آیات قرآن کریم و سایر متون اسلامی مرتبط با موضوع درس محاضرات فی الصرف/دکتر صلاح مهدی فرطوسی (یافت نشد) ...			
ارزشیابی یادگیری	۱	۲		۳	۴
	ارزشیابی مستمر ☐	میان ترم ☒	آزمون‌های نوشتاری ☒ آزمون عملکردی ☐	آزمون‌های نهایی ☒ آزمون عملکردی ☐	تکلیف درسی ☒

عنوان درس به فارسی: صرف کاربردی (۲) به عربی: قواعد اللغة العربية التطبيقية (الصرف ۲) به انگلیسی: Arabic grammar in use ۲ (Arabic Morphology (۲))	
مشخصات درس: نوع درس: پایه تعداد واحد: ۲ زمان درس: ۳۲	اهداف: - آشنایی با ساخت و دگرگونی واژگان عربی و تحول معنایی آنها بر اساس دگرگونی‌های لفظی که در علم صرف مورد بررسی قرار می‌گیرد.
پیش‌نیاز: صرف کاربردی (۱)	
فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن	
انواع اسم‌ها از جهت نشانه پذیری	مقصود ممدود منقوص مهموز
انواع جمع	سالم و مکسر مونث سالم مذکر سالم قله و کثره
نشانه‌های اسم مونث	
«نسبت» و چگونگی کاربرد آن در اسم‌های مختلف	
انواع اعراب و نشانه‌های هر یک	ظاهری نیایی تقدیری محلی
اسم منصرف و غیر منصرف	
کلمات مبنی و معرب (اسم، فعل و حرف)	
انواع ضمیر و کاربرد آنها	
انواع اسم و کاربرد آنها	اشاره موصول شرط استفهام کنایات اسم فعل
ظروف زمان و مکان و ویژگی‌های هر یک	
انواع عدد و قواعد آن	
تطبیق و کاربرد موارد آموزش داده شده در جمله‌ها و عبارات برگرفته شده از قرآن کریم، نهج البلاغه، صحیفه سجاده، ادعیه، احادیث و روایات اسلامی	
تکلیف عملکردی	
در هر درس تکالیف و تمرین‌ها به دانشجویان واگذار شده و در کلاس ارائه و تصحیح شود.	
راهنماهای تدریس و یادگیری	
با توجه به ضرورت کاربردی بودن مباحث صرف در شیوه ارائه تلفیقی و به صورت نظری-تطبیقی خواهد بود. در این شیوه در گام اول: به جای روش انتزاعی آموزش از روش ارتباطی با بافت زبان برای برجسته‌سازی نکات دستور زبان استفاده شده	

و در گام دوم: به دسته‌بندی‌های شناختی قواعد پرداخته شده و در گام سوم: با نمونه‌ها و مثال‌های متعدد به پایداری مفاهیم آموزش داده شده تمرکز شده و در گام آخر: با ارائه نمونه‌های متنی از منابع اسلامی همچون آیات قرآن و دیگر منابع حدیثی و روایی به شکل تمرین و ممارست به ایجاد خود فعالی در دانشجویان کمک می‌شود.

* برای تأثیرگذاری و ایجاد ارتباط مناسب دانشجویان با موضوع درس از فناوری‌های نوین آموزشی همچون نرم‌افزارها و برنامه‌های دیداری-شنیداری مانند پاورپوینت و ارائه از طریق ویدئو پرژکتور استفاده شود.

با توجه به رویکرد متفاوت در ارائه این دروس لازم است از منبعی که با رویکرد کاربردی قواعد دستور زبان در خوانش و فهم متون اسلامی تدوین شده است، استفاده گردد بر همین اساس منابع ذیل پیشنهاد می‌گردد: کتاب "الرائد" ج ۲ و دفتر تمرین آن		منابع اصلی (آموزشی)		فهرست منابع
آموزش صرف عربی، فقهی‌زاده، عبدالهادی، تهران: انتشارات سمت، ۱۳۹۴ ش. اصول الصرف، شهابی، علی اکبر، تهران: انتشارات دانشگاه تهران: ۱۳۷۳ ش. جامع الدروس العربیة، غلابینی، مصطفی، تهران: انتشارات ناصر خسرو، ۱۳۶۲ ش. الجدید فی الصرف و النحو، دیباجی، سید ابراهیم، تهران: انتشارات سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)، ۱۳۷۷ ش. دستور زبان کاربردی عربی صرف، کشفی، عبد الرسول، قم: انتشارات کتاب طه، ۱۳۸۱ ش. صرف ساده، محمدرضا طباطبایی، قم: انتشارات دارالعلم، ۱۳۶۱ ش. الکلام اللطیف: شرح فارسی بر تصریف، ذهنی، محمدجواد، قم: نشر حاذق، بی‌تا. مبادئ العربیة جلد ۴، شرتونی، رشید، ویراسته حمید محمدی، قم: دارالعلم، ۱۳۹۰ ش. المهذب فی علم التصریف، هاشم طه شلاش، صلاح مهدی الفرطوسی، عبد الجلیل عبید حسین، بغداد، بیت الحکمه، بی تا. گزیده ای از آیات قرآن کریم و سایر متون اسلامی مرتبط با موضوع درس ...		منابع فرعی (پژوهشی)		
۴	۳	۲	۱	ارزشیابی یادگیری
تکلیف درسی	آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	میان ترم ارزشیابی مستمر	

عنوان درس به فارسی: نحو کاربردی (۱)
 به عربی: قواعد اللغة العربية التطبيقية (النحو)
 به انگلیسی: Arabic grammar in use ۱ (Arabic Syntax (۱))

مشخصات درس:	اهداف:
نوع درس: پایه	– آشنایی با ترکیب و پیوست واژگان و پیکره جمله و ارکان آن در زبان عربی و کسب توانایی درست خوانی و
تعداد واحد: ۴	ساخت درست جمله در زبان عربی و فهم معنایی واحد زبانی و نشانه گذاری واژگان در جمله ها و عبارات.
زمان درس: ۶۴	

دروس پیش نیاز:

فرصت های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن
تعریف علم نحو و بازشناسی موضوع و فایده آن
انواع اعراب اسم و فعل (رفع و نصب و جر و جزم) و عوامل آن
موارد رفع، نصب و جزم فعل مضارع
جمله های شرطیه و چگونگی ساخت و ترکیب آنها
فاعل و نائب فاعل و انواع آنها از جهت صریح و مؤول و مطابقت با فعل

مرفوعات، انواع و مواضع تقدیم و تاخیر هر یک	فاعل
	نائب فاعل
	مبتدا
	خبر
	افعال ناقصه
	حروف مشبیه بالفعل
	ما و لا شبیه به لیس
	لا نفی جنس
	افعال مقاربه
	افعال قلوب

نواسخ

ضمیر فصل، ضمیر شأن، حکایه

اعمال، إلغاء، و تعلیق نواسخ

صیغه تعجب و افعال مدح و ذم

تطبیق و کاربرد موضوعات آموزش داده شده در جمله ها و متن های برگرفته از قرآن کریم، نهج البلاغه، صحیفه سجادیه و سایر متون اسلامی با تاکید بر فهم معنایی متون

تکلیف عملکردی

در هر درس تکالیف و تمرین ها به دانشجویان واگذار شده و در کلاس ارائه و تصحیح شود.

راهنمادهای تدریس و یادگیری

با توجه به ضرورت کاربردی سازی مباحث سرفصل، نحوه ارائه به گونه ای تلفیقی از شیوه نظری-کاربردی خواهد بود.

در این روش از شیوه ارائه انتزاعی قواعد نحو پرهیز شده

و از طریق ارائه نمونه هایی از بافت واقعی زبان، برای آماده سازی ذهن دانشجو برای دریافت موضوع استفاده شده

و سپس نکات نحوی با پرسش های متعدد از این جمله ها استخراج و برجسته شده

و سپس با ارائه مثال های متعدد به پایدارسازی مفاهیم آموزش داده شده پرداخته می شود

و در آخرین مرحله با طرح نمونه هایی از متون اسلامی در قالب تمرین، از دانشجو خواسته می شود که ضمن انجام آنها، نقش موضوعات دستور زبانی در فهم و درک متن را دریابد.

* برای تأثیرگذاری و ایجاد ارتباط مناسب دانشجویان با موضوع درس از فناوری های نوین آموزشی همچون نرم افزارها و برنامه های دیداری-شنیداری مانند پاورپوینت و ارائه از طریق ویدئو پرژکتور استفاده شود.

با توجه به رویکرد متفاوت در ارائه این دروس لازم است از منبعی که با رویکرد کاربردی قواعد دستور زبان در خوانش و فهم متون اسلامی تدوین شده است، استفاده گردد. بر همین اساس منابع ذیل پیشنهاد می‌شود:		منابع اصلی (آموزشی)	
کتاب الرائد ج ۳ و ج ۴ و ۵ و دفتر تمرین آن			
اصول النحو، شهابی، علی اکبر، تهران: انتشارات دانشگاه تهران: ۱۳۵۲ ش. جامع الدروس العربیة، غلابینی، مصطفی، تهران: انتشارات ناصر خسرو، ۱۳۶۲ ش . الجدید فی الصرف و النحو، دیباجی، سید ابراهیم، تهران: انتشارات سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)، ۱۳۷۷ ش . شرح ابن عقیل مبادئ العربیة جلد ۴، شرتونی، رشید، ویراسته حمید محمدی، قم: دارالعلم، ۱۳۹۰ ش. معانی النحو، سامرای، صالح، عمان، دارالفکر، ۱۴۲۰ ق، ۴ ج. النحو الواضح فی القواعد اللغة العربیة، الجارم، علی؛ امین، مصطفی، تهران: آواندا دانش. النحو الوافی، حسن، عباس، تهران: انتشارات احمدی، ۱۳۶۷ ش. گزیده ای از آیات قرآن کریم و عباراتی از نهج البلاغه، صحیفه سجادیه و دیگر متون اسلامی ...		فهرست منابع منابع فرعی (پژوهشی)	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	
۴		۳	
تکلیف درسی		آزمون‌های نوشتاری آزمون عملکردی	

عنوان درس به فارسی: نحو کاربردی ۲
به عربی: قواعد اللغة العربية التطبيقية (النحو ۲)
به انگلیسی: Arabic grammar in use ۲ (Arabic Syntax (۲))

مشخصات درس:	اهداف:
نوع درس: پایه	– آشنایی با ترکیب و پیوست واژگان و پیکره جمله و ارکان آن در زبان عربی و کسب توانایی درست‌خوانی و ساخت درست جمله در زبان عربی و فهم معنایی واحد زبانی و نشانه گذاری واژگان در جمله‌ها و عبارات
تعداد واحد: ۴	
زمان درس: ۶۴	

پیش‌نیاز: نحو کاربردی (۱)

فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن
منصوبات شامل مفعول مطلق، مفعول به، مفعول فیه، مفعول له، مفعول معه
عمل شبه فعل‌ها
ندا و منادا و ندبه و استغاثه
تحذیر، اغراء، اختصاص، اشتغال، تنازع
حال
تمییز
استثناء
مجرورات
انواع اضافه
اعراب اصلی و تبعی

انواع حروف	استفهام
	شرط
	قسم
	تاکید
	عطف
توابع	عطف
	عطف بیان
	بدل
	نعت
	تاکید

معانی و کاربرد حروف در زبان عربی
انواع جمله از جهت دارا بودن محل اعراب و فاقد آن و کاربردهای هر یک
تطبیق و کاربرد موضوعات آموزش داده شده در جمله‌ها و متن‌های برگرفته از قرآن کریم، نهج البلاغه، صحیفه سجاده و سایر متون اسلامی با تاکید بر فهم معنایی متون

تکلیف عملکردی
در هر درس تکالیف و تمرین‌ها به دانشجویان واگذار شده و در کلاس ارائه و تصحیح شود.
راهنماهای تدریس و یادگیری

با توجه به ضرورت کاربردی بودن مباحث سرفصل درس، شیوه ارائه تلفیقی و به صورت نظری-تطبیقی خواهد بود.
در این شیوه در گام اول: به جای روش انتزاعی آموزش از روش ارتباطی با بافت زبان برای برجسته‌سازی نکات دستور زبان استفاده شده و در گام دوم: به دسته‌بندی‌های شناختی قواعد پرداخته شده
و در گام سوم: با نمونه‌ها و مثال‌های متعدد به پایدارسازی مفاهیم آموزش داده شده تمرکز شده
و در گام آخر: با ارائه نمونه‌های متنی از منابع اسلامی همچون آیات قرآن و دیگر منابع حدیثی و روایی به شکل تمرین و ممارست به ایجاد

خود فعالی در دانشجویان کمک می‌شود.

* برای تأثیرگذاری و ایجاد ارتباط مناسب دانشجویان با موضوع درس از فناوری‌های نوین آموزشی همچون نرم‌افزارها و برنامه‌های دیداری-شنیداری مانند پاورپوینت و ارائه از طریق ویدئو پرژکتور استفاده شود.

فهرست منابع		با توجه به رویکرد متفاوت در ارائه این دروس لازم است از منبعی که با رویکرد کاربردی قواعد دستور زبان در خوانش و فهم متون اسلامی تدوین شده است، استفاده گردد بر همین اساس منابع ذیل پیشنهاد می‌گردد: کتاب الرائد ج ۴ و ج ۵ و دفتر تمرین آن							
		منابع اصلی (آموزشی)							
		منابع فرعی (پژوهشی)							
		اصول النحو، شهابی، علی اکبر، تهران: انتشارات دانشگاه تهران: ۱۳۵۲ ش. جامع الدروس العربیة، غلایینی، مصطفی، تهران: انتشارات ناصر خسرو، ۱۳۶۲ ش . الجدید فی الصرف و النحو، دیباجی، سید ابراهیم، تهران: انتشارات سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)، ۱۳۷۷ ش . شرح ابن عقیل مبادئ العربیة جلد ۴، شرتونی، رشید، ویراسته حمید محمدی، قم: دارالعلم، ۱۳۹۰ ش. معانی النحو، سامرای، صالح، عمان، دارالفکر، ۱۴۲۰ ق، ۴ ج. النحو الواضح فی القواعد اللغة العربیة، الجارم، علی؛ امین، مصطفی، تهران: آواندا دانش، بی‌تا. النحو الوافی، حسن، عباس، تهران: انتشارات احمدی، ۱۳۶۷ ش. گزیده ای از آیات قرآن کریم و عباراتی از نهج البلاغه، صحیفه سجادیه و دیگر متون اسلامی ..							
ارزشیابی یادگیری		۱		۲		۳		۴	
ارزشیابی مستمر ☐		میان ترم ☒		آزمون‌های نوشتاری ☒		آزمون‌های نوشتاری ☒		تکلیف ☒	
				آزمون عملکردی ☐		آزمون عملکردی ☐		درسی ☒	

اهداف:	مشخصات درس:
– آشنایی با مفاهیم و اصطلاحات اساسی علم منطق و قواعد کاربردی آن در قرآن و حدیث	نوع درس: پایه
– ایجاد توانمندی تطبیق قواعد تعریف و استدلال در قرآن و حدیث	تعداد واحد: ۲
	زمان درس: ۳۲

دروس پیش‌نیاز:

فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن

تعریف علم		کلیات علم منطق		
تقسیم علم به تصور و تصدیق				
تقسیم علم به بدیهی و نظری				
راه‌های رسیدن به علم بدیهی و نظری				
تعریف منطق یا نقش منطق برای رسیدن به علم نظری				
تذکر: رابطه منطق با مباحث الفاظ در حد ۱۰ دقیقه توسط استاد تذکر داده شود.				
چیستی تعریف			منطق تعریف	
اهمیت تعریف				
تعریف حد تام	تعریف حقیقی	اقسام تعریف		
تعریف حد ناقص				
تعریف رسم تام				
تعریف به اشباه و نظایر				
تعریف به مصداق	تعریف رسم ناقص			
تعریف شرح الاسمی				
شرایط تعریف				
نمونه‌هایی از تعریف در کتاب و سنت				
حملیه		قضایا		
بمتصله				
منفصله				
تناقض در قضایا		استدلال مباشر		
عکس مستوی				
عکس نقیض				
شکل اول و شرایط آن	قیاس اقترانی	قیاس	استدلال غیر مباشر (حجت)	صورت استدلال
شکل دوم و شرایط آن				
شکل سوم و شرایط آن				
شکل چهارم و شرایط آن				
استثنایی اتصالی و شرایط آن	قیاس استثنایی			
استثنایی انفصالی و اقسام و شرایط آن				
استقراء				
تمثیل				
نمونه‌هایی از استدلال‌های صوری در کتاب و سنت				

	ماده استدلال (صناعات خمس)	صنعت برهان	مبادی برهان	
			برهان لم و إن	
			شرایط مقدمات برهان	
			نمونه‌هایی از استدلال‌های مادی در کتاب و سنت	
		صنعت جدل	جدال احسن و تفاوت آن با جدل	
		صنعت خطابه		
		صنعت شعر		
		صنعت مغالطه	مبادی مغالطه	
			انواع مغالطات لفظی	
			انواع مغالطات معنوی	
نمونه مغالطاتی که کتاب و سنت متذکر شده‌اند.				
تکلیف عملکردی				
تکالیف عملکردی به پیشنهاد استاد در راستای تحقق اهداف این درس به دانشجو واگذار شود.				
راهبردهای تدریس و یادگیری				
استاد این درس می‌بایست حداقل دارای سطح سه حوزه با گرایش فلسفه و کلام یا کارشناسی ارشد فلسفه اسلامی باشد.				
فهرست منابع	منابع اصلی (آموزشی)	بخش‌های مرتبط با سرفصل از: الارشادات و التنبيهات الابی علی بن سینا، مع شرح نصیرالدین الطوسی، تحقیق سلیمان دینا، بیروت : موسسه النعمان، ۱۹۹۲م. = ۱۳۷۱ ش. الجوهر النضید فی شرح منطق التجرید علامه حلی، حسن بن یوسف، شرح جمال‌الدین حسن بن یوسف العلامة‌الحلی، تصحیح و تعلیق محسن بیدارفر، قم: بیدار، ۱۴۲۷ ق = ۱۳۸۵ ش. شرح الشمسیه، قطب‌الدین رازی، محمد بن محمد، اشیه میرسید شریف، داود، عمادالدین؛ تصحیح عبدالحسین بن ملاحمد علی، بی جا، بی تا. المنطق، المظفر، محمدرضا، تهران: فقیه، ۱۳۶۹ ش. معیار دانش، سلیمانی امیری، عسکری، قم: انتشارات موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، ۱۳۹۰ ش. منطق در آیینۀ معارف اسلامی، فتحی، علی و دیگران، مرکز تخصصی علم کلام، قم نشر رائد، ۱۳۹۰ ش. کتاب التعلیمی المنطق مع تمارین علی الآیات و الروایات، المیززایی السیبانی، حسین، انتشارات رضوی، ۱۳۸۷ ش.		
	منابع فرعی (پژوهشی)	آشنایی با کلیات علوم اسلامی ج ۱، مطهری، مرتضی، انتشارات صدرا، قم: صدرا، ۱۳۷۱ - ۱۳۷۶ ش. ترجمه تحریر القواعد المنطقیه فی شرح الرسالة الشمسیه، قطب‌الدین رازی، محمد بن محمد، مترجم: لیلا قنبری، تهران: مفتاح دانش، ۱۳۹۲ ش. ...		
۱	ارزشیابی مستمر	۲	۳	۴
ارزشیابی یادگیری	میان ترم	آزمون‌های نوشتاری	آزمون‌های	تکلیف
		آزمون عملکردی	نهایی	درسی

عنوان درس به فارسی: کلام اسلامی به عربی: علم الکلام به انگلیسی: Islamic Theology (Kalam)	
مشخصات درس: نوع درس: پایه تعداد واحد: ۲ زمان درس: ۳۲	اهداف: - آشنایی با اصول عقاید اسلامی با رویکرد قرآنی، روایی و عقلانی
دروس پیش نیاز:	
فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن	
کلیات	اهمیت و ضرورت شناخت اعتقادات تعریف، اهداف و روش علم کلام
شناخت خداوند و یگانگی او	راه‌ها و ادله شناخت خداوند
	آیات آفاقی (نظم)
	آیات انفسی (معرفت نفس، فطرت)
	معنا و اقسام توحید
	دلایل یگانگی خداوند (برهان تمانع)
صفات الهی	توحید
	آثار اعتقاد به توحید
عدل الهی	صفات جمال و جلال
	صفات خبریه
	تعریف عدل و اقسام آن
	عدل الهی و تفاوت‌ها
	عدل الهی و شرور
نبوت عامه	مفهوم قضا و قدر و اقسام آن
	اهداف و وظایف پیامبران
نبوت خاصه	وحی و نحوه دریافت آن
	رسالت و نبوت پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله و سلم)
	جهانی بودن رسالت پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله و سلم)
امامت و ولایت	خاتمیت
	تعریف امامت و ولایت
	وظایف امام (حفظ و تبیین و تفسیر شریعت، ...)
	ویژگی‌های امام (علم و عصمت)
معاد	امامت امیر المومنین (علیه السلام) در قرآن (آیات: تبلیغ، ولایت و اولی الامر) و روایات (حدیث غدیر)
	برزخ
	امکان و ضرورت معاد
	معاد روحانی و جسمانی
	شفاعت
تکلیف عملکردی	
دانشجو مجموعه‌ای پاسخ‌ها به یکی از شبهات جدید کلامی (با تأیید استاد) را از کتب مرتبط جمع‌آوری و دسته‌بندی کند و به صورت مکتوب در قالب تحقیق درسی ارائه دهد.	
راهنمای تدریس و یادگیری	
آشنایی مدرس با فلسفه اسلامی و تسلط بر مباحث کلام اسلامی	

فهرست منابع	منابع اصلی (آموزشی)	بخش‌های مرتبط با سرفصل از: ایضاح المراد فی شرح کشف المراد، ربانی گلپایگانی، علی، راند، قم: ۱۳۹۲ش. توحید در قرآن، جوادی آملی، عبدالله، قم: إسرائ، ۱۳۸۳ش. عدل الهی، مطهری، مرتضی، تهران: صدرا، ۱۳۷۱ ش. وحی و نبوت در قرآن، جوادی آملی، عبدالله، إسرائ، قم: ۱۳۸۱ش. وحی شناسی، ربانی گلپایگانی، علی، نشر راند، قم: ۱۳۹۱ش. راه و راهنما شناسی، یزدی، مصباح، قم: موسسه آموزشی پژوهشی امام خمینی، ۱۳۹۳ش. امامت در بینش اسلامی، ربانی گلپایگانی، علی، قم: بوستان کتاب، ۱۳۹۳ش. المراجعات، شرف‌الدین، عبدالحسین، مشهد: ضامن آهو، ۱۳۸۷ش.		
	منابع فرعی (پژوهشی)	الاهیات علی هدی الکتاب و السنه و العقل، سبحانی، جعفر، قم: المركز العالمی للدراسات الاسلامیه، دوم، ۱۴۱۱ق. آموزش عقاید، یزدی، مصباح، شرکت چاپ و نشر بین المللی، ۱۳۸۸ ش. آموزش کلام اسلامی (۱ و ۲)، سعیدی مهر، محمد، قم: طه، ۱۳۸۱ش. براهین و نصوص امامت، علی ربانی گلپایگانی، قم: راند، اول، ۱۳۹۰ش. حق الیقین، سید عبد الله شبّر، قم: انوار الهدی، ۱۳۸۰ش. درآمدی بر علم کلام، علی ربانی گلپایگانی، دار الفکر، قم: ۱۳۸۹ش. عقاید استدلالی، ربانی گلپایگانی، علی، قم: هاجر، ۱۳۹۲ش. عقائد الامامیه، مظفر، محمدرضا، مترجم:علیرضا مسجد جامعی، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، تهران: ۱۳۸۱ش. کشف المراد فی شرح تجرید الاعتقاد، علامه حلی، مؤسسه امام صادق(علیه السلام)، قم: ۱۳۷۵ش. معاد در قرآن، جوادی آملی، عبدالله، قم: إسرائ، ۱۳۸۲ش. معاد شناسی (ترجمه علی شیروانی)، سبحانی، جعفر، قم: دارالفکر، ۱۳۸۶ش. معارف اسلامی (۱ و ۲)، جمعی از نویسندگان، نشر معارف، قم: ۱۳۸۱ش. ...		
ارزشیابی یادگیری	ارزشیابی مستمر ☒	میان ترم ☒	آزمون‌های نوشتاری ☒ آزمون عملکردی ☐	آزمون‌های نهایی ☒ آزمون عملکردی ☐
	تکلیف درسی ☒	آزمون‌های نوشتاری ☒ آزمون عملکردی ☐		

عنوان درس به فارسی: کلیات فقه و مبانی حقوق اسلامی

به عربی: کلیات للفقہ و اساس الحقوق الاسلامیة

به انگلیسی: Generalities of Islamic jurisprudence and legal principles

مشخصات درس:	اهداف:
نوع درس: پایه	– آشنایی با کلیات و مبانی فقه و حقوق اسلامی و مروری به قواعد و ابواب فقهی حقوقی
تعداد واحد: ۲	– ایجاد توانایی کاربرد اجمالی مبانی فقه و حقوق در استنباط احکام فقهی حقوقی
زمان درس: ۳۲	

دروس پیش‌نیاز:

فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن

کلیات	۱- اهمیت و ضرورت آشنایی با مبانی فقه و حقوق اسلامی
	۲- تعریف فقه، موضوع فقه، غرض و فایده فقه، علل نیاز به فقه، نسبت فقه با حقوق اخلاق
	۳- هدف حقوق، تقسیمات حقوق (حقوق عمومی و خصوصی، حقوق داخلی و بین‌المللی)

مروری به ابواب و رؤوس کلی مسائل (احکام) فقهی و حقوقی

مقدمه: انواع حکم	تکلیفی و وضعی	منابع احکام فقهی و حقوقی
	واقعی و ظاهری	
	اولی و ثانوی	
	امضایی و تأسیسی	
کتاب	حجیت ظواهر کتاب	
	جایگاه قرآن در استنباط احکام فقهی و حقوقی	
	تعریف سنت	
سنت	راه‌های دستیابی به سنت	
	گفتار	
	کردار	
	امضا	
اجماع	اجماع محصل و منقول	
	حجیت شهرت	
	حجیت دلیل عقلی	
عقل	بررسی حجیت قیاس، استحسان، عرف، بنای عقلا، رویه‌ی قضایی	
	حقیقت و مجاز، نشانه‌های حقیقت و مجاز	اصول لفظیه و نقش آنها در استنباط احکام فقهی و حقوقی
شرح کوتاه از اصول لفظیه	اشتراک و ترادف	
	حقیقت شرعیه و متشرعه	
	امر و نهی	
	عام و خاص، مطلق و مقید، مجمل و مبین	
شرح کوتاه از اصول عملیه	اصل برائت	اصول عملیه و نقش آنها در انجام تکالیف فقهی و حقوقی
	اصل احتیاط	
	اصل تخییر	
	اصل استصحاب	
شرح کوتاه از پاره‌ای از قواعد فقهی	اصل طهارت	قواعد فقهی و نقش آنها در انجام تکالیف فقهی و حقوقی
	اباحه و قاعده ید	
	تسلط	

		سوق مسلمین			
		اضطراب محدودرات			
		قرعه			
تکلیف عملکردی					
بر اساس تکالیفی که در منبع آموزشی ذکر شده است					
راهنماهای تدریس و یادگیری					
استاد حداقل دارای سطح سه حوزه یا دکتری فقه و مبانی حقوق باشد.					
فهرست منابع		منابع اصلی (آموزشی)		بخش‌های مرتبط با سرفصل از: آشنایی با کلیات علوم اسلامی، مطهری، مرتضی، قم: صدرا، ۱۳۷۱ - ۱۳۷۶ ش. مبادی اصول الفقه، الفضلی، عبدالهادی، مراجعة اسامه الساعدي، قم: ذوی القربی، ۱۳۹۲ ش. القواعد الفقه، مکارم شیرازی، ناصر، قم: مدرسه الامام علی بن ابی طالب، ۱۳۷۰ ق. تحریر اصول فقه (مظفر)، شیروانی، علی، قم: دارالعلم، ۱۳۸۵ ش. الوسیط فی اصول الفقه، سبحانی، جعفر، مترجمان: مسعود ربانی، محمدحسین محمدی، قم: جباری، ۱۳۸۸ ش. مبادی فقه و اصول، فیض، علیرضا، تهران: انتشارات و چاپ دانشگاه تهران: ۱۳۹۱ ش. مدخل علم فقه، اسلامی، رضا، قم: انتشارات حوزه علمیه قم مرکز مدیریت، ۱۳۸۴ ش. فلسفه علم فقه، ضیائی فر، سعید، سازمان سمت و پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۳۹۲ ش.	
		منابع فرعی (پژوهشی)		ادوار فقه امامیه، تاریخ فقه و فقهای امامیه، سبحانی، جعفر، مترجم: حسن جلالی، تهران: دانشگاه امام صادق(ع)، ۱۳۸۷ ش. اصول الفقه، مظفر، محمدرضا، محقق: موسسه النشر الاسلامی التابعه لجامه المدرسین بقم المشرفه، قم: دفتر انتشارات اسلامی، ۱۳۸۸ ش. تاریخ التشريع الاسلامی، فضلی، عبدالهادی، قم: دار الكتاب الاسلامی، ۱۴۲۷ ق. قواعد فقه، محقق داماد، مصطفی، تهران: مرکز نشر علوم اسلامی، ۱۴۰۶ ق. مقدمه عمومی علم حقوق، جعفری لنگرودی، محمدجعفر، تهران: انتشارات کتابخانه گنج دانش، ۱۳۷۱ ش. مقدمه عمومی علم حقوق، کاتوزیان، ناصر، تهران: شرکت سهامی انتشار، ۱۳۸۱ ش. الموجز فی اصول الفقه، سبحانی، جعفر، ترجمه و تبیین محسن غرویانی، محمدرضا طالبیان، قم: دارالفکر، ۱۳۸۵ ش. ...	
ارزشیابی یادگیری		۱		۲	
		ارزشیابی مستمر ☒		آزمون‌های نوشتاری ☒ آزمون عملکردی ☐	
تکلیف درسی ☒		۳		۴	
		آزمون‌های نوشتاری ☒ آزمون عملکردی ☐		آزمون‌های نهایی ☒	

عنوان درس به فارسی: تاریخ تحلیلی اسلام به عربی: تاریخ الاسلام التحلیلی به انگلیسی: Analytical History of Islam	
مشخصات درس:	اهداف:
نوع درس: پایه	- آشنایی با تحولات تاریخی صدر اسلام تا دوران بنی امیه
تعداد واحد: ۲	- توانمندی در نگاه صحیح و روش مند در تحلیل گزارشات تاریخی اسلام
زمان درس: ۳۲	
دروس پیش نیاز:	
فرصت های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن	
جلسه ۱ جهان در عصر بعثت	موقعیت سیاسی جهان در عصر بعثت
	موقعیت فرهنگی جهان در عصر بعثت
	موقعیت اجتماعی جهان در عصر بعثت
	موقعیت اقتصادی جهان در عصر بعثت
	موقعیت دینی جهان در عصر بعثت (با تأکید بر شبه جزیره عربستان)
جلسه ۲ حرکت ابراهیم (ع) در تاریخ	مفهوم ژئوپلیتیک جزیره جهانی
	خاورمیانه به عنوان قلب فرهنگی جزیره جهانی
	دو سفر ابراهیم (ع) به مصر و حجاز
	بنی اسرائیل (ع) و بنی اسحاق (ع) (با توجه به وفور پیامبران در نسل اسحاق در مقایسه با نسل اسماعیل)
	پیامبران اولوالعزم از نسل ابراهیم (ع)
جلسه ۳ از ولادت تا بعثت	تولد پیامبر (ص) (با نقد داستان نذر عبدالمطلب و با توجه به منبع: تاریخ اسلام از آغاز تا هجرت نوشته استاد علی دوانی)
	دوران جوانی
	ازدواج (با تأکید به اینکه پیامبر از ۲۵ سالگی تا ۵۳ سالگی تنها با حضرت خدیجه زندگی می کردند)
جلسه ۴ از بعثت تا هجرت	دعوت بنی هاشم به اسلام
	دعوت قریش به اسلام
	جنگ روانی علیه پیامبر (ص) و یارانشان
	هجرت پناهجویان مسلمان به حبشه
	محاصره اقتصادی و اجتماعی پیامبر (ص) و یارانشان در شعب ابی طالب
	مقاومت پیامبر (ص) و اصحاب ایشان در مقابل قریش
	بیعت مخفیانه جوانان یثرب با پیامبر (ص)
جلسه ۵ از هجرت تا فتح مکه	جنگ بدر
	جنگ احد
	جریان نفاق به رهبری عبدالله بن ابی
	جنگ خندق
	فتح خیبر
	صلح حدیبیه
جلسه ۶ از فتح مکه تا رحلت	بن بست نظامی قریش
	شکست بت پرستی در اندیشه اندیشه ورزان قریش
	پیدایش حزب اموی به رهبری ابوسفیان و تجزیه جامعه اصحاب پیامبر (ص) به دو گروه همگرایی گروه اصحاب قرشی پیامبر (ص) با امویان

غدير	
رحلت پیامبر(ص)	
همگرایی بخشی از اصحاب با امویان و پیدایش محور قدرت جدید و عکس العمل انصار	جلسه ۷ از رحلت پیامبر (ص) تا شهادت حضرت فاطمه (س)
اعتراض حضرت فاطمه به همگرایی با امویان و تبدیل نظام امامت به خلافت	
پیدایش جریان مقاومت علوی در تاریخ و اعتراض به انحراف از مسیر اسلام ناب محمدی (ص)	
فلسفه سیاسی نظام امامت و ارکان آن	
تبیین علت خانه نشینی امام علی(ع)	
خلافت ابابکر	جلسه ۸ از شهادت حضرت فاطمه (س) تا جنگ صفین
تجدید حیات نسبی ارزش های عصر جاهلیت	
عصر فتوحات	
دوران عثمان و قتل او و خون خواهی او	
بیعت مدینه با امام علی (ع)	
فتنه جمل و نقش اندیشه اموی در برپایی آن	
تمرد معاویه	
تحلیلی از جنگ صفین و وضعیت نیروها در جبهه ی جنگ	جلسه ۹ از جنگ صفین تا شهادت امام علی
حکمت	
جنگ روانی شام علیه کوفه به صورت نرم و سخت (غارات)	
خرید نخبگان کوفه به وسیله معاویه	
جامعه شناسی سیاسی کوفه	
جامعه شناسی دمشق	
شهادت امام علی (ع)	
بن بست نظامی در جنگ خندق	جلسه ۱۰ میزگرد جنگ خندق (با شرکت یک یا دو استاد مهمان)
راهبرد سیاسی امویان پس از جنگ خندق	
مدینه	
مکه	
قبایل یهود	
تأثیرات جنگ خندق بر پیدایش حزب سکولار و مخفی اموی	جلسه ۱۱ میزگرد ترور خلیفه دوم (با شرکت یک یا دو استاد مهمان)
نحوه ترور	
تیم ترور	
ذی نفعان ترور	
عواقب ترور برای جامعه اسلامی	
ساختار شورش	جلسه ۱۲ میزگرد شورش علیه خلیفه سوم
عناصر عملکردی و ساختی شورش (عناصر عملکردی به معنای ذی نفعان شورش و عناصر ساختی به معنای منتقدان عثمان)	
ذی نفعان شورش	
مدینه	
اصحاب قریشی نظیر طلحه و زبیر	
دمشق	جلسه ۱۳ پنج چهره و پنج نقش
نقش بارز پیامبر (ص) در تاریخ: نبوت	
نقش بارز امام علی (ع) در تاریخ: امامت	
نقش بارز حضرت فاطمه (س) در تاریخ: فاطمیت (جداکنندگی سرنوشت مدینه النبی از مدینه العرب)	
نقش بارز امام حسن (ع) در تاریخ: تبیین تأثیر وجودی امت	

نقش بارز امام حسین (ع) در تاریخ: شهادت به عنوان تصدیق عملی رسالت				
جلسه ۱۴	جمع‌بندی و نتیجه‌گیری			
جلسه ۱۵	پرسش و پاسخ			
جلسه ۱۶	پرسش و پاسخ			
تکلیف عملکردی				
دانشجو بتواند صحت محتوای یک مقاله در موضوع «تحلیل مسائل روز با رویکرد استناددهی به تاریخ اسلام» را، بسنجد. استناد دانشجو به آیات مرتبط موجب نمره‌ی امتیازی خواهد شد.				
راهنمادهای تدریس و یادگیری				
یکی از راهنمادهای تدریس می‌تواند تشکیل میزگرد در جلسات دهم، یازدهم و دوازدهم باشد.				
همچنین سه جلسه آخر صرفاً به پرسش و پاسخ گذرانده شود.				
فهرست منابع	منابع اصلی (آموزشی)	بخش‌های مرتبط با سرفصل از: شهر گمشده (فاطمه چه گفت؟ مدینه چه شد؟)، زورق، محمدحسن، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۸۲ش دو حرکت در تاریخ، زورق، محمدحسن، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۹۰ ش. تاریخ اسلام از آغاز تا هجرت، دوانی، علی، قم: جامعه مدرسین حوزه علمیه قم دفتر انتشارات اسلامی، ۱۳۷۰ش		
	منابع فرعی (پژوهشی)	جهان در عصر بعثت، باهنر، محمدجواد، هاشمی‌رفسنجانی، اکبر، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۸۶ ش. محمد (ص) خاتم پیامبران، جمعی از نویسندگان، تهران: حسینیه ارشاد، ۱۳۴۷ ش. ...		
۱	۲			
ارزشیابی یادگیری	ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون‌های نوشتاری	آزمون‌های نوشتاری
			آزمون عملکردی	
تکلیف درسی			آزمون‌های نوشتاری	آزمون‌های نوشتاری
			آزمون عملکردی	

عنوان درس به فارسی: آشنایی با ادیان بزرگ و کتب آسمانی

به عربی: التعرف على الديانات الكبرى و الكتب المقدسة

به انگلیسی: Introduction to the great religions and scriptures

مشخصات درس:	اهداف:
نوع درس: پایه	- آشنایی دانشجویان با دین‌های بزرگ و زنده جهان
تعداد واحد: ۲	- ایجاد توانایی فهم عقاید و شعائر دینی ادیان بزرگ و زنده جهان
زمان درس: ۳۲	- ایجاد توانایی و کسب مهارت در مراجعه به متون دینی ادیان بزرگ و زنده جهان
	- ایجاد توانایی کسب مهارت در برقراری ارتباط و گفت و گو با پیروان ادیان بزرگ و زنده جهان

دروس پیش‌نیاز:

فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن

جلسه ۱	کلیات	تاریخچه و زمینه‌های ورود مطالعه دین به حوزه‌های دانشگاهی
		دین شناسی
		اهداف و پیشینه مطالعه درباره‌ی ادیان
		موضوع و مسایل دین شناسی
		تعریف: دین، مذهب، ملت، نحله، فرقه، شریعت، الهیات، کلام
		ویژگی‌های دین
		منشاء دین
		طبقه بندی ادیان
		اعتقادات مردم هند پیش از آریایی ها
جلسه ۲ و ۳	هندوئیسم	کتاب ودا (ریگ ودا، یجور ودا، سام ودا و اتهرو ودا)
		برهمنه ها
		مهابهارته
		بهگودگیتا
		خدایان ودایی (اسوره‌ها و دئو ها)
		خدایان سه گانه (برهما، شیوا و ویشنو)
		نظام طبقاتی هند (برهمنان، کشاتریه ها، ویشیه‌ها و شودره ها)
		قربانی
		اهیمسا
		کرمه
		سمساره
		موکشه
		مقاصد اربعه مباح در زندگی (کاما، ارتا، دهارما و موکشه)
		ادبیات هندوئیسم حماسی (مهابهارات، رامایانه و بهگودگیتا)
		رنیکه ها
		وپانیشادها
		سه طریق نجات (طریق عمل، طریق معرفت و طریق اخلاص و محبت)
		زمینه ظهور
		بودا و داستان زندگی او
جلسه ۴	بودیسم	فرضیه رنج جهانی و چهار حقیقت شریف
		کتب مقدس بودایی
		مکاتب بودایی (تراواده و مهاییانه)

آموزه‌های مهم (رنج، نفس، نظریه سه کالبد، راه نجات و راههای هشتگانه رسیدن به آن، بودی‌ستوه، نیروانه)		
مهاویرا و و داستان زندگی او	جینیسم	جلسه ۵
کتاب مقدس؛ تعالیم		
اهیمسا		
عهدهای پنجگانه راهبان		
عهدهای دوازده‌گانه مردم عادی		
فرقه‌ها (آسمان جامگان و سفیدجامگان)	سیک‌هیزم	
نانک و گوروهای دیگر		
گرات		
تعالیم		
پنج نشانه (کیس، کانگه، کاچه، کاره و کرپان)		
هندوئیسم معاصر	دین زردشتی	جلسه ۷، ۸ و ۹
عقاید آریائی‌های قبل از زرتشت		
زردشت (مولد و زمان)		
مقام زردشت (پیامبر، شمن، سیاستمدار و...)		
اوستا (یسنه، یشت‌ها، ویسپرد، وندیداد و خرده اوستا)		
تعالیم اعتقادی در اوستای گاهانی (گاتها و آموزه‌های آن)		
تعالیم اعتقادی در اوستای جدید یسنه‌ها، وندیداد و یشتها)		
امشاسپندان (وهومنه، اشاو هیسته، خستیره وئیریه، هئورتات، امرتات و سپنته ارمیتی)		
آخرالزمان و ظهور منجی‌های سه گانه (همشیدر، هوشیدرماه و سوشیانت)		
زندگی پس از مرگ، رستاخیز، بهشت و دوزخ.		
دین زرتشتی در دوره ساسانی		
ادبیات زرتشتی به زبان پهلوی		
مناسک و آداب دینی (نمازهای پنجگانه، سدره پوشی و بستن کمربندی به نام کشتی، مراسم‌های مربوط به درگذشتگان)		
جشن‌های مذهبی		
آتش و آتشکده‌های بزرگ سه گانه (آذر گشنسب، آذر فرنبرغ و آذر برزین مهر)		
دیانت زرتشتی در دوران اسلامی		
دیدگاه اسلام در مورد دین زردشتی		
زرتشتی و اسلام: زرتشتیگری در میزان قرآن و حدیث		
دین زرتشتی در دوره ساسانی		
بررسی عقاید چینیان اولیه، پرستش شانگ تی، تین و آسمان	ادیان خاور دور	جلسه ۹
مکاتب بزرگ (یین - یانگ، مینگ یا مکتب نام‌ها، چو یا فرزندگان، فا یا قانونیان، موهیزم و تائو)		
متون دینی (تغییرات، شعر، شعائر، تاریخ، موسیقی، وقایع ایام بهار و خزان)		
کنفوسیوس و تعالیم او		
انسان‌شناسی کنفوسیوس		
تائوئیسم	دین یهود	جلسه ۱۰، ۱۱ و ۱۲
تائو ته چینگ		
اندیشه‌های لائوتسه و چوانگ تسه		
عقاید عبری‌ها قبل از پیدایش دین یهود		
سیر تاریخی دوره شیوخ (از ابراهیم تا یوسف)		

			دوره خروج از مصر و حوادث مهم این دوره
			ورود به کنعان و حوادث مهم این دوره
			دوره پادشاهی
			داوران
			تأسیس معبد
			اسارت بابلی و پیامدهای آن
			دوره انبیاء
			بازگشت به یهودیه و تعمیر معبد
			یهود در دوره یونانی ها و رومی ها
		کتاب مقدس (تنخ یا عهد عتیق)	چگونگی شکل گیری کتاب مقدس (عهد عتیق)
			بخش های عهد عتیق (تورات (اسفار خمسہ)، کتب و انبیاء) و معرفی مختصر آنها
			کتب مکاشفه ای؛ تلمود (میشنا و گمارا)
			مذاهب و فرقه ها (فریسی، صدوقی، زیلوت، اسنی، قرائیم و...)
			اعیاد و جشن های مذهبی
			اعتقادات (توحید، نبوت، معاد، مسیح و ظهور او)
			احکام و شعائر دینی
			اخلاقیات
			عرفان یهودی (عرفان نظری و عرفان عملی)
			رابطه یهودیان و مسیحیان؛ اسلام و یهود
			دین یهود بعد از رنسانس و دوره جدید
			یهود و اسلام: یهود در میزان قرآن و حدیث
		مسیحیت	وضعیت تاریخی، فکری و دینی فلسطین و روم زمان ظهور مسیحیت
			عیسی مسیح (زندگی، چگونگی ظهور و سرگذشت او)
			رسولان
			پیدایش جامعه و کلیسای اولیه مسیحی
			رسمیت مسیحیت در امپراطوری روم
			مسیحیت در اروپا
			مسیحیت در قرون وسطی
			مسیحیت در دوره اصلاحات دینی
			مسیحیت در دوره بعد از رنسانس، روشنگری و عصر جدید.
			کتاب مقدس
			مسیحیت (عهد عتیق و عهد جدید)
			چگونگی شکل گیری عهد جدید
			بخش های عهد جدید (اناجیل چهارگانه (مرقس، متی، لوقا و یوحنا)، اعمال رسولان، نامه های پولس، مکاشفه یوحنا و ...)
			پولس و سهم او در شکل گیری مسیحیت تاریخی
			مذاهب مهم مسیحی (کاتولیک، ارتدکس و پروتستان)
			رهبانیت در مسیحیت
		اعتقادات	خدا، مکاشفه خدا، تثلیث (خدای پدر، خدای پسر و روح القدس)
			اعتقادنامه نیقیه و الوهیت مسیح،
			معاد
			آخرالزمان و بازگشت مسیح
			انسان و گناه ذاتی
			فیض و نجات بوسیله ایمان

جلسه
۱۵و۱۳،۱۴

فدا			
شعائر مقدس هفتگانه			
اعیاد			
مسیحیت و اسلام: مسیحیت در میزان قرآن و حدیث			

تکلیف عملکردی

۱. حفظ آیه ۱۷ سوره حج و آیات مرتبط دیگر به تعیین استاد
۲. در صورت صلاحدید استاد، در آزمون شفاهی، به هر قسمت از کتب مقدس ادیان بزرگ و زنده جهان که استاد تعیین می‌کند، مراجعه کند.
۳. در صورت صلاحدید استاد، یکی از ایرادات وارد به ادیان بزرگ و زنده جهان (غیر از اسلام) را، با مبانی آن ادیان بررسی و در قالب تحقیق درسی ارائه دهد.
۴. تکالیف به پیشنهاد استاد در راستای تحقق اهداف ذیل باشد:
 - ایجاد توانایی فهم عقاید و شعائر دینی ادیان بزرگ و زنده جهان
 - ایجاد توانایی و کسب مهارت در مراجعه به متون دینی ادیان بزرگ و زنده جهان
 - ایجاد توانایی کسب مهارت در برقراری ارتباط و گفت و گو با پیروان ادیان بزرگ و زنده جهان

راهنماهای تدریس و یادگیری

- از آنجا که این درس به معرفی اجمالی ادیان بزرگ و زنده‌ی جهان برای دانشجویان علوم قرآن و حدیث و ... طبق شیوه‌های مطالعاتی جدید، می‌پردازد، و هر یک از این ادیان به لحاظ بستر شکل‌گیری و زبان متفاوت هستند، لذا مدرس آن باید علاوه بر اینکه تحصیلات آکادمیک و دانشگاهی در مقطع دکتری ادیان و عرفان تطبیقی، ادیان تطبیقی یا مطالعات دینی داشته باشد باید ۱) به زبان‌های علمی در مطالعات دینی تسلط داشته باشند. ۲) در پرداختن به ادیان دیگر (غیر از دین خود) از احساس همدلی و سعه صدر برخوردار باشند. ۳) برخوردار از نوعی تعهد دینی شخصی باشند. ۴) در معرفی ادیان رویکردی توأم با بی‌طرفی معقولانه داشته و به توصیف واقعی آنها بپردازد.
- اختصاص ۱ نمره از کل نمره به فعالیت کلاس.
- ارزیابی میزان یادگیری دانشجویان به گونه‌ای که مانع برگزاری مرتب و رسمی جلسات درس نباشد و اختصاص ۱ نمره به این امر.
- ترغیب دانشجویان به مراجعه به متون دینی هر یک از ادیان.
- اختصاص ۱۸ نمره به آزمون پایان ترم

منابع اصلی (آموزشی)		بخش‌های مرتبط با سرفصل از:	
تاریخ جامع ادیان، جان بی. ناس، مترجم: علی اصغر حکمت، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۹۲ ش.			
فهرست منابع	منابع فرعی (پژوهشی)	ادیان زنده جهان، هیوم، رابرت ارنست، مترجم: عبدالرحیم گواهی، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۸۰ ش.	
		ادیان آسیائی، بهار، مهرداد، تهران: چشمه، ۱۳۷۵ ش.	
		ادیان و مکتب‌های فلسفی هند، شایگان، داریوش، تهران: انتشارات امیر کبیر، ۱۳۶۲ ش.	
		جهان مذهبی: ادیان در جهان امروز، ریچارد بوش و دیگران، ویراستار کلی رابرت ویر، مترجم: عبد الرحیم گواهی، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۸۴ ش.	
		در آمدی بر مسیحیت، ویور، مری جو، مترجم: حسن قنبری، تهران: انتشارات دانشگاه ادیان و مذاهب، ۱۳۹۳ ش.	
		دین‌های ایران باستان، ه.س. نیبرگ، مترجم: سیف‌الدین نجم‌آبادی، تهران: وزارت فرهنگ و آموزش عالی، مرکز ایرانی مطالعه فرهنگ ها، ۱۳۵۹ ش.	
		یهودیت: بررسی تاریخی، ایشتین، ایزیدور، مترجم: بهزاد سالکی، تهران: موسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران، ۱۳۸۸ ش.	
		...	
۱		۲	
ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون‌های نوشتاری	آزمون‌های نوشتاری
		آزمون عملکردی	آزمون عملکردی
۳		۴	
ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون‌های نوشتاری	تکلیف
		آزمون عملکردی	درسی

عنوان درس به فارسی: مهارت‌های آموزش و ترویج قرآن

به عربی: فنون تعلیم و تبلیغ القرآن الکریم

به انگلیسی: Arts of learning and propagation of Quran

مشخصات درس:	اهداف:
نوع درس: پایه	۱- آشنایی با نظام توسعه فرهنگ قرآنی و جایگاه آموزش عمومی و تبلیغ و ترویج قرآن در آن
تعداد واحد: ۲	۲- آشنایی با ساختار، محتوا و رسانه‌های برنامه‌های رسمی و غیر رسمی آموزش عمومی قرآن کشور
زمان درس: ۶۴ (عملی)	۳- کسب توانایی اولیه تدریس برنامه‌های آموزش عمومی قرآن کشور
	۴- آشنایی با فضاها و رسانه‌های تبلیغی ترویجی قرآنی کشور
	۵- کسب توانایی اولیه تولید و عرضه محصولات تبلیغی ترویجی قرآنی

دروس پیش‌نیاز:

فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن
ابعاد تمسک و وظایف فرد و جامعه نسبت به قرآن
نظام توسعه فرهنگ قرآنی و تبیین مدل کارکردی آن
اهداف مصوب آموزش عمومی قرآن کشور و مؤلفه‌های آن
مخاطبان، اهداف و مؤلفه‌های برنامه درسی آموزش قرآن در آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران
تمرین عملی تدریس برنامه آموزش عمومی قرآن
تمرین عملی تولید و عرضه محصولات تبلیغی ترویجی قرآنی
اهداف و مؤلفه‌های برنامه‌های درسی آموزش غیر رسمی قرآن در دستگاه‌های دولتی، عمومی و بخش مردمی کشور
فضاها و رسانه‌های تبلیغی ترویجی قرآنی و ابعاد آن
بایدها و نبایدها در آموزش و ترویج قرآن
تکلیف عملکردی

- طراحی گروهی برنامه درسی آموزشی عمومی قرآن برای گروهی از مخاطبان
- حضور در جامعه و آموزش عمومی قرآن به گروهی از افراد و گزارش آن
- تولید فردی و گروهی حداقل دو نوع محصول تبلیغی ترویجی قرآن

راهنماهای تدریس و یادگیری

- شناساندن جایگاه دانش‌آموختگان علوم قرآن و حدیث در توسعه فرهنگ قرآنی، به منظور انتخاب صحیح نقش دانشجو در این نظام
- هدایت دانشجو به سمت شناخت محیط و توانمندی‌های خود برای ایفای نقش فردی و گروهی در آموزش و ترویج قرآن
- تأکید بر آموزش فعال و مشارکت‌جویانه

فهرست منابع	منابع اصلی (آموزشی)	آموزش و ترویج قرآن؛ ضرورت، ابعاد و روش‌ها، مرکز هماهنگی و توسعه پژوهش و آموزش عالی قرآنی کشور، در دست چاپ		
	منابع فرعی (پژوهشی)	آشنایی با منشور توسعه فرهنگ قرآنی، شورای عالی انقلاب فرهنگی کلیات آموزش عمومی قرآن و روش‌های آن، اتحادیه تشکلهای قرآن و عترت کشور انس با قرآن و فرهنگ‌سازی آن، اتحادیه تشکلهای قرآن و عترت کشور		
ارزشیابی یادگیری	۱	۲		۳
	ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون‌های نوشتاری	آزمون‌های نوشتاری
	☒	☒	☒	☒
			آزمون عملکردی	آزمون عملکردی
			نهایی	تکلیف درسی

عنوان درس به فارسی: روش تحقیق در علوم قرآن و حدیث

به عربی: مناهج البحث العلمي

به انگلیسی: Research methods

اهداف:	مشخصات درس:
هدف این درس، مأنوس ساختن دانشجو با تفکر خلاق و منتج به یک نتیجه قابل ارائه، ایجاد آمادگی ذهنی برای اصطیاد مسائل، آشنا کردن وی در سطحی محدود با تنوع روش‌های پژوهشی - به خصوص روش‌های کیفی - و دادن امکان برای انتخاب روش متناسب با تحقیق، دادن آموزش کافی برای طراحی، اجرا و پیشبرد یک پژوهش تا مرحله نگارش و گزارش نویسی نهایی با مستندسازی قابل قبول است.	نوع درس: پایه تعداد واحد: ۲ زمان درس: ۳۲

دروس پیش‌نیاز:

فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن

اهداف یاد شده در چارچوب محتوای زیر می‌تواند تحقق یابد و دانشجو امکان آشنا شدن با این ابعاد از فرآیند پژوهش را خواهد داشت

الف. ماهیت و استانداردهای پژوهش

ب. مسئله دار شدن و طرح پرسش محوری

ج. مطالعه اولیه و رهنمودهای آن

د-۱. آشنایی با مفهوم روش (متد)	د. مفاهیم روش، رویکرد و مفاهیم وابسته
د-۲. آشنایی با مفهوم روش شناسی (متدولوژی)	
د-۳. آشنایی با مفهوم رویکرد	
د-۴. چارچوب نظری و الگو	
د-۵. دیسیپلین یا رشته علمی و میان رشته‌گی	
ه-۱. آشنایی با روش‌های تحلیلی (تحلیل معناشناختی، تحلیل محتوا، تحلیل گفتمان، ...)	ه. آشنایی با روش‌های متنوع پژوهش
ه-۲. آشنایی با روش‌های تاریخی (مانند تاریخ‌نگاره، تاریخ فکر، ...)	
ه-۳. آشنایی با روش‌های تطبیقی (مقایسه خرد و کلان، مقایسه متوازن و نامتوازن)	
ه-۴. آشنایی با روش‌های کمی	
ه. شناسایی منابع (سنتی و دیجیتال) و ساماندهی آن	

و. طراحی کلیات پژوهش: مفاهیم کلیدی، سؤالات، فرضیه‌ها و سرفصلها

ز-۱. آشنایی با انواع یادداشت برداری و کاربرد هر یک	ز. فرآیند یادداشت برداری
ز-۲. طبقه بندی و ساماندهی یادداشت‌ها	
ح-۱. بخش بندی نوشته و مفهوم پاراگراف	ح. فرآیند نگارش
ح-۲. نگارش بدنه اثر	
ح-۳. نگارش ملحقات: مقدمه، نتیجه گیری، چکیده	
ح-۴. مستندسازی و مآخذ پایانی	

تکلیف عملکردی

استاد به صلاحدید خود در هر مرحله به دانشجویان کارهای عملی واگذار می‌کند تا موارد آموخته را در عمل تجربه کنند. برآیند کل ترم می‌تواند برای هر دانشجو یک مقاله با همه معیارهای آموزش داده شده باشد که مرحله به مرحله همگام با کلاس پیش رفته است.

راهبردهای تدریس و یادگیری:

چنان که در بخش تکلیف عملکردی گفته شد، یک کار عملی برای هر دانشجو می‌تواند یادگیری و ایجاد مهارت در وی را تضمین کند. ضمناً استاد می‌تواند تکالیف را به صورت گروه‌های چند نفره به دانشجویان واگذار نماید تا زمینه آشنا شدن با کار پژوهشی گروهی هم فراهم آید.

منابع اصلی (آموزشی)		پاکتچی، احمد، روش تحقیق عمومی (درسنامه)، تنظیم مصطفی فروتن تنها، تهران: دانشگاه امام صادق (ع)، ۱۳۸۷ش. همو، روش تحقیق با تکیه بر حوزه علوم قرآن و حدیث، تهران: دانشگاه امام صادق (ع)، ۱۳۹۱ش.				
فهرست منابع	منابع فرعی (پژوهشی)	ساروخانی، باقر، روشهای تحقیق در علوم اجتماعی، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی، ۱۳۸۹ش پاکتچی، احمد، روش تحقیق عمومی (درسنامه)، تنظیم مصطفی فروتن تنها، تهران: دانشگاه امام صادق (ع)، ۱۳۸۷ش همو، روش تحقیق با تکیه بر حوزه علوم قرآن و حدیث، تهران: دانشگاه امام صادق (ع)، ۱۳۹۱ش. المناسیبه، امین محمد، قواعد البحث العلمی و مناهجه و مصادر الدراسات الاسلامیة، عمان: مؤسسۀ رام، ۱۹۹۵م. بدر، احمد، اصول البحث العلمی و مناهجه، قاهره: المكتبة الأكاديمية، ۱۹۹۶م. حسن، احمد عبدالمنعم، اصول البحث العلمی، قاهره: المكتبة الاكاديمية، ۱۹۹۶م. الشریف، عبدالله محمد، مناهج البحث العلمی: دليل الطالب فی كتابة الابحاث والرسائل العلمیة، اسکندریه: مكتبة الشعاع، ۱۹۹۶م. فضل الله، مهدی، اصول كتابة البحث و قواعد التحقيق، بیروت: دار الطلیعة، ۱۹۹۸م. عبیدات، محمد و دیگران، منهجیة البحث العلمی: القواعد و المراحل و التطبيقات، عمان: دار وائل، ۱۹۹۹م. ابراهیم، مروان عبدالمجید، اسس البحث العلمی لاعداد الرسائل الجامعیة، عمان: مؤسسۀ الوراق، ۲۰۰۰م. مسعد، محیی محمد، کیفیة كتابة الابحاث و الاعداد للمحاضرات، اسکندریه: المكتب العربی الحدیث، ۲۰۰۰م. الغزای، رحیم یونس کزو، مقدمة فی منهج البحث العلمی، عمان: دار دجلة، ۲۰۰۸م. ابوسلیمان، عبدالوهاب ابراهیم، كتابة البحث العلمی و مصادر الدراسات الاسلامیة، جدة: دار الشروق، ۱۴۰۶ق. ساعاتی، امین، تبسیط كتابة البحث العلمی، مصر الجديدة: المركز السعودی للدراسات الاستراتيجية، ۱۴۱۱ق. الدغمی، محمد راکان، اسالیب البحث العلمی و مصادر الدراسات الاسلامیة، عمان: مكتبة الرسالة، ۱۴۱۷ق. علیان، ربحی مصطفی و عثمان محمد غنیم، مناهج و اسالیب البحث العلمی، عمان: دار صفاء، ۱۴۲۰ق. Lester, J.D., Writing Research Papers: A Complete Guide, Pearson: ۱۵ th ed, ۲۰۱۴ Allen, M., Smart Thinking, Skills for Critical Understanding and Writing, Oxford: Oxford Univ. Prss, ۲۰۰۴ Lipson, Charles, Cite Right: A Quick Guide to Citation Styles, Chicago: Univ. of Chicago, ۲۰۰۶				
		۱	۲	۳	۴	
ارزشیابی یادگیری	ارزشیابی مستمر ☐	میان ترم ☒	آزمون های نوشتاری ☐ آزمون عملکردی ☒	آزمون های نهایی ☒	آزمون های نوشتاری ☐ آزمون عملکردی ☒	تکلیف درسی ☒

عنوان درس به فارسی: رایانه و فضای مجازی

به عربی: الحاسوب و الليئة الافتراضية

به انگلیسی: Computer and Cyberspace

مشخصات درس:

نوع درس: پایه

تعداد واحد: ۲

زمان درس: ۶۴ (عملی)

اهداف:

– امروزه و با امکانات گسترده‌ای که تکنولوژی‌های رایانه‌ای در اختیار کاربران قرار داده، آشنایی دانشجویان و پژوهشگران با این مهم ضرورت یافته است؛ سرعت و دقت در امر آموزش و پژوهش، از مهمترین ممیزات این کاربری است. اما در عمل به وفور مشاهده می‌شود که دانشجویان، استفاده شایسته و بایسته‌ای از این ابزارها نمی‌کنند. برای نمونه، با آنکه نرم‌افزارهای مختلفی به صورت رایگان برای فیش‌برداری آماده و مهیا شده است، اما همچنان برخی از روی ناآشنایی با این نرم‌افزارها، به صورت کاغذی اقدام به تهیه فیش می‌کنند. حتی می‌توان گفت تهیه فیش‌های الکترونیک با تعبیه آن درون پوشه‌های مجزا با مزایا و محاسن نرم‌افزارهای مخصوص یادداشت‌برداری برابری نمی‌کند. نیز با اقدامات گسترده در دیجیتال‌سازی کتب علوم اسلامی، به دلیل تفاوت‌های ظریفی که این نرم‌افزارها با هم دارند، استفاده حداکثری از آن‌ها نمی‌شود. بسیاری از ممیزات و محاسن اینترنت و فضای مجازی نیز به سبب گستردگی دامنه و ضعف آشنایی، مغفول مانده است. این درس می‌کوشد این خلأ جدی را برطرف نماید و بهره‌وری دانش‌پژوهان رشته علوم قرآن و حدیث را در این زمینه افزایش دهد.

بنابراین هدف این درس، ارتقای سطح اندوخته‌ها و مهارت‌های دانشجویان در استفاده از رایانه و فضای مجازی به منظور پیشبرد اهداف آموزشی و پژوهشی است.

دروس پیش‌نیاز:

فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن

- ۱- آموزش فشرده نکات اصلی در استفاده از سیستم عامل ویندوز.
- ۲- آموزش تایپ سریع حرفه‌ای فارسی، عربی و انگلیسی (ده‌انگشتی و ۱۸۰ کاراکتر در یک دقیقه).
- ۳- آموزش مهارت‌های کاربردی و مغفول نرم‌افزارهای Word، Power point و Excel.
- ۴- آموزش تکنیک‌های مختلف ویرایش متن رایانه‌ای.
- ۵- آشنایی با نرم‌افزارهای مختلف فیش‌برداری (Endnote، One note، فیش‌نگار و Citavi).
- ۶- طبقه‌بندی اطلاعات و معرفی نرم‌افزارهای جستجو در رایانه نظیر Every things، Power Grep.
- ۷- آموزش مسائل عام کاربری اینترنت و استفاده بهینه از آن.
- ۸- راهبردهای جستجوی پیشرفته در اینترنت و معرفی موتور جستجوهای تخصصی.
- ۹- معرفی بانک‌های اطلاعاتی آنلاین، با توجه به نیازهای دانشجوی رشته علوم قرآن و حدیث.
- ۱۰- راهنمای استفاده از مهمترین کتابخانه‌های دیجیتال در سراسر دنیا و استخراج پیشینه پژوهش در امر تحقیق.
- ۱۱- معرفی پایگاه‌های جایابی کتاب، پایان‌نامه و نسخ خطی در کتابخانه‌ها و موزه‌ها.
- ۱۲- شناساندن پایگاه‌های مهمترین دائرةالمعارف‌های کاربردی و استخراج داده از آن‌ها.
- ۱۳- شناسایی سایت‌های بارگیری کتاب به صورت عام و تخصصی رشته الهیات.
- ۱۴- آشنایی با دیگر سایت‌های کاربردی نظیر تبدیل تاریخ، ترجمه از زبان مبدأ، تلفظ واژگان اعلام و غیره.
- ۱۵- آموزش نحوه اطلاع از کنفرانس‌های ملی و جهانی، paper gift، معرفی اجمالی فروم‌ها و انجمن‌های اینترنتی الهیات.
- ۱۶- آموزش نرم‌افزارهای داده‌کاوی متون.
- ۱۷- آموزش تفصیلی مهارت‌های تخصصی کاربری نرم‌افزارهای اسلامی از جمله محصولات شرکت نور، مکتبه اهل‌البیت، محصولات حوزه علمیه اصفهان؛ نرم‌افزارهای اهل‌سنت همچون مکتبه الشامله، الجامع الکبیر، المرجع الاکبر (به صورت ویژه به معایب هر یک و التفات‌هایی که در بهره‌گیری از آن‌ها باید مد نظر داشت، اشاره می‌شود).

تکلیف عملکردی

تکالیف در راستای وصول به اهداف ذیل به دانشجو واگذار کند:

- ۱- بتواند از رایانه در پیشبرد اهداف آموزشی و پژوهشی خود استفاده کند.
- ۲- پاسخ سوال‌ها و اطلاعات مورد نیاز خویش را از طریق منابع آنلاین و آفلاین به دست آورد.
- ۳- بانک‌های اطلاعاتی مهم و کاربردی رشته علوم قرآن و حدیث را بشناسد و در چگونگی استفاده از آن، مهارت یابد.
- ۴- مهارت جستجوی عام در اینترنت را فراگیرد و با موتور جستجوهای مختلف و کاربری‌های هریک آشنا شود.
- ۵- کار با نرم‌افزارهای کتابخانه‌ای علوم قرآن و حدیث را کسب نمایند.
- ۶- بتواند از قابلیت‌های گسترده نرم‌افزارهای آفیس، به ویژه ورد و وان‌نوت استفاده کند.
- ۷- عضویت در مجمع‌های علمی اینترنتی نظیر آکادمیا را بشناسد و نحوه تعامل با دانشمندان سراسر جهان را فرا گیرد.
- ۸- پست الکترونیک بسازد و مکاتبات پستی در فضای مجازی انجام دهد.
- ۹- با سایت‌های کنفرانس‌های علمی در سرتاسر جهان آشنا شود و نحوه ارسال مقاله بدانها را بداند و...

راهبردهای تدریس و یادگیری

اولویت تدریس با فارغ‌التحصیلان دوره دکتری و کارشناسی‌ارشد رشته‌های الهیات، به ویژه دانش‌آموختگان رشته‌های مختلف علوم قرآن و حدیث که با رایانه، فضای مجازی و نرم‌افزارهای اسلامی آشنایی دارند، است. در درجه بعد، مهندسان کامپیوتر که با حوزه‌های کاربردی رایانه در رشته‌های الهیات نیز آشنایی داشته باشند قادر به تدریس خواهند بود. صلاحیت‌های پیشنهادی جهت مدرس بدین شرح می‌باشد:

۱. آشنایی با مبانی فناوری اطلاعات و ارتباطات ۲. آشنایی با اصول و مبانی روش تحقیق در علوم اسلامی ۳. تسلط کامل بر نرم‌افزارهای اسلامی (شیعه و اهل سنت) ۴. تسلط کامل بر پایگاه‌های اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های دیجیتال علوم اسلامی.

تدریس این درس به صورت کارگاهی (نظری - عملی) خواهد بود. بنابراین دانشگاه و مجتمع آموزشی باید امکاناتی نظیر لابراتوار و ویدئو پروژکتور را فراهم آورد. نیز شایان ذکر است غالب جلسات کلاس می‌بایست در سالن رایانه باشد و دانشجویان پس از فراگیری، در کلاس به صورت عملی، آموخته‌های خویش را به کار گیرند.

نیز از دانشجویان انتظار می‌رود که با مطالعه قبلی و انجام تکالیف در کلاس حاضر شده و در بحث‌ها و تمرینات گروهی مشارکت فعال داشته باشند.

*** این درسنامه می‌تواند مورد استفاده دیگر دانشجویان رشته‌های الهیات و پژوهشگران علوم اسلامی، و نیز علاقه‌مندان به فعالیت‌های میان‌رشته‌ای با علوم دینی نیز قرار گیرد. بنابراین می‌توان پیشنهاد داد، این درس به عنوان درس اصلی و یا جایگزین (دروس اختیاری) دیگر رشته‌های الهیات قرار گیرد.

منابع اصلی (آموزشی)		کتاب آموزشی درس «رایانه و فضای مجازی»، مرکز هماهنگی و توسعه پژوهش و آموزش عالی قرآنی کشور، در دست چاپ			
منابع فرعی (پژوهشی)		با توجه به ملاحظه فوق، منبع فرعی که تمامی نکات فوق در آن ملحوظ شده باشد، وجود ندارد؛ اما به صورت موردی، می‌توان به آثار زیر اشاره داشت: - آشنایی آسان با کامپیوتر، مجید، لارنس، مترجم: مرتضی صاحب‌الزمانی، تهران: نوپردازان، ۱۳۸۳ش. - آشنایی با کتابخانه و منابع آن با نگاهی به کتاب، کتابخانه، منابع کتابخانه‌ای، اینترنت و کاربرد آن؛ باجلان، علی و معصومه شکیبافر، اراک، نشر نویسنده، ۱۳۸۹ ش. - آشنایی با نرم افزارهای کتابخانه‌ای، محمدی‌فرد، داود، تهران: چاپار لنجوان، ۱۳۸۸ ش. - دستنامه پست الکترونیک و جنبه‌های کاربردی آن؛ محسنی، حمید؛ تهران: نشر کتابدار، ۱۳۷۰ ش. - نظام‌های بازیابی اطلاعات؛ لانکاستر، ویلفرد، شیراز، نشر نوید، ۱۳۷۹ ش. - راهنمای کاربرد نرم افزارهای اسلامی و منابع آنلاین در پژوهش‌های اسلامی، در دست نگارش، میرحسینی، یحیی، تهران: دانشگاه امام صادق (ع).			
۱		۲		۳	۴
ارزشیابی مستمر ☒	میان ترم ☒	آزمون‌های نوشتاری ☐	آزمون‌های نوشتاری ☐	آزمون‌های ☐	تکلیف ☒
		آزمون عملکردی ☒	آزمون عملکردی ☒	نهایی ☒	درسی ☒

دروس تخصصی

عنوان درس به فارسی: زبان تخصصی به عربی: اللغة الانجليزية لاختصاص الدراسات القرآنية و الحديثية به انگلیسی: English for Students of Quran and Hadith Sciences	
اهداف:	مشخصات درس:
- آشنایی با برخی متون اسلامی به زبان انگلیسی - آشنایی با برخی واژگان اسلامی (عمومی قرآن و حدیث) - یادگیری شیوه فهم و درک متون اسلامی - آشنایی با ترجمه‌های انگلیسی قرآن کریم - ایجاد انگیزه و علاقه برای یادگیری هدفمند زبان انگلیسی	نوع درس: تخصصی تعداد واحد: ۲ زمان درس: ۳۲
دروس پیش‌نیاز:	
فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن	
مقدمه آقای محمد شاکر در ترجمه انگلیسی خود از قرآن کریم	اختصاص دادن ۴ جلسه درسی به تدریس متونی با موضوع معرفی قرآن (introduction)، از بین متون مقابل
گزیده‌ای از قرآن در اسلام علامه طباطبایی (ره) (The Quran in Islam)	
درس The Quran: The Word of God, the Source of knowledge and Action از جلد دوم از کتاب English for the Students of Theology and Islamic Sciences از دکتر محمدرضا عطائی و حسین وحیددستجردی، انتشارات سمت	
مقدمه‌های مترجمین معروفی چون خانم طاهره صفارزاده، یوسف علی، پیکتال، آربری، قرائی و دیگران در ترجمه‌های انگلیسی خود از قرآن کریم.	
حمد	
عصر	اختصاص دادن ۳ جلسه درسی به ترجمه چند سوره کوتاه از قرآن، از سوره مقابل (به انتخاب استاد) از ترجمه شاکر، قرائی یا دیگران
همزه	
قدر	
و دیگر سوره‌های جزء سی‌ام از قرآن کریم.	
اختصاص ۴ جلسه به مباحث اصول دین: درس‌های توحید، نبوت، معاد، امامت و عدل از جلد دوم از کتاب English for the Students of Theology and Islamic Sciences از دکتر محمدرضا عطائی و حسین وحیددستجردی، انتشارات سمت.	
جلد سوم از کتاب English for the Students of Theology and Islamic Sciences از دکتر محمد علی الحسینی و همکاران، انتشارات سمت (درس‌های امام حسین بن علی (ع)، امام علی بن ابی طالب (ع)، اهل البیت، نام‌ها و تولد پیامبر (ص))	اختصاص دادن ۴ جلسه درسی به تدریس متونی با موضوع تاریخ و سیره، از بین متون مقابل
مدخل حدیث قدسی از EI (Encyclopaedia of the Islam) انتشارات بریل، چاپ جدید	اختصاص دادن ۲ جلسه درسی به تدریس مداخل حدیثی، از بین مداخل مقابل (به انتخاب استاد)
مدخل حدیث از EI (Encyclopaedia of the Islam) انتشارات بریل، چاپ جدید	
مدخل حدیث از EQ (Encyclopaedia of the Qur'an) انتشارات بریل	
تکلیف عملکردی	
- ارائه تحقیق در تطبیق ترجمه‌های انگلیسی قرآن کریم (در حد چند صفحه با نقد و تحلیل لغوی) - تحقیق‌های هفتگی در رابطه با شیوه استفاده از فرهنگ‌های لغت برای یافتن معانی دقیق واژه‌ها و اصطلاحات اسلامی - گروه بندی دانشجویان برای مباحثه هفتگی و ارائه گزارش در کلاس - حفظ و ارائه سوره کوچک قرآن کریم به زبان انگلیسی - ارائه تحقیق در رابطه با یافتن معادل‌های اصطلاحی علوم قرآن و حدیث به زبان انگلیسی - ارائه تحقیقات کاربردی دیگر.	
راهنمای تدریس و یادگیری	
- استفاده از مدرسین مسلط به شیوه تدریس زبان انگلیسی در کنار تسلط بر مباحث علوم قرآن و حدیث - تدریس به زبان اصلی (انگلیسی)	

- تأکید اساتید بر آشنایی دانشجویان با انواع متون اسلامی و شیوه استخراج معانی و معادل‌های اصطلاحی متون اسلامی
- توجه به تلفظ صحیح کلمات
- توجه به ترجمه دقیق عبارات و متون
- تأکید بر آشنایی دانشجویان با فرهنگ‌های لغت مختلف و شیوه استفاده از آن‌ها
- آموزش شیوه درک متون اسلامی
- ارائه تکالیف مرتبط به صورت هفتگی و به عنوان تکلیف درسی
- استفاده از ابزار مولتی مدیا
- ارائه فیلم‌های آموزشی مرتبط با مباحث قرآنی و حدیثی برای ایجاد انگیزه بیشتر
- برگزاری یک جلسه از کلاس در محیطی انگلیسی خارج از کلاس (مانند نشست تخصصی به زبان انگلیسی و...)

فهرست منابع	منابع اصلی (آموزشی)		منابع فرعی (پژوهشی)	
	Encyclopaedia of the Islam) EI (انتشارات بریل، چاپ جدید Encyclopaedia of the Qur'ān) EQ (انتشارات بریل The Glorious Quran (ترجمه انگلیسی محمد شاکر) English for the Students of Theology and Islamic Sciences، انتشارات سمت (جلد دوم از دکتر محمدرضا عطایی و دکتر حسین وحیددستجردی و جلد سوم از دکتر محمد علی الحسینی و همکاران)		- ترجمه‌های انگلیسی طاهره صفارزاده، آبروی، پیکتال، یوسف علی، عی قلی قرائی و دیگران. - Encyclopedia of Islam & the Muslim World، به سرویراستاری Richard C. Martin، انتشارات Macmillan - Shi'a Islam از علامه طباطبایی با ترجمه سید حسین نصر - roots of religion انتشارات در راه حق - زبان انگلیسی تخصصی (۱) (متون اسلامی تبلیغی، دکتر محمود واعظی، انتشارات بنیاد حقوقی میزان، جلد اول. و....	
ارزشیابی یادگیری	۱	۲	۳	۴
	ارزشیابی مستمر ☒	آزمون‌های نوشتاری ☒ میان ترم ☒ آزمون عملکردی ☐	آزمون‌های نهایی ☒ آزمون عملکردی ☐	تکلیف درسی ☒

عنوان درس به فارسی: قرائت و ترجمه متون تخصصی (۱)

به عربی: قرائه و ترجمه النصوص المتخصصة (۱)

به انگلیسی: Lecture and translation of specialized texts (۱)

مشخصات درس:

نوع درس: تخصصی

تعداد واحد: ۲

زمان درس: ۳۲

اهداف: آشنا کردن دانشجویان با روش‌ها و مهارت‌های ترجمه متون عربی تخصصی علوم قرآن و حدیث براساس منتخباتی از متون ساده و متوسط متناسب با آموخته‌های مقطع کارشناسی

دروس پیش‌نیاز: صرف کاربردی (۱)؛ نحو کاربردی (۱)

فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن

- انواع ترجمه، شرایط مترجم، کلیاتی از مسائل نظری ترجمه
- مقدمات لازم برای قرائت صحیح متون تخصصی علوم قرآن و حدیث؛ مانند کلمه شناسی، ساختارشناسی، اصطلاح شناسی عربی، ترجمه مفردات و انواع ترکیب‌های اضافی، وصفی، اضافی-وصفی و اصطلاحی
- ترجمه جملات به اعتبار نوع (اسمیه/فعلیه) و زمان (اخباری، استمراری و التزامی)
- تطبیق بخش‌هایی از متون چند اثر تخصصی و ترجمه شده با اصل عربی آن‌ها
- ترجمه نمونه‌هایی از متون ساده و متوسط تخصصی قدیم و جدید به فارسی

تکلیف عملکردی

استاد باید در هر جلسه به قرائت صحیح و درک مطلب از نمونه‌هایی از متون تفسیری و حدیثی قدیم و جدید بپردازد و زمینه شناخت ویژگی‌های آثار کلاسیک برجسته ترجمه شده در حوزه متون تخصصی را برای دانشجویان فراهم کند و در جلسات پایانی نیز به ترجمه عملی بخش‌هایی از متون تخصصی به فارسی اقدام نماید و دانشجویان را نیز به ترجمه متون ساده تخصصی برانگیزد.

راهنمادهای تدریس و یادگیری

- استاد باید رویکردی کاربردی و تطبیقی داشته باشد و بر همین اساس، ضمن آشنا کردن دانشجویان با مباحث مقدماتی در حوزه مسائل نظری، با معرفی روش‌های روزآمد و با پرداختن به نمونه‌های فراوان عینی، زمینه رشد و مهارت‌های آنان را در حوزه تطبیق و کاربرد فراهم کند
- متون منتخب باید ساده و متوسط و در چهارچوب نکته‌های آموزش داده شده و از نظر محتوایی متناسب با رشته تحصیلی دانشجویان باشد تا بتوانند بهتر با آن‌ها ارتباط برقرار کنند و در ضمن به تقویت دانش تخصصی آنان نیز بینجامد.
- استاد حتی الامکان باید مسلط به زبان عربی و فنون قرائت و ترجمه متون دینی و دانش آموخته یکی از رشته‌های تخصصی علوم قرآن و حدیث باشد تا علاوه بر برخورداری از دانش زبانی کافی، در پرتو شناخت منابع متناسب قرآنی و حدیثی به زبان عربی و آثار مرتبط، از توانائی تفهیم تخصصی نیز برخوردار باشد.

کتاب آموزشی قرائت و ترجمه متون تخصصی (۱)، مرکز هماهنگی و توسعه پژوهش و آموزش عالی کشور، در دست تألیف

منبع اصلی (آموزشی)

فهرست منابع

منابع فرعی (پژوهشی)

الطریقه الجدیدة من دروس دارالعلوم العربیة، التجفی، احمد، به اهتمام سعید نجفی اسد اللہی، تهران: دارالعلوم العربیہ، ۱۳۷۶ ش.
آموزش زبان عربی (۱) و (۲)، آذرتاش آذرنوش، تهران: مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۷۳ ش.
العربیة للناشئین، محمود اسماعیل صیینی و همکاران، قم: مدین، ۱۳۷۲ ش.
تاریخ ترجمہاز عربی به فارسی (۱- ترجمه قرآن)، آذرتاش آذرنوش، تهران: انتشارات سروش، ۱۳۷۵ ش.
فصوص من النثر و الشعر فی العصر الحدیث؛ نادر نظام طهرانی و سعید واعظ، تهران: انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی (ره)، ۱۴۱۲ ق.
فصوص من النثر و الشعر فی العصر الجاهلی؛ نظام طهرانی، نادر و سعید واعظ، تهران: انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی (ره)، ۱۴۱۳ ق.
معجم التراکیب و العبارات الاصطلاحیة القدیم منها و المولد، ابوسعید، احمد، بیروت: دارالعلم للملایین، ۱۹۸۷ م.
التفسیر الکاشف، مغنیه، محمد جواد، قم: دارالکتب الاسلامی، ۱۴۲۱ ق.
فی ضلال نهج البلاغه، مغنیه، محمد جواد، بیروت: دارالعلم للملایین، ۱۹۷۲ م.
التفسیر و المفسرون فی ثوبه القشیب، معرفت، محمد هادی، مشهد: دانشگاه علوم اسلامی رضوی، ۱۴۰۸ ق.
مباحث فی علوم القرآن، صبحی صالح، بیروت: دارالعلم للملایین، ۱۹۷۷ ق.
اعجاز القرآن و البلاغه اللنبویه، الرافعی، مصطفی صادق، مصر: المکتبه التجاریه الکبری، ۱۳۸۱ ق.

التفسير الحديث، عزّه دروزه، محمد، قاهره: داراحياء، الكتب العربيه، ١٣٨٧ ق.					ارزشیابی یادگیری	
٤	٣		٢			١
تکلیف درسی ☒	آزمون های نوشتاری ☒	آزمون های نهایی ☒	آزمون های نوشتاری ☐	میان ترم ☒		ارزشیابی مستمر ☒
	آزمون عملکردی ☐		آزمون عملکردی ☒			

عنوان درس به فارسی: قرائت و ترجمه متون تخصصی (۲)

به عربی: قرائته و ترجمه النصوص المتخصصة (۲)

به انگلیسی: Lecture and translation of specialized texts (۲)

مشخصات درس:	اهداف: تقویت شناخت دانشجویان از روش‌ها و مهارت‌های اساسی قرائت و ترجمه متون عربی
نوع درس: تخصصی	تخصصی علوم قرآن و حدیث و آشنا کردن آنان با گام‌های عملی ترجمه متون تخصصی قدیم و جدید
تعداد واحد: ۲	با تأکید بر آموزش ساختارها و نقش‌های نحوی و حروف و ادوات خاص در زبان عربی و روش ترجمه آن‌ها به فارسی
زمان درس: ۳۲	

دروس پیش‌نیاز: صرف کاربردی (۲)؛ نحو کاربردی (۲)؛ قرائت و ترجمه متون تخصصی (۱)

فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن

- روش‌ها و مهارت‌های قرائت متون تخصصی علوم قرآن و حدیث و نقش قرائت صحیح در دستیابی به فهم دقیق عبارات
- گام‌های اساسی ترجمه عملی متون تخصصی عربی معاصر به فارسی
- ترجمه افعال خاص در زبان عربی در قیاس با وضعیت کاربرد آن‌ها در زبان فارسی
- ترجمه ساختارهای خاص در زبان عربی در قیاس با وضعیت کاربرد آن‌ها در زبان فارسی مانند: نه...که؛ به محض اینکه...؛ دیگر در جملات مثبت و منفی؛ هنوز در جملات مثبت و منفی؛ تقریباً در جملات مثبت و منفی
- روش ترجمه واژگان در نقش‌های ویژه نحوی: مانند: تمییز، حال، مفعول مطلق، مفعول له، ضمیرشأن و ...
- روش ترجمه حروف و ادوات خاص؛ مانند: آنها، ، ، سرعت، لعل، من زانده، اذای فجائیة، باء زانده و ...
- ترجمه نمونه‌هایی از متون ادبی - تخصصی معاصر به فارسی

تکلیف عملکردی

استاد باید به قرائت صحیح و ترجمه عملی منتخباتی از متون تخصصی علوم قرآن و حدیث و آثار مرتبط با آن‌ها در دوره معاصر بپردازد و عملاً دانشجویان را با فنون جدید ترجمه علمی و قرائت صحیح متون تخصصی آشنا کند.

راهنمای تدریس و یادگیری

- استاد باید رویکردی کاربردی و تطبیقی داشته باشد و در کنار آموزش نکته‌ها و مباحث نظری در همه جلسات کلاس نمونه‌های متعدد از متون تخصصی ارائه کند و دانشجویان را به جستجوی نمونه‌های دیگر در منابع مرتبط برانگیزد و از این رهگذر مطالب را عملاً به صورت کارگاهی تدریس کند.
- استاد باید پس از در اختیار نهادن بخش‌هایی از منابع فرعی به دانشجویان جهت ترجمه، در هر جلسه قسمت‌هایی از ترجمه آنان را ملاحظه و با بیان اشکالات هر کدام زمینه رشد دانش و تجربه دانشجویان را فراهم کند.
- استاد حتی الامکان باید مسلط به زبان عربی و فنون قرائت و ترجمه متون دینی و دانش آموخته یکی از رشته‌های تخصصی علوم قرآن و حدیث باشد تا علاوه بر برخورداری از دانش زبانی کافی، در پرتو شناخت منابع متناسب قرآنی و حدیثی به زبان عربی و آثار مرتبط، از توانائی تفهیم تخصصی نیز برخوردار باشد.

منبع اصلی (آموزشی)	کتاب آموزش قرائت و ترجمه متون تخصصی (۲)؛ مرکز هماهنگی و توسعه پژوهش و آموزش عالی کشور، در دست تألیف
منابع فرعی (پژوهشی)	کارگاه روش ترجمه، فقهی‌زاده، عبدالهادی، تهران، انتشارات سمت، ۱۳۸۹ ش. فن ترجمه (اصول نظری و عملی ترجمه)، معروف، یحیی، تهران: انتشارات سمت، ۱۳۸۴ ش. روش‌هایی در ترجمه از عربی به فارسی، ناظمیان، رضا، تهران: انتشارات سمت، ۱۳۸۱ ش. اضواء علی نصوص تفسیریہ للقرآن الکریم، صدقی، حامد و خلیل پروینی، تهران: انتشارات سمت، ۱۳۸۹ ش. ورشه التعریب کارگاه آموزشی ترجمه فارسی به عربی، عدنان طهماسبی و علاء نقی‌زاده، تهران، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۹۰ ش. درآمدی بر مبانی ترجمه، فاتحی نژاد، عنایت الله و سید بابک فرزانه، تهران، موسسه فرهنگی انتشاراتی آیه، ۱۳۸۰ ش. دروس متن خوانی، سید محمد رادمشن، تهران، وزارت ارشاد و فرهنگ اسلامی، ۱۳۷۳ ش. الاساس فی التفسیر، حوئی، سعید، قاهره، دارالاسلام، ۱۴۱۲ ق. الدین و الأدب، سید محمد باقر سبزواری، تهران، دانشگاه تهران، ۱۳۴۹ ش. شبهات و زدود حول القرآن الکریم، محمد هادی معرفت، قم، موسسه التمهید، ۱۴۲۳ ق. مجمع البیان فی تفسیر القرآن، فضل بن الحسین الطبرسی، بیروت: دار المعرفه، ۱۹۸۸ م.

فهرست منابع

الدرر المتقطعه فی تفسیر الآیات القرآنیه، محمد اسماعیل المازندرانی الخواجوی، تحقیق سید ممهدی رجائی، قم: دارالقرآن الکریم، ۱۴۱۲ ق. فی خلال القرآن، سید قطب، بیروت: دارالشروق، ۱۴۰۲ ق. مباحث فی التفسیر الموضوعی، مصطفی مسلم، دمشق: درالقلم، ۱۴۱۰ ق. التصوير الفني فی القرآن، سید قطب، بیروت: دارالکتب العربی، ۱۳۹۳ ق. مشاهد القیامه فی القرآن، سید قطب، مصر: درالمعارف، بی تا.					
ارزشیابی یادگیری	۱	۲		۳	
	ارزشیابی مستمر ☒	میان ترم ☒	آزمون های نوشتاری ☒ آزمون عملکردی ☒	آزمون های نهایی ☒ آزمون عملکردی ☐	تکلیف درسی ☒

عنوان درس به فارسی: مفردات قرآن به عربی: مفردات القرآن به انگلیسی: Quran's Terminology		
مشخصات درس:	اهداف:	- شناخت دانش مفردات و معرفی منابع و روش‌شناسی استخراج معانی واژگان قرآن - ایجاد توانمندی جست و جو و دریافت معانی واژگان قرآن از منابع مرتبط
نوع درس: تخصصی		
تعداد واحد: ۲		
زمان درس: ۳۲		
دروس پیش‌نیاز:		
فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن		
در آغاز ترم، ارائه طرح درس و بودجه‌بندی رئوس مباحث مطرحه در جلسات الزامی است.		
آشنایی با مباحث نظری دانش مفردات (حدود ۴ جلسه)	در دو جلسه نخست پس از بررسی و بیان تعاریف، معنا، مصداق، اهمیت و پیشینه دانش مفردات، مأخذ و مهمترین متون این حوزه توصیف و معرفی شود.	مبانی شرح مفردات قرآن (شرح مفردات با تکیه به فرهنگ عصر نزول، توجه به سیاق، بهره‌گیری از حدیث و...) آشنایی با مهمترین مباحث شرح کلمات شامل: اشتقاق و انواع آن، غریب القرآن، ترادف، اشتراک لفظی، اشتراک معنوی، فروق لغوی، اضداد، چند معنایی، اصل تضمین، معربات و... بیان روش شرح مفردات قرآن با تکیه به فرهنگ عرب و قرآن
تکلیف عملکردی		
تمرین جست‌وجو و معنایابی یکصد واژه قرآن با تکیه به فرهنگ عرب (پیشنهاد این است که واژه‌ها از جزء آخر قرآن‌گزینش و در سیاق خاص یک آیه - نه به صورت موضوعی در تمام قرآن - معنا شود، یا یکصد واژه قرآن که روایتی از اهل بیت نیز به بیان معنایی از آن واژه پرداخته است؛ و سپس مقایسه آن معنا با معانی کتب لغت و تفاسیر ادبی).		
راهبردهای تدریس و یادگیری		
مسلط به بحث‌های ادبی (صرفی، نحوی و بلاغی)، آشنایی با فقه اللغة و بحث‌های زبان‌شناسی جدید و آشنایی کامل با منابع اصیل لغوی و استفاده از آن‌ها و آشنایی با مباحث تفسیری.		
فهرست منابع	منابع اصلی (آموزشی)	کتاب آموزشی درس «مفردات قرآن»، مرکز هماهنگی و توسعه پژوهش و آموزش عالی قرآنی کشور، در دست چاپ
	منابع فرعی (پژوهشی)	الاشتقاق، ابن درید، محمد بن حسن، تحقیق و شرح عبدالسلام محمد هارون، قم: ذوی القربی، ۱۳۹۱ ش. اعجاز بیانی قرآن، بنت‌الشاطی، عائشه عبدالرحمن، مترجم: حسین صابری، ویراستار پرویز اتابکی، تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۷۶ ش. بصائر ذوی التمییز، فیروزآبادی، محمد بن یعقوب، قاهره، دار احیاء التراث العربی، ۱۴۱۶ ق. بهجة الخاطر و نزهة الناظر، بحرانی، یحیی‌بن حسین، تحقیق امیررضا عسکری‌زاده، مشهد، مجمع‌البحوث الاسلامیه، ۱۴۲۶ ق. التحقیق فی کلمات القرآن، مصطفوی، حسن، تهران، وزارة الثقافة و الارشاد الاسلامی، مؤسسه الطباعة و النشر، ۱۴۱۶ ق. الترادف فی القرآن الکریم والاشتراك اللفظی فی القرآن و التضاد فی القرآن الکریم، المنجد، محمدنورالدین، بیروت، دارالفکر المعاصر، ۱۴۲۲ ق. ترتیب معجم مقاییس، ابن فارس، احمد بن فارس، تحقیق و ضبط عبدالسلام محمد هارون، قم، مرکز الدراسات الحوزه والجامعه، ۱۳۹۰ ش. الکشاف عن حقائق التنزیل (بحث‌های لغوی)، زمخشری، محمودبن عمر، ریاض، مکتبه العبیکان، ۱۴۱۸ ق. درآمدی بر معنی‌شناسی، صفوی، کورش، تهران: شرکت انتشارات سوره مهر، ۱۳۹۲ ش. درآمدی بر دانش مفردات قرآن طیب حسینی، سید محمود، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خاوران، مرکز نشر هاجر، ۱۳۹۰ ش. الصاحبی فی فقه اللغة العربیه ومسائلها و سنن العرب فی کلامها، ابن فارس، احمد بن فارس، قاهره، مؤسسه المختار، ۱۴۲۵ ق. العین، فراهیدی، خلیل بن احمد، تحقیق مهدی المخزومی، ابراهیم السامرائی، قم: دار الجهره، ۱۴۰۵ ق. الفروق اللغویه، عسکری، حسن بن عبدالله، قم: مکتبه بصیرتی، ۱۴۱۰ ق. صالح، صبحی، دراسات فی فقه اللغة، بیروت، دارالعلم للملایین، ۱۹۷۰ م. قاموس قرآن، قرشی بنابی، علی‌اکبر، تهران، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۸۶ ش. ابن منظور. لسان العرب، دار احیاء التراث العربی، مؤسسه التاريخ العربی، بیروت، ۱۴۱۲ ق.

مباحثی در فقه اللغة و زبان شناسی عربی، عبدالتواب، رمضان، مترجم: حمیدرضا شیخی، مشهد، معاونت فرهنگی آستان قدس رضوی، ۱۳۶۷ ش. مجاز القرآن، ابن عبدالسلام، عبدالعزيز بن عبدالاسلام، تحقیق مصطفی محمدحسین الذهبی، لندن، موسسه الفرقان للتراث الاسلامی، ۱۴۱۹ق. مجمع البیان (بخش اللغة)، طبرسی، محمد بن حسن، تهران: انتشارات ناصر خسرو، بی تا. المزهر فی علوم اللغة و انواعها، السيوطی، عبدالرحمن جلال الدین، قم: فیروزآبادی، ۱۴۱۰ ق. المعجم العربی، نصار، حسین، قاهره، مکتبه مصر، ۱۴۰۸ ق. المعجم الوسیط، ابراهیم مصطفی و دیگران، تهران: مرتضوی، ۱۴۲۴ق. مفردات الفاظ القرآن، راغب اصفهانی، حسین بن محمد، تحقیق محمدسید کیلانی، تهران: دفتر نشر کتاب، ۱۴۰۴ ق. مفردات قرآن، فرزانه، سید بابک، تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت) مرکز تحقیق و توسعه علوم انسانی، ۱۳۹۲ش. واژه‌های دخیل در قرآن آرتور جفری، مترجم: فریدون بدره ای، تهران: توس، ۱۳۸۶ ش. وجوه قرآن تفلیسی، تفلیسی، ابوالفضل حبیب بن ابراهیم، بسعی و اهتمام مهدی محقق، تهران: دانشگاه تهران: بی تا. 					
ارزشیابی یادگیری	۱	۲		۳	۴
	ارزشیابی مستمر ☒	میان ترم ☐	آزمون‌های نوشتاری ☐ آزمون عملکردی ☐	آزمون‌های نهایی ☒ آزمون عملکردی ☐	تکلیف ☒ درسی

عنوان درس به فارسی: علوم قرآنی ۱ (وحی، نزول) به عربی: علوم القرآن (۱) به انگلیسی: Quran's Terminology (۱)		
مشخصات درس:	اهداف:	
نوع درس: تخصصی	- آشنایی با:	
تعداد واحد: ۲	۱. کلیات علوم قرآنی، عناوین و ساختار قرآن	
زمان درس: ۳۲	۲. مباحث وحی و نزول	
	۳. کسب توانمندی برای ترویج فرهنگ قرآن و پاسخ به پرسش‌ها و شبهات در خصوص وحی و نزول	
دروس پیش‌نیاز:		
فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن		
در آغاز ترم، ارائه طرح درس و بودجه‌بندی روؤس مباحث مطرحه در جلسات الزامی است.		
آشنایی با علوم قرآنی و قرآن	مفهوم‌شناسی علوم قرآن	
	شناخت توصیفی اهمّ منابع علوم قرآن	
	تحلیل اسماء اوصاف و عناوین قرآن (قرآن در قرآن)	
	تحلیل عناوین: قرآن، کتاب، حکمت، احسن الحدیث، میزان حق، قول فصل، بیم دهنده و مژده آور، جاودانه، جهان شمول، هدایتگر، شفابخش، فرقان، ذکر	
	ساختارشناسی قرآن (سوره، جزء، آیه و...)	
وحی	مفهوم شناسی (در لغت و اصطلاح)	
	شناخت توصیفی اهمّ منابع در مبحث وحی	
	تفاوت وحی با الهام و کشف و شهود و رؤیا	
	اقسام وحی	
	کاربرد وحی در قرآن	
نزول	مفهوم شناسی (در لغت و اصطلاح)	
	اضافه کردن شناخت توصیفی اهمّ منابع در مبحث نزول	
	آغاز نزول قرآن	
	اقسام نزول (تدریجی و دفعی)	
	اولین و آخرین آیه و سوره نازل شده	
	ترتیب موجود و ترتیب نزول	
تکلیف عملکردی		
۱. دانشجو در هر جلسه در قالب آزمون‌های شفاهی، آیات مشتمل بر اسماء و صفات قرآن را که استاد معرفی کرده است، از حفظ بخواند.		
۲. در مورد یک شبهه جدید با موضوع وحی و نزول، نظرات منابع دست اول علوم قرآنی (مؤید یا مخالف شبهه) را، که استاد معرفی کرده است، گردآوری و در قالب تحقیق درسی ارائه دهد.		
راهنمادهای تدریس و یادگیری		
استاد مربوطه دارای مدرک دکتری یا دانشجوی دکتری علوم قرآن و حدیث، مسلط بر ادبیات عرب، دارای مهارت‌های کاربردی تدریس نظیر استفاده از وسایل کمک آموزشی مانند رایانه و ویدئوپروژکتور و اینترنت و نرم افزارهای مورد نیاز قرآنی، مزین به اخلاق قرآنی و اسلامی باشد.		
فهرست منابع	منابع اصلی (آموزشی)	بخش‌های مرتبط با سرفصل از: پژوهشی در تاریخ قرآن کریم، حجتی، محمدباقر، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۷۲ ش. علوم قرآنی، معرفت، محمدهادی، قم: موسسه فرهنگی التمهید، ۱۳۸۱ ش. تاریخ و علوم قرآن، میر محمدی زرنندی، ابوالفضل، قم: انتشارات جامعه مدرسین، ۱۳۷۷ ش.
	منابع فرعی (پژوهشی)	پژوهشی در علوم قرآن، حبیب الله احمدی، قم: نشر فاطمیا، ۱۳۸۱ ش. درآمدی بر علوم قرآنی، دیاری بیدگلی، محمد تقی، قم: دانشگاه قم، ۱۳۸۷ ش.

قرآن در اسلام، طباطبایی، محمد حسین، قم: بوستان کتاب، ۱۳۸۸ ش. مباحثی در علوم قرآن، صبحی صالح، (ترجمه محمد علی لسانی فشارکی)، تهران: نشر احسان، ۱۳۹۰ ش. مباحثی در تاریخ و علوم قرآنی، معارف، مجید، تهران: نشر نیا، ۱۳۸۳ ش. نزول قرآن و رؤیای هفت حرف، مؤدب، رضا، قم: بوستان کتاب، ۱۳۸۶ ش. ...								
۴		۳		۲		۱		ارزشیابی یادگیری
تکلیف درسی ☒		آزمون‌های نوشتاری ☒ آزمون عملکردی ☐		آزمون‌های نوشتاری ☒ آزمون عملکردی ☐		میان ترم ☒ مستمر ☐		
		آزمون‌های نهایی ☒		آزمون‌های نهایی ☒				

عنوان درس به فارسی: علوم قرآنی ۲ (اعجاز، تحریف ناپذیری)

به عربی: علوم القرآن (۲)

به انگلیسی: Quran's Terminology (۲)

مشخصات درس:	اهداف:
نوع درس: تخصصی	– آشنایی با اصالت، حقانیت و اعجاز قرآن (در موضوع اصالت قرآن، مباحث به ترتیب اولویت از قرآن کریم، روایات و تاریخ بیان شود).
تعداد واحد: ۲	– تقویت باور (مبانی نظری) به اصالت و حقانیت قرآن و کسب توانایی دفاع از آن
زمان درس: ۳۲	

دروس پیش نیاز:

فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن

در آغاز ترم، ارائه طرح درس و بودجه‌بندی روؤس مباحث مطرحه در جلسات الزامی است.

اعجاز	مفهوم شناسی (در لغت و اصطلاح)
	تفاوت معجزه با کارهای خارق العاده
	ابعاد اعجاز
سلامت قرآن از تحریف	ادله اعجاز قرآن (آیات، روایات)
	مفهوم شناسی (در لغت و اصطلاح)
	اقسام تحریف
ادله سلامت قرآن از تحریف (نقلی، عقلی)	

تکلیف عملکردی

۱. دانشجوی در هر جلسه در قالب آزمون‌های شفاهی، آیات مشتمل بر موضوع اعجاز و تحریف ناپذیری قرآن را که استاد معرفی کرده است، از حفظ بخواند.

۲. در مورد یک شبهه جدید با موضوع اعجاز یا تحریف ناپذیری قرآن، نظرات منابع دست اول علوم قرآنی (مؤید یا مخالف شبهه) را، که استاد معرفی کرده است، گردآوری و در قالب تحقیق درسی ارائه دهد.

راهنماهای تدریس و یادگیری

استاد مربوطه دارای مدرک دکتری یا دانشجوی دکتری علوم قرآن و حدیث، مسلط بر ادبیات عرب، دارای مهارت‌های کاربردی تدریس نظیر استفاده از وسایل کمک آموزشی مانند رایانه و ویدئوپروژکتور و اینترنت و نرم افزارهای مورد نیاز قرآنی، مزین به اخلاق قرآنی و اسلامی باشد.

فهرست منابع	منابع اصلی (آموزشی)	بخش‌های مرتبط با سرفصل از: اعجاز قرآن، طباطبایی، محمد حسین، تهران: مرکز نشر فرهنگی رجاء، ۱۳۶۲ ش. علوم قرآنی، معرفت، محمد حسین، قم: انتشاراتی التمهید، ۱۳۸۱ ش. اعجاز قرآن در نظر اهل بیت عصمت علیهم و السلام و بیست نفر از علمای بزرگ اسلام از علمای بزرگ اسلام، مؤدب، رضا، قم: احسن الحدیث، ۱۳۷۹ ش. تحریف ناپذیری قرآن، معرفت، محمد حسین، تهران: انتشارات سمت، ۱۳۷۹ ش. نزاهت قرآن از تحریف، جوادی آملی، عبدالله، قم: نشر اسراء، ۱۳۸۶ ش.
	منابع فرعی (پژوهشی)	الاتقان فی علوم القرآن، (نوع ۶۴: فی اعجاز القرآن)، سیوطی، جلال الدین، بیروت، دار الکتب العربی، ۱۴۲۱ ق. بیان در علوم و مسائل کلی قرآن، خویی، ابوالقاسم، مترجم: هاشم هاشم زاده هریسی و محمد صادق نجمی، تهران: وزارت ارشاد اسلامی، ۱۳۸۲ ش. تحریف ناپذیری قرآن، نجار زادگان (محمدی)، فتح الله، تهران: نشر مشعر، ۱۳۸۴ ش. مباحثی در تاریخ و علوم قرآنی، معارف، مجید، تهران: نشر نبأ، ۱۳۸۳ ش. ...

۴	۳		۲		۱	ارزشیابی یادگیری
تکلیف ☒ درسی	☒ آزمون‌های نوشتاری	آزمون‌های ☒ نهایی	☒ آزمون‌های نوشتاری	☒ میان‌ترم	ارزشیابی ☐ مستمر	
	☐ آزمون عملکردی		☐ آزمون عملکردی			

عنوان درس به فارسی: علوم قرآنی ۳ (مکی و مدنی، اسباب نزول، محکم و متشابه، نسخ) به عربی: علوم القرآن (۳) به انگلیسی: Quran's Terminology (۳)				
مشخصات درس:		اهداف:		
نوع درس: تخصصی		- آشنایی با مباحث مکی و مدنی، اسباب نزول، محکم و متشابه و نسخ در قرآن		
تعداد واحد: ۲		- تصحیح دیدگاه‌ها درباره محکم و متشابه و افزایش توانمندی برای پاسخ به پرسش‌ها و پاسخ به شبهات		
زمان درس: ۳۲				
دروس پیش‌نیاز:				
فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن				
در آغاز ترم، ارائه طرح درس و بودجه‌بندی روؤس مباحث مطرحه در جلسات الزامی است.				
مکی و مدنی	فائده			
	ضابطه			
	ویژگی‌ها			
	شناخت توصیفی اهم منابع مکی مدنی، اسباب نزول و محکم و متشابه، نسخ			
اسباب نزول	شرایط ناسخ و منسوخ			
	تفاوت اسباب نزول و شأن نزول			
	انواع اسباب النزول			
	قاعده عموم لفظ و خصوص سبب			
	معیار تشخیص سلیم از سقیم در خصوص اسباب نزول			
محکم و متشابه	مفهوم شناسی			
	اقسام تشابه			
	راهکار مواجهه با آیات متشابه			
کلیات نسخ	مفهوم شناسی			
	تفاوت نسخ با تخصیص			
	دو مثال			
تکلیف عملکردی				
۱. دانشجوی در هر جلسه در قالب آزمون‌های شفاهی، آیات مشتمل بر موضوع «محکم و متشابه» و «نسخ» را که استاد معرفی کرده است، را از حفظ می‌خواند.				
۲. در مورد یک شبهه جدید با موضوع «مکی و مدنی»، «اسباب‌النزول» یا «محکم و متشابه» نظرات منابع مرتبط که استاد معرفی می‌کند را گردآوری و در قالب فرم درس روش تحقیق ارائه دهد.				
راهنمادهای تدریس و یادگیری				
استاد مربوطه دارای مدرک دکتری یا دانشجوی دکتری علوم قرآن و حدیث، مسلط بر ادبیات عرب، دارای مهارت‌های کاربردی تدریس نظیر استفاده از وسایل کمک آموزشی مانند رایانه و ویدئوپروژکتور و اینترنت و نرم افزارهای مورد نیاز قرآنی، مزین به اخلاق قرآنی و اسلامی باشد.				
فهرست منابع	منابع اصلی (آموزشی)	بخش‌های مرتبط با سرفصل از: علوم قرآنی، معرفت، محمدهادی، قم: موسسه فرهنگی التمهید، ۱۳۸۱ ش. اسباب النزول، حجتی، محمدباقر، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۷۷ ش.		
	منابع فرعی (پژوهشی)	الاتقان فی علوم القرآن (نوع ۴۳: فی المحکم و المتشابه)، سیوطی، جلال الدین، بیروت، دار الکتاب العربی، ۱۴۲۱ ق. بیان در علوم و مسائل کلی قرآن، خویی، ابوالقاسم، مترجم: هاشم هاشم زاده هریسی و محمد صادق نجمی، تهران: وزارت ارشاد اسلامی، ۱۳۸۲ ش. علوم قرآنی در مکتب اهل بیت(ع)، ناصحیان، علی اصغر، مشهد، دانشگاه علوم اسلامی رضوی، ۱۳۹۰ ش. نزول قرآن و رؤیای هفت حرف، مؤدب، رضا، قم: حوزه علمیه قم، دفتر تبلیغات اسلامی مرکز انتشارات، ۱۳۷۸ ش. نسخ در قرآن (نقد نظریه انکار نسخ در قرآن)، محمدهادی معرفت، مترجم عزت الله مولایی نیا همدانی، تهران: نشر رایزن، ۱۳۷۸ ش. ...		
ارزشیابی	۱	۲	۳	۴

تکلیف ☒ درسی	☒ آزمون های نوشتاری	آزمون های ☒ نهایی	☒ آزمون های نوشتاری	☒ میان ترم	ارزشیابی ☐ مستمر	یادگیری
	☐ آزمون عملکردی		☐ آزمون عملکردی			

عنوان درس به فارسی: علوم قرآنی ۴ (دلالت‌های قرآنی)
به عربی: علوم القرآن (۴) (انواع الدلالات فی القرآن الکریم)
به انگلیسی: Quran's Terminology (۴)

اهداف:	مشخصات درس:
– آشنایی با روش قرآن کریم در بیان مطالب براساس روش‌های متداول در نزد اهل زبان عربی و مقبول در نزد عقلاء در طول تاریخ	نوع درس: تخصصی
– شناخت بخش مهمی از مباحث اصول فقهی علوم قرآن در حوزه دلالت‌های قرآن کریم مشتمل بر عام و خاص، مطلق و مقید، مجمل و مبین و مفهوم و منطوق	تعداد واحد: ۲
	زمان درس: ۳۲

دروس پیش‌نیاز:

فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن

- ۱- آشنایی با مبحث «عام و خاص» و مسائل آن ◀ ارائه نمونه‌های قرآنی متعدد و توضیح آن‌ها
 - ۱-۱- تعریف عام و خاص و بیان رابطه آن‌ها با یکدیگر
 - ۲-۱- صیغه‌های عام
 - ۳-۱- انواع عام
 - ۴-۱- بیان قاعده «ما من عام آلا و قد خاص»
 - ۵-۱- انواع مخصص
- ۲- آشنایی با مبحث «مطلق و مقید» و مسائل آن
 - ۱-۲- تعریف مطلق و مقید
 - ۲-۲- بیان فرق مطلق و مقید با عام و خاص
 - ۳-۲- توضیح قاعده حمل مطلق بر مقید
 - ۴-۲- ارائه نمونه‌های قرآنی متعدد و توضیح آن‌ها
- ۳- آشنایی با مبحث «مجمّل و مبین» و مسائل آن
 - ۱-۳- تعریف اهمال و عمل
 - ۲-۳- بیان اسباب وقوع اجمال در قرآن
 - ۳-۳- انواع مبین
 - ۴-۳- ارائه نمونه‌های قرآنی متعدد و توضیح آن‌ها
- ۴- آشنایی با مبحث «مفهوم و منطوق» و مسائل آن
 - ۱-۴- تعریف منطوق و مفهوم اصطلاحی
 - ۲-۴- انواع منطوق: نصّ، ظاهر، مجمل و مؤول
 - ۳-۴- انواع مفهوم
 - ۳-۴-۱- مفاهیم عرفی (معانی حقیقی و معانی مجازی)
 - ۳-۴-۲- مفاهیم اصولی (مفهوم موافق و مفهوم مخالف)
 - ۳-۴-۳-۱- انواع مفهوم مخالف: مفهوم شرط، مفهوم وصف، مفهوم غایت، مفهوم حصر
- ۵- ارائه نمونه‌های قرآنی متعدد و توضیح آن‌ها

تکلیف عملکردی

- دانشجویان مؤظفند در هر جلسه نمونه‌هایی از آیات مورد بحث در جلسه پیشین را در ارتباط با موضوع مورد نظر از حفظ ارائه کنند و وجه عام یا خاص بودن، مطلق یا مقید بودن و ... در آن‌ها را تبیین کنند.
- استاد باید در آغاز هر جلسه و پس از پایان تکلیف عملکردی دانشجویان ضمن بیان خلاصه مطالب جلسه پیشین نکته‌های تکمیلی دیگری نیز به صورت فشرده در ارتباط با مباحث گذشته ارائه کند و از این رهگذر، زمینه پرداختن به مسائل جدید را بخوبی فراهم کند.

راهنمایی تدریس و یادگیری

- استاد باید دانش آموخته مقطع دکتری علوم قرآن و حدیث باشد و ضمن تسلط بر منابع سنتی علوم قرآن در حوزه مباحث درس، آشنایی نزدیکی نیز با دیدگاه‌های دانشمندان علم اصول فقه در زمینه مباحث سرفصل در ارتباط با مباحث دلالت‌های قرآن کریم و نیز مباحث الفاظ

داشته باشد.					
فهرست منابع	منبع اصلی (آموزشی)	کتاب آموزشی درس علوم قرآنی (دلالت‌های قرآن کریم)، مرکز هماهنگی و توسعه پژوهش و آموزش عالی قرآنی کشور، در دست چاپ.			
	منابع فرعی (پژوهشی)	الاتقان فی علوم القرآن (انواع ۴۵، ۴۶، ۴۹ و ۵۰)، سیوطی، جلال الدین، قم، منشورات الشریف الرضی، بی‌تا. علوم قرآنی، معرفت، محمد هادی، قم: موسسه فرهنگی التمهید، ۱۳۸۱ ش. کتب اصول فقه؛ مانند اصول الفقه محمد رضا مظفر و الملحقات الثلاث شهید آیت الله محمد باقر صدر.			
ارزشیابی یادگیری	۱	۲		۳	
	ارزشیابی مستمر ☒	میان ترم ☒	آزمون‌های نوشتاری ☒ آزمون عملکردی ☐	آزمون‌های ☒ نهایی ☒	آزمون‌های نوشتاری ☒ آزمون عملکردی ☐
				۴	تکلیف درسی ☒

عنوان درس به فارسی: تاریخ کتابت قرآن و قرائات (تاریخ قرآن)

به عربی: تاریخ کتابة القرآن و قراءاته

به انگلیسی: History of Scribing and Readings of the Holy Quran

مشخصات درس:	اهداف:
نوع درس: تخصصی	۱. آشنایی با چگونگی و ابعاد آموزش و تعلیم و تثبیت متن واحد قرآن در سیره نبوی؛
تعداد واحد: ۲	۲. آشنایی با چگونگی و ابعاد نظارت پیامبر اکرم (ص) بر کتابت متن قرآن.
زمان درس: ۳۲	۳. ایجاد توانایی در دانشجو تا بتواند با توجه به روش‌ها و شیوه‌های آموزش و ترویج قرآن در سیره نبوی، به پرسش‌ها و شبهات مرتبط با تاریخ و سیر تحول قرائت و کتابت متن واحد قرآن کریم به صورت مستدل پاسخ گوید.

دروس پیش‌نیاز:

فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن

شیوه‌های پیامبر اکرم برای ابلاغ، آموزش، ترویج و تثبیت متن واحد قرآن

جمع و تدوین قرآن در عهد نبوی

جمع قرآن در عصر خلفا

رسم المصحف (رسم الخط قرآن)

ضبط المصحف (نقطه‌گذاری و اعراب‌گذاری)

سازمان‌دهی و تقسیم قرآن (به ۱۱۴ سوره، ۶۲۳۶ آیه، ۵۵۵ واحد موضوعی و هفت حزب)

زمینه‌های پیدایش اختلاف در قرائت

قراء سبعه و قرائات سبع

بررسی حدیث نزول قرآن بر هفت حرف

نزول واحد و قرائت واحد پیامبر اکرم (ص) و معصومین (ع)

آداب کتابت قرآن و تهیه مصحف

چاپ قرآن و مصاحف مشهور جهان اسلام

تکلیف عملکردی

با توجه به محتوای تدریس شده در کلاس، دانشجو یکی از منابع با موضوع تاریخ قرآن را مطالعه و شهرت‌های بدون دلیل در موضوع جمع قرآن را در قالب جدولی گزارش نماید.

راهنماهای تدریس و یادگیری

فهرست منابع	منابع اصلی (آموزشی)	بخش‌های مرتبط با سرفصل از: آیین قرائت و کتابت قرآن کریم در سیره نبوی، رجبی قدسی، محسن، قم: بوستان کتاب، ۱۳۸۹ ش. تاریخ قرآن (درسنامه، پژوهشنامه، نظریه‌پردازی)، عزت دروزه، محمد، مترجم: محمدعلی لسانی‌فشارکی، قم: زینی، ۱۳۹۱ ش. البيان فی تفسیر القرآن (از ابتدای فصل «أضواء علی القراء» تا ابتدای فصل «حجیه ظواهر القرآن»)، آیت‌الله سیدابوالقاسم خوئی، بیروت: دارالزهراء، ۱۴۰۱ ق. تاریخ قرآن، معرفت، محمدهادی، تهران: سمت، ۱۳۸۳ ش. قراء سبعه و قرائات سبع (گزارش، بررسی، مقایسه و آموزش و پژوهش)، لسانی فشارکی، محمدعلی، تهران: اسوه، ۱۳۹۱ ش. حمل قرآن: پژوهشی در روش‌شناسی تعلیم و تحفیظ قرآن مجید، خوش منش، ابوالفضل، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۳۸۸ ش.
	منابع فرعی (پژوهشی)	الاتقان فی علوم القرآن (از نوع ۱۶ تا ۲۰ و نوع ۷۶)، سیوطی، جلال‌الدین، بیروت، دار الکتب العربی، ۱۴۲۱ ق. بررسی علمی - تطبیقی رسم‌المصحف و ضبط‌المصحف (شیوه نگارش و علامت‌گذاری قرآن کریم)، پورفرزب (مولایی) ابراهیم و همکاران، تهران: مرکز طبع و نشر قرآن جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۸۴ ش.

تاریخ قرآن، رامیار، محمود، تهران: امیرکبیر، ۱۳۶۲ ش. رسم المصحف: دراسة تاریخیة لغویة، الحمد، غانم قدوری. قرآن در اسلام، طباطبائی، سید محمدحسین، دفتر انتشارات اسلامی، ۱۳۷۳ ش. کاوشی در تاریخ جمع قرآن، تحقیقی پیرامون توقیفیت ترتیب سوره‌های قرآن کریم، ایازی، سید محمدعلی، رشت، کتاب مبین، ۱۳۷۸ ش. المحکم فی نقط المصاحف، ابو عمرو دانی، عثمان بن سعید، دمشق، دارالفکر، ۱۴۰۷ ق. المصاحف، سجستانی، ابن ابی داود عبدالله، بیروت، دارالکتب العلمیة ۱۴۰۵ ق. 					
۴	۳		۲		۱
تکلیف ☒ درسی	☒ آزمون‌های نوشتاری	آزمون‌های ☒ نهایی	☐ آزمون‌های نوشتاری	☐ میان ترم	ارزشیابی ☐ مستمر
	☐ آزمون عملکردی		☐ آزمون عملکردی		

عنوان درس به فارسی: مأخذشناسی تفاسیر قرآن
به عربی: التعرف على مصادر تفسير القرآن الكريم
به انگلیسی: Introduction to the Exegetical Sources

مشخصات درس:	اهداف:
نوع درس: تخصصی	– آشنایی با تاریخ، طبقه‌بندی و تفاسیر برجسته و معتبر فریقین
تعداد واحد: ۲	
زمان درس: ۳۲	

دروس پیش‌نیاز:

فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن

در آغاز ترم، ارائه طرح درس و بودجه‌بندی روؤس مباحث مطرحه در جلسات الزامی است.

کلیات	اصطلاح‌شناسی مکاتب، روش‌ها و گرایش‌های تفسیری
	ضرورت شناسایی تفاسیر برجسته
	گونه‌شناسی و طبقه‌بندی تفاسیر

سیری در تاریخ تفسیر

روایی محض	تفسیر العیاشی
	تفسیر فرات الکوفی
	التفسیر المنسوب الی ابی محمد الحسن بن علی العسکری علیه السلام
	البرهان فی تفسیر القرآن
	نورالثقلین و مقایسه آن با البرهان
اجتهادی روایی	تفسیر القمی
	تفسیر الصافی
	کنز الدقائق و بحر الغرائب
	التفسیر الاثری الجامع
اجتهادی جامع	التبیان فی تفسیر القرآن، طوسی (معرفی اجمالی، بیان روش و گرایش آن با مطالعه‌ی قسمتی از متن)
	مجمع البیان فی تفسیر القرآن، طبرسی (معرفی اجمالی، بیان روش و گرایش آن و مقایسه آن با تبیان)
	المیزان فی تفسیر القرآن (معرفی اجمالی، بیان روش و گرایش آن، مقایسه آن با تفسیر تسنیم و الفرقان)
	تفسیر نمونه، ناصر مکارم شیرازی و همکاران (معرفی اجمالی، بیان روش و گرایش آن)
	روض الجنان و روح الجنان، ابوالفتوح رازی (معرفی اجمالی، بیان روش و گرایش آن)
موضوعی	مدرسه القرآنیة، سید محمدباقر صدر
	منشور جاوید، جعفر سبحانی
	پیام قرآن، ناصر مکارم
	معارف قرآن، محمدتقی مصباح یزدی
	تفسیر موضوعی قرآن مجید، عبدالله جوادی آملی

آشنایی با تفاسیر مهم شیعه

اجتهادی جامع

موضوعی

یاد آوری: در معرفی تفاسیر موضوعی سزاوار است، استاد محترم به معرفی چند تک‌نگاره موضوعی قرآنی نیز بپردازد. مانند: المقالات التفسیریة، اسدآبادی؛ مجلدات هفت گانه‌ی مقدمه‌ای بر جهان بینی توحیدی، مرتضی مطهری؛ زن در آینه جلال و جمال، جوادی آملی؛ آیات ولایت در قرآن، مکارم شیرازی؛ جامعه و تاریخ در قرآن، مصباح یزدی؛ فی رحاب القرآن، محمدمهدی آصفی و..		
تفسیر القرآن العظیم، ابن ابی حاتم الدر المثور فی التفسیر المأثور، سیوطی	روایی محض	
جامع البیان فی تفسیر القرآن، بری (معرفی اجمالی، بیان روش و گرایش، نقاط قوت و ضعف آن)؛ تفسیر القرآن العظیم، ابن کثیر (معرفی اجمالی، بیان روش و گرایش، نقاط قوت و ضعف آن و مقایسه آن با تفسیر طبری)	اجتهادی روایی	
الکشاف، زمخشری (معرفی اجمالی تفسیر و مؤلفان، بیان روش و گرایش، نقاط قوت و ضعف آن و مقایسه‌ی آن با جوامع الجامع) مفاتیح الغیب (التفسیر الکبیر) فخر رازی (معرفی اجمالی، بیان روش و گرایش، نقاط قوت و ضعف آن) روح المعانی، محمود آلوسی (معرفی اجمالی، بیان روش و گرایش، نقاط قوت و ضعف آن) المنار، رشید رضا، (معرفی اجمالی تفسیر و مؤلفان، بیان روش و گرایش و نقاط قوت و ضعف) التحریر و التنویر، ابن عاشور (معرفی اجمالی تفسیر و مؤلفان، بیان روش و گرایش و نقاط قوت و ضعف) فی ظلال القرآن؛ سید قطب (معرفی اجمالی تفسیر و مؤلفان، بیان روش و گرایش و نقاط قوت و ضعف) انوار التنزیل و اسرار التأویل بیضاوی (معرفی اجمالی تفسیر و مؤلفان، بیان روش و گرایش و نقاط قوت و ضعف) روح البیان بروسوی (معرفی اجمالی تفسیر و مؤلفان، بیان روش و گرایش و نقاط قوت و ضعف)	اجتهادی جامع	آشنایی با تفاسیر مهم اهل سنت
التفسیر الموضوعی للقرآن الکریم، سمیع عاطف زین التفسیر الموضوعی لسور القرآن الکریم، با اشراف مصطفی مسلم التفسیر الموضوعی للقرآن الکریم، محمدالبهی یاد آوری: در معرفی تفاسیر موضوعی سزاوار است استاد محترم به معرفی چند تک‌نگاره موضوعی نیز بپردازد. مانند: القرآن والقتال و القرآن والمرأة، محمود شلتوت؛ القرآن و قضايا الانسان، بنت الشاطی؛ مشاهد القیامه سید قطب و	موضوعی	
* دانشجو در این درس ملزم به انجام پژوهش تطبیقی آیات، سور و... در تفاسیر است.		
تکلیف عملکردی		
۱. هر یک از دانشجویان یکی از منابع تفسیری را در قالب مقاله گزارشی، گزارش دهند. ۲. برای هر یک از دانشجویان، یکی از آیات قرآن که دارای مسئله‌ای خاص است، توسط استاد تعیین شود و دانشجو بعد از هر جلسه، به تفسیر معرفی شده در آن جلسه مراجعه کرده و نظر آن مفسر را در مورد آن آیه در یک جدول وارد و با یافته‌های جلسات گذشته مقایسه کند و نهایتاً در آخرین جلسه جدول تکمیل شده را تحویل استاد دهد		
راهنماهای تدریس و یادگیری		
۱. زمان بندی تقریبی: کلیات و ارائه اجمالی سرفصل (۲ جلسه)، تفاسیر روایی شیعه (۳ جلسه)، تفاسیر اجتهادی شیعه (۵ جلسه)، تفاسیر موضوعی شیعه (۲ جلسه)، تفاسیر روایی اهل سنت (۲ جلسه)، تفاسیر اجتهادی اهل سنت (۳ جلسه)، تفاسیر موضوعی (۱ جلسه) ۲. استاد محترم، ضمن معرفی اجمالی تفسیر، مبانی نظری و روش تفسیر و اعتبار آن را با ذکر نمونه‌های از تفسیر مورد نظر، به بحث می‌گذارد.		
۳. منابع تفسیری در حد امکان در کلاس آورده شود.		
۴. هر دانشجو گزارشی کوتاه از یک تفسیر را تهیه و _ ترجیحاً در کلاس _ ارائه نماید. (۲۵ درصد نمره این درس برای ارائه مقاله گزارشی هریک از دانشجویان از تفاسیر اختصاص داده شود)		

۵. نرم افزارهای مانند جامع التفاسیر و مانند آن معرفی گردد.

منابع اصلی (آموزشی)		منابع فرعی (پژوهشی)		فهرست منابع	
الف. منابع شیعی: آشنایی با تفاسیر قرآن مجید و مفسران، استادی، رضا، قم: موسسه در راه حق، ۱۳۷۷ ش. تاریخ تفسیر قرآن ج ۱، بابایی، علی اکبر، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه: موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، ۱۳۹۰ ش. تفاسیر و مفسران شیعه، شفیعی، محمد و فضل الله صلواتی، تهران: اطلاعات، ۱۳۹۱ ش. تفسیر شیعه و تفسیر نویسندگان آن مکتب، مظلومی، رجبعلی، تهران: نشر آفاق، ۱۴۰۴ ق. التفسیر و المفسرون فی ثوبه القشيب، معرفت، محمد هادی، قم: موسسه فرهنگی التمهید، ۱۳۸۵ ش. طبقات مفسران شیعه ج ۱-۵، عقیقی بخشایشی، عبدالرحیم، قم: دفتر نشر نوید اسلام، ۱۳۷۶ - ۱۳۷۱ ش. معرفی تفاسیر روایی معروف شیعه، ابوترابی، محمود، تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه ها (سمت). مرکز تحقیق و توسعه علوم انسانی، ۱۳۹۳ ش. المفسرون حیاتهم و منهجهم، ایازی، سیدمحمد علی، تهران: وزارت‌الثقافه والارشادالاسلامی، موسسه‌الطباعة والنشر، ۱۳۸۶ ش. مکاتب تفسیری ج ۱ (تفاسیر روایی محض)، بابایی، علی اکبر، قم: پژوهشکده حوزه و دانشگاه، ۱۳۸۵ ش. مکاتب تفسیری ج ۲، (تفاسیر اجتهادی قرآن به قرآن)، بابایی، علی اکبر، قم: پژوهشکده حوزه و دانشگاه، ۱۳۸۵ ش. مکاتب تفسیری ج ۳، (تفاسیر اجتهادی روایی، تفاسیر اجتهادی ادبی)، بابایی، علی اکبر، قم: پژوهشکده حوزه و دانشگاه، ۱۳۹۱ ش. ب. منابع اهل سنت: تعریف الدارسین بمناهج المفسرین، الخالدی، صلاح عبد الفتاح، دمشق، دارالقلم، ۲۰۰۲ م. التفسیر و المفسرون، ذهبی، محمد حسین، القاهرة، دار الکتب الحدیثه، ۱۹۶۱ - ۱۹۶۲ م. طبقات المفسرین، ادنوی، احمدبن محمد، تحقیق: سلیمان بن صالح الخزی، مدینه، مکتبه العلوم والحکم، ۱۴۱۷ ق. مناهج المفسرین، محمود، منبع عبدالحلیم، قاهره : دارالکتب المصری؛ بیروت: دارالکتب اللبنانی، ۱۴۲۱ ق. ...					
۱		۲		۳	۴
ارز‌شیابی مستمر ☒	میان ترم ☒	☒ آزمون‌های نوشتاری	☒ آزمون‌های نهایی	☒ آزمون‌های نوشتاری	تکلیف درسی ☒
		☐ آزمون عملکردی		☐ آزمون عملکردی	

عنوان درس به فارسی: اصول و مقدمات تفسیر به عربی: الالسس و المبادئ و القواعد لتفسير القرآن الكريم به انگلیسی: Principles and Rules of Exegesis of the holy Quran	
اهداف: – آشنایی با مبانی، اصول و قواعد تفسیری و تفاوت آن‌ها با یکدیگر – ایجاد توانایی سنجش عملکرد تفاسیر مختلف در به کارگیری مبانی، اصول و قواعد در جای خود	مشخصات درس: نوع درس: تخصصی تعداد واحد: ۲ زمان درس: ۳۲
دروس پیش‌نیاز:	
فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن	
کلیات	تعریف قرآن
	تبیین تواتر قرآن
	تفسیر
	تأویل
	تفسیر مآثور
	تفسیر به رأی
	مبنا
	اصل
تبیین مبانی تفسیر قرآن	قاعده
	و حیانی بودن متن، ترتیب، ساختار و الفاظ آیات و سور قرآن کریم به عنوان «کلام‌الله»
	اختصاص علم به "اصل مراد از کلام‌الله" به خداوند متعال
	صحت و اعتبار بیان مراد خداوند از کلام‌الله در احادیث معصومین
	حجیت ظواهر قرآن کریم
	حجیت انواع دلالت‌های قرآنی مشروط به شروط آن
	تغایر ماهوی قرآن و قرائات (القرآن و القراءات حقیقتان متغیرتان)
	عمومیت و فراگیری خطاب قرآن و گستردگی مخاطبان آن (هدی للناس، بلاغ للناس)
تبیین اصول تفسیر قرآن	قابل فهم بودن قرآن برای همه مخاطبان آن (با اختلاف درجات و مراتب)
	هماهنگی بیان قرآن با انواع عوامل محیطی نزول آن در عین فرازمانی و فرامکانی بودن
	هماهنگی زبان قرآن (لسان عربی مبین) با زبان عربی عصر نزول و شعر و ادب جاهلی در عین خاص بودن و متمایز بودن
	تعیین‌کنندگی معانی مفردات قرآن به مثابه اساس تفسیر
	توجه به سیاق قریب و بعید و آیات نظیر (متناظر) در تفسیر قرآن
	توجه حداکثری به روایات تفسیری و استفاده از آن‌ها در محدوده‌ی شروط و ضوابط
	توجه به جایگاه علم قرائات و دست‌آوردهای آن در تفسیر قرآن
	توجه به دست‌آوردهای علوم قرآنی و استفاده از آن‌ها در تفسیر قرآن
تبیین قواعد تفسیر قرآن	قاعده سیاق: حاکم گردانیدن شواهد و قرائن موجود در سیاق برای انتخاب تفسیر صحیح
	ترجیح دادن تفسیر صحیح مآثور بر تفسیر به رأی ممدوح
	قاعده جری و تطبیق: محصور نگرداندن آیات و عبارت قرآن به بعضی از وجوه و تفاسیر آن
	محصور نگردانیدن تفسیر آیات به تفسیر مشهور و اقوال دیگران
	التزام به سیر از ظاهر به باطن در تفاسیر باطنی و اشاری قرآن
	حاکم گردانیدن متن متواتر قرآن در تفسیر آیات در موارد اختلاف با قرائات
	التزام به قواعد عربیت و علوم بلاغت در تفسیر آیات جز در موارد تمایز زبان قرآن

حاکم گردانیدن معانی مناسب و دقیق مفردات قرآن در تفسیر آیات					
التزام به دست‌آوردهای علوم قرآنی در تفسیر آیات مگر در موارد تعارض با مبانی و اصول					
اجتناب از داخل گردانیدن اسرائیلیات و مانند آن در تفسیر قرآن					
التزام به دست‌آوردهای مقبول و قطعی علوم بشری در تفسیر قرآن					
تکلیف عملکردی					
در هر جلسه برای هر یک از دانشجویان، یک تفسیر دوره‌ای و یک سوره کوچک تعیین شود و دانشجو بعد از هر جلسه با رجوع به متن تفسیر سوره، عملکرد آن تفسیر در به کارگیری مبنا یا اصل یا قاعده آموزش دیده در آن جلسه را، در جای خود بسنجد و در جلسه بعد به طور کوتاه ارائه کند.					
راهنمادهای تدریس و یادگیری					
—					
فهرست منابع	منابع اصلی (آموزشی)		کتاب آموزشی درس «اصول و مقدمات تفسیر»، مرکز هماهنگی و توسعه پژوهش و آموزش عالی قرآنی کشور، در دست چاپ		
	منابع فرعی (پژوهشی)		درآمدی بر تفسیر قرآن (اصول و مقدمات)، فقهی‌زاده، عبدالهادی، تهران، تلاوت، ۱۳۹۱ ش. اتجاهات التجدید فی تفسیر القرآن الکریم فی مصر، شریف، محمدابراهیم، قاهره، ۱۴۲۰ ق. اصول التفسیر و قواعد، العک، خالد بن صالح، بیروت، ۱۴۰۶ ق. أصول التفسیر والتأویل، السید کمال الحیدری، قم: دارالفراقد، ۱۳۹۲ ش. آل جعفر، مساعد مسلم و السرحان، محی هلال، مناهج المفسرین، قاهره، ۱۹۸۰ م. بابایی، علی‌اکبر و همکاران، روش‌شناسی تفسیر، تهران: ۱۳۷۹ ش. البیان فی تفسیر القرآن، خویی، ابوالقاسم بی جا، ۱۴۰۱ ق. اتجاهات التفسیر فی القرن الرابع عشر، الرومی، فهد بن عبدالرحمن بن سلیمان، عربستان سعودی، ۱۴۰۷ ق. مقدمه فی اصول التفسیر، ابن تیمیة، احمد بن عبدالحلیم، بیروت: موسسه الرساله، ۱۴۱۸ ق. مناهج المفسرین من العصر الاول الی العصر الحديث، محمود النقراشی، السیدعلی، قاهره، ۱۴۰۷ ق. هادوی تهرانی، مبانی کلامی اجتهاد در برداشت از قرآن کریم، قم: ۱۳۷۷ ش. اتجاهات التفسیر فی العصر الحديث، محتسب، عبدالحمید عبدالسلام، بیروت، ۱۹۷۳ م. السَّیِّت، خالد بن عثمان، قواعد التفسیر، قاهره، ۱۴۲۱ ق. تفسیر القرآن الکریم اصوله و ضوابطه، العبید، علی بن سلیمان، الرياض: مکتبه التوبه، ۱۴۱۸ ق. دراسات فی اصول التفسیر، عبدالحمید، محسن، مغرب، دارالثقافه، ۱۴۰۴ ق. المدخل الی التفسیر، لنکرانی، محمد فاضل، قم: مرکز فقه الأئمة الأطهار (علیهم السلام)، منطق فهم قرآن، حیدری، سید کمال، قم: مؤسسه الإمام الجواد (ع) للفکر والثقافه، ۲۰۱۲ م. منهج اهل السنه فی تفسیر القرآن الکریم، متولی، صبری، قاهره، ۱۹۸۶ م. مناهج المفسرین، مصطفی، مسلم، ریاض، ۱۴۱۵ ق. ...		
ارزشیابی یادگیری	۱		۲		
	ارزشیابی مستمر		۳		
تکلیف	میان ترم		۴		
	آزمون‌های نوشتاری		آزمون‌های نوشتاری		
آزمون عملکردی		آزمون‌های نهایی		آزمون عملکردی	
درسی		آزمون‌های نوشتاری		آزمون عملکردی	

عنوان درس به فارسی: تفسیر ترتیبی قرآن ۱ (جزء ۲۸: سوره‌های تحریم تا مجادله)

به عربی: تفسیر سور القرآن (۱)

به انگلیسی: Ordinary exegesis (۱)

اهداف:	مشخصات درس:
- شناخت معارف وحی با آگاهی از معنای واژگان (مفردات) - توانمندی روان خوانی و درک معنای آیات سوره‌ها بدون نیاز به مراجعه به ترجمه - ترجمه و مروری بر آموزه‌های قرآن - اصلاح و گسترش بینش‌ها درباره معارف قرآن - ارائه معارف قرآن و پیام آیات به صورت بسیط توسط دانشجو به طور شفاهی یا کتبی - ایجاد جاذبه برای انس و زندگی با قرآن - توانایی برای تبلیغ معارف قرآن - ایجاد آمادگی برای ورود به مباحث تخصصی تفسیر قرآن	نوع درس: تخصصی تعداد واحد: ۴ زمان درس: ۶۴

دروس پیش‌نیاز:

فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن

درنگی در روش تفسیر ترتیبی	کلیات
شرح شیوه بیان معارف وحی در متن پیش رو	
متن قرآن: متن قرآن بر اساس صفحه بندی رایج (۶۰۴ صفحه) و احیاناً در چند رنگ (المصحف التجویدی) برای فراگیری تجوید	
واژگان: شرح واژگان (مفردات) هر صفحه براساس خط عثمان طه (۶۰۴ صفحه) بر اساس منابع لغوی و واژه‌پژوهی قرآنی (مفردات)	
ترجمه: ترجمه متن بر اساس ترجمه آیت‌الله مشکینی با بازخوانی استاد محمدرضا صفوی	
چند نکته‌ی ادبی: شرح پاره‌ای از نکات ادبی و نکات کاربردی برای ترجمه در هر صفحه متناسب با سطح دانشجو	
مروری بر آموزه‌ها: ارائه چهره پیوسته، همراه با مطالب کلیدی آیات به صورت روان و فشرده در سطح مخاطبان (در سوره حمد و بقره)	
آیه‌ی زندگی: گزینش یک یا چند آیه از هر صفحه با شرح بیش‌تر برای از بر کردن و استفاده در تبلیغ و ترویج معارف قرآن	
پیام‌ها: استخراج چند پیام کوتاه و واقعینانه از آیات و ارائه آنها در عبارات کوتاه	
پرسش: استخراج دو تا سه پرسش از متن درس	
پژوهش: ارائه عنوان پژوهش در سطح مخاطبان با ذکر منابع مناسب برای مراجعه و پژوهش	
تکلیف عملکردی	
-	

راهنمای تدریس و یادگیری

مدرس این درس باید دست کم تفسیر ۵ جزء قرآن را به صورت تخصصی آموزش دیده و در زمینه تفسیر قرآن صاحب تألیف مستقل یا همکار در تألیف تفسیری باشد. مهارت تدریس تفسیر را تجربه کرده و از قواعد صرف و نحو و پاره‌ای از علوم بلاغی و مفردات قرآن در حد مطلوب آگاه باشد.

فهرست منابع	منابع اصلی (آموزشی)	مصحف آموزشی حزب مفصل - مرکز هماهنگی و توسعه پژوهش و آموزش عالی قرآنی کشور - در دست تألیف
	منابع فرعی (پژوهشی)	-
ارزشیابی یادگیری	۱ ارزشیابی مستمر	۲ آزمون‌های نوشتاری ☒ میان ترم ☒ آزمون عملکردی ☐
	۳ آزمون‌های نوشتاری ☒ آزمون عملکردی ☐	۴ تکلیف درسی ☒

عنوان درس به فارسی: تفسیر ترتیبی قرآن ۲ (سوره‌های حدید تا قمر)

به عربی: تفسیر سور القرآن (۲)

به انگلیسی: Ordinary exegesis (۲)

مشخصات درس:	اهداف:
نوع درس: تخصصی	- شناخت معارف وحی با آگاهی از معنای واژگان (مفردات)
تعداد واحد: ۴	- توانمندی روان خوانی و درک معنای آیات سوره‌ها بدون نیاز به مراجعه به ترجمه
زمان درس: ۶۴	- ترجمه و تفسیر فشرده از سوره‌های یاد شده
	- اصلاح و گسترش بینش‌ها درباره معارف قرآن
	- ارائه معارف قرآن و پیام آیات به صورت بسیط توسط دانشجو به طور شفاهی یا کتبی
	- ایجاد جاذبه برای انس و زندگی با قرآن
	- توانایی برای تبلیغ معارف قرآن
	- ایجاد آمادگی برای ورود به مباحث تخصصی تفسیر قرآن

دروس پیش‌نیاز: تفسیر ترتیبی قرآن ۱

فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن

متن قرآن: متن قرآن بر اساس صفحه بندی رایج (۶۰۴ صفحه) و احیاناً در چند رنگ (المصحف التجویدی) برای فراگیری تجوید

واژگان: شرح واژگان (مفردات) هر صفحه براساس خط عثمان طه (۶۰۴ صفحه) بر اساس منابع لغوی و واژه‌پژوهی قرآنی (مفردات)

ترجمه: ترجمه متن بر اساس ترجمه آیت‌الله مشکینی با بازخوانی استاد محمدرضا صفوی

چند نکته‌ی ادبی: شرح پاره‌ای از نکات ادبی و نکات کاربردی برای ترجمه در هر صفحه متناسب با سطح دانشجو

تفسیر فشرده از سوره‌های مذکور: ارائه چهره پیوسته، همراه با تفسیر اجمالی آیات به صورت فشرده در سطح مخاطبان

آیه‌ی زندگی: گزینش یک یا چند آیه از هر صفحه با شرح تفسیری بیش‌تر برای از بر کردن و استفاده در تبلیغ و ترویج معارف قرآن

پیام‌ها: استخراج چند پیام کوتاه و واقع‌بینانه از آیات و ارائه آنها در عبارات کوتاه

پرسش: استخراج دو تا سه پرسش از متن درس

پژوهش: ارائه عنوان پژوهش در سطح مخاطبان با ذکر منابع مناسب برای مراجعه و پژوهش

تکلیف عملکردی

-

راهنماهای تدریس و یادگیری

مدرس این درس باید دست کم تفسیر ۵ جزء قرآن را به صورت تخصصی آموزش دیده و در زمینه تفسیر قرآن صاحب تألیف مستقل یا همکار در تألیف تفسیری باشد. مهارت تدریس تفسیر را تجربه کرده و از قواعد صرف و نحو و پاره‌ای از علوم بلاغی و مفردات قرآن در حد مطلوب آگاه باشد.

فهرست منابع	منابع اصلی (آموزشی)		منابع فرعی (پژوهشی)		
	مصحف آموزشی حزب مفصل - مرکز هماهنگی و توسعه پژوهش و آموزش عالی قرآنی کشور- در دست تألیف				
ارزشیابی یادگیری	۱	۲		۳	۴
	ارزشیابی مستمر ☒	میان ترم ☒	☒ آزمون‌های نوشتاری	آزمون‌های ☒ نهایی	☒ تکلیف
			☐ آزمون عملکردی		☐ درسی

عنوان درس به فارسی: تفسیر ترتیبی قرآن ۳ (سوره‌های نجم تا قاف)

به عربی: تفسیر سور القرآن (۳)

به انگلیسی: Ordinary exegesis (۳)

مشخصات درس:	اهداف:
نوع درس: تخصصی	- شناخت معارف وحی با آگاهی از معنای واژگان (مفردات)
تعداد واحد: ۲	- توانمندی روان‌خوانی و درک معنای آیات سوره‌ها بدون نیاز به مراجعه به ترجمه
زمان درس: ۳۲	- ترجمه و تفسیر از سوره‌های یاد شده
	- اصلاح و گسترش بینش‌ها درباره معارف قرآن
	- ارائه معارف قرآن و پیام آیات به صورت بسیط توسط دانشجو به طور شفاهی یا کتبی
	- ایجاد جاذبه برای انس و زندگی با قرآن
	- توانایی برای تبلیغ معارف قرآن
	- ایجاد آمادگی برای ورود به مباحث تخصصی تفسیر قرآن

دروس پیش‌نیاز: تفسیر ترتیبی قرآن ۲

فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن

متن قرآن: متن قرآن بر اساس صفحه بندی رایج (۶۰۴ صفحه) و احیاناً در چند رنگ (المصحف التجویدی) برای فراگیری تجوید

واژگان: شرح واژگان (مفردات) هر صفحه براساس خط عثمان طه (۶۰۴ صفحه) بر اساس منابع لغوی و واژه‌پژوهی قرآنی (مفردات)

ترجمه: ترجمه متن بر اساس ترجمه آیت‌الله مشکینی با بازخوانی استاد محمدرضا صفوی

چند نکته‌ی ادبی: شرح پاره‌ای از نکات ادبی و نکات کاربردی برای ترجمه در هر صفحه متناسب با سطح دانشجو

تفسیر سوره‌های مذکور: ارائه چهره پیوسته، همراه با تفسیر آیات در سطح مخاطبان

آیه‌ی زندگی: گزینش یک یا چند آیه از هر صفحه با شرح تفسیری بیش‌تر برای از بر کردن و استفاده در تبلیغ و ترویج معارف قرآن

پیام‌ها: استخراج چند پیام کوتاه و واقع‌بینانه از آیات و ارائه آنها در عبارات کوتاه

پرسش: استخراج دو تا سه پرسش از متن درس

پژوهش: ارائه عنوان پژوهش در سطح مخاطبان با ذکر منابع مناسب برای مراجعه و پژوهش

تکلیف عملکردی

-

راهنماهای تدریس و یادگیری

مدرس این درس باید دست کم تفسیر ۵ جزء قرآن را به صورت تخصصی آموزش دیده و در زمینه تفسیر قرآن صاحب تألیف مستقل یا همکار در تألیف تفسیری باشد. مهارت تدریس تفسیر را تجربه کرده و از قواعد صرف و نحو و پاره‌ای از علوم بلاغی و مفردات قرآن در حد مطلوب آگاه باشد.

فهرست منابع	منابع اصلی (آموزشی)		منابع فرعی (پژوهشی)		ارزشیابی یادگیری
	مصحف آموزشی حزب مفصل - مرکز هماهنگی و توسعه پژوهش و آموزش عالی قرآنی کشور - در دست تألیف				
۴	۳		۲		۱
تکلیف درسی ☒	آزمون‌های نوشتاری ☒	آزمون‌های نهایی ☒	آزمون‌های نوشتاری ☒	میان ترم ☒	ارزشیابی مستمر ☒
	آزمون عملکردی ☐		آزمون عملکردی ☐		

عنوان درس به فارسی: تفسیر موضوعی قرآن (۱) به عربی: البحث الموضوعی فی القرآن الکریم (۱) به انگلیسی: Methods of Thematic Research in the Holy Quran (۱)		
مشخصات درس: نوع درس: تخصصی تعداد واحد: ۲ زمان درس: ۳۲	اهداف: – معرفی قرآن به عنوان یک مرجع مطمئن برای تبیین مسائل و موضوعات مختلف، و ارائه روشی آسان و کاربردی در این خصوص، طوری که دانشجویان در مواجهه با مشکلات و سوالات و موضوعات گوناگون، پیش از هر مرجع دیگر، به سراغ قرآن بروند و دیدگاه قرآن را در مورد آنها بجویند.	
دروس پیش نیاز:		
فرصت های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن		
الف: مراحل مقدماتی تحقیق موضوعی در قرآن	۱. انتخاب عنوان و کلید واژه های آن	– آشنایی با موضوع تحقیق و جاییابی آن در بیان قرآن – ترجمه کلیدواژه های تحقیق به زبان قرآن – راه های دستیابی به فهرست آیات اصلی (عرضه کلمات عنوان به المعجم المفهرس، استفاده از نرم افزارهایی که امکان جستجوی ریشه ای کلمات را دارند، مانند جامع التفاسیر ونور الانوار و راه های دیگر) – اهمیت پایبندی به کلیدواژه ها
	۲. آماده سازی اوراق اولیه تحقیق موضوعی	
	۳. نگارش صفحه عنوان و ثبت گزارش آغاز تحقیق	
	۴. تدارک فهرست آیات اصلی	
	۵. تدارک فهرست سیاق ها	
	– تقسیم کلام الله مجید به ۵۵۵ واحد موضوعی، (رکوعات یا سیاق های قرآنی)	
ب: مراحل مفهوم یابی از آیات	۱. نگارش متن کامل آیه اصلی با ذکر شماره ردیف و نشانی آن	۶. ثبت آمار و ارقام مربوط به کاربرد کلید واژه های تحقیق در قرآن مجید
	۲. تلاوت مکرر آیه در فرایند مفهوم یابی	
	۳. بررسی مفاهیم آیه	
	۴. یادداشت سوالات	
	۵. بررسی مفاهیم آیه در سیاق آن	
	۶. یادداشت نظم ها و هماهنگی ها	
	۸. بازنگری سرتاسری مفاهیم به دست آمده	
	۹. مراجعه به متون تفسیری	
	۱. راه های گسترده سازی تحقیق های موضوعی	– تحقیق پیرامون واژه های مترادف با کلمات کلیدی
ج: شیوه های گسترش یا فشردگی تحقیق موضوعی در قرآن	۲. راه های فشردگی تحقیق های موضوعی	– تحقیق موضوعی درباره کلماتی که در مسیر مطالعه و تحقیق قرار گرفته اند
	– کردن تحقیق های موضوعی	– بررسی آیات اصلی با ملاحظه جایگاه آنها در سیاق سرتاسری سوره هایشان
	– مطالعه موضوعی به جای تحقیق موضوعی	– تحقیق موضوعی در محدوده حزب مفصل
		– بررسی کلی آیات قبل از آیه اصلی
		– مطالعه موضوعی به جای تحقیق موضوعی
د: روش تدوین و تألیف مفاهیم به دست آمده از آیات	۱. تدارک و طراحی عناوین بخش ها و فصل ها	
	۲. شناسه گذاری مفاهیم به دست آمده	
	۳. نگارش دستاوردهای مطالعه و تحقیق	
تکلیف عملکردی		
انجام نمونه هایی از تحقیق موضوعی در قرآن کریم مانند یتیم در قرآن، توکل در قرآن، سیمای منافقان در قرآن، شفا در قرآن، نماز در قرآن اهل بیت در قرآن (معرفت، حقوق و محبت)، معاد در قرآن، نظام حقوق اجتماعی سیاسی و حاکمیت دینی در آموزه های وحی و موضوعات دیگر		

که از سوی استاد و دانشجویان انتخاب می‌شوند.

راهنماهای تدریس و یادگیری

استاد این درس باید دارای سابقه تحقیق موضوعی در قرآن کریم باشد.

منابع اصلی (آموزشی)		روش تحقیق موضوعی در قرآن کریم، لسانی، محمدعلی؛ مرادی زنجانی، حسین، قم : موسسه بوستان کتاب، ۱۳۹۱ ش.	
منابع فرعی (پژوهشی)		انسان مسئول و تاریخ ساز از دیدگاه قرآن، صدر، محمدباقر، مترجم: محمد مهدی فولادوند، تهران: بنیاد قرآن، ۱۳۶۷ ش. روش برداشت از قرآن، صفائی حائری، علی، قم: هجرت، ۱۳۹۷ ق. سیمای صابران در قرآن، قرضاوی، یوسف، ترجمه و تحقیق محمدعلی لسانی فشارکی، قم: بوستان کتاب، ۱۳۸۶ ش. علوم قرآنی، حکیم، محمدباقر، مترجم: محمدعلی لسانی فشارکی، تهران: تبیان، ۱۳۷۸ ش. مبانی و سیر تاریخی تفسیر موضوعی قرآن، یداله پور، بهروز، قم : انتشارات دارالعلم، ۱۳۸۳ ش. المدرسه القرآنیة یحتوی علی التفسیرالموضوعی للقرآنالکریم و بحوث فی علومالقرآن و مقالات قرآنیة، الصدر، محمدباقر، اعداد و تحقیق لجنهالتحقیقالتابعه للموتمرالعالمی للامام الشهید الصدر، قم: مرکزالابحاث والدراساتالتخصصیه للشهید الصدر، ۱۴۲۱ق.= ۱۳۷۹ ش. المعجم المفهرس لالفاظ القرآن الکریم، عبدالباقی، محمدفواد، تهران، انتشارات حر، ۱۳۸۲ ش.	
۱	۲		۳
ارزشیابی مستمر ☒	میان ترم ☒	آزمون های نوشتاری ☒ آزمون عملکردی ☐	آزمون های نوشتاری ☒ آزمون عملکردی ☐
ارزشیابی یادگیری		آزمون های نهایی ☒	تکلیف درسی ☒

عنوان درس به فارسی: تفسیر موضوعی قرآن (۲)

به عربی: البحث الموضوعی فی القرآن الکریم (۲)

به انگلیسی: Methods of Thematic Research in the Holy Quran (۲)

اهداف:	مشخصات درس:
تحصیل انس با قرآن از طریق رویکرد موضوعی به قرآن کریم	نوع درس: تخصصی
آشنایی هرچه بهتر و بیشتر با روش تحقیق موضوعی در قرآن کریم	تعداد واحد: ۲
دانشجو بر اساس مراحل و قواعد روش تحقیق موضوعی که قبلاً آموخته است و تمرینات متنوعی که در قالب چندین تحقیق موضوعی در این کلاس سپری می‌کند، قادر خواهد بود که موضوعات دلخواه و مورد نیاز خود را با التزام به آن قواعد و شیوه‌ها در قرآن کریم تحقیق کند.	زمان درس: ۳۲

دروس پیش‌نیاز: تفسیر موضوعی (۱)

فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن

انتخاب موضوع تحقیق	مروری بر مراحل و قواعد تحقیق موضوعی در قرآن	جلسه اول
تعیین کلیدواژه تحقیق		
نحوه استخراج و تنظیم آیات		
تعیین محدوده سیاق آیات		
مفهوم‌گیری از آیات و سیاق آنها و....		
جلسه دوم: مفهوم یابی از آیات ردیف ۱ تا ۸ و سیاق آنها تکاثر: ۱ - عبس: ۱۰ - منافقون: ۹ - جمعه: ۱۱ - حدید: ۲۰ - محمد: ۳۶ - لقمان: ۶ - عنکبوت: ۶۴	تحقیق موضوعی «لهو در قرآن»	جلسات دوم و سوم
جلسه سوم: مفهوم یابی از آیات ردیف ۹ تا ۱۵ و سیاق آنها: نور: ۳۷ - انبیاء: ۱۷ - انبیاء: ۳ - حجر: ۳ - اعراف: ۵۱ - انعام: ۷۰ - انعام: ۳۲		
ریشه لهو مجموعاً ۱۶ بار در ۱۵ آیه در قرآن کریم به کار رفته است که به ترتیب آخر به اول قرآن عبارت است از: تکاثر: ۱ - عبس: ۱۰ - منافقون: ۹ - جمعه: ۱۱ - حدید: ۲۰ - محمد: ۳۶ - لقمان: ۶ - عنکبوت: ۶۴ - نور: ۳۷ - انبیاء: ۱۷ - انبیاء: ۳ - حجر: ۳ - اعراف: ۵۱ - انعام: ۷۰ - انعام: ۳۲		
ریشه شرح به همراه کلمه صدر مجموعاً ۵ بار در ۵ آیه به کار رفته است که به ترتیب آخر به اول قرآن عبارت است از: شرح: ۱ - انعام: ۱۲۵ - طه: ۲۵ - نحل: ۱۰۶ - زمر: ۲۲ با توجه به کم بودن تعداد کاربرد این کلیدواژه در قرآن، مفهوم یابی از همه آیات موضوع شرح صدر، در یک جلسه صورت می‌گیرد.	تحقیق موضوعی «شرح صدر در قرآن»	جلسه چهارم
جلسه پنجم: مفهوم یابی از آیات ردیف ۱ تا ۱۰ و سیاق آنها: فجر: ۱۶ - فجر: ۱۵ - طارق: ۹ - انسان: ۲ - قلم: ۱۷ - ملک: ۲ - محمد: ۳۱ - محمد: ۴ - دخان: ۳۳ - صافات: ۱۰۶	تحقیق موضوعی «ابتلا در قرآن»	جلسات پنجم و ششم و هفتم
جلسه ششم: مفهوم یابی از آیات ردیف ۱۱ تا ۲۱ و سیاق آنها: احزاب: ۱۱ - نمل: ۴۰ - مؤمنون: ۳۰ - انبیاء: ۳۵ - طه: ۱۲۰ - کهف: ۷ - نحل: ۹۲ - ابراهیم: ۶ - هود: ۷ - یونس: ۳۰ - انفال: ۱۷		
ریشه «بلو» مجموعاً ۳۸ بار در ۳۵ آیه به کار رفته است که به ترتیب آخر به اول قرآن عبارت است از: فجر: ۱۶ - فجر: ۱۵ - طارق: ۹ - انسان: ۲ - قلم: ۱۷ - ملک: ۲ - محمد: ۳۱ - محمد: ۴ - دخان: ۳۳ - صافات: ۱۰۶ - احزاب: ۱۱ - نمل: ۴۰ - مؤمنون: ۳۰ - انبیاء: ۳۵ - طه: ۱۲۰ - کهف: ۷ - نحل: ۹۲ - ابراهیم: ۶ - هود: ۷ - یونس: ۳۰ - انفال: ۱۷		

		– أعراف : ١٦٨ – أعراف : ١٦٣ – أعراف : ١٤١ – أنعام : ١٦٥ – مائدة : ٩٤ – مائدة : ٤٨ – نساء : ٦ – آل عمران : ١٨٦ – آل عمران : ١٥٤ – آل عمران : ١٥٢ – بقره : ٢٤٩ – بقره : ٢٤٩	جلسه هفتم: مفهوم یابی از آیات ردیف ٢٢ تا ٣٥ و سیاق آنها: أعراف : ١٦٨ – أعراف : ١٦٣ – أعراف : ١٤١ – أنعام : ١٦٥ – مائدة : ٩٤ – مائدة : ٤٨ – نساء : ٦ – آل عمران : ١٨٦ – آل عمران : ١٥٤ – آل عمران : ١٥٢ – بقره : ٢٤٩ – بقره : ٢٤٩
جلسات هشتم و نهم	تحقیق موضوعی «تفکر در قرآن»	ریشه «فکر» مجموعاً ١٨ بار در ١٨ آیه به کار رفته است که به ترتیب آخر به اول قرآن عبارت است از: مدثر : ١٨ – حشر : ٢١ – جائیه : ١٣ – زمر : ٤٢ – سبأ : ٤٦ – روم : ٢١ – روم : ٨ – نحل : ٦٩ – نحل : ٤٤ – نحل : ١١ – رعد : ٣ – یونس : ٢٤ – أعراف : ١٨٦ – أعراف : ١٧٤ – أنعام : ٥٠ – آل عمران : ١٩١ – بقره : ٢٦٦ – بقره : ٢١٩	جلسه هشتم: مفهوم یابی از آیات ردیف ١ تا ١٠ و سیاق آنها: مدثر : ١٨ – حشر : ٢١ – جائیه : ١٣ – زمر : ٤٢ – سبأ : ٤٦ – روم : ٢١ – روم : ٨ – نحل : ٦٩ – نحل : ٤٤ – نحل : ١١ جلسه نهم: مفهوم یابی از آیات ردیف ١١ تا ١٨ و سیاق آنها: رعد : ٣ – یونس : ٢٤ – أعراف : ١٨٦ – أعراف : ١٧٤ – أنعام : ٥٠ – آل عمران : ١٩١ – بقره : ٢٦٦ – بقره : ٢١٩
جلسات دهم، یازدهم، دوازدهم و سیزدهم	تحقیق موضوعی «طغیان و طاغوت در قرآن»	ریشه طغی یا طغو مجموعاً ٣٩ بار در ٣٩ آیه به کار رفته است که به ترتیب آخر به اول قرآن عبارت است از: علق : ٦ – شمس : ١١ – فجر : ١١ – نازعات : ٣٧ – نازعات : ١٧ – نأ : ٢٢ – حاقه : ١١ – حاقه : ٥ – قلم : ٣١ – رحمن : ٨ – نجم : ٥٢ – نجم : ١٧ – طور : ٣٢ – ذاریات : ٥٣ – ق : ٢٧ – زمر : ١٧ – ص : ٥٥ – صافات : ٣٠ – مؤمنون : ٧٥ – طه : ٤٣ – طه : ٢٤ – کهف : ٨٠ – اِبراء : ٦٠ – نحل : ٣٦ – هود : ١١٢ – یونس : ١١ – أعراف : ١١٠ – أنعام : ١١٠ – مائدة : ٦٨ – مائدة : ٦٤ – مائدة : ٦٠ – نساء : ٧٦ – نساء : ٦٠ – بقره : ٢٥٧ – بقره : ٢٥٦ – بقره : ١٥	جلسه دهم: مفهوم یابی از آیات ردیف ١ تا ١٠ و سیاق آنها: علق : ٦ – شمس : ١١ – فجر : ١١ – نازعات : ٣٧ – نازعات : ١٧ – نأ : ٢٢ – حاقه : ١١ – حاقه : ٥ – قلم : ٣١ – رحمن : ٨ جلسه یازدهم: مفهوم یابی از آیات ردیف ١١ تا ١٩ و سیاق آنها: نجم : ٥٢ – نجم : ١٧ – طور : ٣٢ – ذاریات : ٥٣ – ق : ٢٧ – زمر : ١٧ – ص : ٥٥ – صافات : ٣٠ – مؤمنون : ٧٥ جلسه دوازدهم: مفهوم یابی از آیات ردیف ٢٠ تا ٣٠ و سیاق آنها: طه : ٨١ – طه : ٤٥ – طه : ٤٣ – طه : ٢٤ – کهف : ٨٠ – اِبراء : ٦٠ – نحل : ٣٦ – هود : ١١٢ – یونس : ١١ – أعراف : ١١٠ – أنعام : ١١٠ جلسه سیزدهم: مفهوم یابی از آیات ردیف ٣١ تا ٣٩ و سیاق آنها: مائدة : ٦٨ – مائدة : ٦٤ – مائدة : ٦٠ – نساء : ٧٦ – نساء : ٦٠ – بقره : ٢٥٧ – بقره : ٢٥٦ – بقره : ١٥
جلسه چهاردهم و پانزدهم	تحقیق موضوعی «داستان آدم در قرآن»	کلمه آدم به تنهایی (صرف نظر از ترکیب بنی آدم و ابنی آدم) مجموعاً ١٧ بار در ١٧ آیه به کار رفته است که به ترتیب آخر به اول قرآن عبارت است از: طه : ١٢١ – طه : ١٢٠ – طه : ١١٧ – طه : ١١٦ – طه : ١١٥ – کهف : ٥٠ – اِبراء : ٦١ – أعراف : ١٩ – أعراف : ١١ – آل عمران : ٥٩ – آل عمران : ٣٣ – بقره : ٣٧ – بقره : ٣٥ – بقره : ٣٤ – بقره : ٣٣ – بقره : ٣١	جلسه چهاردهم: مفهوم یابی از آیات ردیف ١ تا ٨ و سیاق آنها: طه : ١٢١ – طه : ١٢٠ – طه : ١١٧ – طه : ١١٦ – طه : ١١٥ – مریم : ٥٨ – کهف : ٥٠ – اِبراء : ٦١ جلسه پانزدهم: مفهوم یابی از آیات ردیف ٩ تا ١٧ و سیاق آنها: أعراف : ١٩ – أعراف : ١١ – آل عمران : ٥٩ – آل عمران : ٣٣ – بقره : ٣٧ – بقره : ٣٥ – بقره : ٣٤ – بقره : ٣٣ – بقره : ٣١

تکلیف عملکردی

دانشجویان پا به پای موضوعات مشترک که در کلاس مورد بررسی قرار می‌گیرند، موضوعات اختصاصی خودشان را نیز از همان اوایل ترم با مشورت استاد انتخاب می‌کنند و به صورت گروهی یا انفرادی پیش می‌برند و در پایان، هر دانشجو یا سرگروه گزارش مختصری از تحقیق موضوعی انتخابی خودشان را ارائه می‌دهند.

راهنماهای تدریس و یادگیری

توجه ۱: آیات مربوط به هر موضوع حتماً باید به ترتیبی که مشخص شده است، از آخر به اول قرآن مورد بررسی قرار بگیرند؛ تا به این ترتیب، تحقیق موضوعی از آیات کوتاه تر و نسبتاً کلی تر به سمت آیات مفصل تر و بلندتر پیش رود، بنابراین باید از گزینش آیات پرهیز کنیم و ترتیب آخر به اول قرآن را که بسیار اساسی و کارساز است رعایت کنیم. حال اگر نتوانستیم تمام آیات را بررسی کنیم و تا به اول قرآن پیش برویم، هیچ مشکلی پیش نمی‌آید؛ تا هر ردیف که ممکن است تحقیقمان را ادامه می‌دهیم.

توجه ۲: موضوعات پیشنهادی که ذیل سرفصل‌ها مطرح شده اند، با توجه به کم و کیفی که دارند، بیشتر برای جا افتادن روش تحقیق موضوعی در قرآن، مد نظر قرار گرفته‌اند و به خودی خود موضوعیت خاصی ندارند. بدیهی است که دانشجویان محترم با آموختن این روش هر موضوعی را که بخواهند می‌توانند بدون واسطه در قرآن تحقیق کنند.

روشن تحقیق موضوعی در قرآن کریم، لسانی فشارکی، محمدعلی / مرادی زنجانی، حسین، قم: بوستان کتاب، چاپ سوم ۱۳۹۴ ش.	منابع اصلی (آموزشی)	فهرست منابع
المیزان فی تفسیر القرآن، علامه طباطبائی (ذیل آیات مربوطه و مباحث مستقل در المیزان) تفسیر موضوعی آیت الله جوادی آملی اخلاق در قرآن، آیه‌الله مصباح یزدی مبانی اخلاق در قرآن، آیه‌الله جوادی آملی میزان الحکمه، محمد محمدی ری شهری الحیاء، محمد رضا حکیمی سایر تفاسیر شیعه و سنی (ذیل آیات مربوطه) ...	منابع فرعی (پژوهشی)	

۴	۳	۲	۱	ارزشیابی یادگیری
تکلیف درسی ☒	آزمون‌های نوشتاری ☐ آزمون عملکردی ☒	آزمون‌های نوشتاری ☐ آزمون عملکردی ☒	میان ترم ☒ ارزشیابی مستمر ☐	

عنوان درس به فارسی: علوم بلاغی و زیبایی شناختی قرآن (۱)

به عربی: العلوم البلاغیة و جمالیات القرآن الکریم (۱)

به انگلیسی: Quran Rhetoric and Aesthetic (۱)

مشخصات درس:	اهداف:
نوع درس: تخصصی	– ادراک کلیات خدمتی که قرآن کریم به زبان بشر کرده است و نگاه به قرآن از حیث تأسیس و توسعه ظرفیتهای بلاغی و جمالیات زبان عربی؛
تعداد واحد: ۲	– دانشجو بعد از گذراندن این درس باید:
زمان درس: ۳۲	۱. بتواند تفاوت سخن قرآن کریم با دیگر سخن‌ها را اجمالاً ادراک کند و زمینه ادراک اسرار بلاغت و زیباییهای زبان و بیان بی بدیل قرآن در وی ایجاد شود.
	۲. با مباحث علم معانی ارتباط برقرار کند.
	۳. بتواند هنگام مطالعه تفاسیر، اصطلاحات ناظر به مباحث علم معانی را فهم کند.

دروس پیش‌نیاز:

فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن

وضعیت عمومی و ظرفیتهای زبان عربی، قبل و بعد از نزول قرآن

اسباب و عوامل شیوایی زبان قرآن نزد مخاطبان

وجه نیاز به «بلاغت» و بررسی مفهوم آن در معنای کلاسیک و جدید

مفاهیم و تعبیر مرتبط با «بلاغت» در آیات و روایات

مبانی زبان شناختی لزوم توجه به بلاغت قرآن

سرشت زبانی وحی

اتکاء دلالت‌های قرآن بر عربی بودن آن

توسعه دلالت‌های قرآن بر اساس فرهنگ الهی آن

تعریف علوم بلاغی (معانی، بیان و بدیع) و بیان مسائل کلی هریک

اقسام کلام و بیان اقسام خبر

غرض خبر و فوائد آن

اقسام انشاء و بیان معانی حقیقی و مجازی هر یک

احوال مسند و مسندالیه

اطلاق و تقیید

قصر، فصل و وصل

ایجاز، مساوات و اطناب

تشبیه و اقسام آن

استعاره و اقسام آن

مباحث جدید بلاغت: بلاغت تصویر در قرآن

کنایه و اقسام آن

تکلیف عملکردی

تدبر و تعمق در دو جزء از اجزای پایانی قرآن و یافتن مباحث بلاغی تدریس شده در آنها

راهنماهای تدریس و یادگیری

تدریس باید با محوریت قرآن باشد و ذهن دانشجو پس از درگیر شدن با آیات قرآن و پرسشهای زیبایی‌شناختی مربوط به آن، معطوف به مباحث علوم بلاغی گردد و پاسخهای خود را در این مباحث بیابد.

صلاحیت‌های پیشنهادی جهت مدرس: معرفت عالی نسبت به زبان و بیان قرآن و آشنایی کامل با مباحث علوم بلاغت، آموزش دقیق دست کم یکی از منابع علوم بلاغت، مطالعه گسترده و به روز در مباحث علوم بلاغی به ویژه بلاغت قرآن، تسلط نسبی به مباحث صرف و نحو

فهرست منابع	منابع اصلی (آموزشی)		منابع فرعی (پژوهشی)		
	بخش‌های مرتبط با سرفصل از: جواهر البلاغه، الهاشمی، احمد، قم: انتشارات حوزه علمیه قم: ۱۳۸۱ ش. بدایة البلاغه، دیباجی، سید ابراهیم، تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی (سمت)، ۱۳۸۵ ش. علوم بلاغت و اعجاز قرآن، نصیریان، یدالله، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی (سمت)، ۱۳۹۳ ش. المعین فی البلاغة، قدری مایو، بیروت، انتشارات عالم الکتب، ۱۴۲۰ ق مختصر البلاغة، هادی نصیری البلغ فی المعانی و البیان و البدیع، شیرازی، احمد امین، قم: انتشارات فروغ قرآن، ۱۴۲۲ ق. تهذیب جواهر البلاغه، الامینی، امیر، قم: مرکز المصطفی صلی الله علیه و آله العالمی، ۱۴۳۰ ق.		الاتقان فی علوم القرآن ج ۲، محقق: فواز احمد زمزلی، بیروت، دارالکتب العربی، ۱۴۲۵ ق. اسالیب المعانی، حسینی، سید جعفر، قم: بوستان کتاب، ۱۳۸۶ ش. اسلام و هنر، بستانی، محمود، ترجمه حسین صابری، مشهد، بنیاد پژوهش‌های آستان قدس رضوی، ۱۳۷۱ ش. الایجاز لاسرار کتاب الطراز، یحیی بن حمزة العلوی، بیروت، دارالمدار الاسلامی، ۱۴۲۷ ق. البرهان فی علوم القرآن نوع ۴۶، ج ۳ و ۴، زرکشی، بدرالدین محمد بن بهادر، محقق: یوسف عبدالرحمن مرعشلی، بیروت، دارالمعرفة. ۱۴۰۱ ق. البلاغه الواضحه، امین، مصطفی و علی الجارم، مصر، دارالمعارف، ۱۹۶۹ م. تاریخ و تطور علوم بلاغت، شوقی ضیف، مترجم: محمد رضا ترکی، تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی (سمت)، ۱۳۸۳ ش. خصائص التعبير القرآنی و سماته البلاغیة، مطعنی، عبدالعظیم ابراهیم محمد، مصر، مکتبه وهبه، بی تا. دراسات فنیة فی قصص القرآن، بستانی، محمود، بیروت، انتشارات دارالبلاغه، ۱۴۰۹ ق. دراسة و نقد فی مسائل بلاغیة هامة، فاضلی، محمد، مشهد، موسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی، ۱۳۶۵ ش. دلائل الاعجاز فی علم المعانی، جرجانی، عبدالقاهر، بیروت، دار المعرفة، ۱۴۱۵ ق. زیبایی شناسی قرآن از نگاه بدیع، خرقانی، حسن، مشهد، دانشگاه علوم اسلامی رضوی، ۱۳۹۲ ش. علم المعانی، عتیق، عبدالعزیز، بیروت، دارالنهضة العربیه، ۱۴۰۵ ق. الفلسفه و البلاغه مقارنة حجاجیة للخطاب الفلسفی، ناصر، عماره، بیروت، الدار العربیة للعلوم ناشرون، ۱۴۳۰ ق. فنون بلاغت و صناعت ادبی، همایی، جلال الدین، تهران: انتشارات سخن، ۱۳۹۴ ش. قرآن و زیبایی شناسی، خرقانی، حسن، مشهد، دانشگاه علوم اسلامی رضوی، ۱۳۹۱ ش. کتاب الطراز، یحیی بن حمزة العلوی، قم: انتشارات ذوی القربی، ۱۳۹۱ ش. المثل السائر، ابن الاثیر، نصرالله بن محمد، محقق: کامل محمد عویضه، بیروت، دار الکتب العلمیة، چاپ اول، ۱۹۹۷ م. المجازات النبویة، الشریف الرضی، محمد بن حسین، تصحیح مهدی هوشمند، قم: موسسه فرهنگی دار الحديث، ۱۴۲۲ ق. المطول فی علم المعانی و البیان و البدیع، تفتازانی، بیروت، دار الکتب العلمیه، بی تا. معانی و بیان، آهنی، غلامحسین، تهران: بنیاد قرآن، ۱۳۶۰ ش. معانی، شمیسا، سیروس، تهران: نشر میترا، ۱۳۸۸ ش. معجم المصطلحات البلاغیة و تطورها، مطلوب، احمد، بیروت، دارالعربیه للموسوعات، ۲۰۰۶ م.		
ارزشیابی یادگیری	۱	۲		۳	۴
	ارزشیابی مستمر ☒	میان ترم ☐	آزمون‌های نوشتاری ☐ آزمون عملکردی ☐	آزمون‌های نهایی ☒ آزمون عملکردی ☐	تکلیف درسی ☒

عنوان درس به فارسی: علوم بلاغی و زیبایی شناختی قرآن (۲)
به عربی: العلوم البلاغیة و جمالیات القرآن الکریم (۲)
به انگلیسی: Quran Rhetoric and Aesthetic (۲)

مشخصات درس:	اهداف:
نوع درس: تخصصی	– فراگیری علوم بلاغت به منظور درک معارف عمیق و اسرار بلاغت و اعجاز قرآن مجید.
تعداد واحد: ۲	– اهداف رفتاری: دانشجو بعد از گذراندن این درس باید:
زمان درس: ۳۲	۱. بتواند با مباحث معانی، علم بیان و بدیع ارتباط برقرار کند.
	۲. بتواند هنگام مطالعه تفاسیر اصطلاحات ناظر به مباحث علم بیان و بدیع را به خوبی درک کند
	۳. به مطالعه قرآن از منظر مباحث علم بیان و بدیع علاقه مند گردد.
	۴. زمینه درک اسرار بلاغت و اعجاز قرآن و زیبایی های بیان قرآن در حوزه نظم بی بدیل قرآن در وی ایجاد شود
	۵. با مباحث جدید در حوزه بلاغت قرآن آشنا شود

دروس پیش نیاز: علوم بلاغی و زیبایی شناختی قرآن (۱)

فرصت های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن

تعریف علم بدیع و پیشینه آن

صناعات بدیعی

محسنات لفظی و معنوی

صنایع لفظی: جناس و انواع آن، تصحیف، سجع، لزوم ما لایلزم، تصریح، ترصیع، موازنه، العجز علی الصدر

صنایع معنوی: التفات، ایهام (توریه)، استخدام، مشاکله، لف و نشر، مبالغه، تجرید، تشخیص، طباق، مقابله، مراعات نظیر، مدح شبیه به ذم، ذم شبیه به مدح، اسلوب حکیم و...

جناس	هم گونی های واژگانی در قرآن
اشتقاق و شبه اشتقاق	
مشاکله	
فواصل و انواع آن و فراهنجارهای ادبی در پایان آیات	تکرارهای هنری در قرآن
گونه های تکرار در قرآن	
تکرارهای آوایی	
تکرارهای واژگانی	
تکرار عبارت	آرایه های ترتیبی در قرآن
لف و نشر	
تقسیم	
تفضیل بعد از اجمال	
جمع، تفریق و ترتیب	

آهنگ زبان قرآن و تطابق لفظ و معنا در آن

بلاغت قصه در قرآن

تکلیف عملکردی

تدبر و تعمق در دو جزء از اجزای پایانی قرآن و یافتن مباحث بلاغی تدریس شده در آنها

راهنماهای تدریس و یادگیری

۱. رویکرد استاد به تدریس، کاربردی باشد، یعنی مباحث نظری به اختصار و تمرین و مثال های قرآنی فراوان باشد.
۲. استاد مباحث بلاغت سنتی را به گونه ای مطرح کند که حتی الامکان مجال طرح همه مباحث در حد تعریف اصطلاح و تحلیل نمونه های متعدد قرآنی باشد.
۳. تدریس باید با محوریت قرآن باشد و ذهن دانشجو پس از درگیر شدن با آیات قرآن و پرسش های زیبایی شناختی مربوط به آن، معطوف

به مباحث علوم بلاغی گردد و پاسخ‌های خود را در این مباحث بیابد.

۴. صلاحیت‌های پیشنهادی جهت مدرس: معرفت عالی نسبت به زبان قرآن و آشنایی کامل با مباحث علوم بلاغی، آموزش دقیق دست کم یکی از منابع علوم بلاغی، مطالعه گسترده و به روز در مباحث علوم بلاغی به ویژه بلاغت قرآن، تسلط نسبی به مباحث صرف و نحو

	منابع اصلی (آموزشی)	بخش‌های مرتبط با سرفصل از: جواهر البلاغه، الهاشمی، احمد، قم: انتشارات حوزه علمیه قم: ۱۳۸۱ ش. بدایه البلاغه، دیباجی، سید ابراهیم، تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی (سمت)، ۱۳۸۵ ش. علوم بلاغت و اعجاز قرآن، نصیریان، یدالله، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی (سمت)، ۱۳۹۳ ش. المعین فی البلاغه، قدری مایو، بیروت، انتشارات عالم الکتب، ۱۴۲۰ ق مختصر البلاغه، هادی نصیری تهذیب جواهر البلاغه، الامینی، امیر، قم: مرکز المصطفی صلی الله علیه و آله العالمی، ۱۴۳۰ ق. پدیده قرآنی، ابن نبی، مالک، مترجم: علی حجتی کرمانی، نشر مشعر، ۱۳۷۱ ش. نقش قرآن در تکامل نقد ادبی، زغلول، سعد، مترجم: علی اوسط ابراهیمی، قم: بوستان کتاب، ۱۳۸۸ ش. اعجاز بیانی قرآن عایشه بنت الشاطی / ترجمه حسین صابری شرکت انتشارات علمی و فرهنگی تأثیر قرآن بر زبان عربی مقدمه طه حسین ترجمه مهدی خرمی / انتشارات انتظار سبزوار ۱۳۸۲ ش. جماليات النص القرآنی، کرمانی، نقید، بیروت: منشورات الجمل ۲۰۰۸ م.
فهرست منابع	منابع فرعی (پژوهشی)	الاتقان فی علوم القرآن ج ۲، محقق: فواز احمد زمزلی، بیروت، دارالکتب العربی، ۱۴۲۵ ق. ادبیات قرآن (مجموعه مقالات)، مستنصر میر؛ مترجم: محمدحسن محمدی مظفر، قم: دانشگاه ادیان و مذاهب، ۱۳۸۷ ش. اسالیب البیان و اسالیب البدیع، حسینی، سید جعفر، تهران: وزارت الثقافة و الارشاد الاسلامی، موسسه الطباعة و النشر، ۱۴۱۳ ق. = ۱۳۷۲ ش. اسالیب المعانی، حسینی، سید جعفر، قم: بوستان کتاب، ۱۳۸۶ ش. اسرار البلاغه، جرجانی، عبدالقاهر، مترجم: جلیل تجلیل، تهران: دانشگاه تهران موسسه انتشارات و چاپ، ۱۳۷۴ ش. اسلام و هنر، بستانی، محمود، ترجمه حسین صابری، مشهد: بنیاد پژوهش‌های آستان قدس رضوی، ۱۳۷۱ ش. اعجاز بیانی قرآن، بنت‌الشاطی، عایشه عبدالرحمن، مترجم: حسین صابری، ویراستار پرویز اتابکی، تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۷۶ ش. الایجاز لاسرار کتاب الطراز فی الحقائق الاعجاز: من العلوم البیانیة و الاسرار القرآنیة، العلوی، یحیی بن حمزه، تحقیق: بن عبسی باطاهر، بیروت: دار المدار الاسلامی، ۲۰۰۷ م = ۱۳۸۶ ش. بدایه البلاغه، دیباجی، سید ابراهیم، تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی و دانشگاهها (سمت)، ۱۳۷۶ ش. بدیع القرآن، المصری، ابن ابی الاصبغ، مترجم: علی میرلوحی، مشهد: آستان قدس رضوی، موسسه چاپ و انتشارات، ۱۳۶۸ ش. البرهان فی علوم القرآن نوع ۴۶، ج ۳ و ۴، زرکشی، بدرالدین محمد بن بهادر، محقق: یوسف عبدالرحمن مرعشلی، بیروت، دارالمعرفه، ۱۴۰۱ ق. (و نشرهای دیگر) البلاغه الواضحه، امین، مصطفی و علی الجارم، مصر، دارالمعارف، ۱۹۶۹ م. بلاغت تصویر، فتوحی رودمعجنی، محمود تهران: سخن، ۱۳۸۶ ش. پدیده زیبا شناختی در قرآن کریم، حمدان، نذیر، مترجم: انسیه سادات هاشمی، قم: مدرسه اسلامی هنر، ۱۳۹۳ ش. تاریخ و تطور علوم بلاغت، ضیف، شوقی، مترجم: محمد رضا ترکی، تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)، مرکز تحقیق و توسعه علوم انسانی، ۱۳۹۰ ش. التصویر الفنی، سید قطب، قاهره، دارالشروق، ۱۴۲۵ ق. تهذیب جواهر البلاغه، الامینی، امیر، قم: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی (ص)، ۱۳۹۴ ش. جلوه‌های هنری در قصه‌های قرآنی، محمد ناجی مشرح، مترجم: راضیه کارگر، قم: مدرسه اسلامی هنر، ۱۳۹۳ ش. جواهر البلاغه، الهاشمی، احمد، قم: انتشارات حوزه علمیه قم: ۱۳۸۱ ش. خصائص التعبير القرآنی و سماته البلاغیه، مطعنی، عبدالعظیم ابراهیم محمد، مصر، مکتبه وهبه، بی تا. دراسات فنیة فی قصص القرآن دکتر محمود بستانی دارالبلاغه بیروت ۱۴۰۹ ق. دراسة و نقد فی مسائل بلاغیه هامة، فاضلی، محمد، مشهد، دانشگاه فردوسی (مشهد)، ۱۳۷۶ ش. دلائل الاعجاز فی علم المعانی، جرجانی، عبدالقاهر بن عبدالرحمن، بیروت: دارالکتب العلمیه، روائع التشبیهات القرآنیة و النبویة و العلوی، السنجری، طالب،

روش داستان گویی در قرآن کریم، شدید، محمد، مترجم: محمد علی بهشتی منش، قم: مدرسه اسلامی هنر، ۱۳۹۳ ش. زیبایی شناسی قرآن از نگاه بدیع، خرقانی، حسن، مشهد، دانشگاه علوم اسلامی رضوی، ۱۳۹۲ ش. زیبایی شناسی، هاسپرس، جان، گروه مترجمان، قم، مدرسه اسلامی هنر، ۱۳۹۳ ش. سبک شناسی اعجاز بیانی قرآن، الکواز، محمد کریم، مترجم: سید حسین سیدی، تهران: سخن، ۱۳۸۶ ش. صور خیال در شعر پارسی: تحقیق انتقادی در تطور ایماژهای شعر پارسی و سیر نظریه بلاغت در اسلام و ایران، شفیعی کدکنی، محمدرضا، تهران: نیل، ۱۳۵۰ ش. علم البدیع، عتیق، عبد العزیز، بیروت، دارالنهضة العربیه، بی تا. علم البیان، عبد العزیز عتیق، بیروت، دارالنهضة العربیه، بی تا. علم المعانی، عتیق، عبدالعزیز، بیروت، دارالنهضة العربیه، ۱۴۰۵ ق. علوم بلاغت و اعجاز قرآن، نصیریان، یدالله، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی (سمت)، ۱۳۹۳ ش. الفلسفه و البلاغه مقارنة حجاجیه للخطاب الفلسفی، ناصر، عماره، بیروت، الدار العربیة للعلوم ناشرون، ۱۴۳۰ ق. فنون بلاغت و صناعت ادبی، همایی، جلال الدین، تهران: انتشارات سخن، ۱۳۹۴ ش. قرآن و زیبایی شناسی، خرقانی، حسن، مشهد، دانشگاه علوم اسلامی رضوی، ۱۳۹۱ ش. کارکرد تصویر هنری در قرآن کریم، الراغب، عبدالسلام احمد، مترجم: حسین سیدی، تهران: سخن، ۱۳۸۷ ش. کتاب الطراز، یحیی بن حمزة العلوی، قم: انتشارات ذوی القربی، ۱۳۹۱ ش. المثل السائر، ابن الاثیر، نصرالله بن محمد، محقق: کامل محمد عویضه، بیروت، دار الکتب العلمیة، چاپ اول، ۱۹۹۷ م. المجازات النبویة، الشریف الرضی، محمد بن حسین، تصحیح مهدی هوشمند، قم: موسسه فرهنگی دار الحدیث، ۱۴۲۲ ق. المطول فی علم المعانی و البیان و البدیع، تفتازانی، بیروت، دارالکتب العلمیة، بی تا. معانی و بیان، آهنی، غلامحسین، تهران: بنیاد قرآن، ۱۳۶۰ ش. معانی، جلال الدین سیوطی، ناشرهای مختلف. معانی، شمیسا، سیروس، تهران: نشر میترا، ۱۳۸۸ ش. معجم المصطلحات البلاغیة و تطورها، مطلوب، احمد، بیروت، دارالعربیة للموسوعات، ۲۰۰۶ م. معیار البلاغه: مقدمه ای در مباحث علوم بلاغت، نصیری، محمد جواد، تهران: دانشگاه تهران موسسه انتشارات و چاپ، ۱۳۷۲ ش. المعین فی البلاغه (البیان، البدیع، المعانی)، مایو، قدری، اشراف امیل بدیع یعقوب، بیروت: عالم الکتب، ۱۴۲۰ ق. مناهج تجدید فی النحو و البلاغه و التفسیر و الادب، الخولی، امین، قاهره، دارالمعرفه، ۱۹۶۱ م. ویژگی های بلاغی بیان قرآن، المطعنی، عبدالعظیم ابراهیم محمد، مترجم: حسین سیدی، تهران: سخن، ۱۳۸۸ ش. هنر بدیع، طباطبایی، سید محمد رضا، قم: دارالعلم، ۱۳۸۶ ش. البلیغ فی المعانی و البیان و البدیع، شیرازی، احمد امین، قم: انتشارات فروغ قرآن، ۱۴۲۲ ق.					
ارزشیابی یادگیری	۱		۲		۳
	ارزشیابی مستمر ☒	میان ترم ☐	آزمون های نوشتاری ☐	آزمون های نهایی ☒	آزمون های نوشتاری ☒ آزمون عملکردی ☐
			آزمون عملکردی ☐		تکلیف درسی ☒

درس تاریخ حدیث دارای دو سرفصل است. استاد به صلاحدید خود یکی از دو سرفصل را برای تدریس انتخاب نماید.
سرفصل اول:

عنوان درس به فارسی: تاریخ حدیث به عربی: تاریخ الحدیث به انگلیسی: History of Hadith	
مشخصات درس:	اهداف:
نوع درس: تخصصی	آشنایی دانشجو با موارد زیر:
تعداد واحد: ۲	- حدیث و مترادفات آن در علم الحدیث
زمان درس: ۳۲	- اهمیت و جایگاه حدیث در شناخت اسلام
	- ریشه‌های نقل و نگارش حدیث در عصر رسالت
	- وضعیت حدیث در دوره خلفای سه‌گانه
	- وضعیت حدیث در دوران بنی‌امیه تا اول عصر عباسیان
	- وضعیت شیعه در قرن نخست هجری
	- آثار عمومی و اختصاصی شیعه در حدیث در قرن اول (جامعه علی (ع)، نهج‌البلاغه، صحیفه سجادیه)
	- عصر صادقین (ع) و حیات دوباره حدیث شیعه
	- کتابت حدیث در دوره صادقین (ع) و پیدایش اصول اولیه
	- اصول اربعه‌ام و نقش آن در پیدایش جوامع بعدی
	- راویان فقیه در اصحاب صادقین و پدیده اصحاب اجماع
دروس پیش‌نیاز:	
فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن	
۱- شناخت مفهوم «حدیث»، «تاریخ حدیث» و شعبه‌های آن (۲ جلسه) ۱-۱- حدیث و معادل‌های آن ۲-۱- موقعیت حدیث در آثار اسلامی ۳-۱- تاریخ حدیث و تقسیمات آن ۱-۳-۱- تاریخ حدیث اهل سنت (ادوار و مراحل) ۲-۳-۱- تاریخ حدیث شیعه (ادوار و مراحل) ۲- حدیث در دوران پیامبر (ص) (۲ جلسه) ۱-۲- حدیث در احادیث پیامبر (ص) ۲-۲- پیامبر و نقل حدیث ۳-۲- پیامبر و کتابت حدیث ۴-۲- احادیث وارده در اذن به کتابت و نهی آن ۵-۲- کوشش‌های دانشمندان در جمع تعارض احادیث نهی و اذن ۶-۲- مکتوبه‌های حدیثی عصر پیامبر (ص) ۳- حدیث در دوره خلفای اولیه (۲ جلسه) ۱-۳- ابوبکر و نقل و نگارش حدیث ۲-۳- عمر و نقل و نگارش حدیث ۳-۳- عثمان و نقل و نگارش حدیث ۴-۳- بررسی انگیزه‌های منع تدوین حدیث ۵-۳- بررسی موضعگیری اصحاب پیامبر (ص) در مقابل سیاست‌های حاکمان ۴- حدیث در دوره بنی‌امیه (۲ جلسه) ۱-۴- وضعیت حدیث در خلافت معاویه با توجه به: ۱-۱-۴- ادامه سیاست خلفای گذشته	

- ۴-۱-۲- ظهور پدیده جعل حدیث
- ۴-۱-۳- پیدایش و نشر اسرائیلیات
- ۴-۲-۲- عمرین عبدالعزیز و تدوین رسمی حدیث:
- ۴-۲-۱- صدور فرمان و بازتاب‌های آن
- ۴-۲-۲- نخستین مدون حدیث
- ۴-۲-۳- جمع بندی کلی در خصوص وضع حدیث تا پایان عهد اموی
- ۵- تدوین آغازین حدیث در شیعه در قرن نخست (۳) جلسه
- ۵-۱- شرایط اجتماعی، سیاسی، شیعه در قرن اول
- ۵-۲- مواریت حدیثی شیعه در قرن اول شامل:
- ۵-۲-۱- مواریت اختصاصی امامان در حدیث از جمله: جامعه علی (ع)، مصحف حضرت فاطمه (س)
- ۵-۲-۲- مواریت عمومی حدیث شیعه از جمله: نهج البلاغه و صحیفه سجادیه
- ۵-۲-۳- بقایایی آثار حدیثی شیعه از قرن اول
- ۶- عصر صادقین (ع) و حدیث شیعه (۴ جلسه)
- ۶-۱- شرایط سیاسی، فرهنگی دوره
- ۶-۲- مجالس درسی صادقین (ع) و سبک آموزشی آنان
- ۶-۳- نقش راویان فقیه و اصحاب اجماع در یاران صادقین (ع)
- ۶-۴- کتابت و تدوین حدیث در شیعه
- ۶-۵- اصل، کتاب، اصول اربعماه و جایگاه آن

تکلیف عملکردی

به پیشنهاد استاد در راستای اهداف و سرفصل‌های فوق به دانشجو واگذار شود.

راهنمادهای تدریس و یادگیری

در معرفی هر قسمت از محتوا، پیشنهاد می‌شود به مثال‌هایی به عنوان پیش نمونه اشاره شود و بسط مطالب براساس مثال پیش نمونه صورت گیرد تا به خوبی در ذهن دانشجو جای گیرد. این درس به صورت جریان محوری دنبال می‌شود نه صرفاً آشنایی با اشخاص و کتب به صورت حفظی. ضمناً می‌توان دانشجو را با ارجاع به منابع مختلف تاریخ حدیثی تشویق به مطالعه و ارائه کنفرانس در کلاس نمود.

فهرست منابع	منبع اصلی (آموزشی)		معارف، مجید، تاریخ عمومی حدیث، انتشارات کویر بخش های اهل سنت ۱-۱۱۶ سیری در تاریخ حدیث شیعه ۱۹۷-۲۵۲		
	منابع فرعی (پژوهشی)		مدیر شانه‌چی، کاظم، تاریخ حدیث، تهران، انتشارات سمت، پاکتچی، احمد، تاریخ حدیث (درسنامه)، مؤدب، سیدرضا، تاریخ حدیث، معارف، مجید، پژوهشی در تاریخ حدیث شیعه، طباطبایی، کاظم، آشنایی با تاریخ و منابع حدیثی، مهدوی راد، محمدعلی، تدوین الحدیث عند الشیعه الامامیه، الکیلانی، السید مناظر، تدوین الحدیث، الکردی، عبدالله جاسم، تدوین الحدیث النبوی،		
ارزشیابی یادگیری	۱	۲		۳	۴
	ارزشیابی مستمر ☒	میان ترم ☐	آزمون های نوشتاری ☐ آزمون عملکردی ☐	آزمون های نهایی ☒ آزمون عملکردی ☐	تکلیف درسی ☒

عنوان درس به فارسی: تاریخ حدیث به عربی: تاریخ الحدیث به انگلیسی: History of Hadith	
مشخصات درس: نوع درس: تخصصی تعداد واحد: ۲ زمان درس: ۳۲	اهداف: سرفصل این درس در دو بخش ارائه شده است: اهداف بخش نخست: - در این قسمت، هدف آن است که دانشجو نخست با درک تاریخی و شیوه نگرش تاریخی آشنا شود و سپس با آن نگرش تحولات مربوط به حدیث در تاریخ فرهنگ اسلامی را دنبال کند. - برای تمایز این بخش از بخش دوم کوشش بر آن است تا در اینجا بر تاریخ حدیث به مثابه آموزش پیامبر (ص) و معصومان (ع) تکیه شود و در این راستا، شکل‌گیری مفهوم نخستین حدیث در صدر اسلام، و سپس تحولات روی داده در مواجهه با پدیده حدیث آشنا خواهد شد. برخی از مسائلی که به طور ثانوی در حاشیه آموزش معصومان روی داده، همچون جعل و تحریف نیز هم از حیث نفس وقوع و هم پیامدهای فرهنگی آن بررسی خواهد شد و در مجموع این درس، جایگاه حدیث در فرهنگ مسلمانان را با نگرشی تاریخی در طی قرون مرور خواهد کرد. اهداف بخش دوم: - در این قسمت، هدف آن است که دانشجو به دنبال آنچه در بخش نخست فراگرفته و با همان درک تاریخی جایگاه حدیث در تاریخ فرهنگ اسلامی را این بار با تکیه بر کتابت و تدوین آثار دنبال کند. - برای تمایز این درس از بخش نخست کوشش بر آن است تا حدیث به مثابه آموزش پیامبر (ص) و معصومان (ع) موضوع اصلی بحث نباشد و مسائلی در خصوص کتابت حدیث در عصر نبوی و عصر صحابه، موضع شیعه در خصوص کتابت، نخستین کوشش‌ها در جهت کتابت حدیث و در ادامه سیر تاریخی تدوین حدیث در میان فریقین مورد بررسی قرار گیرد. هدف آن است که روند کتابت و تدوین حدیث به طور موازی در میان شیعه و اهل سنت دنبال شود و مسیر تاریخی به صورت جریان محور و نه شخص محور یا کتاب محور ترسیم گردد.
دروس پیش‌نیاز:	
فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن	
بخش نخست	
الف. شناخت مفهوم "تاریخ حدیث"	الف-۱. چپستی تاریخ و تاریخ مضاف الف-۲. مفهوم حدیث و نسبت آن با اخبار و سنت الف-۳. سابقه توجه به تاریخ حدیث در جهان اسلام و نزد مستشرقان
ب. حدیث در عصر حضور معصومان (ع)	ب-۱. درک از مفهوم "حدیث" در عصر نبوی و زبان صحابه ب-۲. مواجهه صحابه و تابعین با پدیده "حدیث" ب-۳. ضبط و کتابت نخستین حدیث (شیعه و اهل سنت) ب-۴. نگرانی از جعل و رفع در صدر اسلام ب-۵. طرح مسئله اسناد و پیامدهای آن
ج. حدیث و شکل‌گیری علوم حدیث	ج-۱. فرآیند شکل‌گیری علوم حدیث و مقتضیات آن (مصطلح الحدیث، علل الحدیث، علم رجال...) ج-۲. صنف اصحاب الحدیث و تخصصی شدن مطالعه حدیث ج-۳. نقدهای درونی و بیرونی بر اصحاب حدیث
د. علوم اسلامی و حدیث (رویکرد عالمان علوم مختلف به حدیث)	د-۱. بروز پدیده تجرید اسناد در ساحت علوم د-۲. گسترش پدیده رفع و حدیث انگاری د-۳. خدمات عالمان علوم به توسعه دانش حدیث

د-۴. اخباریه و اهمیت مضاعف یافتن حدیث		
ه-۱. ویژگی‌های زبان معصومان از منظر تاریخ زبان عربی	ه- نگاه تاریخی به زبان حدیث و مسائل فهم آن	
ه-۲. پدیده نقل به معنا: از یک ضرورت تا گونه ای تحریف		
ه-۳. ماهیت تاریخی حدیث و سطوح فهم آن		
ه-۴. مروری بر تاریخ شرح نویسی در عالم حدیث		
و-۱. اصحاب حدیث و تنوع فعالیت‌های آنان	و. محافل حدیثی و آموزش حدیث	
و-۲. مروری بر مراکز آموزش حدیث و مکاتب محدثان		
و-۳. کلیت آموزش حدیثی، حُفاظ حدیث، دار الحدیث ها		
و-۴. جایگاه علوم حدیث در نظام آموزشی مدارس و حوزه ها		
بخش دوم		
الف-۱. کاربردهای دیوان، مدونه و کتاب در سده‌های آغازین	الف. شناخت مفهوم کتابت حدیث و تدوین	
الف-۲. مروری بر مسئله منع کتابت و نقد آراء در این باره		
ب-۱. نخستین مکتوبات حدیثی شیعه (آثار پسران ابورافع، کتاب سلیم، ...)	ب. تدوین آغازین حدیث نزد شیعه	
ب-۲. مکتوبات منتسب به معصومان (ع) (صحیفه سجاده، توحید مفضل، ...)		
ب-۳. اصول اربعمائه، مفهوم اصل و نسبت آن با مصنف		
ب-۴. تک نگاری‌های موضوعی نزد متقدمان امامیه		
ب-۵. تدوین جوامع متقدم از جامع بزنطی تا محاسن برقی		
ج-۱. نخستین مکتوبات حدیثی: صحیفه‌ها و نسخه ها	ج. تدوین آغازین حدیث نزد اهل سنت	
ج-۲. تک نگاری‌های متقدم در تفسیر، زهد و ...		
ج-۳. همراهی حدیث با آثار صحابه و تابعین، تضییق دایره سنت توسط شافعی		
ج-۴. تدوین مسانید و مصنفات در محافل اهل سنت، موافقان و مخالفان تدوین موضوعی		
د-۱. انگیزه‌های تدوین کتب سته	د. شکل گیری کتب سته اهل سنت	
د-۲. ویژگی‌های متمایز کتب سته، شروط ائمه سته		
د-۳. طرح نظریه "صحاح سته"، مروجان و منتقدان آن		
د-۴. مستخرج‌ها و مستدرک‌های کتب سته، صحاح متأخر		
ه-۱. انگیزه تدوین کافی کلینی و ویژگی‌های آن	ه. شکل گیری کتب اربعه امامیه	
ه-۲. انگیزه تدوین من لا یحضره الفقیه و ویژگی‌های آن		
ه-۳. حدیث نگاری شیخ طوسی و شکل گیری تهذیبین		
ه-۴. میزان مقبولیت کتب اربعه و "طرح نظریه کتب اربعه"		
و. نهج البلاغه و موقعیت ویژه آن در حدیث شیعه		
ز. نقش تدوین در گسترش نفوذ حدیث در فرهنگ اسلامی		
تکلیف عملکردی		
تکالیف عملکردی، به پیشنهاد استاد در راستای تحقق اهداف فوق به دانشجو واگذار شود.		
راهنماهای تدریس و یادگیری :		
در معرفی هر بخش از محتوا، پیشنهاد می‌شود به مثال‌هایی به عنوان پیش نمونه اشاره شود و بسط مطلب بر اساس مثال پیش نمونه صورت گیرد تا به خوبی در ذهن دانشجو جای گیرد.		
همچنین توصیه می‌شود از ذکر نامها به صورت انبوه و فاقد بسط خودداری گردد.		
به دلیل آن که هدف مرور تاریخ حدیث به صورت جریان محور است، تأکید می‌شود دروس بر اساس روند جریان‌ها دنبال شود و اشخاص یا کتب - مثلا کتب اربعه یا صحاح سته عنوان موضوعی بحث نباشند.		
پاکتچی، احمد، تاریخ حدیث (درسنامه)، تنظیم یحیی میرحسینی، ۱۳۸۸ش	منبع اصلی (آموزشی)	فهرست منابع
برای بخش نخست: معارف، مجید، تاریخ عمومی حدیث، ۱۳۸۱ش	منابع فرعی (پژوهشی)	

ابن جوزی، عبدالرحمن، آفة اصحاب الحديث، ۱۳۹۸ق
 خطیب بغدادی، الجامع لاخلایق الراوی و آداب السامع، ۱۴۰۳ق
 همو، شرف اصحاب الحديث، ۱۹۷۱م
 ذهبی، شمس الدین، الامصار ذوات الآثار، ۱۴۰۵ق
 ابوشهبه، محمد، الاسرائیلیات و الموضوعات، ۱۳۹۱ق
 ابوزهو، محمد، الحديث و المحدثون، ۱۴۰۴ق
 کتانی، محمد، الرسالة المستطرفة، ۱۴۰۶ق
 ابو ریه، محمود، اضواء علی السنة المحمدیة، قاهره، ۱۹۹۴م
 حب الله، حیدر، نظریة السنة فی الفكر الامامی الشیعی، ۲۰۰۶م
 الحسنی، هاشم معروف، دراسات فی الحديث و المحدثین، بی تا
 معارف، مجید، پژوهشی در تاریخ حدیث شیعه، ۱۳۷۴ش
 طباطبایی، کاظم، آشنایی با تاریخ و منابع حدیث، ۱۳۸۰ش
 مدیر شانه چی، کاظم، تاریخ حدیث، ۱۳۸۵ش
 غروی نایینی، نهله، تاریخ حدیث شیعه تا قرن پنجم هجری، ۱۳۸۶ش
 برای بخش دوم:
 معارف، مجید، تاریخ عمومی حدیث، ۱۳۸۱ش
 اعظمی، محمد مصطفی، دراسات فی الحديث النبوی و تاریخ تدوین، ۱۴۰۰ق
 الزهرانی، محمد بن مطر، تدوین السنة النبویة، ۱۴۲۶ق
 سیحانی، جعفر، الحديث النبوی بین الروایة و الدراية، ۱۴۲۰ق
 طباطبایی، کاظم، آشنایی با تاریخ و منابع حدیث، ۱۳۸۰ش
 فوزی، ابراهیم، تدوین السنة، ۱۹۹۵م
 کتانی، محمد، الرسالة المستطرفة، ۱۴۰۶ق
 الکردی، عبدالله جاسم، تدوین الحديث النبوی، بی تا
 الکیلانی، السید مناظر، تدوین الحديث، ۲۰۰۴م
 المطیری، حاکم عیسان، تاریخ تدوین السنة و شبهات المستشرقین، ۲۰۰۲م
 جعفریان، رسول، مقدمه ای بر تاریخ تدوین حدیث، ۱۳۶۸ش
 معارف، مجید، پژوهشی در تاریخ حدیث شیعه، ۱۳۷۴ش
 مؤدب، سید رضا، تاریخ حدیث، ۱۳۸۴ش
 مهدوی راد، محمد علی، تدوین الحديث عند الشيعة الامامية، ۱۴۳۱ق
 ...

۴	۳		۲		۱	ارزشیابی مستمر ارزشیابی یادگیری
تکلیف درسی ☒	☒ آزمون های نوشتاری	آزمون های نهایی ☒	☐ آزمون های نوشتاری	میان ترم ☐	☐	
	☐ آزمون عملکردی		☐ آزمون عملکردی			

عنوان درس به فارسی: مأخذ شناسی حدیث

به عربی: التعرف علی مصادر الحديث

به انگلیسی: introduction to hadith source

اهداف:

مشخصات درس:

نوع درس: تخصصی تعداد واحد: ۲ واحد زمان درس: ۳۲ ساعت	– شناخت اهم منابع حدیثی شیعه در ادوار گوناگون – شناخت اهم منابع حدیثی اهل سنت در ادوار گوناگون – ایجاد توانمندی استفاده پژوهشی از منابع حدیثی شیعه و سنی – درک روابط طولی و عرضی منابع حدیثی – بررسی تطبیقی منابع شیعه و سنی به منظور استخراج مشترکات و اختلافات – ایجاد توانمندی پژوهشی از نرم افزارهای حدیثی فریقین

دروس پیش‌نیاز: تاریخ حدیث

فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن

- ۱- منابع اهل سنت در دوره متقدمان (نمونه آثار، سبک شناسی) (۴ جلسه)
 - ۱-۱- ظهور مصنفات فقهی، حدیثی از جمله موطأ مالک بن انس
 - ۲-۱- جریان مسند نگاری از جمله مسند احمد بن حنبل
 - ۳-۱- جریان صحاح و سنن نگاری از جمله صحاح سته و جز آن
 - ۴-۱- سایر منابع متقدمان اهل سنت مانند:
 - ۱-۴-۱- معجم نگاری ← معجم طبرانی
 - ۲-۴-۱- مستدرک نگاری ← مستدرک حاکم نیشابوری
 - ۳-۴-۱- مستخرج نگاری ← مستخرجات صحیحین
 - ۵-۱- گام‌های نخست در پیدایش جوامع تکمیلی از جمله: الجمع بین الصحیحین نگاری
- ۲- ادامه الجمع بین الصحیحین نویسی
 - ۲-۲- پیدایش جوامع متکامل حدیثی شامل:
 - ۱-۲-۲- تداول صحاح سته و کتب جامع آن‌ها مانند جامع الاصول
 - ۲-۲-۲- جوامع فراگیر حدیثی از تمام کتب قبلی به اشکال:
 - الف: محدود- مانند: جامع المسانید ابن کثیر
 - ب: مطلق- مانند: الجامع الکبیر سیوطی، کنز العمال متقی هندی
 - ۳-۲-۲- زوائد نویسی در حدیث اهل سنت و کتب این رشته
 - ۴-۲-۲- موضوعات نگاری در حدیث اهل سنت و کتب این رشته
 - ۵-۲-۲- انواع دیگر کتب حدیثی اهل سنت مانند کتب: اطراف، اجزاء، اربعین، العلل، مختلف الحدیث، غریب الحدیث، تفاسیر روایی، مراسیل، طبقات، فهارس، شروح کتب روایی
 - ۲-۲-۶- علوم حدیث و شعبه‌های آن با معرفی مهم‌ترین آثار
- ۳- منابع حدیثی شیعه در دوره متقدمان (نمونه آثار، سبک شناسی) (۴ جلسه)
 - ۱-۳- کتب حدیثی اصحاب ائمه (ع) در قرن سوم: آثار تاریخی و مدارک موجود از جمله: جوامع اقدمین شیعه از بزنتی، یونس بن عبدالرحمن، حمید بن زیاد دهقان و ... محاسن برقی
 - ۲-۳- ظهور کتب اربعه و ممیزات آن‌ها (الکافی، من لایحضره الفقیه، تهذیب و استبصار)
 - ۳-۳- سایر آثار مهم دوره متقدمان مانند: کتب حدیثی شیخ صدوق، شیخ مفید، شیخ طوسی، سید مرتضی و شناخت برخی پدیده‌ها مانند الغیبه نویسی
- ۴- منابع حدیثی شیعه در دوره متأخران (نمونه آثار، سبک شناسی) (۴ جلسه)
 - ۱-۴- تحلیلی بر دوران فترت و دوران تجدید حیات فعالیت‌های حدیثی با ظهور اخباریان
 - ۲-۴- ظهور جوامع حدیثی دوران متأخر از جمله: بحار الانوار، وسائل الشیعه، الوافی و جزء آن

عنوان درس به فارسی: مصطلح الحديث به عربی: مصطلح الحديث به انگلیسی: Hadith Terminology		
مشخصات درس:	اهداف:	
نوع درس: تخصصی	۱- آشنایی با دسته‌بندی روایات و اصطلاحات اختصاصی هر نوع از احادیث	
تعداد واحد: ۲	۲- شناخت علل و ویژگی‌های سندی روایات	
زمان درس: ۳۲	۳- شناخت علل و ویژگی‌های متنی روایات	
	۴- شناخت آداب تحمل و ادای روایات همراه با آشنایی با ویژگی‌های راوی	
دروس پیش‌نیاز:		
فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن		
کلیات		
تقسیمات خبر	متواتر	
	واحد	
تقسیم‌های مختلف خبر واحد	براساس ویژگی راویان	
	براساس تعداد طرق	
	براساس گوینده اصلی حدیث	
	براساس انقیاد و انقطاع سلسله سند	
	براساس ویژگی‌های ساختاری و ظاهری سند	
	براساس تفاوت در نقل سند و متن	
	خبر احد با توجه به وجود مخالف	
	خبر واحد با توجه به ویژگی‌های سندی	
	خبر واحد با توجه به حدیث مؤید	
	خبر واحد با توجه به پذیرش آن	
تحمل حدیث		
تکلیف عملکردی		
براساس تمارین مندرج در کتاب آموزشی		
راهنمادهای تدریس و یادگیری		
ویژگی‌های استاد این درس:		
- تسلط به زبان و ادبیات عربی جهت مراجعه به منابع مرجع		
- تسلط به دانش مصطلح‌الحديث از حیث تاریخ تحول علم و اصطلاحات آن		
- شناخت کتاب‌های مصطلح‌الحديث		
- توانایی عملی جهت بررسی درایی انواع روایات و تبیین حکم هر کدام		
فهرست منابع	منابع اصلی (آموزشی)	درایة الحديث: بازپژوهی مصطلحات حدیثی در نگاه فریقین، نفیسی، شادی، تهران، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)، ۱۳۸۹ ش.
	منابع فرعی (پژوهشی)	علوم الحديث و مصطلحه، صالح، صبحی، تهران، نشر خرسندی، ۱۳۹۰ ش. مقیاس الهدایة فی علم الدراية، مامقانی، عبدالله، مؤسسه آل البيت عليهم السلام لإحياء التراث، چاپ اول، قم، ۱۴۱۱ ق. الوجیز فی علم الدراية، اصفهانی، ابن حبیب الله، تهران، بی نا، ۱۳۱۹ ق. الرعایة لحال البدایة فی علم الدراية و البدایة فی علم الدراية، شهید ثانی، زین الدین بن علی، قم: بوستان کتاب، ۱۴۲۳ ق. وصول الأخبار إلى اصول الأخبار، العاملی، حسین بن عبدالصمد، تحقیق عبداللطیف الکوهمری، قم: مجمع الذخائر، ۱۴۰۱ ق. اصول الحديث، فضلی، عبدالهادی، بیروت: موسسه ام القرى للتحقیق و النشر، ۱۴۲۰ ق. دانش درایة الحديث، ربانی، محمد حسن، مشهد: دانشگاه علوم اسلامی رضوی، ۱۳۸۹ ش. سیر المصطلح الحديث، طحان، محمود، مرکز الهدی للدراسات ...

۴	۳		۲		۱	ارزشیابی یادگیری
تکلیف ☒ درسی	☒ آزمون‌های نوشتاری	آزمون‌های ☒ نهایی	☒ آزمون‌های نوشتاری	☒ میان‌ترم	ارزشیابی مستمر ☒	
	☐ آزمون عملکردی		☐ آزمون عملکردی			

عنوان درس به فارسی: فقه الحدیث (۱)	
به عربی: فقه الحدیث (۱)	
به انگلیسی: (۱) The Way of Hadith Comprehension (Fiqh al-Hadith)	
مشخصات درس:	اهداف:
نوع درس: تخصصی	- آشنایی با روش فهم «متن حدیث» و کاربرد آن در موضوعات گوناگون
تعداد واحد: ۲	- ایجاد توانمندی در فهم صحیح واژگان به کار رفته در احادیث
زمان درس: ۳۲	
دروس پیش‌نیاز:	
فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن	
کلیات	تعریف فقه الحدیث
	ضرورت و اهمیت
	جایگاه در علوم حدیثی
	کاربرد فقه الحدیث
	پیشینه فقه الحدیث
	فهم متن
	فهم مقصود
	کاربرد در موضوعات گوناگون
پیش‌نیاز فهم حدیث	اطمینان به حدیث بودن متن
	دست یافتن به متن اصلی و صحیح
قرائت و درک چند متن از موضوعات اخلاقی و کلامی	
فهم مفردات	نقش دانش صرف در فهم حدیث همراه با نمونه‌های متعدد از موضوعات مختلف
	روش تقلیدی در فهم مفردات
	منابع لغت‌شناسی
	بررسی معانی استعمالی و گوهر معنایی
	بررسی لغات نزدیک و متضاد
	بررسی روایات معناکننده
	آشنایی با کتاب معانی الاخبار شیخ صدوق
	گونه‌شناسی روایات معناکننده در موضوعات گوناگون
فهم ترکیبات	بررسی چندین واژه از کتاب نهج البلاغه و کتاب ایمان و الکفر کافی
	نقش دانش نحو در فهم حدیث همراه با نمونه از موضوعات مختلف
	چرایی کاربرد
	تأثیر اصطلاحات مرکب بر فهم حدیث
	روش دستیابی به معن
	بررسی برخی نمونه‌ها
	چرایی کاربرد
	تأثیر مجاز بر فهم حدیث
مجازها	روش دستیابی به معنای اصلی
	بررسی برخی نمونه‌ها با تأکید بیشتر بر روایات کلامی
تکلیف عملکردی	
۱- بررسی نمونه‌هایی از کتاب الکافی، جلد ۲ بخش ایمان و کفر، با تأکید بر تحلیل صرفی	
۲- بررسی نمونه‌هایی از کتاب الکافی جلد ۲ بخش ایمان و کفر با تأکید بر تحلیل نحوی	

۳- بررسی نمونه‌هایی از کتاب نهج البلاغه با تأکید بر مجازها و ترکیبات

راهنمای تدریس و یادگیری

تسلط استاد بر ادبیات عرب، بر متون حدیثی و بر بهره‌گیری از کتاب‌های لغت و غریب‌الحدیث.

فهرست منابع	منابع اصلی (آموزشی)	بخش‌های مرتبط با سرفصل از: روش فهم حدیث، عبدالهادی مسعودی، تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت): دانشکده علوم حدیث، ۱۳۸۶ ش. حدیث خوانی روشمند: درسنامه قرائت و درک متون حدیثی، غلامعلی، مهدی، قم: نشر جمال، ۱۳۹۰ ش.		
	منابع فرعی (پژوهشی)	اصول و قواعد فقه الحدیث، ربانی، محمد حسن، قم: بوستان کتاب قم (انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم)، ۱۳۸۳ ش. روش و مبانی فقه الحدیث، علی محمد میرجلیلی، یزد، دانشگاه یزد، ۱۳۹۰ ش. فقه الحدیث (مباحث الفاظ)، پاکتچی، احمد، تهران: دانشگاه امام صادق(ع). فقه الحدیث و روش‌های نقد متن، غروی نائینی، نهل، تهران: دانشگاه تربیت مدرس، دفتر نشر آثار علمی، ۱۳۷۹ ش. مجموعه مقالات حدیث پژوهی ۳: فقه الحدیث منطق فهم حدیث، طباطبایی، سیدمحمد کاظم، قم: مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، ۱۳۹۰ ش.		
ارزشیابی یادگیری	۱	۲		۴
	ارزشیابی مستمر ☒	میان ترم ☒	آزمون‌های نوشتاری ☐ آزمون عملکردی ☒	آزمون‌های نوشتاری ☒ آزمون عملکردی ☐ تکلیف درسی ☒

عنوان درس به فارسی: فقه الحدیث (۲)	
به عربی: فقه الحدیث (۲)	
به انگلیسی: (۲) The Way of Hadith Comprehension (Fiqh al-Hadith)	
مشخصات درس:	اهداف:
نوع درس: تخصصی	– آشنایی با روش فهم «مقصود اصلی حدیث» و کاربرد آن در موضوعات مختلف
تعداد واحد: ۲	
زمان درس: ۳۲	
دروس پیش نیاز: فقه الحدیث (۱)	
فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن	
فهم مقصود	ضرورت و اهمیت
	تفاوت مفهوم با مقصود
نقش قرینه‌ها در فهم مقصود حدیث و انواع آن	متصل و منفصل
	لفظی و غیر لفظی
قرینه‌های متصل لفظی	تضمین
	تعلیل امام
	سؤال راوی
	نمونه از روایات فقهی، کلامی و اخلاقی
قرینه‌های متصل غیر لفظی (اسباب ورود حدیث)	ضرورت و اهمیت
	آثار و فواید با ذکر نمونه در موضوعات گوناگون
	روش یافتن سبب ورود حدیث
	تعریف؛
قرینه‌های منفصل لفظی	ضرورت و اهمیت
	شیوه تأثیر احادیث مرتبط بر فهم مقصود
	روش دستیابی
	الکافی (۱۵ جلدی)، ج ۱۰، «باب ان التزویج یزید فی الرزق» و «باب أن المؤمن کفو المؤمنه»
	الکافی (۱۵ جلدی)، ج ۱۳، «باب التجمل و اظهار النعمه» همراه با «باب کراهیه الشهرة»
	الکافی (۱۵ جلدی)، ج ۹، کتاب المعیشه، باب‌های «۴، ۵، ۷ و ۸».
	الکافی (۱۵ جلدی)، ج ۳، کتاب الایمان و الکفر، «باب درجات الایمان»
	بحار الانوار، ج ۶۴، کتاب الایمان و الکفر
	نهج الذکر، بخش یکم (تسبیح)، فصل سوم: تفسیر تسبیح.
	نهج الدعاء: فصل سوم (اجابت دعا)، باب دوم (شرایط اجابت دعا)، شناخت، این خصلت‌ها
	ضرورت و اهمیت
	نقش تبیین‌های عالمان پیشین
فهم عالمان پیشین	روش دستیابی
	بررسی برخی تبیین‌های علما پیشین در موضوعات گوناگون
دانش بشری	جواز و امکان تأثیر بر فهم حدیث
	مناسبات دانش بشری و فهم حدیث

نمونه‌هایی از موضوعات گوناگون					
تکلیف عملکردی					
۱- انجام نمونه‌هایی از موضوعات مختلف طبق آنچه که در سر فصل آمده است؛ قبل از تشکیل کلاس					
۲. انتخاب احادیثی از نمونه‌های موضوعات مختلف (به تعیین استاد) و قرینه‌یابی برای آنان					
راهبردهای تدریس و یادگیری					
تسلط استاد بر ادبیات عرب، بر متون حدیثی و بر بهره‌گیری از کتاب‌های شرح احادیث شیعه و سنی.					
فهرست منابع		منابع اصلی (آموزشی)		بخش‌های مرتبط با سرفصل از: روش فهم حدیث، مسعودی، عبدالهادی، تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت): دانشکده علوم حدیث، ۱۳۸۶ ش. منطق فهم حدیث، طباطبائی، سیدمحمد کاظم، قم: مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، ۱۳۹۰ ش. الکافی، کلینی، محمد بن یعقوب، ج ۳ و ۹ و ۱۰ و ۱۳، تهران: ط - الإسلامیه، ۱۴۰۷ ق. بحارالانوار: ج ۶۴، مجلسی، الوفاء نهج الذکر، محمدی ری شهری، محمد، قم: موسسه علمی و فرهنگی دارالحدیث، سازمان چاپ و نشر، ۱۴۲۸ ق. نهج الدعاء، محمدی ری شهری، محمد، قم: موسسه علمی فرهنگی دارالحدیث، سازمان چاپ و نشر، ۱۴۲۸ ق.	
		منابع فرعی (پژوهشی)		بیان‌ها و تحلیل‌های آیت الله ری شهری در دانشنامه قرآن و حدیث و دیگر آثار حدیثی، دار الحدیث. بیان‌های بحارالانوار، علامه مجلسی، الوفاء. تحفه الاولیاء، اردکانی، محمد علی بن محمد، قم: دار الحدیث، ۱۴۲۹ ق. ترجمه نهج البلاغه، فیض الاسلام، تهران: جاویدان. ترجمه و شرح غررالحکم، آقا جمال خوانساری، دانشگاه تهران. تعلیق‌های علامه شعرانی بر شرح مولى صالح مازندرانی، مکتبه اسلامیه. روضه‌المتقین فی شرح من لایحضره‌الفقیه، مجلسی، مولا محمد تقی، قم: دارالکتب الاسلامی، ۱۳۸۷ ش. شرح الکافی، مازندرانی، مولا صالح، احیاء التراث العربی. مرآه العقول فی شرح اخبار آل الرسول علیهم السلام، المجلسی، محمدباقر، مع بیانات نافعه لاحادیث الکافی من الوافی، محسن فیض الکاشانی؛ التحقيق بهراد الجعفری، مشخصات نشر: تهران: دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۸۹ ش. الوافی، فیض کاشانی، محمد محسن بن شاه مرتضی، اصفهان، ۱۴۰۶ ق.	
۴		۳		۲	
تکلیف		آزمون‌های نوشتاری ☒		آزمون‌های نوشتاری ☐	
درسی ☒		آزمون‌های		آزمون‌های نوشتاری ☐	
		نهایی ☒		آزمون عملکردی ☒	
		آزمون عملکردی ☐		میان ترم ☒	
				ارزشیابی	
				مستمر ☒	
				ارزشیابی یادگیری	

عنوان درس به فارسی: فقه الحدیث (۳) به عربی: فقه الحدیث (۳) به انگلیسی: The Way of Hadith Comprehension (Fiqh al-Hadith (۳))			
اهداف: - آشنایی با روش فهم موضوع های کلان حدیثی		مشخصات درس: نوع درس: تخصصی تعداد واحد: ۲ زمان درس: ۳۲	
دروس پیش نیاز: فقه الحدیث (۲)			
فرصت های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن			
آشنایی با روش فهم موضوع های کلان حدیثی	تعریف و اهمیت	لزوم تشکیل خانواده حدیث	وحدت منبع علم اهل بیت
			گوناگونی
			تفاوت مخاطب
			شرایط صدور
			مقتضیات زمان و مکان
			شامل
			تحول زمان و...
			تقطیع
			نقل ها حاصل
			نقل معنا
			از
			اختصار و...
			سیره محدثان
			سیر جامع نگاری (نقطه آغاز و اوج، رویکردها)؛
			المحاسن باب لحم
توانمندی در موضوع شناسی احادیث - توانمندی در عنوان دهی احادیث	پیشینه تشکیل خانواده حدیث	نمونه ها	مقایسه تطبیقی القرائن در المحاسن و الخصال شیخ صدوق
			الكافی (۱۵ جلدی)، ج ۹، كتاب المعیشة، «باب معنی الزهد»
			الكافی (۱۵ جلدی)، ج ۳ «باب التّفویض إلى الله وَ التّوَكّل علیّه»
			دانشنامه قرآن و حدیث، ج ۴ و ۵، الاكل
	فوائد و آثار خانواده حدیث	اطمینان افزایی به حدیث از راه دستیابی به منابع، اسناد و نقل های متعدد	
			دستیابی به مقصود نهایی حدیث
			دستیابی به دیدگاه معرفتی دین
	روش تشکیل خانواده حدیث	تشکیل مجموعه واژگان اصلی، مرتبط و متضاد	
			پی جویی موضوعی
			گردآوری متون
	نمونه های تشکیل خانواده احادیث در موضوع هایی مانند: حیا، عفت، حسن خلق، تواضع، قناعت، صوم، معاد.	دسته بندی و چینش منطقی متون	
به کارگیری روش های فهم حدیث در موضوع های مختلف حدیثی	بررسی احادیث خانواده	انتخاب همسر عوامل پایداری خانواده	
			بررسی احادیث صبر (با تأکید بر روایاتی که برای صبر کردن، روشی را بیان کرده اند)
			بررسی احادیث شکر (با تأکید بر روایاتی که برای شکر کردن، روشی را بیان کرده اند)
	بررسی احادیث شادی	موانع شادی	
			درمان شادی
			عوامل شادی
	بررسی احادیث فقهی	صلاح	
			صوم
			زکات
توانمندی در شیوه استنباط از متون حدیثی	توانمندی در شیوه استنباط از متون حدیثی	توانمندی در شیوه استنباط از متون حدیثی	

تکلیف عملکردی					
با بررسی چند روزنامه و خبرگزاری در یک هفته، یک مسئله و مشکل مبتنی به سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی را انتخاب و برای آن یک خانواده حدیثی به صورت روشمند و با مساعدت استاد تشکیل دهد.					
راهنمادهای تدریس و یادگیری					
استاد برخوردار از حافظه حدیثی غنی بوده و مسلط بر ادبیات عرب، متون حدیثی و بر پژوهش‌های حدیثی همسو باشد.					
فهرست منابع	منابع اصلی (آموزشی)	بخش‌های مرتبط با سرفصل از: روش فهم حدیث، مسعودی، عبدالهادی، تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت): دانشکده علوم حدیث، ۱۳۸۶ ش. منطق فهم حدیث، طباطبایی، سیدمحمد کاظم، قم: مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، ۱۳۹۰ ش.			
	منابع فرعی (پژوهشی)	المحاسن، برقی، احمد بن محمد بن خالد، الاسلامیه تهران: دارالکتب الاسلامیه مکتبه المصطفوی، ۱۳۷۰ ق. الکافی: ج ۳، کلینی، دار الحدیث. دانشنامه قرآن و حدیث: ج ۴ و ۵، محمدی ری شهری، محمد، قم: دار الحدیث، ۱۳۹۰ ش.			
ارزشیابی یادگیری	۱	۲		۳	
	ارزشیابی مستمر ☒	میان ترم ☒	آزمون‌های نوشتاری ☒ آزمون عملکردی ☒	آزمون‌های ☒ نهایی ☒	آزمون‌های نوشتاری ☒ آزمون عملکردی ☒
				۴	
				تکلیف درسی ☒	

عنوان درس به فارسی: شناخت نهج البلاغه به عربی: اضواء علی نهج البلاغه به انگلیسی: A Survey of Nahj al-Balaqa		
مشخصات درس: نوع درس: تخصصی تعداد واحد: ۲ زمان درس: ۳۲	اهداف: - آشنایی با کتاب نهج البلاغه، مباحث پیرامونی و موضوع ها گوناگون آن - ایجاد توانمندی در بهره گیری روشمند از نهج البلاغه	
دروس پیش نیاز:		
فرصت های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن		
۳ جلسه	نهج البلاغه و مؤلف آن	زندگی نامه سید رضی
		ویژگی های سیاسی، اجتماعی و فرهنگی دوره سید رضی
		پیشینه نگارش سخنان امیرالمومنین (علیه السلام)
		ویژگی های نهج البلاغه (انگیزه تالیف، بلاغت، تبویب، مصادر، حوزه های معرفتی گوناگون، عدم ذکر اسناد)
		اعتبار، شهرت و راز ماندگاری نهج البلاغه (علو مضمون، مقبولیت، بلاغت، تنوع موضوعات، گزینش هنری....)
اطلاعات پیرامونی		ترجمه ها (فیض الاسلام، علامه محمدتقی جعفری، دکتر شهیدی، حسین انصاریان، دکتر سیدمحمد مهدی جعفری...)
		شرح ها (مهم ترین شرح ها: ابن ابی الحدید، ابن میثم، منهج البراعه میرزا حبیب الله خوئی، بهج الصباغه، شرح و تفسیر نهج البلاغه علامه جعفری، پیام امام امیرالمؤمنین (علیه السلام))
		معجم های لفظی و موضوعی (معجم الموضوعی لنهج البلاغه اویس کریم، تصنیف نهج البلاغه لیبیب بیضون، الکاشف سیدجواد مصطفوی، فرهنگ آفتاب عبدالمجید معادیخواه)
		مصادر و مستدرکات (مصادر نهج البلاغه و اسانیده عبدالزهراء خطیب، نهج السعاده محمدباقر محمودی، تمام نهج البلاغه سیدصادق موسوی)
		رابطه نهج البلاغه و قرآن
۱۲ جلسه	محتوای نهج البلاغه	علی (علیه السلام) از زبان علی در نهج البلاغه
		مباحث اعتقادی (توحید/ اختیاری یکی از موضوعات: نبوت، امامت، معاد)
		تقوا
		اخلاق
		روابط اجتماعی
		سیاست
		وصف دنیا و زندگی زاهدانه
		تکلیف عملکردی
۱- بعد از گذشت نیمی از ترم، دانشجو محتوای یکی از موضوعات در نهج البلاغه را به صورت ارائه نما (پاورپوینت) و با مساعدت استاد ارائه دهد.		
۲- بیست حدیث از کلمات قصار نهج البلاغه را (به انتخاب خود) در آزمونی شفاهی از حفظ بخواند.		
۳- دانشجو می تواند به جای تکلیف شماره ۱، در مورد نهج البلاغه در جمع مسجد، مدرسه، خانواده، اقوام، دوستان و... به اختصار در مدت زمان ۳۰ دقیقه ارائه و فایل صوتی را جهت ارزشیابی تحویل استاد دهد.		
راهنمادهای تدریس و یادگیری		
تسلط استاد بر ادبیات عرب و به ویژه علوم بلاغی، تسلط بر متون حدیثی، احاطه بر مضامین و معارف نهج البلاغه، شناخت تاریخ اسلام تا نیمه اول قرن اول، توانمندی بهره گیری از شروح و نرم افزارهای اسلامی.		

فهرست منابع	منابع اصلی (آموزشی)	بخش‌های مرتبط با سرفصل از: سیری در نهج‌البلاغه، مطهری، مرتضی، تهران: صدرا، ۱۳۷۶ ش. شناخت‌نامه نهج‌البلاغه، احمد غلامعلی، تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)، مرکز تحقیق و توسعه علوم انسانی: دانشکده علوم حدیث، ۱۳۹۱ ش.			
	منابع فرعی (پژوهشی)	احیاگر بلاغت علوی (مروری بر زندگی و آثار سید رضی)، جعفری، سید محمد مهدی، تهران: همشهری، ۱۳۸۹ ش. چشمه خورشید آشنایی با نهج‌البلاغه، دلشاد تهرانی، مصطفی، تهران، انتشارات دریا، ۱۳۸۷ ش. سیمای نهج‌البلاغه، علی قلی، محمد مهدی، قم: موسسه تحقیقات و نشر معارف اهل البیت (ع). شناخت نهج‌البلاغه (پژوهش در پیرامون عظمت و ارزش نهج‌البلاغه)، دشتی، محمد، قم: نشر موسسه تحقیقاتی امیرالمومنین(ع)، ۱۳۷۹ ش. مقدمه‌ای بر شناخت نهج‌البلاغه، جعفر سبحانی، تحقیق علیرضا مسجدجامعی، تهران: نشر جمهوری، ۱۳۹۱ ش.			
ارزشیابی یادگیری	۱	۲		۳	۴
	ارزشیابی مستمر ☒	میان ترم ☐	آزمون‌های نوشتاری ☐ آزمون عملکردی ☐	آزمون‌های نهایی ☒ آزمون عملکردی ☐	تکلیف درسی ☒

عنوان درس به فارسی: آشنایی با صحیفه سجاده، ادعیه و زیارات مأثور

به عربی: أضواء على الأدعية والزيارات والصحيفة السجادية

به انگلیسی: A Survey of Invocations, Pilgrims and Sahiffa Sajjadia

مشخصات درس:	اهداف:
نوع درس: تخصصی	– آشنایی با جایگاه دعا و زیارت و شناخت ادعیه و زیارات مشهور
تعداد واحد: ۲	– نهادینه شدن روح مناجات در خواننده
زمان درس: ۳۲	– توانمندی در گزینش و مطالعه دعاها متناسب با نیازها
	– اجتناب از گرایش به عرفانهای کاذب
	– آشنایی با محتوا و ساختار صحیفه سجاده و اطلاعات پیرامونی آن
	– توانمندی در بهره‌گیری روشمند از صحیفه سجاده و تشخیص معارف آن

دروس پیش‌نیاز:

فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن

کلیات	مفاهیم دعا، زیارت، ذکر، مناجات، اهم منابع
گونه‌شناسی دعا و زیارت (مثال‌های این قسمت از محتوای صحیفه سجاده انتخاب شود)	از جهت گوینده
	مأثور
	غیر مأثور
	از جهت مضمون
	ادعیه فردی
	ادعیه اجتماعی
	از جهت زمان
	خوشی‌ها
	ناخوشی‌ها
	بحران‌ها
	ایام‌ها (روزهای هفته و ایام خاص)
اطلاعات پیرامونی صحیفه	آشنایی با فضای صدور صحیفه سجاده
	اعتبار سنجی صحیفه سجاده
	شرح‌ها (ریاض السالکین، اللوامع العرشیه، فی ظلال الصحیفه، شناخت و شهود، شرح صحیفه سجاده حسین انصاریان)
ساختارشناسی صحیفه	تحلیل دعاها بر پایه لحن ادبی
	تحلیل ساختار ادعیه بر پایه رعایت آداب دعا (تمجید الهی، صلوات و ...)
	تحلیل درخواست‌های دعا در دعاها با خدا، ارتباط با خود، ارتباط با دیگران، ارتباط با طبیعت
	دعاها را چگونه (مناجات)
	دعاها را نیازگونه
محتوای صحیفه سجاده	اعتقادی
	توحید: مانند دعاها ۱، ۳۵ (رضا به قضای الهی)، ۳۷ (شکرگزاری پروردگار)
	جایگاه پیامبر (صلی‌الله‌علیه‌وآله) و اهل بیت (گزینش متن از دعاها ۲، ۴، ۴۷)
	اخلاق فردی مانند دعای ۲۰ «مکارم الاخلاق»: شناخت فضایل و راه کسب آن و شناخت رذایل و راه برون رفت از آن
	اخلاقی
	مهارت‌های اجتماعی: دعاها ۷، ۱۴، ۲۱، ۲۲، ۳۰. سرمایه‌های اجتماعی: خانواده دعاها ۲۴ و ۲۵، همسایگان دعای ۲۶، امنیت دعای ۲۷

تکلیف عملکردی

۱- انتخاب قسمتی از یک دعا از صحیفه و ارجاع به ۲ شرح صحیفه سجاده

۲- پیام‌گیری از برخی از ادعیه مانند دعای کمیل

۳- پیام‌گیری از برخی از زیارات مانند امین ا.. و عاشورا

تسلط استاد بر ادبیات عرب، تسلط بر متون حدیثی، توانایی فهم لطافت‌ها و ظرافت‌های ادعیه، برخورداری از روحیات اخلاقی و معنوی، توانایی بهره‌گیری از شروح و نرم افزارهای علوم اسلامی

منابع اصلی (آموزشی)		منابع فرعی (پژوهشی)		فهرست منابع
بخش‌های مرتبط با سرفصل صحیفه سجادیه با توجه به جزوه استاد از منابع فرعی نهج الدعاء، محمدی ری شهری، محمد، قم: موسسه علمی فرهنگی دارالحديث، سازمان چاپ و نشر، ۱۴۲۸ ق. الاقبال بالاعمال الحسنه، ابن طاووس، علی بن موسی، قم: الحوزه العلمیه بقم: مکتب الاعلام الاسلامی، مرکز النشر، ۱۴۱۸ ق. بلاغه الامام علی بن الحسین، حائری، جعفر عباس، قم: دارالحديث للطباعة و النشر، ۱۴۲۵ ق. البلد الامین، کفعمی، ابراهیم بن علی، تهران: مکتبه الصدوق، ۱۳۸۳ ق. دراسة حول الصحیفه السجادیه، سید محمد حسین جلالی، بی‌جا، بی‌تا. الدعاء المأثور و آدابه، الفهری الطرطوشی، محمد بن الولید، تحقیق: محمد رضوان الدایه، بیروت: دارالفکر المعاصر، ۱۴۰۹ ق. الدعوات، سعید بن هبه الله راوندی سعد السعود، علی بن موسی (السید بن طاووس)، مدرسه الامام المهدی (عج) الدلیل الی موضوعات الصحیفه السجادیه، مظفر، محمد حسین، قم: جماعه المدرسین فی الحوزه العلمیه، ۱۳۶۲ ش. ریاض السالکین فی شرح صحیفه سیدالساجدین صلوات الله علیه، حسینی الحسنی المدنی الشیرازی علی خان، المحقق محسن الحسینی الامینی، قم: جماعه المدرسین فی الحوزه العلمیه بقم: موسسه النشر الاسلامی، ۱۳۶۸ - ۱۳۸۵ ش. الصحیفه السجادیه روايه علی بن مالک، الجلالی، سید محمد جواد، قم: دلیل ما، ۱۴۲۲ ق. عده الدعای الحلی، احمد بن فهد قم: مکتبه الوجدانی. فصلنامه سفینه شماره ۶ تا ۹. فلاح السائل، علی بن موسی (السید بن طاووس)، قم: الحوزه العلمیه بقم: مکتب الاعلام الاسلامی، مرکز النشر، ۱۴۱۹ ق. کامل الزیارات، ابی القاسم جعفر بن محمد بن جعفر بن موسی بن قولویه القمی، صححه و علق علیه بهرادر الجعفری؛ به اشراف علی اکبر الغفاری، تهران: صدوق، ۱۳۷۵ ش. المزار الکبیر، ابن مشهدی، محمد بن جعفر، قم: نشر القیوم، ۱۴۱۹ ق. المزار، مفید، محمد بن نعمان، قم: انتشارات مدرسه الامام المهدی، ۱۴۰۹ ق. مسند الامام السجاد ع، عطاردی قوچانی، عزیزالله، تهران: عطارد، ۱۳۷۹ ش. مصباح المتهجد، طوسی، محمد بن حسن، بیروت، موسسه فقه الشیعہ، ۱۴۱۱ ق. المصباح فی الادعیه و الصلوات و الزیارات، ابراهیم بن علی الحارثی (الکفعمی)، قم: محبین، ۱۴۲۳ ق. مقدمتان توثیقیتان حول الصحیفه السجادیه (مرحومین مرعشی و مشکاة)، سید محمد رضا حسینی جلالی، آل البيت (الکترونیک) مقدمه شهید صدر ...				
۱	۲	۳	۴	ارزشیابی یادگیری
ارزشیابی مستمر ☒	میان ترم ☐ آزمون‌های نوشتاری ☐ آزمون عملکردی ☐	آزمون‌های نهایی ☒ آزمون عملکردی ☐	تکلیف درسی ☒	

مجموعه اختیاری ۱
(عنوان پیشنهادی در حوزه مطالعات قرآن)

عنوان درس به فارسی: تاریخ استشراق و سیر تحول مطالعات قرآنی در غرب
به عربی: تاریخ الاستشراق و تطور الدراسات القرآنية في الغرب

به انگلیسی: History of Orientalism and a Review on the Quranic studies in the West

مشخصات درس:	اهداف:
نوع درس: تخصصی	– آشنایی با جریان های مختلف استشراق در طول تاریخ آن و آشنایی کلی با انواع مطالعات آنها در حوزه علوم قرآن
تعداد واحد: ۲	– ایجاد توانمندی در تحلیل مطالب طرح شده از سوی مستشرقان با توجه به انگیزه ها، روش ها، جریان ها و نگرش ها و پرهیز از ساده انگاری در مواجهه با آراء آنان و درعین حال ایجاد توانمندی در بهره گیری از جنبه های مثبت آن
زمان درس: ۳۲	

دروس پیش نیاز:

فرصت های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن

تاریخ استشراق و سیر تحول مطالعات قرآنی در غرب

مباحث کلی	تعریف استشراق
	ضرورت
تاریخچه کلی	تطورات تاریخی (جنگ های صلیبی، دوره استعمار، دوره معاصر...)
	انگیزه های در هر دوره
	با توجه به شرایط و اقتضات
روش های مطالعات مستشرقان	برون دینی
	درون دینی (تطبیق با روند حاکم بر عهدین)
	تاریخی
	* استاد می تواند ضمن بیان این سه روش، به طور اجمالی به مباحث روبرو نیز بپردازد.
	همچنین اگر به مقتضای بحث، مطلبی در مورد جریان های غالب شرق شناسی، نیاز به بیان داشت، استاد می تواند بدان بپردازد.
قلمرو مطالعات (گستره تالیفات به لحاظ کمی - ویژگی های کیفی محتوایی موضوعات)	احیاء تراث: نوع نگاشته ها - معرفی شاخص ها - جهت گیری ها در انتخاب کتاب ها
	معجم نگاری: مهمترین معجم های موضوعی
	فهرست نگاری: به اختصار مهمترین آثار
	نسخه شناسی های قرآن: گسترش روند بررسی های باستان شناسی با شکل گیری جریان قوی شکاکان افراطی
ارزیابی کلی مطالعات استشراقی	تالیف و تحقیق
	با توجه به موضوعات
	ترجمه ها: بررسی ترجمه ها در طول تاریخ با توجه به: گستره ی زبانی - دقت در انتقال معنا - تحول در نگرش به قرآن - تاثیر گذارترین ترجمه ها
	روش ها
	نگرش ها
	آراء

تکلیف عملکردی

دانشجو نظرات یک خاورشناس را که توسط استاد انتخاب شده و قبلاً به اطلاع وی رسیده، با توجه به انگیزه ها، روشها و حوزه های مطالعاتی، با استفاده از منابع فرعی (پژوهشی) ذیل سرفصل و منابع دیگر به راهنمایی استاد، به صورت کتبی حداکثر در ده صفحه معادل ۳۵۰۰ کلمه تحلیل و ارائه کند.

* در صورت عدم توانمندی دانشجو در ارائه کتبی مطالب یا تمایل به ارائه شفاهی، می تواند تحقیق خود را در قالب پاورپوینت به کلاس ارائه دهد.

راهنماهای تدریس و یادگیری

استاد علاوه بر آگاهی به موضوع درس تسلط به (حداقل) زبان انگلیسی برای مراجعه به منابع اصلی داشته باشد.

منبع اصلی (آموزشی)	کتاب آموزشی درس «تاریخ استشراق و سیر تحول مطالعات قرآنی در غرب»، مرکز هماهنگی و توسعه پژوهش و آموزش عالی قرآنی کشور، در دست چاپ	فهرست منابع
منابع فرعی (پژوهشی)	الاسلام فی المناهج الغربیه المعاصره : عرض و نقد، احمد، محمود قیص الله، جایزه نایف عبدالعزیز آل سعود العالمیه - الرياض، خرطوم: شرکه مطابع السودان للعمله المحدوده ، ۲۰۰۸ م. آراء المستشرقین حول القرآن الکریم و تفسیره، رضوان، عمر بن ابراهیم، الرياض، دارالطیبه. دائرة المعارف مستشرقان، بدوی، عبدالرحمن، ترجمه صالح طباطبایی، تهران: روزنه، ۱۳۷۷ ش. الظاهره الاستشراقیه و اثرها فی الدراسات الاسلامیه، حاج، ساسی سالم، طرابلس: الجامعه المفتوحه، بی تا. القرآن الکریم من المنظور الاستشراقی، ابولیل، محمدمحمد، مصر، دارالنشر للجامعات، ۱۴۲۳ ق. القرآن فی محیطه التاریخی، زیر نظر: سعید رینولتز، جبرئیل، ترجمه سعدالله السعدی، بیروت، منشورات الجمل، ۲۰۱۲ م. المستشرقون و الدراسات القرآنیه، علی الصغیر، محمد حسین، بیروت، دارالمورخ العربی، ۱۹۹۹ م. المستشرقون و القرآن الکریم، محمد بنی عامر، محمد امین حسن، دارالأمّل للنشر والتوزیع، ۲۰۰۴ م. مطالعات اسلامی در غرب، محسن الویری، تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)، مرکز تحقیق و توسعه علوم انسانی، ۱۳۸۹ ش. نقد آثار خاورشناسان: شامل زندگینامه علمی و نقد آثار بیست تن از خاورشناسان نامدار، مصطفی حسینی طباطبایی، چاپخس، ۱۳۷۵ ش. EI۲-۷۷-۷۳۵- Mustashrikun-, J.D.J Waardeinburg Eq- ۷۴-۱۸۷-Post-enlightment academic study of Quran-, Marco Scholler- EQ-۷۴-۲۳۵-Pre-۱۸۰۰ preoccupations of Quranic studies -, Hartmut Bobzin-	

۴	۳	۲	۱	ارزشیابی یادگیری
تکلیف ☒ درسی	☒ آزمون های نوشتاری ☐ آزمون عملکردی	☐ آزمون های نوشتاری ☐ آزمون عملکردی	☐ میان ترم ☐ ارزشیابی مستمر	

عنوان درس به فارسی: تفسیر ساختاری قرآن کریم
به عربی: التفسیر البنیوی القرآن الکریم
به انگلیسی: Structural Exegesis of the Holy Quran

اهداف:	مشخصات درس:
– معرفی و تبیین «سوره‌شناسی» به عنوان یکی از علوم قرآنی	نوع درس: تخصصی
– آشنایی با قواعد و ضوابط شناخت سوره به سوره قرآن و تحصیل توان تدبر در سوره‌های مختلف و گروه‌های سوره‌ای	تعداد واحد: ۲
– دانشجو در حوزه مطالعات نوین قرآنی با سوره‌شناسی (علم خصائص السور) به عنوان یکی از علوم قرآنی شناخت لازم را پیدا کند.	زمان درس: ۳۲
– دانشجو بر اساس نظامی که از تقسیم قرآن به دست می‌آورد، نسبت به هریک از سوره‌های قرآن، شناخت پیدا می‌کند. دانشجو و پژوهشگر متدبر، قرآن را پیراسته از اختلاف می‌یابد، در عین حال، هر سوره در اندیشه او، هویت و به نحوی پرونده‌ای متمایز از سوره‌های دیگر می‌یابد.	
– دانشجو نسبت به گروه‌های سوره‌ای نیز شناخت پیدا می‌کند و مهارت دسته‌بندی آنها را در گروه‌های مرتبط کسب می‌کند. برای وی، گروه‌های سوره‌ای نیز هویتی تدبری و مفهومی پیدا می‌کند.	

دروس پیش‌نیاز:

فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن

مفهوم «سوره» در لغت، قرآن و حدیث

پیشینه سوره‌شناسی در مباحث علوم قرآنی	مروری بر اهم مباحث مناسبت مانند فواتح و خواتم سوره‌ها
	خواص و خصایص سوره‌ها در مباحث علوم قرآنی

نقش و جایگاه سوره در سیره و سنت پیامبر و اهل بیت (ع)

احکام مرتبط با سوره در فقه اسلامی

تقسیم قرآن به ۱۱۴ سوره

تبیین گروه‌های سوره‌ای

تبیین تناظر ساختاری و محتوایی سوره‌ها با یکدیگر

آثار و دستاوردهای سوره‌شناسی

تبیین گستره و ظرفیت‌های دانش سوره‌شناسی

برگزاری سه جلسه آخر به صورت کارگاه سوره‌شناسی از سوره‌های منتخب....

تکلیف عملکردی

دانشجو از آغاز نیم‌سال با توجه به مباحث هر جلسه، تحقیق درسی با موضوع یکی از سوره‌های یونس تا قاف را پیش برده و در نهایت در قالب نوشتاری با تعداد صفحاتی که استاد تعیین می‌کند ارائه کند.

راهنماهای تدریس و یادگیری

ممارست و مؤانست استاد با کلام‌الله مجید؛ آشنایی با آیات و سور قرآن در حد حفظ

منبع اصلی (آموزشی)	منابع فرعی (پژوهشی)	فهرست منابع
کتاب آموزشی درس «تفسیر ساختاری قرآن کریم»، مرکز هماهنگی و توسعه پژوهش و آموزش عالی قرآنی کشور، در دست چاپ	سوره‌شناسی (روش تحقیق ساختاری در قرآن کریم)، دکتر محمدعلی لسانی فشارکی، دکتر حسین مرادی زنجانی، نصایح، قم: ۱۳۹۴ بصائر ذوی التمییز، محمد فیروزآبادی. قاهره/ ۱۳۸۳ اهداف کل سوره و مقاصدها. شحاته، عبد الله محمود؛ الهيئة المصرية العامة للكتاب، مصر، ۱۹۹۰ الاساس فی التفسیر، سعید حوی. قاهره. دارالسلام/ ۱۴۰۹ نظم الدرر. ابراهیم بقاعی. حیدرآباد دکن/ ۱۹۸۴ تاریخ قرآن. محمود رامیار. تهران/ ۱۳۶۲ الاتقان. جلال الدین سیوطی. قاهره/ ۱۳۸۷ تفاسیر قرآن مانند البرهان فی تفسیر القرآن. الدر المنثور. فی ظلال القرآن. مجمع البیان. التبیان. المیزان. تفسیر الحدیث، تفسیر قرطبی، تفسیر مراغی، نور الثقلین. التنویر. فخر رازی. روح المعانی و....	

البرهان فی علوم القرآن. بدر الدین زرکشی. بیروت. دارالمعرفه تناسق الدرر. جلال الدین سیوطی. بیروت/ ۱۴۰۶ اسباب النزول. علی بن احمد واحدی. بیروت. دارالکتب العلمیه الوحده الموضوعیه فی القرآن الکریم. حجازی، محمد محمود؛ دارالکتب الحدیثه، قاهره/ ۱۳۹۰ المدخل الی القرآن الکریم. دراز، محمد عبد الله؛ دار القرآن الکریم، کویت/ ۱۳۹۱ق نحو تفسیر موضوعی سور القرآن الکریم، غزالی، شیخ احمد؛ چاپ دوم، دار الشروق، قاهره/ ۱۴۱۳ ساختار هندسی سوره های قرآن. محمد خامه گر. تهران/ ۱۳۸۶ ...					
۴	۳		۲		۱
تکلیف ☒ درسی	☐ آزمون های نوشتاری ☒ آزمون عملکردی	آزمون های ☒ نهایی	☐ آزمون های نوشتاری ☒ آزمون عملکردی	☒ میان ترم ☐ مستمر	ارزشیابی ☐ مستمر
					ارزشیابی یادگیری

عنوان درس به فارسی: معناشناسی (۱)		
به عربی: علم الدلالة (۱)		
به انگلیسی: Semantics (۱)		
اهداف:		مشخصات درس:
- آشنایی با مبانی معنی‌شناسی توصیفی در قرآن		نوع درس: تخصصی
		تعداد واحد: ۲
		زمان درس: ۳۲
دروس پیش‌نیاز:		
فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن		
تعریف معنی‌شناسی		
انواع معنی		
درون‌زبانی	دلالت	
برون‌زبانی		
دال	نشانه	
مدلول		
هم‌معنایی	روابط مفهومی در سطح واژه	
چندمعنایی		
هم‌نامی		
شمول معنایی		
تقابل معنایی		
نشان‌داری		
واحدواژه‌گی		
جزء‌واژه‌گی		
عضوواژه‌گی		
استلزام معنایی	روابط مفهومی در سطح جمله	
پیش‌انگاری		
استنتاج		
تضاد معنایی		
هم‌معنایی		
تکلیف عملکردی		
دانشجو بر اساس سرفصل پیشنهادی در پایان نیم‌سال، با روابط مفهومی در سطح واژه و جمله به اندازه‌ای آشنایی خواهد یافت که بتواند این اطلاعات را در تحلیل معنایی واژگان و جملات قرآنی در حد دو صفحه از قرآن (به تشخیص استاد) به کار بسته و در قالب تحقیق درسی ارائه دهد.		
راهنمادهای تدریس و یادگیری		
کتاب آموزشی درس «معناشناسی»، مرکز هماهنگی و توسعه پژوهش و آموزش عالی قرآنی کشور، در دست چاپ	منبع اصلی (آموزشی)	فهرست منابع
درآمدی بر معنا شناسی، صفوی، کورش، تهران، نشر سوره مهر، ۱۳۹۴ ش. نظریه‌های معنی شناسی واژگانی، گیرتس، دیرک، ترجمه: کوروش صفوی، تهران: علم، ۱۳۹۳ ش. اندیشه‌هایی در معناشناسی، افراشی، آزیتا، انتشارات فرهنگ کاووش، ۱۳۸۱ ش. معنا شناسی شناختی، افراشی، آزیتا، انتشارات پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، در دست چاپ.	منابع فرعی (پژوهشی)	

...						ارزشیابی یادگیری
۴	۳		۲		۱	
تکلیف درسی	آزمون‌های نوشتاری	آزمون‌های نهایی	آزمون‌های نوشتاری	میان ترم	ارزشیابی مستمر	
	آزمون عملکردی		آزمون عملکردی			

عنوان درس به فارسی: معناشناسی (۲) به عربی: علم الدلالة (۲) به انگلیسی: Semantics (۲)						
اهداف: - آشنایی با مبانی معنی‌شناسی توصیفی در قرآن			مشخصات درس: نوع درس: تخصصی تعداد واحد: ۲ زمان درس: ۳۲			
دروس پیش‌نیاز: معناشناسی (۱)						
فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن						
بخش ۱	معنی و تحول معنی		استعاره			
			مجاز			
			توسیع معنایی			
			تخصیص معنایی			
	تغییر بار عاطفی		ترفیع بار عاطفی			
			تنزل بار عاطفی			
	تحول لفظ		با تغییر معنی			
بخش ۲			بدون تغییر معنی			
	مقدمات ریشه‌شناسی		ریشه‌شناسی علمی: خانواده‌های زبانی			
			ریشه‌شناسی عامیانه			
	ریشه‌شناسی تطبیقی		مباحث		بازسازی	
					قرض‌گیری	
	منابع		Zammit, M.R. (۲۰۰۲) A Comparative Lexical Study of Quranic Arabic , Brill.			
			عنوان «علم اللغة المقارن» در منابع متناسب به خصوص در آثار الغامدی			
تکلیف عملکردی						
دانشجو بر اساس سرفصل پیشنهادی در پایان نیم‌سال، با مباحث مطرح شده در سرفصل به اندازه‌ای آشنایی خواهد یافت که بتواند این اطلاعات را در تحلیل معنایی واژگان و جملات قرآنی در حد دو صفحه از قرآن (به تشخیص استاد) به کار بسته و در قالب تحقیق درسی ارائه دهد.						
راهنمادهای تدریس و یادگیری						
-						
فهرست منابع	منبع اصلی (آموزشی)		کتاب آموزشی درس «معناشناسی»، مرکز هماهنگی و توسعه پژوهش و آموزش عالی قرآنی کشور، در دست چاپ			
	منابع فرعی (پژوهشی)		فقه الحدیث مباحث نقل به معنا، پاکتچی، احمد، تهران: انتشارات دانشگاه امام صادق (ع)، ۱۳۹۴ ش.			
ارزشیابی یادگیری	۱	۲		۳		
	ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون‌های نوشتاری	آزمون‌های نوشتاری	آزمون‌های نوشتاری	
			آزمون عملکردی	آزمون عملکردی	آزمون عملکردی	

عنوان درس به فارسی: قصص انبیا در قرآن و عهدین

به عربی: قصص الانبياء في القرآن والعهدین

به انگلیسی: Prophetical Stories in The Quran and Testaments

اهداف:	مشخصات درس:
– شناخت همگرایی و واگرایی ادیان ابراهیمی	نوع درس: تخصصی
– شناخت اشتراکات و افتراقات قرآن و عهدین	تعداد واحد: ۲
– داستان شناخت قرآنی، داستان شناخت عهد قدیم و داستان شناخت عهد جدید	زمان درس: ۳۲
– آشنائی با رویکرد محققان اسلامی درباره داستانهای تورات و انجیل (عهدین)	
– آشنائی با رویکرد مستشرقان (خاصه مستشرقان یهودی و مسیحی) درباره قصص قرآن	
– ایجاد مهارت استفاده موضوعی از کتب عهدین و قرآن	
– ایجاد مهارت استفاده از روشهای تطبیقی	
– ایجاد مهارت شناخت اسرانیلیات	

دروس پیش‌نیاز: آشنائی با ادیان بزرگ و کتب آسمانی، تاریخ استشرق و سیر تحول مطالعات قرآنی در غرب

فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن

پیشینه شناسی بحث مطالعات تطبیقی ادیان با تاکید بر مقایسه اسلام با یهودیت و مسیحیت	مباحث پیشینی
روش تحقیق در مطالعات تطبیقی	
ماخذ شناسی (یا کتاب شناخت) مطالعات تطبیقی در موضوع قصص قرآن و عهدین	
تبیین قصص (داستان گوئی) در قرآن و عهدین (تعریف قصه، جایگاه و اهمیت قصه در کتب مقدس، نوع شناسی قصه، عناصر قصه، فرق قصه و تاریخ، فرق قصه و اسطوره)	
اسرانیلیات (یهودیات و مسیحیات) در تفاسیر قرآن و کتب قصص انبیاء	
معرفی داستان‌های مختص قرآن	مقایسه برخی از قصص (داستان‌های) مشترک قرآن با عهد قدیم
داستان آدم(ع)	
داستان ابراهیم(ع)	
داستان موسی(ع)	
داستان زکریا و یحیی	مقایسه برخی از قصص (داستان‌های) مشترک قرآن با عهد جدید
داستان مریم و عیسی	

پیامبر اسلام و عهدین

تکلیف عملکردی

تکالیفی از سنخ تکالیف ذیل:

۱. آفرینش زن را در تورات، قرآن و روایات مقایسه نمایید.

۲. اسرانیلیات خلقت زن را در عرضه به قرآن مورد نقد قرار دهید.

۳. عصمت انبیاء را در داستان‌های قرآن و عهدین بررسی نمایید.

۴. مقام یحیی علیه السلام را در قرآن و انجیل مقایسه نمایید.

۵. عناصر داستانی را در قرآن و عهد جدید مقایسه نمایید.

ع ...

راهنمادهای تدریس و یادگیری

آشنائی استاد با تاریخ ادیان خاصه تاریخ یهودیت و تاریخ مسیحیت، آشنائی با آموزه‌های ادیان ابراهیمی و کتب مقدس آنها، آشنائی با دین شناسی تطبیقی و روش‌های تحقیق در آن، آشنائی با داستان نویسی

فهرست منابع	منبع اصلی (آموزشی)	مقایسه قصص در قرآن و عهدین، عباس اشرفی، تهران: چاپ و نشر بین الملل
-------------	--------------------	--

ارزشیابی یادگیری	ارزشیابی مستمر ☒	میان ترم ☒	☒ آزمون‌های نوشتاری	آزمون‌های نهایی ☒	☒ آزمون‌های نوشتاری	تکلیف درسی ☒
			☐ آزمون عملکردی		☐ آزمون عملکردی	
...						
مقایسه ای میان تورات، انجیل، قرآن و علم، بوکای، موریس، ترجمه ذبیح الله دبیر، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۶۴ ش.						
مقارنه الادیان، شلبی، احمد، قاهره، مکتبه المکتبه النصریه، ۱۹۸۴ م.						
الکتاب المقدس فی المیزان، برو العالمی، محمد علی، بیروت، دار الاسلامیه، ۱۴۱۳ ق.						
القرآن و الکتاب، حداد، یوسف دره، لبنان، منشورات المکتبه البولسیه، ۱۹۹۳ م.						
القرآن و التورات، این یتفقان، این یفترقان، الباش، حسن، بیروت، دارقتیبه، ۱۴۲۰ ق.						
مذاهب، ۱۳۹۱ ش.						
راهنمای دین پژوهی(آشنائی با ده رویکرد در مطالعه ادیان)، رابرت سگال(ترجمه محسن زندی و محمد حقانی فضل)، قم: انتشارات دانشگاه ادیان و مذاهب، ۱۳۹۱ ش.						
داستان پیامبران در تورات، تلمود، انجیل و قرآن و بازتاب آن در ادبیات فارسی، لاریجانی، محمد، حمید یزدان پرست، تهران: انتشارات اطلاعات، ۱۳۸۴ ش.						
بررسی تاریخی قصص قرآن(۴جلدی)، مهران، محمد بیومی، ترجمه سید محمد راستگو، تهران: انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۸۳ ش.						
اسرائیلیات و تأثیر آن بر داستان‌های انبیاء در تفاسیر قرآن، محمد قاسمی، حمید، تهران: صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران، انتشارات سروش، ۱۳۸۰ ش.						

عنوان درس به فارسی: جریان شناسی مطالعات قرآنی معاصر

به عربی: تيارات معاصرة فى الدراسات القرآنية

به انگلیسی: Contemporary Trends in Quranic Studies

اهداف:

مشخصات درس:

- در این درس، هدف آن است که دانشجو با جریان های معاصر در مطالعات قرآنی به نحوی آشنا شود که کاملاً دریابد چه مسئله ها و احیاناً شبهه هایی در این باره وجود دارد و این امکان برای او فراهم گردد که با عرضه محتوای درس حاضر با دروس سنتی علوم قرآنی، دریابد چه نسبتی میان سنت علوم قرآنی در طی قرون با مطالعات عصر کنونی وجود دارد. در این درس، جریان های مطالعات قرآنی چه نزد مستشرقان و چه نزد مسلمانان از محققان ایران و دیگر کشورهای اسلامی بررسی می شود تا آشکار شود در میان این دو طیف تا چه حد همگرایی و در چه حوزه هایی تمایز وجود دارد.

نوع درس: پایه

تعداد واحد: ۲

زمان درس: ۳۲

دروس پیش نیاز:

فرصت های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن

(با متد نقد کتاب مقدس): وایل، ولهاوزن، هورخرونیه، گایگر، سیدرسکی؛ (با متد تاریخی): جیمز بلامی	رویکرد "نقد متن"	الف-۱. مطالعات پیرامون متن قرآن	الف. مطالعات قرآنی در غرب
رویکرد "تاریخ قرآن" (با تنوع دیدگاه ها): نولدکه، شوالی، ریچارد بل، بلاشر، جفری، مینگانا، ونزبرو، کرونه، ریپین، موتسکی	رویکرد "نسخه شناسی قرآن": برگسترسر، پرتسل (برای این دو همراه با قرائات)، نوپا نوزدا، پوئین، کورپوس کورانیوم	الف-۲. مطالعه پیرامون محتوای قرآن	
نمایه سازی قرآن کریم: فلوگل، ژول لایوم، ادوارد مونتیبه	ترجمه قرآن کریم (مباحث نظری): پارت، بلاشر، کراچکوفسکی، شورکی، ...	ب-۱. پاسخ به مستشرقان شکاک: محمود ماضی، ابراهیم عوض، محمد هادی معرفت، محمد ابولیل، عبدالراضی عبدالمحسن، عبدالرحمن دمشقیه، محمد امین بنی عامر	
مطالعات زبانشناختی - ادبی مستشرقان: واژه شناسی قرآن (جفری، مارگولیو، ساختار متنی (رابینسون، نیورت)، بلاغت و مباحث سبکی (نولدکه، ونزبرو)	مطالعات انسان شناختی: کوئیزینه، میک، مورن، دوستال، لامبر	ب-۲. فراسوی مطالعات مستشرقان	ب. مطالعات جدید قرآنی در جهان اسلام
مطالعات موضوعی مستشرقان: عقاید، قصص، مسائل اجتماعی، مسائل فرهنگی، تفسیر علمی	تاریخ قرآن: ابوعبدالله زنجانی و بسیاری کتب تاریخ قرآن پس از آن	ب-۳. مطالعات قرآنی مستقل در جهان اسلام	
نمایه سازی: المعجم المفهرس محمد فؤاد عبدالباقی و معجم های متعدد پس از آن	مطالعات زبانشناختی: آذرتاش آذرنوش، شهرام هدایت، مجید صالحی، حسین عبدالرؤف، احمد پاکتچی	رویکرد خودبسنده معنایی قرآن: سید قطب، علامه طباطبائی، محمد صادقی تهرانی، ...	
مطالعات انسان شناختی: محمد حمید الله، محمد بن خیره	نگرش مکتب تفکیک به قرآن و جایگاه آن در آموزه های شیعی	رویکرد تهذیب گرایان به قرآن کریم: تهذیب گرایان سلفی، تهذیب گرایان روشنفکر	
جریان قرآنیون در مواجهه با قرآن: احمد صبحی منصور، محمود ابوریه، محمد الطالبی، محمد شحرور، غلام پرویز	جریان نومعتزله و روشنفکران عرب در مواجهه با قرآن: محمد عماره، حسن حنفی، نصر حامد ابوزید، هشام جعیت، محمد ارکون، محمد عابد الجابری، ...		
مطالعات انسان شناختی: محمد حمید الله، محمد بن خیره	رویکرد خودبسنده معنایی قرآن: سید قطب، علامه طباطبائی، محمد صادقی تهرانی، ...		
نگرش مکتب تفکیک به قرآن و جایگاه آن در آموزه های شیعی	رویکرد تهذیب گرایان به قرآن کریم: تهذیب گرایان سلفی، تهذیب گرایان روشنفکر		
جریان قرآنیون در مواجهه با قرآن: احمد صبحی منصور، محمود ابوریه، محمد الطالبی، محمد شحرور، غلام پرویز	جریان نومعتزله و روشنفکران عرب در مواجهه با قرآن: محمد عماره، حسن حنفی، نصر حامد ابوزید، هشام جعیت، محمد ارکون، محمد عابد الجابری، ...		
مطالعات انسان شناختی: محمد حمید الله، محمد بن خیره	رویکرد خودبسنده معنایی قرآن: سید قطب، علامه طباطبائی، محمد صادقی تهرانی، ...		
نگرش مکتب تفکیک به قرآن و جایگاه آن در آموزه های شیعی	رویکرد تهذیب گرایان به قرآن کریم: تهذیب گرایان سلفی، تهذیب گرایان روشنفکر		
جریان قرآنیون در مواجهه با قرآن: احمد صبحی منصور، محمود ابوریه، محمد الطالبی، محمد شحرور، غلام پرویز	جریان نومعتزله و روشنفکران عرب در مواجهه با قرآن: محمد عماره، حسن حنفی، نصر حامد ابوزید، هشام جعیت، محمد ارکون، محمد عابد الجابری، ...		
مطالعات انسان شناختی: محمد حمید الله، محمد بن خیره	رویکرد خودبسنده معنایی قرآن: سید قطب، علامه طباطبائی، محمد صادقی تهرانی، ...		
نگرش مکتب تفکیک به قرآن و جایگاه آن در آموزه های شیعی	رویکرد تهذیب گرایان به قرآن کریم: تهذیب گرایان سلفی، تهذیب گرایان روشنفکر		

تکلیف عملکردی

تکالیف عملکردی، به پیشنهاد استاد در راستای تحقق اهداف فوق به دانشجو واگذار شود.

راهبردهای تدریس و یادگیری

در معرفی هر بخش از محتوا، پیشنهاد می‌شود به مثال‌هایی به عنوان پیش نمونه اشاره شود و بسط مطلب بر اساس مثال پیش نمونه صورت گیرد تا به خوبی در ذهن دانشجو جای گیرد. همچنین توصیه می‌شود از ذکر نامها به صورت انبوه و فاقد بسط خودداری گردد.

فهرست منابع		منابع اصلی(آموزشی)		کتاب آموزشی درس «جریان‌شناسی مطالعات قرآنی معاصر»، مرکز هماهنگی و توسعه پژوهش و آموزش عالی قرآنی کشور، در دست چاپ	
ارزشیابی یادگیری	ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون‌های نوشتاری	آزمون‌های	تکلیف درسی
منابع فرعی(پژوهشی)					
ماضی، محمود، الوحی القرآنی فی المنظور الاستشرافی و نقده، ۱۴۱۶ق. عوض، ابراهیم، مصدر القرآن: دراسة لشبهات المستشرقین و المبشرین، بی تا. همو، المستشرقون و القرآن، ۱۴۲۳ق. معرفت، محمد هادی، شبهات و ردود حول القرآن الکریم، ۱۴۲۳ق. ابولیلہ، محمد محمد، القرآن الکریم من المنظور الاستشرافی، ۱۴۲۳ق. آذرنوش، تاریخ ترجمه از عربی به فارسی: ترجمه‌های قرآنی، ۱۳۷۵ش. عبدالمحسن، عبدالراضی بن محمد، الغارة علی القرآن الکریم، ۱۴۲۱ق. دمشقیة، عبدالرحمن محمد سعید، الرد علی شبهات حول اخطاء املائیة فی القرآن الکریم، ۱۴۲۴ق. هدایت، شهرام، بررسی زبانشناختی واژه‌هایی از قرآن کریم، ۱۳۸۴ش. اصفہانی، میرزا مهدی، رسائل شناخت قرآن، ۱۳۸۸ش. پارسا، فروغ، خاورشناسان و جمع و تدوین قرآن کریم، ۱۳۹۰ش. پاکتنچی، احمد، ترجمه شناسی قرآن: رویکرد نظری و کاربردی، ۱۳۹۲ش. العالم، عمر لطفی، المستشرقون و القرآن، ۱۹۹۱م. رضوان، عمر بن ابراهیم، آراء المستشرقین حول القرآن الکریم و تفسیره، ۱۹۹۲م. الصغیر، محمد حسین علی، المستشرقون و الدراسات القرآنیة، ۱۹۹۹م. بنی عامر، محمد امین، المستشرقون و القرآن الکریم، ۲۰۰۴م. رینولدز، جبرئیل سعید (ویراستار)، القرآن فی محیطه التاریخی، ۲۰۱۲م. Wansbrough, John, Quranic Studies, ۱۹۷۷ Mir, Mustansir, Coherence in the Qur'an ۱۹۸۶ idem, Dictionary of Qur'anic Terms and Concepts ۱۹۸۷ idem, Verbal Idioms of the Qur'an ۱۹۸۹ Dostal, W., 'Mecca before the Time of the Prophet: Attempt of an Anthropological Interpretation', Der Islam, ۶۸, ۱۹۹۱ Salehy, M., A Linguistic Approach towards the Qur'an: Literary Patterns- (Un) translatabilities ۱۹۹۶ Abdul-Raof, Hussein, Qur'an Translation ۲۰۰۱ idem, Qur'anic Stylistics ۲۰۰۴ idem, Consonance in the Qur'an ۲۰۰۵ idem, Arabic Rhetoric: A Pragmatic Analysis, ۲۰۰۶ Rippin, Andrew (ed), The Blackwell Companion to the Qur'an, ۲۰۰۶ ...					

عنوان درس به فارسی: آیین نگارش متون علمی
به عربی: مبادئ كتابة النصوص العلمية
به انگلیسی: Academic Writing Rules

اهداف:	مشخصات درس:
– ایجاد، و ارتقای توان علمی دانشجو برای مدون ساختن یک اندیشه، مبتنی بر منابع علوم قرآن و حدیث	نوع درس: تخصصی
– توانمندسازی دانشجو برای نگارش متنی علمی با ضوابط و استانداردهای مورد پذیرش مجامع علمی	تعداد واحد: ۲
	زمان درس: ۳۲

دروس پیش نیاز:

فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن

۲ جلسه	متن چیست		کلیات	پیرامون متن
	بررسی سه گان نویسنده – متن – مخاطب			
	انواع متن			
	گونه‌شناسی انواع متن علمی			
	ویژگیهای متن علمی (عام؛ خاص در رشته‌ی علوم قرآن و حدیث)			
	متن خلاق، متن انتقادی			
۲ جلسه	رده‌ی سنی	شناسایی جامعه‌ی هدف	محتوا	
	رده‌ی علمی			
	گستره‌ی مخاطب			
	...			
	متن علمی پژوهشی: رویکرد انتقادی	رویکرد نگارش مبتنی بر جامعه‌ی هدف		
	متن علمی – تبلیغی / ترویجی: رویکرد مذهب / دین‌مدار			
	متن علمی – خبری: رویکرد گزارشی			
	متن علمی – هنری: رویکرد مخاطب‌محور / خلاق			
۲ جلسه	عنوان متن علمی	شناخت ساختار کلی یک نوشته	مرحله‌ی اول: مباحث نظری	
	چکیده‌ی متن علمی			
	درآمد			
	بیان مسئله			
	روش تحقیق در متن			
	متن اصلی			
	نتیجه‌گیری			
	منابع و مأخذ			
۲ جلسه	پاراگراف، و بررسی وظیفه و عملکرد آن	شاکله‌بندی درونی متن		
	تیترو سوتیترو، و کارکرد آنها			
	پانویس / پی نوشت			
	مأخذ			
	آشنایی با استانداردهای جهانی پیرامون نگارش مانند MIA, APA, ...			
۳ جلسه	تبدیل فکر به نوشته		فن (هنر) نگارش	
	استوارسازی مبانی نظری بحث			
	استفاده از ظرفیت‌های زبانی برای رسیدن به بیشترین میزان ارتباط با مخاطب			

	زبان علمی، زبان عاطفی - تبلیغی، زبان هنری، زبان ادبی،...؛ تأثیر گذاری در آثار تبلیغی / استناد در آثار غیر تبلیغی			
	آسان نویسی / دشوار نویسی			
	بلاغت و شیوایی			
	نقل قول مستقیم / کوتاه نویسی / بلند نویسی			
	پروراندن متن			
	شناخت میزان برای حجم، و مأخذدهی			
	۱ جلسه			
۱ جلسه	پاراگراف و مهارت پاراگراف سازی (پراهمیت ترین و اساسی ترین بخش در نگارش متن)			
۱ جلسه	چینش منطقی (موازی / متوالی)			
۱ جلسه	نگارش رساله و مقاله ی پژوهشی، مهارت یافتن در نوشتن اندیشه و تحلیل مفاهیم، مبانی و یافته های علمی در مجموعه ی علوم قرآن و حدیث؛			
	شیوهدی خلاصه نویسی			

توجه:

۱. بودجه بندی پیشنهادی این درس، جلوی هر قسمت آمده است.

۲. موضوع درس «آیین نگارش متون علمی» ارتباط ماهوی با ادبیات فارسی ندارد؛ جایگاه ادبیات فارسی در این درس، کاملاً حداقلی است

تکلیف عملکردی

- دانشجو متن (/متونی) با موضوعی (/موضوعاتی) در زمینه‌ی یکی از شاخه‌های مختلف علوم قرآن و حدیث تألیف کند و آن را در قالب مقاله تحویل استاد دهد. به گونه‌ای که تمامی ضوابط و آموزه‌های نگارش در آن رعایت شده باشد. این تکلیف درسی می‌تواند مشترک با درس دیگری در آن ترم انجام شود. بدین معنا که موضوع و محتوا در درس دیگر تعیین شده و ضوابط و آموزه‌های نگارش مقاله در این درس سنجیده شود. استاد هر یک از دو درس نیمی از نمره را مشخص خواهد کرد.

راهنماهای تدریس و یادگیری

- آشنایی استاد با روش تحقیق.
- مدرسی در ارائه‌ی ظرایف و دقایق این درس موفق است که خود اهل تألیف (خاصه در رشته‌ی علوم قرآن و حدیث) باشد.
- از آنجا که هدف اصلی این درس توانمندسازی دانشجو برای تبدیل «اندیشه» به «نوشته» است، صرف توان علمی مدرس در رشته‌ی ادبیات فارسی کارآمد نیست.

منبع اصلی (آموزشی)	کتاب آموزشی درس «آیین نگارش متون علمی»، مرکز هماهنگی و توسعه پژوهش و آموزش عالی قرآنی کشور، در دست چاپ
منابع فرعی (پژوهشی)	اخلاق نگارش، اسفندیاری، محمد، قم: انجمن قلم حوزه، نور مطاف، ۱۳۹۰ ش. آیین نگارش علمی، حری، عباس، تهران: هیأت امنای کتابخانه‌های عمومی کشور، ۱۳۷۸ ش. درآمدی بر روش تحقیق در حقوق، صبری، نورمحمد، تهران: نشر میزان، ۱۳۸۲ ش. نگارش و ویرایش، سمیعی گیلانی، احمد، تهران: انتشارات سمت، ۱۳۸۰ ش. Writing Research Papers; Lester, J.D. Scott Foresman, ۱۹۷۶. Writing Research Papers; Weidenborner, Stephen, st. Martin's Press, ۱۹۸۲. ...

ارزشیابی یادگیری	ارزشیابی مستمر	میان ترم	۲		۳		۴
			آزمون‌های نوشتاری	آزمون‌های عملکردی	آزمون‌های نوشتاری	آزمون‌های عملکردی	تکلیف درسی
	☐	☐	☐	☐	☒	☒	☒

عنوان درس به فارسی: آیین ویرایش متون علمی
به عربی: مبادئ التقويم اللغوي للنصوص العلمية
به انگلیسی: Academic Texts Editing Rules

مشخصات درس: اهداف:

نوع درس: تخصصی

تعداد واحد: ۲

زمان درس: ۳۲

– آشنایی دانشجویان با اصول ویرایش محتوایی و ساختاری متون علمی به ویژه در زمینه علوم قرآن و حدیث؛
– ایجاد، و ارتقای توان علمی و فنی دانشجویان در زمینه ویرایش ادبی و صوری.

دروس پیش نیاز:

فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن

جلسه ۱	تعریف ویرایش؛			درباره‌ی ویرایش	کلیات فن ویرایش
	پیشینه: ویرایش در غرب؛ ویرایش در ایران.				
	سابقه‌ی تاریخی رویکرد ویرایشی در علوم قرآن و حدیث (اشاره به علومى مانند رجال، درایه، معرفه‌الحدیث، فقه الحدیث، موضوعاتی چون لحن، تصحیف، تنقیط، ترتیب، تبویب، تلخیص،...)				
	تعریف ویراستار و وظایف او؛ تعریف نوع رابطه ویراستار با صاحب اثر؛			درباره‌ی ویراستار	
	نوع رابطه ویراستار با متن؛ حلقه‌ی ویرایش در زنجیره‌ی تدوین اثر.				
	معرفی آثار مهم به زبان فارسی؛				
	معرفی آثار مهم لاتین (به طور خاص آثار تألیف شده در مسیر استانداردسازی بین المللی ویرایش)؛			آشنایی با آثار مهم	
کتابشناسی آثار مهم علوم قرآن و حدیث با زاویه‌ی دید ویرایشی.			در فن ویرایش		
جلسه ۱	مبتنی بر نوع اثر؛				لایه‌بندی
	مبتنی بر حجم اثر؛				خدمات
	مبتنی بر مخاطبان اثر.				ویرایشی
جلسه ۲	محتوایی	سطوح ویرایش علمی*	انواع ویرایش علمی* تعریف و بیان طول و عرض کار	افزودن؛ کاستن؛ تلخیص، اصلاح؛ تشخیص حدود و ثغور متن؛ تشخیص حد و اندازه‌ی سطح علمی و سطح زبانی متن؛	
				شناسایی و برآورد متن بر اساس تخصصی / غیر تخصصی بودن؛	
				شناخت نقطه‌ی دید نویسنده؛	
				اعتبارسنجی مضامین متن اثر؛	
				نقد درونی اثر (بررسی اصالت متن / بررسی نقش نویسنده در تدوین، یا وام‌گرفتنی‌های فراوان از متن یا اندیشه‌ی دیگران...)	
	ساختاری	سطوح ویرایش علمی*		انواع ویرایش علمی* تعریف و بیان طول و عرض کار	بررسی نظام و شاکله‌ی اثر؛
					شناسایی ساختار متن: تاریخی، روایی، گاهنگاری؛
					بررسی اصالت ساختار متن: تاریخی، غیر تاریخی؛
					بررسی وقوع احتمالی انقطاع، درهم ریختگی / در هم آمیختگی؛
					عدم انسجام؛
تداخل مفاهیم؛...					
بررسی ساختار مقاله؛			انواع		
تنظیم بخشهای مختلف از منظر ساختار و ارتباطهای نظام مند متن؛			خدمات		
بررسی منابع از نظر ارزشمندی ارتباط با متن؛			ویرایشی		
صحت مبانی علمی؛			ی		
صحت تحلیلها؛			علمی*		
صحت روند تدوین متن؛					
جلسه ۳					

	صحت هماهنگی متن با مدعیات آمده در چکیده و پرسش متن؛ صحت زمان بندی در طبقات رجالی؛ صحت تبیین آراء و نظرات فرق، و مکاتب؛ رعایت صحت در بیان جغرافیای دوره‌ی موضوع؛ صحت اسامی اشهر؛ صحت اسامی و انساب رجالی؛ تشخیص آثار منسوب، و شناسایی نویسندگان متون؛ بررسی ارزشمندی کلی متن مبتنی بر رده‌ی مخاطب؛ تشخیص صحت تفکیک مکاتب مختلف؛ توجه به صحت روابط بینامتنی؛ ... نکته‌های ویرایشی.		
۲جلسه	ویرایش ادبی چیست؟ تعریف؛ ویرایش ادبی (ترکیب‌ها، جمله‌ها، پسوند و پیشوند، را، یای نکره، جمله و فعل (ساده، مرکب، زمان فعل، وجه وصفی، ...))؛ رعایت نقش نحوی واژگان، و اثر آن در فهم مخاطب؛ رسم الخط؛ توجه به اعراب لازم؛ ساده سازی جملات؛ جدانویسی - سرهم نویسی؛ برخی از بایدها و نبایدها؛ معادلهای پرکاربرد مصوب فرهنگستان؛ نکته‌های ویرایشی.	ویرایش ادبی	
۲جلسه	ویرایش صوری چیست؟ تعریف؛ ویرایش صوری (التفات به پاراگراف بندی، نشانه‌های سجاوندی، ارجاعات، منابع، نمایه‌ها، پاروقی، پی‌نوشت، علامت تُک، ایرانیک، ...))؛ نشانه‌های سجاوندی: (شناخت انواع نشانه‌ها و بیان کارکرد آنها: نقطه، نشانه‌ی پرسش، نشانه‌ی تعجب، ویرگول، نقطه ویرگول، دونقطه، نشانه‌ی نقل قول، نشانه‌ی تعلیق، خط، پرانتز، قلاب، ...))؛ ویرایش ارجاعات، منابع، مأخذ، آوانویسی، اعراب‌گذاری، ...؛ رقم نویسی، تقویم تطبیقی، تاریخ‌دهی؛ فهرست موضوعات اثر، منابع پایانی، پاروقی، پی‌نوشت، منابع داخل متن؛ ویرایش فنی، مقابله - نسخه پردازی؛ نکته‌های ویرایشی.	ویرایش صوری	
۱جلسه	ویرایش (تصحیح) نسخه‌ی خطی؛ ویرایش متن ترجمه شده؛ ویرایش مقاله یا کتاب نوشته شده (بررسی تفاوتها مبتنی بر نوع متون: مقاله، کتاب، ترجمه، سخنرانی...).	ویرایش بر اساس انواع متون*	
۲جلسه	ویرایش رایانه‌ای		
۱جلسه	انواع زیرنویس: ارجاعی، توضیحی، اطلاعی؛ تبدیل تاریخ‌های قمری، شمسی و میلادی؛ نشانه‌های ویرایشی تصحیحی، نشانه‌های مطبعی؛ آوانگاری / چگونگی ارجاع به منابع دیجیتال.	نکته‌ها و آموزه‌های ویژه و ضروری برای ویراستار	
توجه:			
* قسمت‌های دارای نشان ستاره بیانگر دروس صرفاً نظری، و آموزه‌های اصول اولیه در ویرایش محتوایی است.			
- بودجه بندی پیشنهادی این درس، جلوی هر قسمت آمده است.			
تکلیف عملکردی			
دانشجو در مواجهه با یک متنی علمی در دانش قرآن و حدیث که استاد تعیین کرده است، حک و اصطلاحات ضروری و اولیه را صورت دهد؛ به گونه‌ای که:			
- در ساحت ویرایش ادبی، دانشجو باید بتواند متن منتخب را، برای مخاطب مفروض، به بیشترین میزان قابل فهم نماید.			

- در بُعد ویرایش صوری انتظار می‌رود دانشجو با استفاده‌ی درست از استانداردهای موجود در زمینه‌ی ساختار و نشانه، متن را از آغاز تا انجام ویرایش نماید.
- در ساخت ویرایش علمی (اگرچه طبیعی است با گذراندن ۲ واحد ویراستار محتوایی نخواهیم داشت)، انتظار می‌رود دانشجو اصول ویرایش محتوایی را در دیدگاه نظری آموخته باشد.
- پس از انجام هر کدام از این مراحل، به صورت واحد یا مجموع، متن نهایی تحویل استاد می‌گردد.

راهنماهای تدریس و یادگیری

- تسلط استاد بر زبان‌های فارسی و عربی؛ داشتن شناخت کامل از منابع علوم قرآن و حدیث.
- مدرسی در ارائه‌ی ظرایف و دقایق این درس موفق است که خود اهل تألیف، و ویراستار (خاصه در رشته‌ی علوم قرآن و حدیث) باشد.
- داشتن آثار پژوهشی چاپی در انتشارات دانشگاه‌های کشور، نشریات، و مؤسسات پژوهشی با استانداردهای قابل پذیرش، می‌تواند نشان‌دهنده‌ی توانمندی علمی و مهارتی مدرس باشد.

فهرست منابع	منبع اصلی (آموزشی)	کتاب آموزشی درس «آیین ویرایش متون علمی»، مرکز هماهنگی و توسعه پژوهش و آموزش عالی قرآنی کشور، در دست چاپ	
	منابع فرعی (پژوهشی)	آیین نگارش و ویرایش، چناری، امیر، انتشارات زوار، ۱۳۸۹ ش. راه‌های درست‌نویسی و ویراستاری، قهرمانی، ابوالفتح، تهران: انتشارات نخستین، ۱۳۸۱ ش. شیوه‌نامه‌ی دایرة المعارف بزرگ اسلامی، خاکی، محمد، تهران: انتشارات دایرة المعارف بزرگ اسلامی، ۱۳۹۱ ش. شیوه‌های استناد در نگارش‌های علمی، حری، عباس، تهران: انتشارات دانشگاه تهران: ۱۳۸۵ ش. نقد متن، پاکتچی، احمد، تهران: انتشارات دانشگاه امام صادق (ع)، ۱۳۹۱ ش. نگارش و ویرایش، سمیعی گیلانی، احمد، تهران: انتشارات سمت، ۱۳۸۳ ش. ...	
ارزشیابی یادگیری	۱	۲	
	ارزشیابی مستمر ☐	آزمون‌های نوشتاری ☐	آزمون‌های نوشتاری ☒
تکلیف درسی ☒	میان ترم ☐	آزمون عملکردی ☐	آزمون‌های نوشتاری ☒
		آزمون عملکردی ☒	آزمون‌های نوشتاری ☒

عنوان درس به فارسی: روش های تفسیری		
به عربی: المناهج التفسیریة		
به انگلیسی: Exegetical Methods		
مشخصات درس:	اهداف:	
نوع درس: تخصصی	- آشنایی و بررسی کلی مهم ترین روش های تفسیری و پیشنهاد اجمالی تاریخ تفسیر	
تعداد واحد: ۲		
زمان درس: ۳۲		
دروس پیش نیاز:		
فرصت های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن		
کلیات	اهمیت و ضرورت آشنائی با روش ها و گرایش های تفسیری	
	مفهوم شناسی: تفسیر، تأویل، مکاتب تفسیری، روش های تفسیری و گرایش های تفسیری، لون، اتجاه و تفاوت آنها باعناوین مشابه	
	پیشینه اجمالی تاریخی پیدایش روش های تفسیری (پیدایش روش های تفسیری؛ دسته بندی تفاسیر به لحاظ روش و گرایش مفسران)	
روش های تفسیری	قرآن به قرآن	روش تفسیر قرآن به قرآن در قرآن
		روش تفسیر قرآن به قرآن در آثار اهل بیت علیهم السلام
		روش تفسیر قرآن به قرآن در آراء صحابه و تابعین
	روش تفسیر روایی	روش تفسیر روایی در قرآن
		روش تفسیر روایی در آثار اهل بیت علیهم السلام
		روش تفسیر روایی در آراء صحابه و تابعین
	روش تفسیر عقلی	روش تفسیر عقلی در قرآن
		روش تفسیر عقلی در آثار اهل بیت علیهم السلام
		روش تفسیر عقلی در آراء صحابه و تابعین
گرایش های تفسیری	ادبی	
	کلامی	
	علمی	
	اجتماعی	
	عرفانی (دو صفحه از تفسیر میبدی و یک صفحه از امام خمینی (ره) تدریس شود)	
تکلیف عملکردی		
دانشجو، روش و گرایش تفسیری یکی از تفاسیر را بررسی و میزان تعهد مفسر به آن روش را بسنجد و در قالب مقاله علمی-ترویجی ارائه دهد.		
راهنمادهای تدریس و یادگیری		
منبع اصلی (آموزشی)	کتاب آموزشی درس «روش های تفسیری»، مرکز هماهنگی و توسعه پژوهش و آموزش عالی قرآنی کشور، در دست چاپ	
	منابع فرعی (پژوهشی)	
فهرست منابع	اتجاهات التجدید فی تفسیر القرآن الکریم، محمد ابراهیم، شریف، مصر، دارالاسلام، ۱۴۲۹ ق.	
	اتجاهات التفسیر فی القرن الرابع عشر، رومی، فهد بن عبد الرحمن، ریاض، موسسه الرساله، ۱۴۱۸ ق.	
	آسیب شناسی جریان های تفسیری، اسعدی، محمد و همکاران، قم: حوزه و پژوهشگاه، ۱۳۸۹ ش.	
	بررسی مکاتب و روش های تفسیری، بابایی، علی اکبر، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۳۹۱ ش.	
	تاریخ تفسیر، بابایی، علی اکبر، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی، ۱۳۸۷ ش.	
	تعریف الدارسین بمناهج المفسرین، خالدی، صلاح عبد الفتاح، دمشق، دارالقلم، ۱۴۲۹ ق.	
	التفسیر و المفسرون فی ثوبه القشيب، معرفت، محمد هادی، قم: موسسه فرهنگی التمهید، ۱۳۸۵ ش.	
	التفسیر والمفسرون: بحث تفصیلی عن نشأةالتفسیر و تطوره و الوانه و مذاهبه، مع عرض شامل لاشهرالمفسرین، و تحلیل کامل لاهم کتبالتفسیر من	

عنوان درس به فارسی: کتابشناسی و مآخذشناسی علوم اسلامی با تکیه بر مطالعات قرآن و حدیث
به عربی: المصادر و المراجع للعلوم الاسلامیة (خاصةً لعلوم القرآن و حدیث)
به انگلیسی: Bibliography of Islamic studies (Esp. Quran and Hadith Studies)

اهداف:	مشخصات درس:
– از آن رو که در امر تحقیق و پژوهش، یک رکن اساسی آشنایی با منابع و مآخذ مربوط و برخورداری از یک شناخت طبقه بندی شده از آنهاست، این درس در راستای یک برنامه پژوهش محور، برای این منظور پیش بینی شده است که چنین بینشی را در اختیار دانشجو قرار دهد. درس حاضر بناست نه تنها منابع تحقیق را در حیطه های مختلف علوم اسلامی به معنای اعم و علوم قرآن و حدیث به معنای اخص به دانشجو معرفی کند، بلکه با ارائه یک نظام سامان یافته و طبقه بندی شده، می تواند نوعی راهنما برای مسیر پژوهشی وی نیز باشد.	نوع درس: تخصصی تعداد واحد: ۲ زمان درس: ۳۲

دروس پیش نیاز:

فرصت های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن

الف-۱. فهرس سنتی شیعه: رسالة آل اعین از ابوغالب زراری، الفهرست شیخ طوسی، رجال نجاشی، الفهرست منتجب الدین رازی، معالم العلماء ابن شهر آشوب، ارزش کتابشناختی اجازات بحار الانوار و دیگر اجازات مهم شیعه	الف. آشنایی با فهرس کتب شیعه
الف-۲. فهرس متأخر و معاصر شیعه: کشف الحجب کنتوری، مرآة الكتب ثقة الاسلام تبریزی، الذریعة آقابزرگ طهرانی، فهرستواره های مانند فهرستواره فقه هزار و چهارصد ساله اسلامی از دانش پژوه، مقدمه ای بر فقه شیعه از مدرسی طباطبایی، مؤلفات الزیدیه از حسینی اشکوری	
ب-۱. فهرس سنتی اهل سنت: فهرست های شرقی مانند الفهرست ابن ندیم، التقیید ابن نقطه، مجموعه پنج فهرست در رسائل خمسة اسانید، فهرست های غربی مانند فهرسه ابن خیر اشبیلی، فهرس ابن عطیه، برنامج وادی آشی، برنامج رعینی، صلة الخلف رودانی، فهرس الفهرس عبدالحی کتانی	
ب-۲. فهرس متأخر و معاصر عمومی: – کشف الظنون حاجی خلیفه و ذیول آن؛ الرسالة المستطرفة از کتانی، تاریخ الادب العربی کارل بروکلمان، تاریخ التراث العربی فؤاد سزگین؛ معجم المؤلفین کحاله – برخی آثار در معرفی نسخ خطی مانند المخطوطات العربیة: فهرسها و فهرستها و مواطنها فی جمهوریه مصر العربیة از ابوهیبة؛ فهرس المخطوطات المصورة از معهد المخطوطات قاهره؛ الفهرس الشامل للتراث العربی الاسلامی المخطوط از مؤسسه آل البیت اردن؛ کتابشناسی فهرستهای نسخه های خطی فارسی در کتابخانه های دنیا از ایرج افشار؛ فهرستواره کتابهای فارسی از احمد منزوی – معرفی نسخ خطی در رشته خاص، مانند فهرستگان نسخه های خطی (حدیث و علوم حدیث شیعه) از علی صدراپی خویی	ب. آشنایی با فهرس میراث مشترک اسلامی
ب-۳. آشنایی با نرم افزارها و پایگاه های اینترنتی اسلامی	
– دائرة المعارف اسلام اروپا، ویراست اول تا سوم و ترجمه عربی آنها؛ دانشنامه ایران و اسلام؛ دائرة المعارف بزرگ اسلامی؛ دانشنامه جهان اسلام؛ دائرة المعارف تشیع؛ دائرة المعارف قرآن لیدن و ترجمه فارسی آن؛ دائرة المعارف های قرآن به فارسی؛ الموسوعة الفقهیة کویت؛ و دیگر دانشنامه های داخلی و خارجی – آشنایی با مجموعه دستنامه شرق شناسی آلمان (Handbuch der Orientalistik) و معرفی مجلدات مرتبط با مطالعات اسلامی از آن مجموعه؛ تاریخ جامع ایران؛ ...	ج. دانشنامه ها و دستنامه ها

د. دستیابی به مجلات		آشنایی با کشف الدوريات العربیة، فهرست مقالات فارسی ایرج افشار و نمایه اسلامی (Index islamicus) برای دستیابی به مقالات اروپایی؛ آشنایی با امکانات دیجیتال برای جست و جوی محتوا در مجلات؛ آشنایی با راهنماهای مشترک بین کتب و مجلات مانند کتابشناسی مطالعات قرآنی در زبانهای اروپایی از مرتضی کریمی نیا			
هـ آثار روش شناختی		مانند کتاب لمحات از محمد عجاج خطیب، فهرستی موجز از منابع تحقیق در علوم اسلامی از مهدی محقق؛ التراث العربی الاسلامی از محمد فتحی عبدالهادی، البلیوجرافیا و التکشیف فی المکتبات از احمد عبدالله العلی			
تکلیف عملکردی					
تکالیف عملکردی، به پیشنهاد استاد در راستای تحقق اهداف فوق به دانشجو واگذار شود.					
راهنمادهای تدریس و یادگیری :					
این درس باید به صورت کاملاً کارگاهی ارائه گردد. حجم وسیعی از منابع و فهارس وجود دارند که باید به صورت دیجیتال یا کاغذی، امکان آشنایی مستقیم دانشجویان با مرجع و محتوای آن در کلاس فراهم آید					
فهرست منابع	منبع اصلی (آموزشی)		کتاب آموزشی درس «کتابشناسی و مأخذشناسی علوم اسلامی با تکیه بر مطالعات قرآن و حدیث»، مرکز هماهنگی و توسعه پژوهش و آموزش عالی قرآنی کشور، در دست چاپ		
	منابع فرعی (پژوهشی)		محقق، مهدی، فهرستی موجز از منابع تحقیق در علوم اسلامی برای دانشجویان و پژوهشگران مؤسسات علمی، ۱۳۶۹ش الخلوجی، عبدالستار، المخطوطات و التراث العربی، ۱۴۲۲ق همو، مدخل لدراسة المراجع، ۱۹۹۱م خطیب، محمد عجاج، لمحات فی المکتبة و البحث و المصادر، ۱۹۷۱م عبدالهادی، محمد فتحی، التراث العربی الاسلامی: بلیوجرافیة بالانتاج الفکری العربی، ۱۴۱۹ق العلی، احمد عبدالله، البلیوجرافیا و التکشیف فی المکتبات، ۲۰۰۰م سزگین، فؤاد، تاریخ التراث العربی، ۱۴۰۳ق، ج ۱ و ج ۲ ...		
ارزشیابی یادگیری	۱	۲		۳	۴
	ارزشیابی مستمر ☐	میان ترم ☐	آزمون های نوشتاری ☐ آزمون عملکردی ☐	آزمون های نوشتاری ☐ آزمون عملکردی ☐	تکلیف درسی ☒

عنوان درس به فارسی: روش‌شناسی مطالعات قرآنی بینارشته‌ای
به عربی: منهج البحث في الدراسات القرآنية المتعددة التخصصات

به انگلیسی: Methodology of Interdisciplinary Quranic Studies

اهداف:	مشخصات درس:
هدف از این درس آن است که دانشجو با زمینه‌ها، مقتضیات و الزامات مطالعات میان رشته‌ای در حوزه قرآن کریم آشنا شود و اصول و روش‌های آن را بیاموزد. از آنجا که لازمه توسعه علوم انسانی قرآن بنیاد، سامان دهی به مطالعات میان رشته‌ای بین علوم مختلف با مطالعات قرآنی و تفسیر است، در این درس به عنوان هدف اقصی، رسیدن به علوم انسانی قرآن بنیان می‌تواند دنبال گردد، در حالی که فهم قرآن کریم با استفاده از روش‌های معمول در علوم مختلف خود می‌تواند به عنوان هدف نزدیک مطرح باشد.	نوع درس: تخصصی تعداد واحد: ۲ زمان درس: ۳۲

دروس پیش‌نیاز:

فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن

الف. مباحث پیشینی	مفهوم، سابقه و اقسام مطالعات میان رشته‌ای مسئله میان رشتگی در سنت اسلامی، به خصوص علوم قرآنی نسبت قرآن کریم و مطالعات قرآنی با مطالعات میان رشته‌ای جایگاه و امکانات مطالعات میان رشته‌ای در ایران و کشورهای اسلامی مروری بر مسئله علم و دین و انتظارات بشر از دین در کلام جدید مبانی مشروعیت و حجیت مطالعات میان رشته‌ای قرآنی
ب. مقتضیات و الزامات مطالعات میان رشته‌ای	ب-۱. مقتضیات و الزامات معرفت‌شناختی ب-۲. مقتضیات و الزامات زبانشناختی ب-۳. مقتضیات و الزامات روش‌شناختی ب-۴. مسائل عمومی میان رشتگی در فضای پژوهش
ج. علوم مختلف در خدمت فهم قرآن	ج-۱. مطالعات زبانشناسی: مورد انتخابی ج-۲. مطالعات انسان‌شناسی: مورد انتخابی ج-۳. مطالعات ادیان: مورد انتخابی ج-۴. تفسیر علمی: مورد انتخابی
د. علوم انسانی قرآن بنیان	د-۱. روانشناسی و علوم تربیتی: مورد انتخابی د-۲. جامعه‌شناسی: مورد انتخابی د-۳. شاخه‌های دیگر علوم انسانی مانند اقتصاد، مدیریت، علوم سیاسی، ...: مورد انتخابی د-۴. حوزه‌های مختلف علوم محض مورد انتخابی

هـ چشم انداز مطالعات میان رشته‌ای در مسیر تولید علم مشترک

تکلیف عملکردی

تکالیف عملکردی، به پیشنهاد استاد در راستای تحقق هدف فوق به دانشجو واگذار شود.

راهنماهای تدریس و یادگیری:

در معرفی هر بخش از محتوا، پیشنهاد می‌شود به مثال‌هایی به عنوان پیش نمونه اشاره شود و بسط مطلب بر اساس مثال پیش نمونه صورت گیرد تا به خوبی در ذهن دانشجو جای گیرد. همچنین توصیه می‌شود از ذکر نام‌ها به صورت انبوه و فاقد بسط خودداری گردد.

منبع اصلی (آموزشی)	کتاب آموزشی درس «روش‌شناسی مطالعات قرآنی بینارشته‌ای»، مرکز هماهنگی و توسعه پژوهش و آموزش عالی قرآنی کشور، در دست چاپ
منابع فرعی (پژوهشی)	درزی، قاسم، روش‌شناسی مطالعات بینارشته‌ای قرآن کریم (در دست چاپ) باقری، خسرو، نگاهی معرفت‌شناسی به نسبت دین با علوم انسانی، ۱۳۹۰ق پاکتچی، احمد، ترجمه‌شناسی قرآن: رویکرد نظری و کاربردی، ۱۳۹۲ش همو، روش تحقیق با تکیه بر حوزه قرآن و حدیث، ۱۳۹۱ش
فهرست منابع	

همو، "الزامات زبان شناختی مطالعات میان رشته ای"، مطالعات میان رشته ای در علوم انسانی، شماره: ۱، زمستان ۱۳۸۷، صص ۱۱۱-۱۳۶. خسروپناه، عبدالحسین، در جستجوی علوم انسانی اسلامی، ۱۳۹۲ش خوهرسندی طاسکوه، علی، گفتمان میان رشته ای دانش، ۱۳۸۷ش علوی پور، سید محسن و دیگران، مبانی نظری و روش شناسی مطالعات میان رشته ای، ۱۳۸۷ش فرامرزی قراملکی، احمد، روش شناسی مطالعات دینی، ۱۳۸۷ش هدایت، شهرام، بررسی زبانشناختی واژه‌هایی از قرآن کریم، ۱۳۸۴ش Klein, J.Th., Interdisciplinarity: History, Theory and Practice, ۱۹۹۰ Klein, J.Th. & C. Mitcham, The Oxford Handbook of Interdisciplinarity, ۲۰۱۲ Dostal, W., 'Mecca before the Time of the Prophet: Attempt of an Anthropological Interpretation', <i>Der Islam</i>, ۶۸, ۱۹۹۱ Salehy, M., A Linguistic Approach towards the Qur'an: Literary Patterns- (Un) translatabilities ۱۹۹۶					
۴	۳		۲		۱
تکلیف ☒ درسی	☒ آزمون‌های نوشتاری	آزمون‌های ☒ نهایی	☐ آزمون‌های نوشتاری	☐ میان ترم	ارزشیابی مستمر ☐
	☐ آزمون عملکردی		☐ آزمون عملکردی		

عنوان درس به فارسی: متون تخصصی مطالعات قرآن و حدیث به زبان انگلیسی
به عربی: النصوص المتخصصة بالانجليزية لدراسات القرآن و الحدیث
به انگلیسی: Special English for Students of Quran and Hadith Studies

مشخصات درس:	اهداف:
نوع درس: تخصصی	- آشنایی با برخی متون تخصصی اسلامی به زبان انگلیسی
تعداد واحد: ۲	- آشنایی با تعداد بیشتری واژگان اسلامی (تخصصی قرآن و حدیث)
زمان درس: ۳۲	- آشنایی با اصطلاحات و واژگان اسلامی (تخصصی اسلامی؛ کلام، عرفان، فلسفه و... مرتبط با مباحث قرآنی و حدیثی)
	- یادگیری شیوه فهم و درک متون تخصصی دایره المعارفی (متون آکادمیک و مشکل)
	- آشنایی با برخی مقالات، پژوهش‌ها و خاورشناسان در زمینه مطالعات قرآنی - اسلامی
	- ایجاد انگیزه و علاقه به مطالعه و پژوهش در موضوعات استشرافی

دروس پیش‌نیاز: زبان تخصصی

فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن (سرفصل)

۱- اختصاص ۴ جلسه نخست به متون مرتبط با فروع و احکام دین (به انتخاب استاد) (متون ساده)
منابع پیشنهادی:

- دروس جهاد (جنگ مقدس)، حج (زیارت مسلمانان)، عمره (زیارت آیینی مسجد الحرام)، روزه از جلد سوم از کتاب English for the Students of Theology and Islamic Sciences از دکتر محمد علی الحسینی و همکاران، انتشارات سمت.
- درس مفهوم عبادت در اسلام از جلد دوم از کتاب English for the Students of Theology and Islamic Sciences از دکتر محمدرضا عطائی و حسین وحیددستجردی، انتشارات سمت.

۲- اختصاص ۴ جلسه به متون مربوط به معرفی شیعه، اسلام و مقدمه ای بر تفسیر قرآن کریم و علوم حدیث (به انتخاب استاد) (متون ساده)
منابع پیشنهادی:

- درس شیعه از جلد سوم از کتاب English for the Students of Theology and Islamic Sciences از دکتر محمد علی الحسینی و همکاران، انتشارات سمت.
- درس اسلام از جلد دوم از کتاب English for the Students of Theology and Islamic Sciences از دکتر محمدرضا عطائی و حسین وحیددستجردی، انتشارات سمت.
- ترجمه انگلیسی تاریخ تشیع از غلامحسین محرم (گزیده معرفی شیعه از کتاب)
- Shi'a Islam از علامه طباطبائی با ترجمه سید حسین نصر، (مبحث معرفی شیعه)
- درس نگاهی به تفسیر قرآن از جلد سوم از کتاب English for the Students of Theology and Islamic Sciences از دکتر محمد علی الحسینی و همکاران، انتشارات سمت.
- ترجمه انگلیسی البیان فی تفسیر القرآن از آیت الله خوئی (مقدمه کتاب)
- درس نگاهی به علم رجال از جلد سوم از کتاب English for the Students of Theology and Islamic Sciences از دکتر محمد علی الحسینی و همکاران، انتشارات سمت.

۳- اختصاص دادن ۴ جلسه به تدریس چند مدخل از دایره المعارف اسلام (به انتخاب استاد) (متون مشکل)

The Encyclopedia of Islam, New (Second) Edition, Leiden-Brill, ۱۹۸۶

- Al-KUR'ĀN: a: Derivation and Kur'ānic usage, Vol. ۵, p. ۴۰۰+; The collection of the Kur'ān, Vol. ۵, p. ۴۰۴
- I'DJĀZ Vol. ۳, p. ۱۰۲۰
- HADĪTH The development of Ḥadīth, Vol. ۳, p. ۲۳; Criticism of Ḥadīth, Vol. ۳, P. ۲۴
- HADĪTH QUDSĪ Vol. ۳, p. ۲۸
- ILM AL-RIDJĀI Vol. ۳, P. ۱۱۵۰
- Islam, Vol. ۴

۴- اختصاص دادن ۴ جلسه درسی به تدریس چند مدخل از دایره المعارف‌های قرآن کریم (به انتخاب استاد) (متون مشکل)

Encyclopedia of the Quran – Jane Dammen McAuliffe (general editor) – Brill, Leiden-Boston, ۲۰۰۶

- Resurrection, Vol. ۴, pp. ۴۳۴-۳۵
- Glorification of God, Vol. ۲, pp. ۳۱۴-۱۵
- Mushaf, Vol. ۳, pp. ۴۶۳-۶۶
- Sunna, Vol. ۵, pp. ۱۶۳-۶۶
- Friday prayer, Vol. ۲, pp. ۲۷۱-۷۲

The Quran: an Encyclopedia – Edited by Oliver Leaman – Routledge, ۲۰۰۶

- COMPANIONS OF THE CAVE, p. ۱۵۱
- FEASTING, p. ۲۰۷
- HIZB, p. ۲۶۹
- MARY, p. ۳۹۳
- SABR, p. ۵۵۴
- ZABUR, p. ۷۰۷

تکلیف عملکردی

- ارائه تحقیق در تطبیق ترجمه‌های انگلیسی قرآن کریم (در حد چند صفحه با نقد و تحلیل لغوی)
- تحقیق‌های هفتگی در رابطه با شیوه استفاده از فرهنگ‌های لغت برای یافتن معانی دقیق واژه‌ها و اصطلاحات اسلامی
- گروه بندی دانشجویان برای مباحثه هفتگی و ارائه گزارش در کلاس
- ارائه تحقیق در رابطه با یافتن معادل‌های اصطلاحی علوم قرآن و حدیث به زبان انگلیسی
- ارائه تحقیقات کاربردی دیگر.

راهنمای تدریس و یادگیری

- استفاده از مدرسین مسلط به شیوه تدریس زبان انگلیسی در کنار تسلط بر مباحث علوم قرآن و حدیث
- تدریس به زبان اصلی (انگلیسی)
- تأکید اساتید بر آشنایی دانشجویان با انواع متون اسلامی و شیوه استخراج معانی و معادل‌های اصطلاحی متون اسلامی
- توجه به تلفظ صحیح کلمات
- توجه به ترجمه دقیق عبارات و متون
- تأکید بر آشنایی دانشجویان با فرهنگ‌های لغت مختلف و شیوه استفاده از آن‌ها
- آموزش شیوه درک متون اسلامی
- تحلیل و تبیین مختصر مباحث نقل شده از خاورشناسان به منظور ترغیب و ایجاد انگیزه در مطالعه پژوهش‌های خاورشناسی
- ارائه تکالیف مرتبط به صورت هفتگی و به عنوان تکلیف درسی
- استفاده از ابزار مولتی مدیا

- The Quran: an Encyclopedia, Edited by Oliver Leaman, Routledge, ۲۰۰۶
- Encyclopedia of the Quran, Jane Dammen McAuliffe (general editor), Brill, Leiden-Boston, ۲۰۰۶
- The Encyclopedia of Islam, New (Second) Edition, Leiden-Brill, ۱۹۸۶
- جلد سوم از کتاب English for the Students of Theology and Islamic Sciences از دکتر محمد علی الحسینی و همکاران، انتشارات سمت.
- جلد دوم از کتاب English for the Students of Theology and Islamic Sciences از دکتر محمدرضا عطائی و حسین وحیددستجردی، انتشارات سمت.
- Shi'a Islam از علامه طباطبائی با ترجمه سید حسین نصر.

منبع اصلی (آموزشی)

فهرست
منابع

The Prolegomena to the Qur'an, Ayatullah Sayyed Abu Al-Qasim Al-Musawi Al-Khu'i, Translated by Abdulaziz A. Sachedina, Ansariyan Publication, Qum, ۲۰۰۰
History of Shi'ism, Ghulam-Hasan Muharrami, Translated by Mansoor Limba,

منابع فرعی (پژوهشی)

Ahl al-Bayt World Assembly, ۲۰۰۸. - Encyclopedia of Islam & the Muslim World, Edited by: Richard C. Martin, Macmillan - زبان انگلیسی تخصصی (۲) (متون اسلامی تبلیغی، دکتر محمود واعظی، انتشارات بنیاد حقوقی میزان.					
۴	۳		۲		۱
تکلیف ☒ درسی	☒ آزمون‌های نوشتاری ☐ آزمون عملکردی	آزمون‌های ☒ نهایی	☒ آزمون‌های نوشتاری ☐ آزمون عملکردی	☒ میان ترم ☐	ارزشیابی مستمر ☒
					ارزشیابی یادگیری

عنوان درس به فارسی: مراکز پژوهش قرآن و حدیث ایران و جهان
به عربی: مراكز الدراسات القرآنية و الحديثية في ايران و العالم

به انگلیسی: The Quran and Hadith Research Centers in Iran and Abroad

اهداف:	مشخصات درس:
– آشنایی با شیوه‌های مختلف پژوهشی در عرصه قرآن و حدیث	نوع درس: تخصصی
– توانمندی در همکاری با مراکز مختلف بر پایه علائق گوناگون	تعداد واحد: ۲
– رصد کردن شبیهات قرآن و حدیث	زمان درس: ۳۲

دروس پیش‌نیاز:

فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن

شیعی	کلیات: آشنایی با گرایش‌های حاکم بر مراکز پژوهشی
سنی	
لایبک	
نص‌گرا	
تهذیب‌گرا	
عقل‌گرا	
....	

تحقیقات بنیادین در عرصه قرآن	مراکز پژوهشی بر اساس کارکرد
تحقیقات بنیادین در عرصه حدیث	
تحقیقات بینارشته‌ای (تفسیر روایی، فقه قرآنی و روایی، طب اسلامی)	
پژوهش‌های پیرامونی (تاریخ نگاری قرآن، تاریخ نگاری حدیث، رجال)	
خدمات پژوهشی (مخطوطات، فهرست‌نگاری، بازسازی متون، احیاء نسخ، دائرةالمعارف نویسی، تولید نرم افزار)	

ایران (قم: مشهد، اصفهان)	مراکز پژوهشی بر اساس پراکندگی جغرافیایی
کشورهای عربی (عربستان سعودی، مصر، عراق، اردن، مراکش، تونس و...)	
کشورهای آسیایی (شبه قاره، مالزی، ترکیه، روسیه و...)	
کشورهای غربی (آلمان، فرانسه، انگلستان، آمریکا و...)	

تکلیف عملکردی

دانشجو گزارش یکی از اهم مراکز پژوهش قرآن و حدیث ایران و جهان را (به تشخیص استاد) به عنوان موضوع تحقیق انتخاب و با توجه به سرفصل و غیر آن، به طور تفصیلی بررسی کند و در قالب پاورپوینت ارائه نماید.

راهنماهای تدریس و یادگیری

صلاحیت‌های پیشنهادی جهت مدرس: تسلط بر ادبیات عرب؛ آشنایی با علوم اسلامی، آشنا با زبان‌های انگلیسی و عربی معاصر؛ آشنا با مراکز علمی جهان.

منبع اصلی (آموزشی)	کتاب آموزشی درس «مراکز پژوهش قرآن و حدیث ایران و جهان»، مرکز هماهنگی و توسعه پژوهش و آموزش عالی قرآنی کشور، در دست چاپ
منابع فرعی (پژوهشی)	سایت بنیاد آقاخان www.akdn.org سایت پژوهشگاه حوزه و دانشگاه http://www.hawzeh.ac.ir سایت جامعه‌الآزهر http://www.azhar.edu.eg سایت جامعه‌المقری https://uqu.edu.sa/pubrel سایت جامعه بن سعود https://www.imamu.edu.sa/Pages/default.aspx سایت دانشکده شریعت و پژوهش‌های اسلامی دانشگاه قطر http://ahgaff.edu/ahgaffold/sharia_about.asp سایت دانشکده شریعت و پژوهش‌های اسلامی دانشگاه کویت http://sharia.kuniv.edu.kw سایت دانشگاه اکستر انگلیس www.exeter.ac.uk

فهرست منابع

سایت دانشگاه بیرمنگام www.bham.ac.uk سایت دانشگاه بین المللی اسلامی مالزی www.iiu.edu.my سایت دانشگاه طنطا مصر http://www.tanta.edu.eg/ar/tanta/edu/index.html سایت دانشگاه عین الشمس مصر http://www.shams.edu.eg/edu/index.htm سایت کتابخانه تخصصی حدیث دارالحدیث سایت کتابخانه تخصصی علوم قرآن و حدیث آستان قدس رضوی http://library.aqr.ir/quran سایت مرکز تحقیقات لیدن http://www.universiteitleiden.nl/en سایت مطالعات شیعه شناسی دانشگاه شیکاگو http://shii-studies-sites.uchicago.edu/page/about-shii-studies-group					
۴	۳		۲		۱
تکلیف ☒ درسی	☒ آزمون های نوشتاری	آزمون های ☒ نهایی	☐ آزمون های نوشتاری	☐ میان ترم	ارزشیابی مستمر ☒
	☐ آزمون عملکردی		☐ آزمون عملکردی		

عنوان درس به فارسی: رابطه قرآن و سنت به عربی: علاقة القرآن و السنة به انگلیسی: Connection Between Quran and Sunnah		
اهداف:		مشخصات درس:
- آگاهی از دیدگاههای متفاوت و دلایل آنها در باره رابطه قرآن و سنت همراه با بررسی و نقد		نوع درس: تخصصی
- فهم نسبت قرآن و سنت و احادیث		تعداد واحد: ۲
- فراگیری راهکار عرضه حدیث به قرآن		زمان درس: ۳۲
- توانایی در گونه شناسی روایات تفسیری		
دروس پیش نیاز:		
فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن		
جایگاه قرآن و سنت در معارف دینی		
قلمرو قرآن و سنت (فقه، اعتقادات، پزشکی، روان شناسی، جامعه شناسی و...)		
همسانی تام معارف قرآن و سنت		
دلایل	عدم نیاز به سنت	دیدگاه‌ها در باره نقش سنت در فهم قرآن
نقدها		
دلایل	نیاز تام به سنت	
نقدها		
دلایل	تفصیل حوزه‌های معرفتی	
نقدها		
دلایل	تفصیل لایه‌های معرفتی	
نقدها		
ماهیت سنت		تفاوت حدیث و سنت
ماهیت حدیث		
اعتبار و حجیت حدیث		
رابطه احادیث معصومان با سنت پیامبر صلی الله علیه و آله		
تفسیر مخالفت با قرآن		فرآیند عرضه حدیث به قرآن
تفسیر موافقت با قرآن		
گونه‌های روایات تفسیری		
تشریح فضای نزول		کارکرد روایات تفسیری
تبیین واژه		
توضیح مفهوم		
تقید و تخصیص		
تبیین متشابه		
تعیین منسوخ		
تاویل		
جری و تطبیق		
تکلیف عملکردی		
تکالیف عملکردی، به پیشنهاد استاد در راستای تحقق اهداف فوق به دانشجو واگذار شود.		
راهنمادهای تدریس و یادگیری		

فهرست منابع	منبع اصلی (آموزشی)		کتاب آموزشی درس «رابطه قرآن و سنت»، مرکز هماهنگی و توسعه پژوهش و آموزش عالی قرآنی کشور، در دست چاپ		
	منابع فرعی (پژوهشی)		-		
ارزشیابی یادگیری	۱	۲		۳	۴
	ارزشیابی مستمر ☐	میان ترم ☒	آزمون‌های نوشتاری ☐ آزمون عملکردی ☐	آزمون‌های ☒ نهایی	تکلیف ☒ درسی

عنوان درس به فارسی: فقه الحديث ۴		
به عربی: فقه الحديث (۴)		
به انگلیسی: Hadith scholarship (Fiqh al-Hadith(۴))		
اهداف:	مشخصات درس:	نوع درس: تخصصی تعداد واحد: ۲ زمان درس: ۳۲
- فهم روایات تفسیری در موضوعات گوناگون با توجه به آموخته‌های فقه‌الحديث ۱ - ۳		
- ایجاد توانایی تشخیص عناصر و مفاهیم آیات و روایات		
- ایجاد توانایی تنظیم و تدوین روایات در موضوعات مشخص بر پایه فهم روایات		
دروس پیش‌نیاز: فقه الحديث ۳		
فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن		
الف-۱. مفهوم شناسی تفسیر، جری و تطبیق، تاویل	الف-۲. نمونه ها	الف. مقدمات
الف-۱.۲. روایات تفسیری		
الف-۲.۲. روایات تطبیقی		
الف-۳.۲. روایات تاویلی (روایات تاویلی بسیار کمتر مطرح شود)		
ب-۱. تعیین مسئله پژوهشی در آیات مذکور	ب. گردآوری آیات شادی و اندوه، هدایت و ضلالت، تقدیر رزق، توکل، دنیا و آخرت، انذار و تبشیر، تعامل والدین و فرزندان، رضایت... ج. گردآوری روایات ناظر به مسئله اصلی یا فرعی آیات مذکور	
د-۱. گردآوری روایات مرتبط با مسئله اصلی یا فرعی	د. مرحله فهم روایات و نسبت آن با آیات	
د-۲. گردآوری روایات متضاد با مسئله اصلی یا فرعی		
د-۲. مضمون سنجی تطبیقی آیات و روایات		
د-۳. ارتباط سنجی روایات با آیات مذکور (تفسیری، تطبیقی، تاویلی)		
ه-۱. ماهیت شناسی (روایاتی که مفهوم و مسئله مورد نظر را تبیین و تفسیر میکنند)	ه. طبقه بندی و تدوین آیات و روایات	
ه-۲. زمینه و عوامل تحقق مفهوم و مسئله فوق الذکر		
ه-۳. آثار و پیامدها		
ه-۴. آسیب‌ها و موانع		
و. جمع بندی و نتیجه گیری(ارائه نتیجه تحقیق در ۲ تا ۴ صفحه ۲۸۰ کلمه ای)		
تکلیف عملکردی		
تحقیق ۲ تا ۴ صفحه ۲۸۰ کلمه‌ای بر اساس سرفصل		
راهنماهای تدریس و یادگیری		
در هر قسمت برای دانشجویان تکالیفی تعیین شود تا با دقت در مفهوم لغوی و ترکیبی احادیث بتوانند نسبت آن با آیات را بسنجند.		
کتاب آموزشی درس «فقه‌الحديث»، مرکز هماهنگی و توسعه پژوهش و آموزش عالی قرآنی کشور، در دست چاپ	منبع اصلی (آموزشی)	فهرست منابع
بحار الانوار بشارت‌ها و اندرزهای قرآن مجید، عباسعلی کامرانیان، ۱۳۸۶ تفاسیر روایی مانند نورالتقلین، البرهان و... دنیا و آخرت در قرآن و حدیث. محمدی ری شهری، دارالحديث. رساله فی الهدایه و الضلاله. صاحب بن عباد.المطبعة الحیدریه. عنصر الهدایه فی القرآن الکریم، عوض ابراهیم معوض، الموسسه العربیه الحدیثه، ۱۹۸۸ غروی نایینی، نهله، تاریخ حدیث شیعه تا قرن پنجم هجری، ۱۳۸۶ش الفاظ الفرح و الحزن فی القرآن الکریم (دراسه دلایله)، ریاض حمود حاتم المالکی، وزاره التعليم العالی و البحث العلمی جامعه المستنصریه کلیه التربیه قسم اللغه العربیه، ۱۴۲۶ق. الگوی شادی از نگاه قرآن و حدیث. محمدی ری شهری. دارالحديث. ۱۳۹۱ هدایت و ضلالت از دیدگاه قرآن و روایات. محمد علی رستمیان . الهدایه فی القرآن الکریم. مفهومیها و خصائصها. نشوه العلوانی. دمشق. داراقرء. ۱۳۸۰ الهدایه فی القرآن. عبدالله جوادی آملی، بیروت. دارالهدای		

...						ارزشیابی یادگیری
۴	۳		۲		۱	
تکلیف درسی ☒	آزمون های نوشتاری ☐	آزمون های نهایی ☒	آزمون های نوشتاری ☐	میان ترم ☐	ارزشیابی مستمر ☒	
	آزمون عملکردی ☐		آزمون عملکردی ☐			

عنوان درس به فارسی: روش‌ها و شیوه‌های تدبر در قرآن

به عربی: مناهج التدبر فی القرآن الکریم و اسالیبه

به انگلیسی: Ways and Methods of Reflection of the Holy Quran

مشخصات درس:	اهداف:
نوع درس: تخصصی	- آشنایی با روش‌ها و شیوه‌های فهم قرآن و تدبر در قرآن
تعداد واحد: ۲	- کسب مهارت آغازین فهم مواضع و موضوعات مختلف قرآنی به مدد یکدیگر
زمان درس: ۳۲	

دروس پیش‌نیاز:

فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن

مفهوم‌شناسی «فهم» و «تدبر»

جایگاه، اهمیت، آثار و فواید تدبر در قرآن

بررسی بازتاب‌ها و پیامدهای ایجابی و سلبی تدبر در قرآن

بررسی زمینه‌ها، عوامل، موانع و آفات تدبر در قرآن

بررسی و تبیین زمینه‌ها، رهیافت‌ها و مصادیق «تدبر در قرآن» در احادیث و سیره معصومین (ع)

معرفی و بررسی طرح تفسیر آسان و تفسیر مبین

معرفی و بررسی رویکردها و طرح‌های تدبر در قرآن، در حد دسترسی و امکان

تکلیف عملکردی

دانشجو در این درس، با شناخت انواع روش‌ها و شیوه‌های تدبر در قرآن، باید بتواند مبانی فهم قرآن به قرآن را به کار بسته، در ربط و پیوند میان آیات و سور بر اساس تداعی الفاظ و مفاهیم آنها کوشیده و چگونگی ابتناء روش‌ها و شیوه‌های تدبر بر اصول و مبانی تفسیر را تجربه می‌کند. دانشجو در این درس علاوه بر تداعی آیات و سور در ذهن و قلب خود، در پرتو مهارت و ملکه‌ی تدبر در قرآن، توانمندی بیشتری در راستای فهم و استنتاج آیات قرآن به دست می‌آورد.

استاد می‌بایست بر اساس هدف فوق، تکلیفی عملکردی از سنخ عرضه موضوعاتی به قرآن جهت استنتاج آن، پیش‌بینی کند.

راهنماهای تدریس و یادگیری

-

فهرست منابع	منبع اصلی (آموزشی)	کتاب آموزشی درس «روش‌ها و شیوه‌های تدبر در قرآن»، مرکز هماهنگی و توسعه پژوهش و آموزش عالی قرآنی کشور، در دست چاپ		
	منابع فرعی (پژوهشی)	-		
ارزشیابی یادگیری	۱	۲		۳
	ارزشیابی مستمر ☒	آزمون‌های نوشتاری ☐ آزمون عملکردی ☐		آزمون‌های نوشتاری ☒ آزمون عملکردی ☐
		۴	تکلیف درسی ☒	

عنوان درس به فارسی: زبان قرآن به عربی: لسان القرآن به انگلیسی: Language of Qur'an					
اهداف: - آشنایی دانشجو با ماهیت و هویت زبان قرآن و تمایزات و توانایی‌های آن			مشخصات درس: نوع درس: نظری تعداد واحد: ۲ زمان درس: ۳۲ ساعت		
دروس پیش‌نیاز:					
فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن					
کلیاتی اجمالی درباره مباحث مرتبط با زبان قرآن					
تأثیر مستقیم زبان بر دانش و اندیشه بشری					
«زبان»، به مثابه پایه و مایه فرهنگ و تمدن					
نگاهی به وضعیت فکری و فرهنگی جزیره‌العرب در زمان نزول قرآن					
وضعیت زبان عربی و پراکندگی لهجه‌های آن در زمان نزول قرآن					
زبان قرآن، نزول در محیطی بدوی با خطاب و گفتمانی جهانی					
تأثیر زبان قرآن بر جهان‌بینی و گشایش فکری و روحی اعراب و مسلمانان					
خدمت قرآن به زبان عربی و ترفیع و تقویت آن					
ویژگی‌های زبان قرآن از نگاه قرآن					
ویژگی‌های زبان قرآن از نگاه روایات پیامبر و اهل‌بیت					
زبان قرآن به مثابه حامی زبان و معارف احادیث و ادعیه					
زبان قرآن، تنها نمونه زبان دینی مصون از تغییر در گذر زمان					
امکان ارتباط‌گیری نسل‌ها و طبقات مختلف جوامع انسانی با زبان قرآن					
ترابط اجزای زبان قرآن، تصدیق بعضی با بعضی دیگر					
تفرّد و تمایزات زبان قرآن از زبان عربی دیروز و امروز					
نمونه‌هایی از رهیافت‌های جدید به ظرفیت‌ها و توانایی‌های زبان قرآن در دوران معاصر					
تکلیف عملکردی					
در انتهای هر جلسه استاد پرسشی متناسب با مبحث آن روز مطرح کرده و دانشجویان موظف خواهند بود پاسخ آن را در جلسه به صورت مکتوب ارائه دهند.					
راهنمادهای تدریس و یادگیری					
-					
فهرست منابع	منبع اصلی (آموزشی)		کتاب «زبان قرآن»، مرکز هماهنگی و توسعه پژوهش و آموزش عالی قرآنی کشور، در دست چاپ		
	منابع فرعی (پژوهشی)		تأثیر قرآن بر زبان عربی احمد الحسن الباقوری. مقدمه‌ی دکتر طه حسین، ترجمه‌ی مهدی خرمی، سبزوار: انتشارات انتظار، ۱۳۸۲. مباحثی در فقه اللغة و زبان شناسی عربی. رمضان عبد التواب، ترجمه حمیدرضا شیخی، مشهد: آستان قدس رضوی، ۱۳۶۷. سید مرتضی عسکری. القرآن الکریم و روایات المدرستین. چاپ دوم، تهران: مجمع علمی اسلامی، ۱۳۷۳. سید قطب، التصوير الفنی فی القرآن، قاهره: دارالمعارف، بی تا. درآمدی به ظرفیت‌های فرهنگی و هنری زبان قرآن (ابوالفضل خوش‌منش) پژوهشگاه فرهنگ و هنر و ارتباطات، زبان قرآن و مسائل آن محمدباقر سعیدی روشن، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، قم، حمل قرآن، ابوالفضل خوش‌منش، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، قم، ۱۳۸۸.		
ارزشیابی یادگیری	ارزشیابی مستمر	میان ترم	۲		۳
			آزمون‌های نوشتاری ☒	آزمون‌های ☒ نهایی	آزمون‌های نوشتاری ☐ آزمون عملکردی ☐
				۴	تکلیف ☒ درسی ☒

عنوان درس به فارسی: هندسه دانش های قرآنی و حدیثی به عربی: هیکلیه العلوم و المعارف القرآنیة و الحدیثه به انگلیسی: Geometry of Quran and Hadith Studies				
مشخصات درس:		اهداف:		
نوع درس: تخصصی		- آشنایی بانظام حاکم بر علوم قرآن و حدیث		
تعداد واحد: ۲		- ایجاد توانمندی در شناخت اصول حاکم در شکل گیری دانش های قرآنی و حدیثی		
زمان درس: ۳۲		- فهم دورنمای رشته قرآن و حدیث		
دروس پیش نیاز:				
فرصت های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن				
دانش های مشترک		متن شناسی (ظهور، بواطن متن، مفردات و...)		
		پیدایش متن		
		ساختار متن (آیه، سوره، نامه، خطبه....)		
		گونه شناسی متن (ناسخ و منسوخ، محکم و متشابه، خاص و عام، مجمل و مبین، مطلق و مقید...)		
		معارف قرآن و حدیث (اعتقادی، اخلاقی، فقهی، تاریخی....)		
		علوم پیرامونی (تاریخ قرآن، تاریخ حدیث..)		
		دیدگاه های متفاوت (خاورشناسان و قرآن و احادیث، انعکاس تحولات زمانی و مکانی در احادیث....)		
		ماهیت وحی		
دانش های اختصاصی قرآن		اعجاز قرآن		
		صیانت قرآن		
		قراءات		
		کتابت قرآن (اصل کتابت، رسم الخطها و...)		
		تفسیر و مفسران		
دانش های اختصاصی حدیث		اعتبار احادیث (دانش رجال و تخریج)		
		منابع حدیثی		
		فقه الحدیث		
		مصطلحات		
		نقد الحدیث		
تکلیف عملکردی				
نیاز ندارد				
راهنماهای تدریس و یادگیری				
مدرس این درس می بایست: ۱. از فارغ التحصیلان رشته های علوم قرآن و حدیث ۲. دارای سابقه پژوهشگری در قرآن و احادیث ۳. دارای سابقه تدریس دروس مختلف قرآن و حدیث باشد.				
منبع اصلی (آموزشی)		کتاب آموزشی درس «هندسه دانش های قرآنی و حدیثی»، مرکز هماهنگی و توسعه پژوهش و آموزش عالی قرآنی کشور، در دست چاپ		
منابع فرعی (پژوهشی)		الاتقان فی علوم القرآن، لجلال الدین عبدالرحمن السیوطی؛ تحقیق محمد ابوالفضل ابراهیم، شریف الرضی، چاپ دوم، قم، ۱۳۶۲ ش. تلخیص مقیاس الهدایه للعلامه المامقانی، غفاری، علی اکبر، تهران، نشر صدوق جامعه الامام الصادق (ع)، ۱۳۶۹ ش. دانش حدیث: پژوهی کاربردی در شناخت دانش های حدیثی، مدرسان دانشکده علوم حدیث، قم: نشر جمال، ۱۳۹۲ ش. علوم قرآنی، مؤدب، رضا، قم: موسسه فرهنگی التمهید، ۱۳۸۱ ش.		
ارزشیابی مستمر		۱		
ارزشیابی یادگیری		۲		
میان ترم		۳		
تکلیف درسی		۴		
آزمون های نوشتاری		آزمون های		
آزمون عملکردی		نهایی		

مجموعه اختیاری ۲
(عنوان پیشنهادی در حوزه مطالعات حدیث)

عنوان درس به فارسی: آشنایی با رجال		
به عربی: التعرف علی علم الرجال		
به انگلیسی: Connection Between Quran and Sunnah		
مشخصات درس:	اهداف:	
نوع درس: تخصصی	– شناخت تاریخ و منابع علم رجال و آشنایی با مباحث مهم کاربردی و نکات اساسی علم رجال	
تعداد واحد: ۲	– توانمندی در استفاده صحیح از کتاب‌های رجالی	
زمان درس: ۳۲		
دروس پیش‌نیاز:		
فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن		
کلیات (مفهوم‌شناسی، ضرورت، نیاز و هدف، تاریخچه، منابع)		
جایگاه رجال در هندسه دانش‌های حدیثی		
تعامل دانش رجال با دیگر دانش‌ها (تراجم، تاریخ، فقه، تفسیر، کلام و ...)		
دسته‌بندی‌های منابع رجالی	سبک‌های طبقات	
	فهرست	
	جرح و تعدیل	
	جوامع رجالی	
	تک نگاری‌های (فوائد و قواعد نگاری)	
منابع کهن و متقدم رجال شیعه	الرجال برقی	
	اختیار معرفة الرجال	
	الرجال طوسی	
	الفهرست طوسی	
	الرجال نجاشی	
	الرجال ابن غضائری	
اصول ثانویه رجالی (خلاصه الاقوال و الرجال ابن داود)		
جوامع رجالی (جامع الرواة، تنقیح المقال، قاموس الرجال، معجم رجال الحديث: بررسی تفصیلی)		
نرم افزارهای رجالی (درایه النور، اسناد شیخ صدوق)		
تکلیف عملکردی		
۱- طبقه شناسی دو راوی با مراجعه به کتاب الرجال برقی و الرجال طوسی		
۲- بررسی شخصیت فهرستی دو تن از راویان با مراجعه به رجال نجاشی و فهرست شیخ طوسی		
راهنمادهای تدریس و یادگیری		
صلاحیت‌های پیشنهادی جهت مدرس: ۱. تسلط بر ادبیات عرب ۲. تسلط بر متون حدیثی ۳. پژوهش متناسب با دانش‌های رجالی ۴. ترجیحاً داشتن تحصیلات حوزوی		
منبع اصلی (آموزشی)	کتاب آموزشی درس «آشنایی با رجال»، مرکز هماهنگی و توسعه پژوهش و آموزش عالی قرآنی کشور، در دست چاپ	
	آشنایی با علم رجال و منابع رجالی، محمدکاظم رحمان ستایش، جزوه مرکز الکترونیکی دانشگاه قرآن و حدیث آشنایی با علم رجال، غلامعلی، مهدی، جزوه مرکز الکترونیکی دانشگاه قرآن و حدیث آشنایی با کتب رجالی شیعه، رحمان ستایش، محمدکاظم، تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)، مرکز تحقیق و توسعه علوم انسانی: دانشکده علوم حدیث، ۱۳۸۹ ش. بازشناسی منابع اصلی رجال شیعه، رحمان ستایش، محمدکاظم و محمدرضا جدیدی‌نژاد، قم: مؤسسه علمی فرهنگی دارالحدیث، سازمان چاپ و نشر، ۱۳۸۴ ش. دانش رجال از دیدگاه اهل سنت، محمد رضا جدیدی‌نژاد، قم: دار الحدیث، سازمان چاپ و نشر، ۱۳۸۲ ش. راهنمای نرم افزار درایه النور، مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی،	
فهرست منابع	منابع فرعی (پژوهشی)	

سبک شناسی دانش رجال الحديث، محمدحسن ربانی، قم: مرکز فقهی ائمه اطهار علیهم السلام، ۱۳۸۵ ش. کلیات فی علم الرجال، سبحانی، جعفر، قم: الحوزة العلمية بقم: مدیریة العامة، ۱۴۰۸ ق. = ۱۳۶۶ ش. مأخذشناسی رجال شیعه، طلائیان، رسول، قم: دارالحديث، ۱۴۲۳ ق = ۱۳۸۱ ش. ...					
۴	۳		۲		۱
تکلیف ☒ درسی	☒ آزمون های نوشتاری	آزمون های ☒ نهایی	☐ آزمون های نوشتاری	☐ میان ترم	ارزشیابی مستمر ☒
	☐ آزمون عملکردی		☐ آزمون عملکردی		

عنوان درس به فارسی: توثیق و تضعیف به عربی: التوثیق و التضعیف به انگلیسی: Criticism of Transmitters		
مشخصات درس:	اهداف:	
نوع درس: تخصصی	– شناخت الفاظ، اصطلاحات، مبانی، قواعد و شیوه‌های توثیق و تضعیف	
تعداد واحد: ۲	– توانمندی رجالی در شناخت احادیث قابل اعتماد	
زمان درس: ۳۲		
دروس پیش‌نیاز: آشنایی با رجال		
فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن		
کلیات	مفهوم‌شناسی	
	ضرورت و هدف	
	جایگاه	
	تاریخچه	
	منابع	
تبیین شیوه‌های قدما و متأخران در احراز صدور حدیث	وثوق به صدور روایت	
	وثوق به سند روایت	
شرایط راوی		
راه‌های اثبات توثیقات خاص	توثیق معصوم (علیه السلام)	
	توثیقات قدما	
	توثیقات متأخران	
	اجماع بر توثیق	
	استفاده از مجموع قرائن	
مفهوم توثیق، بررسی معنای لغوی و اصطلاحی ثقه و رابطه آن با شرایط راوی (عدل ضابط امامی)		
الفاظ توثیق و مراتب آن	الفاظ مافوق وثاقت	
	تاکید بر وثاقت	
	الفاظ وثاقت	
	الفاظ مدح	
مفهوم تضعیف		
الفاظ تضعیف و مراتب آن	الفاظ خنثی	
	الفاظ غیر صریح	
	الفاظ ضعف	
	الفاظ جعل و کذب	
تعارض توثیق و تضعیف و بررسی دیدگاه‌ها		
تکلیف عملکردی		
۱- تحلیل اوصاف راویان با مراجعه به کتب رجالی		
۲- جمع بندی اوصاف راویانی که دارای توثیق و تضعیف هم زمان هستند		
راهندهای تدریس و یادگیری		
تسلط استاد بر ادبیات عرب، تسلط بر متون حدیثی، تسلط بر دانش رجال الحدیث، پرهیز از افراط و تفریط در جرح و تعدیل.		
فهرست منابع	منبع اصلی	کتاب آموزشی درس «توثیق و تضعیف»، مرکز هماهنگی و توسعه پژوهش و آموزش عالی قرآنی کشور، در دست چاپ

		اصول علم الرجال، فضلی، عبدالهادی، بیروت، موسسه ام‌القری للتحقیق و النشر، ۱۴۱۶ ق. اصول علم الرجال بین النظریه و التطبيق: تقریراً لبحث سماحه آیه‌الله الحاج الشیخ مسلم الداوری، تحقیق: محمدعلی صالح المعلم؛ تصحیح حسن العبودی، قم: موسسه المحبین للطباعه و النشر، ۱۴۲۶ ق. بحوث فی علم الرجال، آصف المحسنی، محمد، قم: سید الشهداء (ع)، ۱۴۰۳ ق. توثیق و تضعیف، محمدکاظم رحمان ستایش، جزوه مرکز الکترونیکی دانشگاه قرآن و حدیث الرسائل الرجالیة، کلباسی، محمدبن محمدابراهیم، تحقیق محمدحسین الدرایتی، المساعدون عباس تبریزیان، عبدالحلیم حلی، عبدالعزیز الکریمی، قم، موسسه دارالحدیث العلمیه والثقافیه، مرکز للطباعه والنشر، ۱۴۲۲ ق. ...		منابع فرعی (پژوهشی)	
۴	۳	۲	۱		
تکلیف ☒ درسی	☒ آزمون‌های نوشتاری ☐ آزمون عملکردی	☒ آزمون‌های نوشتاری ☐ آزمون عملکردی	☒ میان ترم ☐ آزمون عملکردی	☒ ارزشیابی ☒ مستمر	ارزشیابی یادگیری

عنوان درس به فارسی: رجال کاربردی با تکیه بر سند شناسی

به عربی: علم الرجال التطبیقی مع التریز علی معرفۃ الاسناد

به انگلیسی: Practical Rijal based on Chain of Transmission

مشخصات درس:	اهداف:
نوع درس: تخصصی	– آشنایی عملی با دانش رجال ودرایه
تعداد واحد: ۲	– توانمندی در بررسی اسناد احادیث شیعی
زمان درس: ۳۲	

دروس پیش نیاز: مصطلح الحدیث، آشنایی با رجال، توثیق و تضعیف

فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن

کلیات	شناخت سند
	اسناد
	پیشینه سندشناسی
	آشنایی اجمالی با شبهات درباره سندهای شیعی
مرحله اول: اتصال سند	تعلیق، شبه تعلیق (با تکیه به شناخت اساتید کلینی و بررسی عملی اسناد کافی)
	تحویل، عطف (بررسی عملی اسناد کافی همراه با طبقه شناسی)
	اضمار (بررسی عملی اسناد کافی)
	تحریف و تصحیف (با تکیه بر کتاب معجم رجال الحدیث)
مرحله دوم: راوی شناسی	طبقات، ارسال (با تکیه بر کتابهای ترتیب اسانید الکافی و ترتیب اسانید تهذیب)
	تمییز مشترکات (با تکیه بر عنوان اصلی در برنامه درایه النور در بخش اسناد)
	توحید مختلفات (با تکیه بر عنوان معیار در برنامه درایه النور در بخش اسناد)
	شناسایی راویان پر کاربرد در اسناد کتب اربعه و شناسایی اساتید و شاگردان پر تکرار
مرحله سوم: حکم سند	طبقه بندی و شناسایی الفاظ توثیق و تضعیف (با توجه به دسته بندی‌های موجود نظیر اصول علم الرجال یا بحوث فی علم الرجال)
	تعارض در جرح و تعدیل
	اسناد مشهور و پرتکرار (با تکیه بر جزوه المستوی الاول)

تکلیف عملکردی

۱- بررسی یکی از آسیب‌های سندی (تعلیق، تحویل، اضمار) با توجه به اسانید کتاب کافی

۲- تمرین تمییز مشترکات و توحید مختلفات با توجه به عنوان اصلی و عنوان معیار در برنامه‌های درایه النور

راهنماهای تدریس و یادگیری

صلاحیت‌های پیشنهادی جهت مدرس: ۱. سابقه تدریس دانش‌های رجالی ۲. سابقه پژوهشگری در دانش رجال ۳. تسلط بر اسناد کتاب الکافی

فهرست منابع	منبع اصلی (آموزشی)	سند شناسی، غلامعلی، مهدی، قم: موسسه علمی - فرهنگی دارالحدیث، سازمان چاپ و نشر، ۱۳۹۳ ش.
	منابع فرعی (پژوهشی)	اصول علم الرجال رجال کاربردی، سید جواد شبیری زنجانی ترتیب اسانید کتاب الخصال، معانی الاخبار، کافی، العلل، من لا یحضره الفقیه، بروجردی، حسن نوری همدانی
ارزشیابی یادگیری	۱ ارزشیابی مستمر	۲
	۳	۴
ارزشیابی یادگیری	ارزشیابی مستمر	آزمون‌های نوشتاری
	میان ترم	آزمون عملکردی
ارزشیابی یادگیری	آزمون‌های نوشتاری	آزمون‌های
	آزمون عملکردی	نهایی
ارزشیابی یادگیری	آزمون‌های نوشتاری	آزمون‌های نوشتاری
	آزمون عملکردی	آزمون عملکردی

عنوان درس به فارسی: مشکل الحديث به عربی: مشکل الحديث به انگلیسی: Disputed Traditions (Mushkil al-Hadith)		
اهداف: - آشنایی با احادیث دشوار و راه حل های آن - ایجاد توانمندی در شناخت احادیث دشوار - ایجاد توانمندی در حل احادیث مشکل	مشخصات درس: نوع درس: تخصصی تعداد واحد: ۲ زمان درس: ۳۲	
دروس پیش نیاز: فقه الحديث ۳		
فرصت های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن		
چیستی و چرایی (تعریف، زمینه های پیدایش)		
غریب الحديث اصطلاح ترکیب تعریف نمونه ها	دشواری واژگانی علو مضمون ناسازگاری با دانسته های پیشین	گونه های دشواری محتوا
دقت واژگانی شناخت فضای صدور تدبر در ظرافت ها شناخت آراء مختلف شارحان در تبیین مشکل تأویل توقف	کاربرد شیوه های شناخت و حل احادیث مشکل	شیوه حل مشکلات محتوایی
روایات اعتقادی (نمونه ها، شرح ها) روایات تفسیری (تأویل) روایات فقهی (جمع فقهی)	تکلیف عملکردی	کاربرد شیوه های شناخت و حل احادیث مشکل
دانشجو در هر یک از موضوعات اعتقادی، تفسیر و فقه، یک نمونه از احادیث مشکله که توسط استاد تعیین می شود، با مساعدت وی به صورت روشمند بررسی نماید.		
راهبردهای تدریس و یادگیری		
صلاحیت های پیشنهادی جهت مدرس: ۱. تسلط بر ادبیات عرب. ۲. تسلط بر متون حدیثی. ۳. داشتن روحیه متعادل در مطالعه و فهم احادیث. ۴. تسلط بر کتاب های مشکل الاحادیث. ۵. آشنایی با شبهات روزآمد در عرصه احادیث. ۶. ترجیحاً داشتن تحصیلات حوزوی.		
کتاب آموزشی درس «مشکل الحديث»، مرکز هماهنگی و توسعه پژوهش و آموزش عالی قرآنی کشور، در دست چاپ	منبع اصلی (آموزشی)	فهرست منابع
الاحادیث المشکله فی الرتبة، الحوت البیروتی، محمد بن درویش، بیروت، عالم الکتب، ۱۴۰۳ ق. ایقاف الاخیار علی احادیث مشکل الآثار، نبیل بن منصور بصره، دارالدعوة، ۱۴۰۴ ق. دراسة نقدیه فی علم مشکل الحديث، ابراهیم عسّس، مکتب الاسلامی سیر تدوین غریب الحديث؛ (مجله علوم حدیث، ش ۱۳)، عبدالهادی مسعودی، دار الحديث شرح های کتب اربعه مانند مرأه العقول، شرح ملا صالح، شرح ملا صدرا بر کافی، روضه المتقین الصناعة الحدیثیه فی کتاب شرح الآثار لابی جعفر احمد بن محمد الطحاوی، خالد بن محمد شرمان، ریاض، مکتبه الرشد، ۱۴۲۴ ق. غریب الحديث فی بحار الانوار، الحسینی البیرجندی، حسین، تهران: وزارت الثقافة و الارشاد الاسلامی موسسه طباعه و النشر، ۱۳۷۹ ش. کشف المشکل من حدیث الصحیحین، ابن جوزی، ریاض، دارالوطن.	منابع فرعی (پژوهشی)	

		مجمع البحرين، الطريحي، فخرالدين، اعاد بنائه على الحرف الاول من الكلمه و ما بعده على طريقه معاجم العصريه محمود عادل، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامي، ۱۴۰۸ ق. مشكل الآثار، احمد بن محمد الطحاوي، بيروت، دار صادر، بی تا. مشكلات الاحاديث النبويه و بيانها، قصيمي، عبدالله بن علي نجدی، بيروت، موسسه الانتشار العربي، ۲۰۰۶ م. مصاييح الانوار في حل مشكلات الاخبار، عبدالله شبر؛ تحقيق مجتبى المحمودي، المساعدان عبدالحليم الحلي، علي الانصاري، قم: موسسه دارالحديث العلميه والثقافيه، مركز للطباعه والنشر، ۱۴۳۲ ق. منال الطالب في شرح طوال الغرائب، المبارك بن محمد ابن الاثير؛ تحقيق محمود محمد الطناحي، قاهره، مكتبه الخانجي، ۱۴۱۷ ق النهايه في غريب الحديث و الاثر، مبارك بن محمد (ابن اثير)، رياض، دار ابن الجوزي، ۱۴۲۱ ق. ...		
۴	۳	۲	۱	ارزشيابي يادگيري
تکليف درسي ☒	آزمون های نوشتاری ☒ آزمون عملکردی ☐	آزمون های نوشتاری ☐ آزمون عملکردی ☒	میان ترم ☒ ارزشيابي مستمر ☒	

عنوان درس به فارسی: اختلاف‌الحديث			
به عربی: اختلاف‌الحديث			
به انگلیسی: Conflicting traditions(Ikhtalif al-Hadith)			
مشخصات درس:	اهداف:		
نوع درس: تخصصی	– آشنایی با عوامل پیدایش اختلاف در احادیث و راه حل زدودن اختلاف		
تعداد واحد: ۲	– ایجاد توانمندی در تشخیص منشأ اختلاف		
زمان درس: ۳۲	– ایجاد توانمندی در حل اختلاف		
دروس پیش‌نیاز: فقه‌الحديث (۳)			
فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن			
مباحث مقدماتی: تعریف و چرایی اختلاف‌الحديث	گونه‌های	تناقض	
	اختلاف	تضاد	
	تفاوت اختلاف حدیث با تعارض ادله		
	کتاب‌شناسی اختلاف الحديث	الاستبصار فیما اختلف من الاخبار، شیخ طوسی	
		اختلاف‌الحديث، شافعی	
		تأویل مختلف‌الحديث، ابن قتیبه	
		اسباب اختلاف‌الحديث، محمد احسانی‌فر	
	مبانی رفع اختلاف	طرد	
		تخییر	
		جمع میان روایات (ترجیحات ...)	
	زمینه‌های پیدایش اختلاف‌الحديث	عدم دسترسی به معصومین	
		تدوین تدریجی متون حدیثی (اصول و کتاب‌ها)	
		تفاوت فضای صدور	
اسباب اختلاف احادیث	اسباب درونی	تقیه	
		بیان تدریجی احکام	
		نسخ	
	اسباب بیرونی	دقایق زبان عربی	
		بدفهمی راویان از سخن معصوم	
		نیافتن قرینه‌ها	
		نقل به معنا	
		جعل حدیث	
		اختلاف سطح درک و بینش راویان درونی	
		دخالت‌های عمدی یا سهوی راویان	
		تقطیع حدیث	
	شیوه‌های حل اختلاف حدیث	جمع عرفی	عموم و خصوص
اطلاق و تقیید			
اجمال و تبیین			
جمع علمی		زمان و مکان	
		حکم اولی و ثانوی	
		اختلاف طبایع (در احادیث پزشکی)	
ترجیحات			
تکلیف عملکردی			

نمونه/نمونه‌هایی از احادیث مخالف، که توسط استاد تعیین می‌شود، با مساعدت وی به صورت روشمند بررسی نماید.

راهنماهای تدریس و یادگیری

صلاحیت‌های پیشنهادی جهت مدرس (علمی و مهارتی): ۱. تسلط بر ادبیات عرب. ۲. تسلط بر متون حدیثی. ۳. حافظه حدیثی متناسب. ۴. قدرت استنباط در تشخیص منشأ اختلاف‌ها. ۵. مهارت ارائه راه حل‌های علمی و عملی. ۶. توانمندی در بهره‌گیری از کتاب‌های شرح حدیث.

منبع اصلی (آموزشی)		منابع فرعی (پژوهشی)		فهرست منابع	
کتاب آموزشی درس «اختلاف الحديث»، مرکز هماهنگی و توسعه پژوهش و آموزش عالی قرآنی کشور، در دست چاپ		اختلاف الحديث، الشافعی، محمد بن ادریس، تحقیق محمد احمد عبدالعزیز، بیروت، مؤسسه الکتب الثقافیة. اسباب اختلاف الحديث، محمد احسانی فر، قم: دارالحديث، ۱۴۲۷ ق. الاستبصار فيما اختلف من الاخبار، طوسی، محمد بن حسن، تهران: دارالکتب الاسلامیة، ۱۳۶۳ ش. التألیف بین مختلف الحديث، رشاد خلیفه، محمد، القاهرة، الهيئة العامة لشئون المطابع الأميریة، ۱۴۰۵ ق. تأویل مختلف الحديث، عبدالله بن مسلم بن قتیبة الدینوری، بیروت: دارالکتب العلمیة، [بی تا]. مختلف الحديث بین الفقهاء و المحدثین، نافذ حسین حماد، مصر، دارالوفاء، ۱۴۱۴ ق. المنهج الاسلامی فی علم مختلف الحديث، عبداللطیف السید علی سالم، بی جا، دارالدعوة، ۱۴۱۲ ق. منهج التوفیق و الترجیح بین مختلف الحديث، اسماعیل السوسوه، عبدالمجید، محمد قم: دارالحديث، ۱۳۷۶ ش. ...			
۴	۳	۲		۱	ارزشیابی یادگیری
تکلیف درسی ☒	آزمون‌های نوشتاری ☒ آزمون عملکردی ☐	آزمون‌های نهایی ☒	آزمون‌های نوشتاری ☐ آزمون عملکردی ☐	میان ترم ☐ ارزشیابی مستمر ☒	

عنوان درس به فارسی: مبانی شناخت حدیث از دیدگاه فریقین

به عربی: مبانی معرفة الحديث من منظار الفرقین

به انگلیسی: Principles of understanding Hadith Regarding to Shi'i and Sunni Sects

مشخصات درس:	اهداف:
نوع درس: تخصصی	– آشنایی با سنت، حدیث، مبانی اعتبار و شیوه‌های احراز آنها از دیدگاه فریقین
تعداد واحد: ۲	– توانمندی در بهره‌گیری از منابع حدیثی شیعه و سنی مطابق با مبانی صحیح
زمان درس: ۳۲	

دروس پیش‌نیاز:

فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن

سنت و حدیث	مفهوم شناسی سنت و حدیث	
	مقایسه قرآن، سنت و حدیث	
	فلسفه سنت و حدیث	
	گستره سنت	
	احراز حدیث و سنت	
	چرایی اهتمام به حدیث	
	اعتبار سنت و حدیث: آرا و دیدگاه‌ها	
	دلائل اعتبار سنت	سنت نبوی
		سنت معصومان
	دلائل اعتبار حدیث	
نشر و نقد حدیث	تعامل قرآن و سنت از دیدگاه فریقین	
	حجیت اقوال صحابه و تابعین	
	جایگاه امامان (علیهم‌السلام)	
ویژگی‌های حدیث شیعه	جایگاه صحابه و تابعین	
	ویژگی‌های حدیث شیعه	مرحله صدور
		مرحله گزارش
		مرحله نگارش
	ویژگی‌های حدیث اهل سنت	مرحله صدور
		مرحله گزارش
		مرحله نگارش
	مقایسه حدیث شیعه و حدیث اهل سنت	

عدالت صحابه

عدالت صحابه از منظر اهل سنت

دیدگاه شیعیان در باره عدالت صحابه

تکلیف عملکردی

۱- بررسی دو موضوع بحث انگیز مانند امامت و هدایت در احادیث شیعه و سنی (با تأکید بر حجیت آراء صحابه)

۲- محدوده حجیت آراء راوی با مراجعه به کتب اصول فقه در شیعه و سنی و فقه مقارن

راهنمادهای تدریس و یادگیری

صلاحیت‌های پیشنهادی جهت مدرس: ۱. تسلط بر ادبیات عرب ۲. تسلط بر متون حدیثی ۳. تسلط بر تاریخ حدیث شیعه و سنی ۴. تسلط بر مباحث اصول فقه مقارن ۵. ترجیحاً داشتن تحصیلات حوزوی

فهرست منابع	منبع اصلی (آموزشی)	کتاب آموزشی درس «مبانی شناخت حدیث از دیدگاه فریقین»، مرکز هماهنگی و توسعه پژوهش و آموزش عالی قرآنی کشور، در دست چاپ			
	منابع فرعی (پژوهشی)	الاصول العامة للفقهاء المقارن، حکیم، محمد تقی، ذوی القربی، ۱۴۲۸ ق. الحدیث و المحدثون، محمد ابوزهو، محمد، مصر، دار الكتاب العربی، بی تا. دراسات فی الحدیث و المحدثین، معروف الحسنی، هاشم، بیروت، دار التعارف للمطبوعات. الرد علی من ینکر حجیة السنّة، عبدالغنی، عبدالخالق، بیروت، دارالجلیل، ۱۴۱۱ ق. السنّة فی الشریعة الإسلامیة، حکیم، محمدتقی، قسم الاعلام الخارجی، بنیاد بعثت کتابخانه بزرگ اسلامی، ۱۴۰۲ ق. ...			
ارزشیابی یادگیری	۱	۲		۳	۴
	ارزشیابی مستمر ☐	میان ترم ☒	آزمون‌های نوشتاری ☐ آزمون عملکردی ☒	آزمون‌های نوشتاری ☒ آزمون عملکردی ☐	تکلیف درسی ☒

عنوان درس به فارسی: جریان شناسی مطالعات حدیثی معاصر
 به عربی: تيارات معاصرة فی دراسة الحديث
 به انگلیسی: Contemporary Trends in Hadith Studies

اهداف:	مشخصات درس:
در این درس، هدف آن است که دانشجو با جریان‌های معاصر در مطالعات حدیثی به نحوی آشنا شود که کاملاً دریابد چه مسئله‌ها و احیاناً شبهه‌هایی در این باره وجود دارد و این امکان برای او فراهم گردد که با عرضه محتوای درس حاضر با دروس سنتی حدیث، دریابد چه نسبتی میان دانش حدیث در طی قرون با مطالعات عصر کنونی وجود دارد. در این درس، جریان‌های مطالعات حدیث چه نزد مستشرقان و چه نزد مسلمانان از محققان ایران و دیگر کشورهای اسلامی بررسی می‌شود تا آشکار شود در میان این دو طیف تا چه حد همگرایی و در چه حوزه‌هایی تمایز وجود دارد.	نوع درس: تخصصی تعداد واحد: ۲ زمان درس: ۳۲

دروس پیش‌نیاز:

فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن

الف. مطالعات حدیثی در غرب	الف-۱. نقد و ارزیابی حدیث	رویکرد تاریخ بنیاد: وایل، اشپرنگر، میور، دوزی، ونسینک ویکرد شکاکانه: گلدسیهر، ساخت، کوک، کرونه، ونزبرو رویکرد اعتدالگرا: فوک، خوتیر یونبول، شولر، فان اس، کیستر، موتسکی معرفی مطالعات فوک در باره انتقال میراث حدیثی، روش تحلیل اسنادی- متنی از یونبول تا موتسکی، سنت شفاهی نزد شولر
	الف-۲. حدیث و فرهنگ مسلمانان (بررسی ریشه‌های روایی باورها و رفتارهای مسلمانان): ونسینک، کلبرگ، روبین، باکلی، گلیو، برونر	
	الف-۳. پرداختن به علوم حدیث: گلدسیهر، برتن، کلبرگ، دیکینسون، یونبول	
ب. مطالعات جدید حدیثی در جهان اسلام	ب-۱. پاسخ به مستشرقان شکاک نبیه عبود، محمد مصطفی اعظمی، سعد المرصفی، محمد ابوشهبه، احمد عمر هاشم، محمد بهاء الدین، حاکم عیسان مطیری، حیدر حب الله	
	ب-۲. مطالعات حدیثی مستقل در جهان تشیع	نقد تاریخی- جدلی صحاح اهل سنت: سید مرتضی عسکری، غیب غلامی، ... کاوش در احادیث دخیل در کتب شیعه: محمد تقی شوشتری، صالحی نجف آبادی رویکرد تهذیبگرا به احادیث شیعه: سید ابوالفضل برقی و همفکران، محمد باقر بهبودی نگرش مکتب تفکیک به حدیث و جایگاه آن در آموزه‌های شیعی
	ب-۳. مطالعات حدیثی مستقل در جهان اهل سنت	نسخه شناسی آثار متقدم حدیثی: فؤاد سزگین، نبیه عبود رویکرد تهذیبگرا به احادیث اهل سنت: البانی و همفکران جریان قرآنیون در مواجهه با حدیث: احمد صبحی منصور، محمود ابوریئه، محمد الطالبی، محمد شحرور، غلام پرویز جریان نومعتزله در مواجهه با حدیث: محمد عماره، حسن حنفی، هشام جعیت

تکلیف عملکردی

تکالیف عملکردی، به پیشنهاد استاد در راستای تحقق هدف فوق به دانشجو واگذار شود.

راهنماهای تدریس و یادگیری

در معرفی هر بخش از محتوا، پیشنهاد می‌شود به مثال‌هایی به عنوان پیش نمونه اشاره شود و بسط مطلب بر اساس مثال پیش نمونه صورت گیرد تا به خوبی در ذهن دانشجو جای گیرد. همچنین توصیه می‌شود از ذکر نامها به صورت انبوه و فاقد بسط خودداری گردد.

فهرست منابع	منبع اصلی (آموزشی)	کتاب آموزشی درس «جریان‌شناسی مطالعات حدیثی معاصر»، مرکز هماهنگی و توسعه پژوهش و آموزش عالی قرآنی کشور، در دست چاپ
منابع فرعی (پژوهشی)	اعظمی، محمد مصطفی، دراسات فی الحديث النبوی و تاریخ تدوین، ۱۴۰۰ق	

مرصفی، سعد، المستشرقون و السنة، ۱۴۰۰ق
 شوشتری، محمد تقی، الاخبار الدخیلة، ۱۴۰۱ق
 سزگین، فؤاد، تاریخ التراث العربی، ج ۱: علوم القرآن و الحديث، ۱۴۰۳ق
 ابوشهبه، محمد، دفاع عن السنة، قاهره، ۱۴۰۶ق / ۱۹۸۵م
 هاشم، احمد عمر، منهج الدفاع عن الحديث النبوی، ۱۴۱۰ق
 بهاء الدین، محمد، المستشرقون و الحديث النبوی، عمان، ۱۴۲۰ق / ۱۹۹۹م
 حب الله، حیدر، الحديث و المستشرقون، ۱۴۳۱ق
 ابو ریه، محمود، اضواء على السنة المحمدية، قاهره، ۱۹۹۴م
 المطیری، حاکم عیسان، تاریخ تدوین السنة و شبهات المستشرقین، ۲۰۰۲م
 منصور، احمد صبحی، القرآن و کفی مصدرا للتشريع الاسلامی، ۲۰۰۵م
 برقی، ابوالفضل، عرض اخبار اصول بر قرآن و عقول، ۱۳۸۸ش
 سیدان، سید جعفر، روش ما در گفتگوهای علمی، ۱۳۸۸ش
 پارسا، فروغ، حدیث در نگاه خاورشناسان، ۱۳۸۸ش
 البانی، محمد ناصرالدین، آثار متعدد در احادیث ضعاف در کتب حدیث

Goldziher, Ignaz, Muhammedanische Studien, ۱۸۹۰

Wensinck, A.J., A Handbook of Early Muhammadan Tradition: Alphabetically Arranged ۱۹۲۷

Schacht, J., The Origins of Muhammadan Jurisprudence ۱۹۵۰

Rubin, Uri, Prophets and Progenitors in the Early Shi'a Tradition, ۱۹۷۹

Juynboll, G.H.A., Muslim Tradition ۱۹۸۳Kohlberg, Etan, Belief and Law in Imami Shi'ism, ۱۹۹۱

Burton, John, An Introduction to the Hadith ۱۹۹۵ Rubin, Uri, "Apocalypse and Authority in Islamic Tradition: The Emergence of the Twelve Leaders", AQ, ۱۹۹۷

Buckley, R.P., "On the Origins of Shi'i Hadith", The Muslim World, ۱۹۹۸

Gleave, Robert, "Between Hadith and Fiqh: The Canonical Imami Collections of Akhbar", Islamic Law and Society, Vol. ۸, No. ۳, Hadith and Fiqh, ۲۰۰۱

Dickinson, Eerik, The Development of Early Sunnite Hadith Criticism: The Taqdim of Ibn Abi Hatim al-Razi ۲۰۰۱

Swarup, Ram, Understanding the Hadith, ۲۰۰۲

Motzki, H. (ed), Hadith: Origins and Developments ۲۰۰۴

Brunner, Rainer, "The Role of Hadith as Cultural Memory in Shi'i History", Jerusalem Studies in Arabic and Islam ۲۰۰۵

Schoeler, Gregor, The Oral and the Written in Early Islam ۲۰۰۶

Juynboll, G.H.A., Encyclopedia of Canonical Hadith ۲۰۰۷

۴	۳		۲		۱	ارزشیابی یادگیری
تکلیف ☒ درسی	☒ آزمون های نوشتاری	آزمون های ☒ نهایی	☐ آزمون های نوشتاری	میان ترم ☐	ارزشیابی مستمر ☐	
	☐ آزمون عملکردی		☐ آزمون عملکردی			

عنوان درس به فارسی: روش شناسی مطالعات حدیثی بینارشته ای

به عربی: منهج البحث فی دراسات الحديث المتعددة التخصصات

به انگلیسی: Methodology of Interdisciplinary Hadith Studies

اهداف:	مشخصات درس:
هدف از این درس آن است که دانشجویان زمینه ها، مقتضیات و الزامات مطالعات میان رشته ای در حوزه حدیث و علوم آن آشنا شود و اصول و روش های آن را بیاموزد. از آنجا که لازمه توسعه علوم انسانی اسلامی، سامان دهی به مطالعات میان رشته ای بین علوم مختلف با مطالعات اسلامی و از جمله حدیث است، در این درس به عنوان هدف اقصی، رسیدن به علوم انسانی اسلامی می تواند دنبال گردد، در حالی که فهم حدیث با استفاده از روش های معمول در علوم مختلف، خود می تواند به عنوان هدف نزدیک مطرح باشد.	نوع درس: تخصصی تعداد واحد: ۲ زمان درس: ۳۲

دروس پیش نیاز:

فرصت های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن

الف-۱. مفهوم، سابقه و اقسام مطالعات میان رشته ای	الف. مباحث پیشینی
الف-۲. مسئله میان رشتگی در سنت اسلامی، به خصوص مطالعات حدیث	
الف-۳. نسبت حدیث و مطالعات حدیثی با مطالعات میان رشته ای	
الف-۴. جایگاه و امکانات مطالعات میان رشته ای در ایران و کشورهای اسلامی	
الف-۵. مروری بر مسئله علم و دین و انتظارات بشر از دین در کلام جدید	
الف-۶. مبانی مشروعیت و حجیت مطالعات میان رشته ای حدیثی	
الف-۷. مسئله میان رشتگی در سنت اسلامی در حوزه علوم حدیث	
الف-۸. نسبت حدیث و مطالعات حدیث با مطالعات میان رشته ای	
ب-۱. مقتضیات و الزامات معرفت شناختی: توجه به منطق حدیث و تنوع آن	ب. مقتضیات و الزامات مطالعات میان رشته ای
ب-۲. مقتضیات و الزامات زبانشناختی: زبان حدیث در دوره زمانی دو و نیم قرن، مسئله نقل به معنا و زبان حدیث، ...	
ب-۳. مقتضیات و الزامات روش شناختی: میان رشتگی و روش های نقد حدیث، میان رشتگی و روش های فهم حدیث	
ب-۴. مسائل عمومی میان رشتگی در فضای پژوهش	
ج-۱. مطالعات زبانشناسی: مورد انتخابی	ج. علوم مختلف در خدمت نقد و فهم حدیث
ج-۲. مطالعات انسان شناسی: مورد انتخابی	
ج-۳. مطالعات ادیان: مورد انتخابی	
ج-۴. استفاده از علوم محض در فهم حدیث: مورد انتخابی	
د-۱. روانشناسی و علوم تربیتی: مورد انتخابی	د. جایگاه حدیث علوم انسانی اسلامی
د-۲. جامعه شناسی: مورد انتخابی	
د-۳. مدیریت و علوم سیاسی: مورد انتخابی	
د-۳. شاخه های دیگر علوم انسانی مانند اقتصاد، حقوق، ...: مورد انتخابی	
د-۴. احادیث طبی و دانش پزشکی: مورد انتخابی	
د-۵. حوزه های مختلف علوم محض	

هـ چشم انداز مطالعات میان رشته ای در مسیر تولید علم مشترک

تکلیف عملکردی

تکالیف عملکردی، به پیشنهاد استاد در راستای تحقق هدف فوق به دانشجویان واگذار شود.

راهنماهای تدریس و یادگیری:

در معرفی هر بخش از محتوا، پیشنهاد می شود به مثال هایی به عنوان پیش نمونه اشاره شود و بسط مطلب بر اساس مثال پیش نمونه صورت گیرد تا به خوبی در ذهن دانشجویان جای گیرد. همچنین توصیه می شود از ذکر نامها به صورت انبوه و فاقد بسط خودداری گردد.

فهرست منابع	منبع اصلی (آموزشی)	کتاب آموزشی درس «روش‌شناسی مطالعات حدیثی بینارشته‌ای»، مرکز هماهنگی و توسعه پژوهش و آموزش عالی قرآنی کشور، در دست چاپ			
	منابع فرعی (پژوهشی)	باقری، خسرو، نگاهی معرفت‌شناسی به نسبت دین با علوم انسانی، ۱۳۹۰ ق پاکتچی، احمد، فقه الحدیث با تکیه بر مسائل لفظ، ۱۳۹۲ ش همو، فقه الحدیث: مباحث نقل به معنا، ۱۳۹۴ ش همو، "الزامات زبان شناختی مطالعات میان رشته ای"، مطالعات میان رشته ای در علوم انسانی، شماره: ۱، زمستان ۱۳۸۷، صص ۱۱۱-۱۳۶. خسروپناه، عبدالحسین، در جستجوی علوم انسانی اسلامی، ۱۳۹۲ ش خوسرندی طاسکوه، علی، گفتمان میان رشته ای دانش، ۱۳۸۷ ش علوی پور، سید محسن و دیگران، مبانی نظری و روش شناسی مطالعات میان رشته ای، ۱۳۸۷ ش فرامرزی قراملکی، احمد، روش شناسی مطالعات دینی، ۱۳۸۷ ش Klein, J.Th., Interdisciplinarity: History, Theory and Practice, ۱۹۹۰ Klein, J.Th. & C. Mitcham, The Oxford Handbook of Interdisciplinarity, ۲۰۱۲			
ارزشیابی یادگیری	۱	۲		۳	۴
	ارزشیابی مستمر ☐	میان ترم ☐	آزمون‌های نوشتاری ☐	آزمون‌های ☐	تکلیف ☒
			آزمون عملکردی ☐	نهایی ☒	درسی ☒
				آزمون‌های نوشتاری ☒ آزمون عملکردی ☐	

عنوان درس به فارسی: کتابخانه‌های دیجیتالی به عربی: المكتبات الرقمية به انگلیسی: Digital Libraries		
مشخصات درس: نوع درس: تخصصی تعداد واحد: ۲ زمان درس: ۳۲	اهداف: - آشنایی با منابع، ابزارها و روش‌های نوین اطلاع‌رسانی، جستجو و گردآوری اطلاعات - توانایی استفاده از نرم‌افزارها و پایگاه‌های تحقیقات علوم اسلامی و انجام مراحل گردآوری اطلاعات تحقیق با استفاده از منابع الکترونیکی	
دروس پیش‌نیاز:		
فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن		
تعریف و ویژگی‌های کتابخانه دیجیتالی		
مزایا و آسیب‌های منابع الکترونیکی		
انواع کتابخانه‌های دیجیتالی	کتابخانه‌های غیر بر خط	
	کتابخانه‌های بر خط	
	کتابخانه‌های همراه	
آموزش نرم‌افزارهای تحقیقات علوم اسلامی	نرم‌افزارهای جامع و مستقل	
	نرم‌افزارهای مؤسسه نور	
	نرم‌افزارهای مهم جهان اسلام	
معرفی کتابخانه‌های بر خط	پایگاه‌های اینترنتی داخلی	
	پایگاه‌های اینترنتی خارجی	
معرفی برنامه‌های تحقیقاتی همراه		
ترندهای جستجو و بازیابی اطلاعات		
روش یادداشت‌برداری الکترونیکی	آموزش اصول فیش‌برداری	
	معرفی نرم‌افزارهای فیش‌برداری	
	معرفی نرم‌افزارها و پایگاه‌های استناددهی	
تکلیف عملکردی		
تکالیف عملکردی، به پیشنهاد استاد در راستای تحقق اهداف فوق به دانشجو واگذار شود.		
راهنمادهای تدریس و یادگیری		
صلاحیت‌های پیشنهادی جهت مدرس: ۱. آشنایی با مبانی فناوری اطلاعات و ارتباطات ۲. آشنایی با اصول و مبانی روش تحقیق در علوم اسلامی ۳. تسلط کامل بر نرم‌افزارهای تحقیقات علوم اسلامی ۴. تسلط کامل بر پایگاه‌های اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های دیجیتال علوم اسلامی		
منبع اصلی (آموزشی)	کتاب آموزشی درس «کتابخانه‌های دیجیتالی»، مرکز هماهنگی و توسعه پژوهش و آموزش عالی قرآنی کشور، در دست چاپ	فهرست منابع
	دائرة المعارف کتابداری، کتابخانه ملی /http://nlai.ir سایت بازار کتاب قائمیه /http://www.ghbook.ir سایت پایگاه اطلاع‌رسانی برنامه مکتبه اهل البیت (ع) سایت پایگاه جامع الاحادیث /http://www.noorhadith.ir سایت پایگاه مجلات تخصصی نور /http://www.noormags.ir سایت پایگاه مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی /http://www.noorsoft.org سایت پژوهیار /http://www.pajooohyar.ir سایت کتابخانه دیجیتال نور http://www.noorlib.ir/view/fa/default کتاب آموزش پژوهش، حسینی، سید حمید، شمیم یاس ولایت، ۱۳۹۲ ش.	

۴	۳		۲		۱	ارزشیابی یادگیری
تکلیف ☒ درسی	☒ آزمون‌های نوشتاری	آزمون‌های ☒ نهایی	☐ آزمون‌های نوشتاری	☒ میان‌ترم	ارزشیابی مستمر ☒	
	☒ آزمون عملکردی		☒ آزمون عملکردی			

عنوان درس به فارسی: تحقیق موضوعی در حدیث

به عربی: البحث الموضوعی فی الحدیث

به انگلیسی: Thematic Research in Hadith

اهداف:	مشخصات درس:
- دستیابی عملی به همسانی قرآن و روایات	نوع درس: تخصصی
- ایجاد توانمندی در تفسیر روایی با تأکید بر روایات معتبر	تعداد واحد: ۲
- ایجاد توانمندی در پاسخگویی به ناسازگاری‌های احتمالی برخی از روایات با آیات قرآن	زمان درس: ۳۲
- ایجاد توانمندی در عرضه عملی روایات و قرآن	

دروس پیش‌نیاز: تحقیق موضوعی در قرآن و حدیث (۱)

فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن

انتخاب موضوع تحقیق	مروری بر مراحل و قواعد تحقیق در احادیث
گردآوری روایات	
تنظیم روایات	
ارائه ساختار منطقی برای روایات تنظیمی	
نمایش‌سازی برای روایات	
تبیین	
تطبیق ساختار طرح	
تقیید	موضوع در روایات با آیات قرآن
تخصیص	
...	

لهو در احادیث و نسبت آن با آیات، با یافتن آیات در بحارالانوار و مراجعه به روایات ذیل آن	تطبیق موضوعات حدیثی با کاربرد آن در قرآن
شرح صدر در احادیث و نسبت آن با آیات، با یافتن آیات در بحارالانوار و مراجعه به روایات ذیل آن	
ابتلا در احادیث و نسبت آن با آیات، با یافتن آیات در بحارالانوار و مراجعه به روایات ذیل آن	
تفکر در احادیث و نسبت آن با آیات، با یافتن آیات در بحارالانوار و مراجعه به روایات ذیل آن	
طغیان و طاغوت در احادیث و نسبت آن با آیات، با یافتن آیات در بحارالانوار و مراجعه به روایات ذیل آن	
داستان حضرت آدم در احادیث و نسبت آن با آیات، با یافتن آیات در بحارالانوار و مراجعه به روایات ذیل آن	

جلسه آخر ارائه گزارشی از تحقیقات موضوعی توسط دانشجویان

تکلیف عملکردی

دانشجویان پایه‌پای موضوعات مشترک فوق که در کلاس مورد بررسی قرار می‌گیرند، موضوعات اختصاصی خودشان را نیز (که در درس «تحقیق موضوعی قرآن و حدیث ۱» انتخاب کرده بودند)، از همان اوایل ترم به صورت گروهی یا انفرادی پیش می‌برند و در پایان، هر دانشجو یا سرگروه گزارش مختصری از تحقیق موضوعی انتخابی خودشان ارائه می‌دهد.

راهنماهای تدریس و یادگیری

فهرست منابع		منبع اصلی (آموزشی)		کتاب آموزشی درس «تحقیق موضوعی در حدیث»، مرکز هماهنگی و توسعه پژوهش و آموزش عالی قرآنی کشور، در دست چاپ	
		منابع فرعی (پژوهشی)		کتاب، تفاسیر و مجامع روایی، ذیل موضوعات مطرح شده در سرفصل	
ارزشیابی یادگیری	ارزشیابی مستمر ☐	میان ترم ☐	۲		۳
			آزمون‌های نوشتاری ☐	آزمون‌های نوشتاری ☐	
			آزمون عملکردی ☐	آزمون عملکردی ☒	تکلیف درسی ☒

از آنجا که دروس زیر مشترک با مجموعه مطالعات قرآن است، سرفصل آن که در ذیل سرفصل‌های مجموعه مطالعات قرآن ذکر شد، دیگر تکرار نمی‌شود:

- کتابشناسی و مأخذشناسی علوم اسلامی با تکیه بر مطالعات قرآن و حدیث
- مراکز پژوهش قرآن و حدیث ایران و جهان
- متون تخصصی مطالعات قرآن و حدیث به زبان انگلیسی
- آیین نگارش متون علمی (نظری - عملی)
- آیین ویرایش متون علمی (نظری - عملی)
- فقه‌الحدیث ۴
- هندسه دانش‌های قرآنی و حدیثی
- رابطه قرآن و سنت

سرفصل مجموعه‌های تربیت دبیر، تربیت مربی، هنرهای قرآنی و فرهنگ و رسانه متعاقباً اعلام خواهد شد.

